

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร :
กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี

THE BELIEFS AND THE RITES OF GUAN YU SHRINE IN
BANGKOK : CASE STUDY OF THONBURI AREA

HE ZHONGHUAN

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
พ.ศ. 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร :

กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี

THE BELIEFS AND THE RITES OF GUAN YU SHRINE IN BANGKOK :

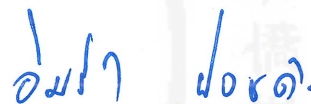
CASE STUDY OF THONBURI AREA

HE ZHONGHUAN

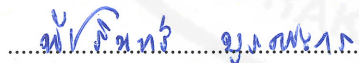
ได้รับพิจารณาอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์
ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

อาจารย์ ดร.อิมจิรา อ่อนคำ
อาจารย์ที่ปรึกษา

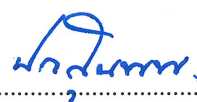
อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
กรรมการ

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

อาจารย์ ดร.อิมจิรา อ่อนคำ
กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิก สุนทรชัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี

HE ZHONGHUAN 616031

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: อิมธิรา อ่อนคำ, อ.ด.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ฝั่งธนบุรี จำนวน 2 ศาลเจ้า เพื่อวิเคราะห์บทบาทของเทพเจ้าและศาลเจ้ากวนอูที่มีต่อสังคมไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตการณ์ และเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 40 คน แล้วนำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อต่อเทพเจ้ากวนอูมี 5 ประการ ได้แก่ ความเชื่อด้านสุขภาพ โชคลาภเงินทอง ครอบครัว ความปลอดภัย และความสำเร็จ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันและผู้ที่มีความศรัทธาต่อเทพเจ้ากวนอูนั้นยังได้เข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ดังพิธีกรรมในรอบปีของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) มี 4 พิธีกรรม ได้แก่ วันง่วนเซียว วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู ทิ้งกระจาด และวันขอบคุณเทพเจ้า พิธีกรรมรอบปีที่จัดในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มี 6 พิธีกรรม ได้แก่ วันง่วนเซียว งานแห่เจ้าพ่อกวนอู วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู ทิ้งกระจาด เทศกาลกินเจ และวันเสี่ยซิ่ง ซึ่งเป็นวันขอบคุณเทพเจ้า จากความเชื่อและพิธีกรรมสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของเทพเจ้าและศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 แห่ง คือ บทบาทด้านจิตใจและสังคม ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา ทำให้ผู้ศรัทธาเกิดความสบายใจ ความมุ่งมั่นและมีกำลังใจในการต่อสู้กับชีวิต โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมของเทพเจ้ากวนอูในการดำเนินชีวิต บทบาทด้านการตอบสนองช่วยเหลือสังคม เช่น ทิ้งกระจาดแจกข้าวสารให้กับผู้ยากไร้ในสังคม บทบาทด้านเศรษฐกิจผู้คนที่มาสักการะเทพเจ้าที่ศาลเจ้ากวนอูจะช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนเพราะศาลเจ้าทั้งสองแห่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของศาลเจ้าอีกด้วย และบทบาทด้านวัฒนธรรม คือ ศาลเจ้ากวนอูถือเป็นแหล่งที่มีการสืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมจีน เพราะชาวบ้านในชุมชนและบริเวณโดยรอบศาลเจ้ารวมถึงผู้ที่มีศรัทธายังคงมีการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ได้ในปัจจุบัน และการมีอยู่ของศาลเจ้าทั้งสองแห่งยังได้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ความเชื่อ พิธีกรรม ศาลเจ้ากวนอู

THE BELIEFS AND THE RITES OF GUAN YU SHRINE IN BANGKOK : CASE STUDY OF THONBURI AREA

HE ZHONGHUAN 616031

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS A SECOND LANGUAGE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: IMTHIRA ONKAM, Ph.D.

ABSTRACT

This research has the purposes to study the beliefs and rites of two Guan Yu Shrines in Thonburi area, Bangkok and to analyze the role of Gods and Guan Yu Shrine in Thai society. The research was qualitative research by collecting field data and in-depth interviews from 40 people involved and observing and analyzing the data source. The research's result was presented in descriptive analysis.

The research discovers that there were five beliefs toward God of Guan Yu: health, fortune, family, safety and success. These beliefs were still presented nowadays and those who believed in Guan Yu also participated in various rites with four annual rites organized I Guan Yu Shrine (Talat Somdej Chao Phraya market) as Nguan Xiao Rite (Lantern festival), Guan Yu's birthday, Feeding the Hungry Ghost festival and Thanksgiving Day. There were six rites organized annually in Guan Yu Shrine (Talat Plu) as Nguan Xiao Rite (Lantern festival), Guan Yu Parade, Guan Yu's birthday, Feeding the Hungry Ghost festival, Vegetarian festival and Thanksgiving Day. The beliefs and rites also reflected two roles of God of Guan Yu and both Guan Yu Shrines. Firstly, mental and social role, this was anchor for the believers where they felt more comfortable, built their confident and more courage to fight against their life with Guan Yu's moral and principle in living. It also reflected the role in social responsibility such as giving away the rice to the needy. For the economy role, the people who visited the Guan Yu Shrine for worship helped making money to people the community because both Guan Yu Shrine were recognized as the important tourist attraction as well as supporting the historical tourism. Lastly, the cultural role, the Guan Yu Shrines were considered as the places to inherit and spread the Chinese culture because the people in the community and place nearby and the believers relayed the beliefs and rites until the present and the existence of both Guan Yu Shrines also represented well the integration of Thai – Chinese culture.

Keywords: Belief, Rites, Guan Yu Shrine

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือจากอาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร ประธานหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทย เป็นภาษาที่สอง และอาจารย์ อิมธิรา อ่อนคำ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้เสียสละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมทั้งให้กำลังใจจนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณกรรมการสอบเค้าโครงและสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร และ ดร.อิมธิรา อ่อนคำ ที่ได้สละเวลาในการสอบเค้าโครงและสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้แนวคิดและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา ผังธนบุรี ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการเรียนและการดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้การสนับสนุนด้านการศึกษา และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในการมาศึกษาเล่าเรียนในประเทศไทย

สุดท้าย ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ทุก ๆ คนที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจอย่างดีในทุก ๆ ด้านมาโดยตลอด

HE ZHONGHUAN

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ	9
2.1.1 ความหมายของความเชื่อ	9
2.1.2 ประเภทของความเชื่อ	10
2.1.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อ	11
2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม	12
2.2.1 ความหมายของพิธีกรรม	12
2.2.2 ความสำคัญของพิธีกรรม	13
2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับพิธีกรรม	14
2.3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูฝ่งธนบุรี	15
2.3.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในประเทศไทย	15
2.3.2 ประวัติเทพเจ้ากวนอู	17
2.3.3 ประวัติของศาลเจ้ากวนอู ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา ฝ่งธนบุรี	20
2.3.4 ประวัติศาลเจ้ากวนอู ตลาดพลู ฝ่งธนบุรี	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมในสังคมไทย	24
2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าจีนในประเทศไทย	28
2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าและบทบาทของศาลเจ้าในสังคมไทย	30
บทที่ 3 ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู	
3.1 ลักษณะศาลเจ้ากวนอูและรูปเคารพของศาลเจ้ากวนอู	35
3.1.1 ลักษณะของศาลเจ้ากวนอูในตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยาและตลาดพลู	35
3.1.2 รูปเคารพของเทพเจ้าในศาลเจ้ากวนอู ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยาและตลาดพลู	48
3.2 ความเชื่อความศรัทธาของคนที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอู	56
3.2.1 สุขภาพ	56
3.2.2 โชคลาภเงินทอง	59
3.2.3 ครอบครัว	62
3.2.4 ความปลอดภัย	64
3.2.5 ความสำเร็จ	65
3.3 พิธีกรรมในรอบปีที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้ากวนอู	69
3.3.1 วันง่วนเซียว (元宵节 YUAN XIAO JIE)	69
3.3.2 งานแห่เจ้าพ่อกวนอู (关公出游 GUAN GONG CHU YOU)	74
3.3.3 วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู (关公诞辰 GUAN GONG DAN CHEN)	81
3.3.4 ทิ้งกระจาด (盂兰盆会 YU LAN PEN HUI)	81
3.3.5 เทศกาลกินเจ (九皇盛会 JIU HUANG SHENG HUI)	86
3.3.6 วันขอบคุณเทพเจ้า (鸿恩节 HONG EN JIE)	88
3.4 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและพิธีกรรมในศาลเจ้ากวนอู	91
3.4.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	92
3.4.2 ปัจจัยด้านสังคม	93
3.4.3 ปัจจัยด้านความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี	96
บทที่ 4 บทบาทของศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูที่มีต่อสังคมไทย	
4.1 บทบาทด้านจิตใจและสังคม	99
4.1.1 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา	99

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.2 ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต	101
4.1.3 สร้างความสามัคคีทั้งชุมชนภายในและภายนอก	104
4.1.4 ตอบแทนช่วยเหลือสังคม	107
4.2 บทบาทด้านเศรษฐกิจ	108
4.2.1 สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน	108
4.2.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	109
4.3 บทบาทด้านวัฒนธรรม	112
4.3.1 การสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีน	112
4.3.2 การผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน	115
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	117
5.2 การอภิปรายผล	121
5.3 ข้อเสนอแนะ	123
บรรณานุกรม	124
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	129
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์และรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	130
ประวัติผู้เขียน	134

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัย	6
2	ตารางวันจัดวันว่างวันเสาร์ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)	72
3	ตารางวันจัดพิธีกรรมวันเกิดเทพเจ้ากวนอูของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)	77
4	ตารางวันจัดพิธีกรรมงานแห่เจ้าพ่อกวนอูของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	80
5	ตารางวันจัดพิธีกรรมทิ้งกระจาดของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)	84
6	ตารางวันจัดพิธีกรรมทิ้งกระจาดของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)	89

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แผ่นป้ายไม้จารึกอักษรภาษาจีนภายในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	24
2 แผ่นผังบริเวณศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	36
3 บริเวณด้านหน้าศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	37
4 ภาพมังกรเขียวด้านซ้ายและเสือขาวด้านขวา	38
5 โครงสร้างไม้ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	39
6 ผังหลังคาของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) ใช้รูปอักษรจีน“工” (GONG)	39
7 ป้ายเขียนว่า 丹心贯日 (DAN XIN GUAN RI) ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	40
8 สันหลังคาของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	41
9 หลังคาชั้นล่างของศาลเจ้าใช้เป็นแบบหน้าบันและนอกศาลเจ้ามีวาดรูปเทพเจ้ากวนอูเป็นภาพใหญ่ในผนังด้านข้างของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	42
10 ผังบริเวณศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	43
11 ลักษณะภายนอกของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	44
12 ภาพจิตรกรรมสุภาษิตีจีนของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	45
13 ผนังมังกร กำแพงพญาคัมภ์ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	46
14 แผ่นป้ายอักษรมงคลจีนของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	47
15 ลักษณะภายในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	48
16 รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูดั้งเดิมมี 3 องค์	50
17 รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูขอความสำเร็จและค้าขายที่ดินที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาด สมเด็จพระเจ้าพระยา)	51
18 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอูของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	52
19 เทพเจ้าประธานของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	53
20 รูปเคารพเทพเจ้าองค์ใหม่ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	54
21 ทักษะพรรคทั้ง 5 หรือโหงวเฮี้ยซิงเปี้ย (五营神兵WU YING SHEN BING) ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	55

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
22 ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) บูชาเฉี่ยวฮุกเซ่ง (众佛神 ZHONG FO SHEN)	56
23 ของไหว้เทพเจ้ากวนอูในพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	72
24 คณะโรงเจสวดมนต์ที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	74
25 ตั้งโต๊ะของไหว้เทพเจ้าที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	77
26 การเชิญเทพเจ้ากวนอูออกแห่งของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	79
27 การเซตสิ่งโตในงานแห่งของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	80
28 รายชื่อผู้สนับสนุนพิธีกรรมงานแห่งเจ้าพ่อกวนอูของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ปี 2562	81
29 ประชาชนที่รอแจกของตั้งแต่เช้าที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	83
30 การเผ่าของต่าง ๆ ที่ทำบุญให้สัมภเวสี ณ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	83
31 แจกของให้คนที่ต้องการช่วยเหลือไร้สังคม ณ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	84
32 การปราศาศทำบุญทิ้งกระดาษของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	85
33 ผู้ดูแลศาลเจ้าและลูกหลานเทพเจ้ากวนอูช่วยกันจัดเตรียมเทศกาลกินเจ	87
34 คณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์ที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	89
35 ของบูชาเทพเจ้าในวันเสี่ยซิ่งของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	90
36 ชาวบ้านชุมชนบริเวณศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) ร่วมมือทำอาหารแจกฟรีให้คนที่มาทำบุญและคนที่มารอรับของที่ศาลเจ้า	105
37 งานแห่งของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	106
38 ชาวบ้านและผู้ดูแลศาลเจ้าร่วมมือเตรียมจัดอาหารที่แจกในงานทิ้งกระดาษของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)	106
39 ผู้ยากไร้มารอแจกข้าวในทิ้งกระดาษของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	107
40 ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) แจกข้าวให้ผู้ยากไร้ในสังคม	107
41 คณะคุณครูและนักเรียนจากโรงเรียนรุ่งอรุณศึกษาเรียนรู้เรื่องราวของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	111
42 ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดีเสด็จที่ศาลเจ้า กวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) ในเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2562	113
43 รหัสคิวอาร์ (QR Code) ทางไลน์ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)	114

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และเป็นส่วนหนึ่งแห่งวิถีชีวิตของคนในสังคม ความเชื่อถือเป็นความคิด ความยึดถือและความยอมรับที่มนุษย์ได้แสดงออกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่ว่าจะมียุ่อยู่จริง สามารถมองเห็นหรือสามารถสัมผัสได้หรือไม่ มนุษย์ที่มีความเชื่อนั้นย่อมยอมรับว่ามีอยู่จริง และยังเชื่อว่าสามารถคุ้มครองชีวิตเราได้ ความเชื่อส่วนมากมีผลที่ดีต่อสังคม ต่อมนุษย์ และต่อจิตใจของบุคคล ดังนั้น ความเชื่อจึงมีหลายประการ คือ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ ความเชื่อเรื่องศาสนา ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ เป็นต้น ลักษณะศกุนะสิงห์ (2556 : 1-2) กล่าวว่า ถึงแม้จะอยู่ประเทศเดียวกัน ความเชื่อของแต่ละที่ แต่ละกลุ่มอาจไม่เหมือนกันทั้งหมด เหตุผลที่ทำให้แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ความรู้สึก ค่านิยม สิ่งแวดล้อม หรือสิ่งที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ เป็นต้น ดังนั้นไม่มีความเชื่อของใครหรือถิ่นใดเป็นความเชื่อที่ดี คนที่มีความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความเชื่อจะฝังใจในสิ่งนั้นและสืบทอดกันมานาน ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงง่าย ๆ จึงทำให้ความเชื่อเปลี่ยนแปลงยาก และเมื่อคนที่มีความเชื่อได้ความรู้ใหม่ ได้ประโยชน์หรือมีตุผลอื่น ๆ ที่ดีกว่าเดิม ที่น่าเชื่อถือ ความเชื่อเก่าจึงค่อย ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไป

พิธีกรรมเป็นการปฏิบัติในการทำพิธีตามความเชื่อมนุษย์ พิธีกรรมมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ คนที่มีความเชื่อในเรื่องใดหรือสิ่งใดก็จะจัดพิธีกรรมเพื่อขอพรจากความเชื่อนั้น พิธีกรรมมีความหลากหลายเนื่องจากความแตกต่างกันของความเชื่อ พิธีกรรมสามารถสะท้อนถึงความเชื่อของกลุ่มหนึ่งหรือถิ่นหนึ่ง พิธีกรรมกับความเชื่อมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ที่ไหนมีความเชื่อ ที่นั่นมีพิธีกรรม ดังที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2558 : 25-26) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเชื่อ พิธีกรรมมีหลายประเภท เช่น มีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต เกี่ยวกับฤดูกาล เกี่ยวกับเทศกาลและเกี่ยวกับวันสำคัญต่าง ๆ พิธีกรรมทั้งนี้เกิดจากความเชื่อของศาสนา ประเพณี ซึ่งเติมไปด้วยในชีวิตมนุษย์ นับตั้งแต่เกิดจนตาย พิธีกรรมก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่มีมนุษย์เคารพบูชา เวลาเรามีความเชื่อ จะมีการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น คนที่มีความเชื่อเรื่องศาสนา จะมีการกระทำสวดมนต์ขอพรจากเทพเจ้า หรือพระเจ้าที่เคารพ เป็นต้น

รูปเคารพ คือ รูปภาพ รูปปั้น หรือสิ่งที่สร้างแทนเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ เช่น รูปเคารพของศาสนา เทวดา นักษัตริย์ เทวรูป หรือบุคคลสำคัญที่ถูกยกย่องเป็นเทพเจ้า เป็นต้น รูปเคารพเป็นวิธีการแสดงความเคารพถึงความเชื่อของคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าจะคนไทยหรือคนจีน ต่างก็มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพ เช่น ความเชื่อของศาสนาพุทธ

มีรูปเคารพของพระสังกัจจายน์ พระยูไล เจ้าแม่กวนอิม เป็นต้น ความเชื่อของศาสนาเต๋ามีรูปเคารพของ เจ้าที่ เล่าจื่อ เหวียนสื่อเทียนจุน (元始天尊 YUAN SHI TIAN ZUN) เหย็งฮ้วงไตตี้ (玉皇大帝 YU HUANG DA DI) เทพเจ้ากวนอู เป็นต้น การสร้างรูปเคารพเพื่อขอพรให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองช่วยเหลือชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข รูปเคารพมีหลาย ๆ ประเภทตามความเชื่อของศาสนา มีเทพเจ้าจีนท่านหนึ่งได้รับความนิยมนับถือ และมีศาลเจ้ากักรูปเคารพเป็นจำนวนมากที่ประเทศไทย นั่นก็คือเทพเจ้ากวนอู

เทพเจ้ากวนอูถือเป็นเทพเจ้าศาสนาเต๋า และเป็นเทพเจ้าที่มีลักษณะพิเศษ เพราะเทพเจ้ากวนอูยังเป็นเทพเจ้าในศาสนาพุทธอีก เนื่องจากในสมัยสามก๊ก กวนอูเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์จงรักภักดี มีความกล้าหาญและเก่งในการทำสงคราม คนจีนจึงยกกวนอูเป็นเทพเจ้าหลังจากกวนอูเสียชีวิตไป ผู้ศรัทธาคิดว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถคุ้มครองชีวิตประชาชนใน หลาย ๆ ด้าน เช่น การค้าขาย การปกป้องไม่ให้ผีและวิญญาณชั่วร้ายเข้าบ้าน การเดินทางปลอดภัย ให้สุขภาพแข็งแรงต่าง ๆ กิตติ โล่เพชรรัตน์ (2558 : 11-12) กล่าวว่า ตามคำบรรยายของวรรณกรรมสามก๊ก หน้าตากวนอูโดดเด่นจำง่าย รูปร่างสูงใหญ่ สูงประมาณ 6 ศอก หน้าแดง ดวงตาเรียวงาม หนวดเคราสีดำยาวถึงอก กิริยาท่าทางองอาจน่าเกรงขาม กวนอูเป็นผู้เชี่ยวชาญในเพลงอาวุธ สนใจศึกษาประวัติศาสตร์ มีความเชี่ยวชาญในด้านสงครามและคัมภีร์หลี่ชื้อชุนชิว (吕氏春秋 LV SHI CHUN QIU) มีเรื่องเล่าที่ชาวบ้านรู้จักกันดี เช่น กวนอูบุกเดี่ยวข้ามพาก (单刀赴会 DAN DAO FU HUI) กวนอูคืนตราตั้ง (挂印封金 GUA YIN FENG JIN) บุกเดี่ยวพันลี้ (千里走单骑 QIAN LI ZOU DAN QI) เป็นต้น หลังจากท่านสิ้นไป จึงถูกยกเป็นเทพเจ้า และได้รับการยกย่องเป็นเทพบู๊ (武圣 WU SHENG) ซึ่งมีสถานะเทียบเท่ากับเทพบุ๋น (文圣 WEN SHENG) ขงจื้อ

มีช่วงเวลานึง คนจีนดำเนินชีวิตลำบากยากจนมากที่ประเทศจีน เพื่อดำรงชีวิตต่อไปได้ จึงมีคนจีนส่วนหนึ่งจากประเทศแม่อพยพมาประเทศไทยมาหาชีวิตใหม่ และนำความเชื่อเทพเจ้ากวนอูเข้ามาประเทศไทยด้วย ตอนที่เพิ่งมาถึงประเทศไทย ชาวจีนโพ้นทะเลส่วนมากดำเนินชีวิตด้วยความลำบากยากจน แล้วค่อย ๆ มีชีวิตที่ดีด้วยความอดทนและขยัน พิริยุท สุเทพศิริ (2551 : 10) กล่าวว่า ชาวจีนโพ้นทะเลส่วนมากที่มีฐานะร่ำรวยจากความยากจนสร้างฐานะที่มั่นคงต่างบุชารูปปั้นเทพเจ้ากวนอู จนทรัพย์สินเงินทองมากมาย ดังนั้น ชาวจีนโพ้นทะเลจำนวนมากนิยมยกย่องเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าแห่งความมั่งคั่ง และบ้านของชาวจีนโพ้นทะเลหรือคนไทยเชื้อสายจีนตั้งรูปปั้นเทพเจ้ากวนอูอยู่ในบ้าน

กรุงเทพมหานครมีศาลเจ้ากวนอูหลาย ๆ ที่ เช่น ศาลเจ้ากวนอูฮากกา (จีนแคะ) ที่ถนนเยาวราช ศาลเจ้ากวนอูที่ในตลาดเก่าของถนนเยาวราช ศาลเจ้าพ่อกวนอูของตลาดสมเด็จพระยา ศาลเจ้าพ่อกวนอูในถนนกรุงธนบุรี ศาลเจ้ากวนอูของตลาดพลู เป็นต้น แต่ศาลเจ้ากวนอูที่เก่าแก่ศักดิ์สิทธิ์ และยังมีวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็งอยู่ฝั่งธน เพราะจากการลงพื้นที่ผู้วิจัยพบว่า เนื่องจากใน

อดีต มีชาวจีนโพ้นทะเลเข้ามาประเทศไทยส่วนมากอาศัยอยู่ฝั่งธนในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ชุมชนที่มีคนจีนอยู่รวมกันก็มีการสร้างศาลเจ้าด้วย ศาลเจ้ากวนอูของตลาดสมเด็จพระเจ้าตากสินกับตลาดพลู เป็นศาลเจ้าที่ริมแม่น้ำ และเคยเป็นเขตชุมชนที่ชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ในอดีต การจราจรและขนส่งทางบกยังไม่พัฒนา ผู้คนใช้การจราจรทางเรือเป็นหลัก จึงทำให้คนจีนรวมกันอยู่ที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และคนจีนมีความเชื่อเทพเจ้ากวนอู โดยเฉพาะคนที่เดินทางไกล ทำค้าขาย และคนที่เดินทางทางเรือเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถคุ้มครองความปลอดภัย ความสำเร็จและโชคลาภเงินทอง ในสมัยนั้นที่ประเทศไทยยังไม่มีศาลเจ้ากวนอู จึงมีการสร้างศาลเจ้ากวนอูแห่งแรกของประเทศไทยที่ตลาดสมเด็จพระเจ้าตากสิน แล้วต่อมามีการสร้างศาลเจ้ากวนอูที่ตลาดพลูด้วย

ศาลเจ้ากวนอู (สมเด็จพระเจ้าตากสิน) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงบริเวณชุมชนชาวตลาดสมเด็จพระเจ้าตากสิน จากป้ายแนะนำศาลเจ้า พ.ศ. 2556 ได้กล่าวว่า ศาลเจ้านี้มีประวัติเป็นระยะเวลา 283 ปีแล้ว (พ.ศ. 2279-2562) ซึ่งเป็นศาลเจ้ากวนอูแห่งแรกของประเทศไทย ศาลนี้ได้ประดิษฐานองค์ “เทพเจ้ากวนอู” ด้วยกัน 3 องค์ โดยมีขนาดต่างกันไป คือ องค์เล็ก องค์กลาง และองค์ใหญ่ พ.ศ. 2279 ชาวจีนฮกเกี้ยนท่านหนึ่งได้อัญเชิญรูปเทพเจ้ากวนอูองค์แรกเข้ามาประดิษฐานที่นี่ ซึ่งเป็นองค์เล็ก หลังจากนั้นอีก 66 ปี ตรงกับ พ.ศ. 2345 ได้อัญเชิญเทพเจ้ากวนอูองค์กลางเข้ามาประดิษฐาน พร้อมติดตั้งป้ายชื่อว่า “กวง ตี กู เมียว” (关帝古庙 GUAN DI GU MIAO) ใน พ.ศ. 2365 ได้มีการอัญเชิญเทพเจ้ากวนอูองค์ที่ 3 ซึ่งเป็นองค์ใหญ่ที่สุดเข้ามาประดิษฐานเพิ่มเติม หลังจากนั้น มีผู้ศรัทธาอันเชิญองค์อื่น ๆ อีกมากมายเข้ามาประดิษฐานที่ศาลเจ้านี้ ศาลเจ้านี้เป็นศาลเจ้าเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ มีผู้ศรัทธามาไหว้เป็นจำนวนมาก และศาลเจ้ามีการจัดพิธีกรรมด้วยพิธีกรรมในรอบปีศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้มี 4 ครั้ง ได้แก่ วันง่วนเซียว วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู ทิ้งกระจาด และวันขอบคุณเทพเจ้า

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ตั้งอยู่ซอยเทิดไท 22 แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ ศักดิ์สิทธิ์ ดังที่สำนักผังเมือง (2559 : 92-95) กล่าวว่า ไม่มีหลักฐานปรากฏเวลาการสร้างศาลเจ้าแห่งนี้ แต่พบแผ่นป้ายไม้จารึกอักษรภาษาจีนภายในศาลเจ้าที่แปลได้ความว่า “ปีฉิน โฉ่วแห่งรัชสมัยพระเจ้าจักรพรรดิเฉียนหลง” ซึ่งเทียบกับ พ.ศ. 2324 จึงสามารถคาดเดาได้ว่าศาลเจ้าแห่งนี้น่าจะสร้างในช่วงปลายสมัยธนบุรี ปัจจุบันศาลเจ้าเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนอย่างสมัยใหม่ น่าจะได้รับการบูรณะในภายหลัง บริเวณโดยรอบศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้ เป็นย่านชุมชนดั้งเดิมที่มีความสำคัญมาแต่อดีต ปัจจุบันยังคงมีความเลื่อมใสศรัทธาและพากันมาสักการะเทพเจ้ากวนอู ณ ศาลเจ้าแห่งนี้มิได้ขาด พิธีกรรมในรอบปีศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้มี 6 ครั้ง ได้แก่ วันง่วนเซียว งานแห่เจ้าพ่อกวนอู วันเกิดเทพเจ้ากวนอู ทิ้งกระจาด วันกินเจ และงานเสีซิ่ง (วันขอบคุณเทพเจ้า)

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว เห็นได้ว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าตากสิน) กับ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ยังคงมีความเชื่ออยู่ และในแต่ละปียังมีการจัดพิธีกรรมที่น่าสนใจศึกษา ผู้วิจัยใน

ฐานะเป็นนักศึกษาจีนที่เรียนสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ผู้วิจัยจึงสนใจเรื่องศึกษาศาลเจ้ากวนอู ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา ผังธนบุรี

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผังธนบุรี
- 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของเทพเจ้าและศาลเจ้ากวนอูที่มีต่อสังคมไทย

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย คือ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรม และแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของศาลเจ้าและเทพเจ้าดังต่อไปนี้

1.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรม

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับมนุษย์ เกิดขึ้นกับมนุษย์และเป็นสิ่งที่มนุษย์ยอมรับว่าเป็นความจริง เชื่อว่ามีอำนาจสามารถควบคุมทุกข์สุข โชคดีโชคร้ายของมนุษย์ ถึงแม้ความเชื่อบางอย่างมองไม่เห็น สัมผัสไม่ได้ หรือไม่สมเหตุผลตามความจริง แต่มนุษย์ที่มีความเชื่อนั้นยืนยันว่ามันสามารถช่วยให้ดำรงชีวิตดีกว่าเดิม ความเชื่อส่วนใหญ่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และสืบทอดรุ่นต่อรุ่น

พิธีกรรม คือ กระทำที่เป็นพิธีตามกฎหมายเกณฑ์ความเชื่อ พิธีกรรมของแต่ละความเชื่อมีความแตกต่างกัน เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ การจัดพิธีกรรมสามารถส่งผลที่ดีต่อบุคคลในสังคม ทำให้คนที่มีความเชื่อเชื่อว่าเข้าร่วมงานพิธีกรรมแล้วจะมีกำลังใจสู้กับชีวิตต่อไม่ท้อแท้ในชีวิต

1.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของศาลเจ้าและเทพเจ้า

บทบาท คือ การมีกระทำหรือพฤติกรรมหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามตำแหน่งหรือสถานภาพ การรับผิดชอบในการทำตำแหน่งและสถานภาพในสังคม ซึ่งตำแหน่งและสถานภาพเป็นฝ่ายที่กำหนดบทบาทของคนใดคนหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีอยู่ในสังคม

ศาลเจ้าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีประติฐานเทพองค์ประธานพร้อมประกอบด้วยเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ด้วย ยังเป็นสถานที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อกับพิธีกรรมต่าง ๆ ศาลเจ้ามีความสำคัญและมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชนและคนในสังคม สามารถส่งผลที่ดีต่อบุคคลและสังคม ผู้ศรัทธาจะทำตามคำสั่งสอนและคุณธรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อศาลเจ้าหรือเทพเจ้า ศาลเจ้าและเทพเจ้าทำให้ผู้ศรัทธาเกิดความมั่นใจ สบายใจ มีความสุขมากขึ้น ทำให้จิตใจเข้มแข็งและมี

กำลังใจในการดำรงชีวิตต่อไป นอกจากนี้ ศาลเจ้ายังมีบทบาทช่วยสร้างความสามัคคีของกลุ่มคนในสังคม ช่วยสืบทอดวัฒนธรรม และช่วยสร้างรายได้ต่อคนในสังคม เป็นต้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

จากการสำรวจผู้วิจัยพบว่า กรุงเทพมหานครมีศาลเจ้ากวนอูหลายแห่ง เช่น ศาลเจ้ากวนอูฮากกา (จีนแคะ) ที่ถนนเยาวราช ศาลเจ้ากวนอูที่ในตลาดเก่าของถนนเยาวราช ศาลเจ้ากวนอู (สมเด็จพระเจ้าพระยา) ศาลเจ้าพ่อกวนอูในถนนกรุงธนบุรี ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะศาลเจ้ากวนอูที่ในฝั่งธนบุรี 2 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้ากวนอู (สมเด็จพระเจ้าพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เนื่องจากศาลเจ้ากวนอูสองแห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่เคยมีชาวจีนโพ้นทะเลอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก อยู่ในพื้นที่ที่ใกล้ ๆ กัน มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีการดูแลศาลเจ้า และการจัดพิธีกรรมในรอบปีอย่างเป็นระบบ และมีบทบาทหน้าที่ในสังคมด้วย การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

1. ศึกษาวิจัยความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) ตั้งอยู่บนถนนสมเด็จพระเจ้าพระยา แขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร (มีประวัติยาวนาน 283 ปี)
2. ศึกษาวิจัยความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ตั้งอยู่ซอยเทิดไท 22 แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร (มีประวัติยาวนาน 238 ปี)

1.4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาลเจ้ากวนอูของตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยาหรือศาลเจ้ากวนอูของตลาดพลู และผู้มีความเชื่อความศรัทธาเข้ามากราบไหว้บูชาเทพเจ้ากวนอูในศาลเจ้ากวนอู ได้แก่ เจ้าของศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้ขายของอยู่แถวศาลเจ้า และผู้ที่มากราบสักการะหรือผู้มีความศรัทธาในเทพเจ้ากวนอู

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 แบบ คือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 40 คน ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัย

ลำดับ	ประเภทของกลุ่มตัวอย่าง	ศาลเจ้ากวนอู (สมเด็จพระเจ้าพระยา) (คน)	ศาลเจ้ากวนอูของ (ตลาดพลู) (คน)
1.	เจ้าของศาลเจ้าหรือผู้เกี่ยวข้อง	1	1
2.	คนดูแลศาลเจ้า	2	2
3.	คนที่มาสักการะที่ศาลเจ้า	15	15
4.	ผู้ชายของอยู่แถวศาลเจ้า	2	2
รวม		20	20

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ทำเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2562

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์

1.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิจัย ใช้ระยะเวลานาน 1 ปี ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ตั้งแต่เริ่มศึกษา เก็บข้อมูลจนถึงลงพื้นที่เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิจัย

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ มีคำศัพท์นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผู้คนในสังคมหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเห็นด้วย ยอมรับนับถือและศรัทธา ไม่ว่าจะมองเห็นสัมผัสได้หรือไม่ ผู้คนเชื่อว่ามีอยู่จริง สามารถคุ้มครองปกป้องดำรงชีวิตมนุษย์ได้ดีขึ้นโดยปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ บุชาสิ่งที่ผู้คนเชื่อ มีผลกระทบต่อมนุษย์มาเป็นนานและสืบทอดรุ่นสู่รุ่น ความเชื่อในวิจัยนี้ หมายถึง ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู ผู้คนที่มีความเชื่อเทพเจ้ากวนอูยอมรับว่าเทพเจ้ากวนอูมีอยู่จริง ถึงแม้ไม่เคยพบเห็นเทพเจ้ากวนอูจริง ๆ แต่เชื่อว่าสักการะเทพเจ้ากวนอูสามารถช่วยคุ้มครองชีวิตตนเองและทำให้ตนเองมีโชคที่ดี
- 2) พิธีกรรม หมายถึง แบบอย่างหรือรูปแบบต่าง ๆ ที่มนุษย์ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ความเชื่อหรือธรรมเนียมประเพณีเพื่อขอพรจากความเชื่อ และเป็นกิจกรรมที่สามารถรวบรวมมนุษย์มาอยู่ที่เดียวกันได้ ประกอบด้วยหลาย ๆ ขั้นตอน คนที่เข้าร่วมพิธีกรรมต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ พิธีกรรมในวิจัยนี้ หมายถึง พิธีกรรมที่ปฏิบัติตามความเชื่อเทพเจ้ากวนอู คนที่มีความเชื่อ

เทพเจ้ากวนอูรวมอยู่ด้วยกันเพื่อปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หลาย ๆ ขั้นตอน เพื่อขอพรจากเทพเจ้ากวนอู

3) ศาลเจ้ากวนอู หมายถึง อาคารสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประดิษฐานเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าองค์ประธานพร้อมประกอบด้วยเทพเจ้าองค์อื่น ๆ และมีการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอูตามความเชื่อ ศาลเจ้ากวนอูในวิจัยนี้เน้นศาลเจ้ากวนอูของสมเด็จพระเจ้าพระยา และศาลเจ้ากวนอูของตลาดพลูเป็นหลัก

4) บทบาท หมายถึง การแสดงท่าทางตามตำแหน่ง หน้าที่ที่สังคมกำหนดไว้ การปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่ของสถานภาพในสถานการณ์หรือสังคม บทบาทในวิจัยนี้หมายถึงบทบาททางศาลเจ้ากวนอูของสมเด็จพระเจ้าพระยากับศาลเจ้ากวนอูของตลาดพลู ซึ่งศาลเจ้ากวนอูสองแห่งนี้มีการที่หน้าที่ที่ในสถานภาพเป็นศาลเจ้าในสังคม

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้ากวนอูที่สมเด็จพระเจ้าพระยาเขตคลองสาน กรุงเทพมหานครกับศาลเจ้ากวนอูที่ซอยเทิดไท 22 แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

2) ศึกษาประวัติและความเป็นมาของศาลเจ้ากวนอูและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าของศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้ค้าขายบริเวณศาลเจ้า และผู้ที่มากราบสักการะหรือผู้มีความศรัทธาในเทพเจ้ากวนอูที่สมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานครกับซอยเทิดไท 22 แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

3) สร้างเครื่องมือวิจัยด้วยสร้างแบบสัมภาษณ์โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์ในงานวิจัยทั้ง 2 ข้อ

4) ปรับแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ และนำไปเก็บข้อมูลภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างที่สมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานครกับซอยเทิดไท 22 แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

5) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในด้านความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 แห่ง

6) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในด้านบทบาทของศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูที่สมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานครกับซอยเทิดไท 22 แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

7) นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1) ทำให้ได้รับความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในกรุงเทพมหานคร

2) ได้เข้าใจถึงบทบาทของศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูที่มีต่อสังคมไทย

3) เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ การสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอู ทั้งยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อของเทพเจ้ากวนอูในสังคมไทย และสามารถเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับศาลเจ้ากวนอูหรือเทพเจ้ากวนอูในสังคมไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ

- 2.1.1 ความหมายของความเชื่อ
- 2.1.2 ประเภทของความเชื่อ
- 2.1.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อ

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

- 2.2.1 ความหมายของพิธีกรรม
- 2.2.2 ความสำคัญของพิธีกรรม
- 2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับพิธีกรรม

2.3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูฝั่งธนบุรี

- 2.3.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในประเทศไทย
- 2.3.2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู
- 2.3.3 ประวัติศาลเจ้ากวนอู ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี
- 2.3.4 ประวัติศาลเจ้ากวนอู ตลาดพลู ฝั่งธนบุรี

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมในสังคมไทย
- 2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าจีนในประเทศไทย
- 2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าและบทบาทของศาลเจ้าในสังคมไทย

มีรายละเอียดดังนี้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ

ความเชื่อเป็นส่วนที่สำคัญต่อชีวิตของคนในสังคม มีอยู่มาตั้งแต่สมัยโบราณ สืบทอดรุ่นสู่รุ่น จนถึงปัจจุบัน ศาลเจ้าเป็นสถานที่สืบทอด พัฒนาและเผยแพร่ความเชื่อ หากศึกษาศาลเจ้ากวนอูไทย-จีน ผู้วิจัยควรต้องศึกษาและทำความเข้าใจความเชื่อ

2.1.1 ความหมายของความเชื่อ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความเชื่อไว้หลายลักษณะดังต่อไปนี้

ลักษณะ ศกุนะสิงห์ (2556 : 1) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ ความคิด ความยอมรับ หรือ

พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายสิ่งหลายอย่าง ความเชื่อเกิดจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจ ความกลัว หรือสิ่งที่ไม่สามารถหาเหตุผลอธิบายได้ มนุษย์เชื่อว่าทั้งนี้มีสิ่งลึกลับที่มีอำนาจเหนือมนุษย์บันดาล มนุษย์จึงพยายามหาวิธีต่าง ๆ เพื่อบันดาลผลดี และให้กำลังใจชีวิต

วีรชญา เปล่งปรัชญา (2560 : บทนำ) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์ยอมรับสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นความจริงโดยไม่พิสูจน์ว่าสิ่งนั้นเป็นความจริงที่สมเหตุสมผลหรือตามหลักวิทยาศาสตร์หรือไม่ และเชื่อว่าสิ่งนั้นมีอำนาจสามารถบันดาลทุกข์สุขต่อชีวิตของมนุษย์เราได้

ฐาปนี (2549 : 15-16) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ ความเห็นจริงด้วย ต้องเป็นสิ่งที่ใช้หลักการในการลงความเชื่อลงไป และช่วยกันกำจัดความทุกข์เดือดร้อนด้วยวิธีที่เหมาะสม ควรเชื่อด้วยพิจารณาเหตุผล ไม่ใช่เชื่อถ้อยอย่างไรเหตุผล

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2558 : 22) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า เป็นความจริงตามเหตุผลหรือไม่ แต่กลุ่มชุมชนหรือสังคมยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นความจริง มีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลดำรงชีวิตของมนุษย์ให้เกิดผลดีหรือผลร้าย

จากทฤษฎีของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความเชื่อ หมายถึง แนวคิดและสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ยอมรับ ไม่ว่าจะสิ่งนั้นมองเห็นสัมผัสได้หรือไม่ ผู้คนเชื่อว่า มีอยู่จริง มีอำนาจเหนือสามารถบันดาลดำรงชีวิตมนุษย์ได้ แต่ควรเชื่อด้วยพิจารณาเหตุผล

2.1.2 ประเภทของความเชื่อ

ความเชื่อสามารถแบ่งเป็นหลายประเภทในมุมมองต่าง ๆ มีนักวิชาการหลายท่านแบ่งประเภทของความเชื่อดังนี้

ลัทธินา ศกุนะสิงห์ (2556 : 5) กล่าวว่า ความเชื่ออาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ หนึ่ง ความเชื่อที่หลงเชื่อโดยไร้เหตุผล สอง ความเชื่อที่มีเจตนาซ่อนอยู่ เพื่ออบรมสั่งสอนให้คนการทำตัวให้ดี จะให้เกิดผลดีมีสุขแก่ตน แก่ครอบครัว และสังคม

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ และ สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์ (2560 : 11) กล่าวว่า ความเชื่อไม่ได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเนื้อหา อาจจะเป็นความเชื่อเชิงวิทยาศาสตร์ ความเชื่อเชิงมายหรือความเชื่อแปลกวิถีดารก็ได้ การกระทำที่ใช้สติปัญญาต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ แต่สติปัญญาเองนั้นอาจใช้มาทดสอบความเชื่อ และตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของพื้นฐานความเชื่อ นั้นได้

ฐาปนี (2549 : 18-20) กล่าวว่า ความเชื่อแบ่งเป็นประเภทใหญ่ 4 ประเภท หนึ่งคือ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ถ้าอยากได้ผลดี ความทำดี พุทธดี และคิดดี สอง คือ ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ เป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากหนังสือเรื่องไตรภูมิพระร่วง ประพฤติตนเป็นคนดีเพื่อได้กรรมดี จะได้ส่งผลให้ไปสู่ภพภูมิที่ดีในชาติต่อไป สาม คือ ความเชื่อเรื่องพระศรีอารียะ เป็นความเชื่อที่ปลูกฝังเพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีกำลังใจในการทำความดี สี่ คือ ความเชื่อที่เกี่ยวกับผี เป็นความเชื่อที่คนส่วนใหญ่สนใจมาก แบ่งได้เป็น 3

ประการ ได้แก่ ผีชั้นปกครอง ผีบรรพบุรุษ และผีร้าย

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2559 : 10-11) กล่าวว่า วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และวิถีชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ตามปัจจุบันที่ทำให้เกิดความเชื่อ อาจแบ่งได้ 3 ประเภท ได้แก่ หนึ่ง ความเชื่อที่ถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต หรือความเชื่อ ชาวบ้าน เช่น เชื่อว่า “บาปอยู่กับคนทำ กรรมอยู่กับคนกิน” สอง ความเชื่อที่กำหนดโดยคำสอนใน ลัทธิศาสนาเป็นความเชื่อที่ยึดตามหลักคำสอนบทบัญญัติ ข้อห้าม หรือแนวคิดของศาสนา สาม ความเชื่อที่กำหนดโดยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น มนุษย์สามารถใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ขณะ ธรรมชาติได้

จากการแบ่งประเภทของความเชื่อนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดแบ่งความ เชื่อที่เกิดจากสมมุติฐาน การแบ่งประเภทของแต่ละคนไม่เหมือนกันเนื่องจากมีมุมมองที่แตกต่างกัน เช่น มีการแบ่งประเภทความเชื่อตามความเหมาะสม ตามวิทยาศาสตร์ ตามศาสนา เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การแบ่งประเภทของความเชื่อทำให้ผู้คนสามารถมีความรู้และความชัดเจนมากขึ้น เกี่ยวกับความเชื่อ

2.1.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อ

ความเชื่อเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับมนุษย์และมีความสำคัญในชีวิตของมนุษย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อเพื่อมีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับความเชื่อ โดยมี รายละเอียดดังนี้

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ และสุภัทรา บุญปัญญาโรจน์ (2560 : 23) กล่าวว่า ความเชื่อ ในสิ่งเหนือธรรมชาติเกิดจากความกลัวของมนุษย์ มนุษย์จึงแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาปกป้องคุ้มครองเพื่อ พ้นจากภัยอันตราย และบันดาลดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มนุษย์จึงมีความสัมพันธ์อย่างสนิทกับความ เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็บออำนาจเหนือธรรมชาติ และพยายามใช้อำนาจเหนือธรรมชาตินี้โดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง

ลักขณา ศกุนะสิงห์ (2556 : 2-4) กล่าวว่า ความเชื่อเกิดขึ้นจากความกลัว ความไม่รู้ ความไม่แน่ใจ หรือการหาเหตุผลอธิบายไม่ได้ ความเชื่อมีความสำคัญต่อการเกิดลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ตลอดจนเกิดศาสนา ศาสนากลับมาเป็นความเชื่อได้ เพราะทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายให้ผู้คนปฏิบัติดี ในยุคที่วิทยาการเจริญก้าวหน้า ผู้คนรู้จักพิจารณาและเชื่อความมีเหตุผล ทำให้ความเชื่อสิ่งต่าง ๆ ค่อย ๆ ลดลง

ฐานี (2549 : 17-18) กล่าวว่า ความเชื่อเกิดจากมนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ เวลาธรรมชาติทำลายชีวิตและทรัพย์สิน มนุษย์ไม่สามารถหาเหตุผลมาอธิบายได้ เกิดความคิดว่า เบื้องหลังมีสิ่งเหนือธรรมชาติอยู่ จึงสร้างจินตนาการต่าง ๆ และพยายามหาเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ โดย

แสดงถึงการกระทำต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อนั้น ๆ และความเชื่อดังกล่าวได้สืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษถึงรุ่นสู่รุ่น

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่าความเชื่อเกิดขึ้นจากความกลัว ความไม่รู้ และความไม่เข้าใจ มนุษย์เชื่อว่ามีความที่เหนือธรรมชาติสามารถคุ้มครองชีวิตเราได้ จึงจัดพิธีต่าง ๆ มาแสดงความเคารพนับถือถึงความเชื่อนั้นและเพื่อประสบความสำเร็จ แต่ในสมัยปัจจุบัน วิทยาการเจริญก้าวหน้าเร็ว คนในสังคมรู้จักพิจารณาด้วยตามเหตุผล ทำให้ความเชื่อค่อย ๆ น้อยลง

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

พิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ และศาลเจ้าเกือบทุกศาลเจ้ามีการจัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อสักการบูชาเทพเจ้า ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมาย ความสำคัญและแนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรม เพื่อทำความเข้าใจพิธีกรรมอย่างดี

2.2.1 ความหมายของพิธีกรรม

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้หลายลักษณะดังต่อไปนี้

ฐานัน (2549 : 9-10) กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของตน แต่ละศาสนาต่างก็มีการปฏิบัติต่อความเชื่อและความศรัทธาของตน จึงเกิดพิธีกรรมทางความเชื่อและศรัทธาของศาสนา มีกิจกรรมบูชา หรือการปฏิบัติในการทำพิธี ซึ่งเกี่ยวกับชีวิตประจำวันทั่วไป ยังบ่งชี้ถึงวัฒนธรรมของคนในสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับผู้คนในแต่ละภูมิภาค พิธีกรรมจึงได้รับการพัฒนารูปแบบอยู่เรื่อย ๆ

พระพรหมคุณาภรณ์ (2559 : 5) กล่าวว่า พิธีกรรม แปลว่า พฤติกรรมที่เป็นพิธี คือเป็นวิธีที่จะให้บรรลุผลที่ต้องการ หรือการกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้บรรลุผลตามความต้องการ หรือนำไปสู่ผลที่ต้องการ ซึ่งสัมพันธ์กับพระวิศิษฐ์ สุขโม (2556 : 17) ที่กล่าวถึงพิธีกรรมว่าเป็นรูปแบบของการกระทำอย่างศักดิ์สิทธิ์ ทำให้มนุษย์สามารถไปสู่ปลายทางตามความเชื่อและความศรัทธาของตน นอกจากนี้ พิธีกรรมยังเป็นจุดศูนย์กลางดำเนินการกระทำพร้อมกันที่ตั้งแต่เริ่มต้น และประกอบขึ้นตอนต่าง ๆ จนถึงตอนท้ายของพิธี

ปัญญา นันทะภิกขุ (2561 : 4) กล่าวว่า พิธีหมายถึง งานที่จัดทำขึ้นตามลัทธิหรือความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อความศักดิ์สิทธิ์หรือความเป็นสิริมงคล เป็นต้น พิธีกรรมหมายถึง การบูชา รูปแบบ หรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา

นางวันดี จันทร์ประดิษฐ์ และนักวิชาการศาสนาชำนาญการ (2552 : 1) กล่าวว่า พิธีกรรม คือ พฤติกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติต่อความเชื่อตามความเชื่อและความศรัทธาทางศาสนาของตนเองสืบทอดต่อกันมา เป็นกิจกรรมบูชาหรือการปฏิบัติพิธี ซึ่งส่วนมากมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวัน

จากทฤษฎีของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พิธีกรรม หมายถึง แบบอย่างหรือรูปแบบต่าง ๆ ที่มนุษย์ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ความเชื่อเพื่อให้สำเร็จผลที่ต้องการ มันเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันทั่วไป และเป็นกิจกรรมที่สามารถรวบรวมมนุษย์มาอยู่ที่เดียวกันได้ ประกอบด้วยหลาย ๆ ขั้นตอน คนที่เข้าร่วมพิธีกรรมต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

2.2.2 ความสำคัญของพิธีกรรม

พิธีกรรมช่วยให้คนที่มีความเชื่อจิตใจเข้มแข็ง เกิดความสบายใจและสร้างกำลังใจกับชีวิต มีความสำคัญสำหรับมนุษย์ มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของพิธีกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (2559) ในเล่าถึงความสำคัญของพิธีกรรมว่า พิธีกรรม เป็นจุดนัดหมาย ให้ตั้งใจเริ่มทำการอย่างจริงจัง เป็นวินัยพื้นฐานและนำคนให้ประสานเข้าในชีวิตชุมชน เป็นเครื่องน้อมนำศรัทธาที่จะพาให้เข้าถึงธรรมที่สูงขึ้นไป เป็นโอกาสสำหรับพระที่จะปรากฏตัวและให้ธรรม และยังเป็นรูปแบบที่จะสื่อธรรมสำหรับคนหมู่มาก และพิมุต รุจิรากุล (2554 : 9) กล่าวว่า พิธีกรรมสามารถสื่อถึงความจริง เช่น การเคารพบูชา การไหว้ เป็นต้น เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความรู้สึกของมนุษย์ มีความอ่อนน้อมหรือความเคารพต่อสิ่งหรือบุคคล และพิธีกรรมเน้นจิตใจเป็นสำคัญ เพื่อเกิดความสบายใจและสร้างกำลังใจต่อมนุษย์ เนื่องจากความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติมีแต่จิตใจสามารถสัมผัสได้เท่านั้น การประกอบพิธีกรรมให้ความหวังในสิ่งเหล่านั้น

กาญจนา แก้วเทพ (2560 : 220-230) กล่าวว่า เอกลักษณะสำคัญของสื่อพิธีกรรม น่าจะมีอย่างน้อย 7 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง พิธีกรรมเป็นสื่อที่เชื่อมโยงโลก 3 มิติ ซึ่งเชื่อมโยงมนุษย์ สิ่งของ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประการที่สอง พิธีกรรมเป็นสื่อที่ระดมพลังชุมชนได้อย่างเข้มข้น การดำเนินพิธีกรรมต่าง ๆ กระทำตามเฉพาะลำพังไม่ได้ ต้องอาศัยแรงงานผู้คนจำนวนไม่น้อย ประการที่สาม พิธีกรรมเป็นเครื่องหมายของการเปลี่ยนผ่านสถานะ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ก็คือ ช่วงแยกตัว ช่วงเปลี่ยนผ่าน และช่วงผนวกเข้ามาใหม่ ประการที่สี่ พิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของท้องถิ่น เพราะพิธีกรรมเป็นพื้นที่การสื่อสารที่ชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นเจ้าของ และเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น ประการที่ห้า พิธีกรรมเป็นสื่อที่เข้มงวดและเป็นทางการ การสื่อสารในรูปแบบพิธีกรรมเป็นการสื่อสารที่มีรูปแบบที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามต้นฉบับ องค์ประกอบทุกอย่างในพิธีกรรมต้องตรงตามต้นแบบ ประการที่หก พิธีกรรมเป็นภาษาที่สร้างสรรค์ได้ พิธีกรรมมีลักษณะเหมือนภาษาหนึ่ง คือ ด้านของความเข้มงวด เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ สอง คือ ภาษามีลักษณะที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่อยู่เสมอ ประการสุดท้ายพิธีกรรมเป็นระบบสัญลักษณ์ร่วมของชุมชน สัญลักษณ์ของอย่างใดอย่างหนึ่ง มีความหมายอย่างไรขึ้นอยู่กับข้อตกลงของชุมชนนั้น ๆ และความหมายที่เข้าใจร่วมกันนั่นเองทำให้เกิดระบบสัญลักษณ์ร่วมของชุมชนขึ้นมา

นางวันดี จันทร์ประดิษฐ์ และนักวิชาการศาสนาชำนาญการ (2552 : 1) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นการกระทำที่มนุษย์สมมติขึ้น มีระเบียบวิธี เพื่อขอความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ทำให้

ผู้ศรัทธาเกิดความสบายใจและมีกำลังใจดำรงชีวิตต่อไป

จากทฤษฎีของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พิธีกรรมมีความสำคัญต่อมนุษย์ พิธีกรรมสามารถช่วยให้บุคคลประสานเข้าในชีวิตชุมชน สร้างความสบายใจและกำลังใจต่อมนุษย์ ให้ความหวังในสิ่งต่าง ๆ ช่วยสร้างอัตลักษณ์ร่วมของท้องถิ่น เป็นรูปแบบที่จะสื่อธรรมสำหรับคนหมู่ใหญ่ และเป็นระบบสัญลักษณ์ร่วมของชุมชน

2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับพิธีกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับพิธีกรรมเพื่อมีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับพิธีกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (2559 : 48) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นสิ่งที่เริ่มต้นในทำความเข้าใจของวินัยชาวบ้านของชุมชนเข้าร่วมส่วนพิธีกรรมเนื่องจากเพราะว่าชาวบ้านส่วนมากจากพิธีกรรมต่าง ๆ เข้าใจถึงวินัย และค่อย ๆ เข้าใจถึงเนื้อหาสาระของธรรมะที่สูงขึ้นไป วินัย คือ สิ่งที่มีมนุษย์สมมติออกมาเพื่ออธิบายว่าธรรมคืออะไร เช่น พิธีกรรมเป็นเครื่องนำคนเข้าสู่วินัยที่สูงขึ้นไปและเข้าถึงธรรมในที่สุด จึงทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ และเวลาพิธีกรรมเป็นที่ปรากฏแสดงตัวของบุคคลผู้เข้าถึงธรรม สามารถสะดวกสื่อสารกับมหาชน ก็แสดงให้เห็นความหมายมีความสมบูรณ์ และประสบความสำเร็จแห่งความมุ่งหมายของพิธีกรรม

ฐาปนี (2549 : คำนำ) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นหนึ่งในลักษณะที่สะท้อนถึงความเชื่อของคนในกลุ่มชุมชนได้อย่างชัดเจนที่สุด พิธีกรรมยังเป็นอีกกลยุทธ์ที่จะช่วยเสริมสร้างความกตัญญูกตเวที ความรัก แลความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่ชุมชนโดยใช้ความเชื่อเป็นเครือข่ายประสานที่ดียิ่ง เราจะเห็นได้ว่าก่อนหน้าที่จะมีพิธีกรรมใด ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชนใด ๆ ชาวบ้านจะรวมตัวกันเพื่อช่วยเตรียมงานในพิธีกรรมอย่างขมกเข้มนเพื่อให้พิธีกรรมนั้น ๆ ดำเนินไปด้วยดี

พิมุต รุจิรากุล (2554 : 8) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นการกระทำที่ละขั้นตอนที่มนุษย์สร้างขึ้น ปฏิบัติตามความเชื่อศาสนาของตนเอง มีระเบียบวิธีเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวัง ทำให้มนุษย์เกิดความสบายใจและมั่นใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป เช่น พิธีกรรมของพระพุทธศาสนา มีปรัชญาธรรมซ่อนไว้เป็นหลักการของพิธีกรรม เพื่อให้คนเข้าร่วมพิธีกรรมเข้าใจหลักธรรมโดยไม่รู้ตัว ทำให้พิธีกรรมทางศาสนามีความเชื่อและความศรัทธาด้วย

กาญจนา แก้วเทพ (2560 : 218) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นรูปแบบการสื่อสารชนิดหนึ่ง เวลาใช้พิธีกรรมเป็นวัตถุประสงค์แห่งการศึกษาของสาขาวิชาการต่าง ๆ สามารถรับรู้พิธีกรรมได้โดยหลาย ๆ แง่มุมตามลักษณะของศาสตร์นั้น ๆ เช่น ในมุมมองของนักมานุษยวิทยา ในมุมมองของนักสังคมวิทยา และในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ อาจจะมีมุมมองพิธีกรรมไม่เหมือนกันและมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

จากทฤษฎีของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า มนุษย์สามารถเข้าสู่วินัยที่สูงขึ้นไปและ

เข้าถึงธรรมในที่สุดโดยผ่านพิธีกรรม พิธีกรรมเป็นรูปแบบการสื่อสารชนิดหนึ่ง มีการกระทำที่ละขั้นตอนที่มนุษย์สร้างขึ้นและปฏิบัติตามความเชื่อ ทำให้มนุษย์เกิดความสบายใจและความมั่นใจ มีลักษณะที่แตกต่างกันจากหลาย ๆ แง่มุม

2.3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูฝั่งธนบุรี

ผู้วิจัยศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา ฝั่งธนบุรี เพื่อทำความเข้าใจข้อมูลพื้นฐานของการวิจัย ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในประเทศไทย ข้อมูลเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู ประวัติศาสตร์ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และประวัติศาสตร์ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในประเทศไทย

ศาลเจ้า หมายถึง อาคารสถานที่ตั้งอยู่ถาวร ประดิษฐานเทพเจ้า รูปเคารพตามความเชื่อต่าง ๆ ของศาสนา มักมีเทพเจ้าองค์ประธานและประกอบด้วยเทพเจ้าองค์อื่น ๆ และมีการจัดพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของศาลเจ้านั้นด้วย ศาลเจ้าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของความเชื่อประเทศไทยเป็นประเทศที่ยอมรับความเชื่อต่าง ๆ ได้ รวมถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับศาลเจ้า ประเทศไทยมีศาลเจ้าจีนต่าง ๆ นานา และส่วนมากมีประวัติศาสตร์ยาวนาน เพื่อทำความเข้าใจศาลเจ้าจีนในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโดยแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

อชิริชญ์ ไชยพจน์พานิช (2561 : 3-10) กล่าวว่า เมืองไทยมีชาวจีนเป็นจำนวนมากตั้งถิ่นฐานและตั้งชุมชนกระจายไปทั่วประเทศไทย กรุงเทพฯ เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีชาวจีนอพยพรวมถึงลูกหลานชาวจีนตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ประวัติการอพยพสามารถย้อนไปถึงราวสมัยอยุธยาตอนกลาง และมีการอพยพเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อชาวจีนตั้งหลักแหล่งในดินแดนใหม่ย่อมไม่ลืมความเชื่อดั้งเดิมของตนและหวังว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะปกป้องคุ้มครองตนเอง จึงมีสร้างศาสนสถานเพื่อประดิษฐานรูปเคารพของความเชื่อ นั่นก็คือศาลเจ้า ศาลเจ้าจีน ภาษาจีนเรียกว่า เมี้ยว (廟 MIAO) กง (宮 GONG) ถ้าแบ่งศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ ตามกลุ่มภาษาชาวจีนผู้สร้างศาลเจ้าสามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ศาลเจ้าจีนของชาวแต้จิ๋ว ศาลเจ้าจีนของชาวฮกเกี้ยน ศาลเจ้าจีนของชาวกวางตุ้ง ศาลเจ้าจีนของชาวไหหลำ และศาลเจ้าจีนของชาวแคะ

สำนักผังเมือง (2559 : 7-15) กล่าวว่า ไทยกับจีนมีการติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน มีสันนิษฐานว่าในสมัยสุโขทัยมีชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย และมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในสมัยอยุธยา ตามภาษาพูดของชาวจีนที่เข้ามาอาศัยที่กรุงเทพมหานครสามารถแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ซึ่งชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวจีนไหหลำ ชาวจีนแคะ และชาวจีนกวางตุ้ง และมีการนำคติความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของตนตามมาด้วย น่าจะมีชาวจีนแต้จิ๋วอาศัยอยู่บริเวณพาหุรัด สำเพ็ง และถนนบำรุงเมือง มาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เนื่องจาก

พบศาลเจ้าเก่าแก่ที่สร้างขึ้นโดยชาวจีนแต่จิวในพื้นที่บริเวณนี้ โดยสันนิษฐานว่าน่าจะมีชาวจีนกวางตุ้งเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณชอยวัดกุศลสมาครและตลาดเก่าในย่านสำเพ็งตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งสอดคล้องกับประวัติการก่อสร้างศาลเจ้ากวางตุ้งริมถนนเจริญกรุงซึ่งอยู่ใกล้กัน เมื่อ พ.ศ. 2420 ตรงกับรัชกาลที่ 5 ชาวจีนฮกเกี้ยนพักอาศัยอยู่บริเวณฝั่งธนบุรีมาตั้งแต่สมัยธนบุรีต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยปรากฏหลักฐานการก่อสร้างศาลเจ้ากวนอู เขตคลองสาน และศาลเจ้าเทียนอันเก๋งในย่านกุฎีจีน เป็นต้น กลุ่มชาวจีนแคะมีศาลเจ้าที่มีความเก่าแก่ในพื้นที่ฝั่งธนบุรี เช่น ศาลเจ้าซำในเก็ง ย่านท่าดินแดง เขตคลองสาน ซึ่งบริเวณเป็นย่านพักอาศัยของชาวจีนแคะจำนวนมาก ศาลเจ้าจู้โยเปี้ยว (แม่ทับทิม) เขตดุสิต เป็นศาลเจ้าที่ชาวจีนไหหลำสร้างขึ้น จึงสันนิษฐานได้ว่าน่าจะตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีชาวจีนไหหลำเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่บริเวณนี้ก่อนขยายไปยังบริเวณอื่น ๆ ในเวลาต่อมา

เมื่อกล่าวถึงที่มาของการสร้างศาลเจ้าของคนจีนในไทย มีกรณีหลายแบบ ดังที่ จิตรา ก่อมนทเกียรติ (2555 : 16-18) กล่าวว่า ดูจากศาลเจ้าที่มีอายุเกิน 100 ปีขึ้นไป เหตุผลการสร้างศาลเจ้ามีกรณีดังนี้ 1) ในระหว่างมาทางเรือเข้าเมืองไทย ต้องผจญอันตรายไม่น้อย จึงมีคนจีนชอบอุ้มองค์รูปเคารพของเทพเจ้าที่เป็นไม้แกะขนาดไม่ใหญ่หรืออาจเป็นภาพลงเรือมาด้วย เมื่อมาถึงเมืองไทยก็สร้างศาลเจ้าให้ท่านได้มีที่ประทับ เพื่อให้คนในท้องที่ก็ได้มาไหว้ด้วยกัน 2) สร้างเพื่อให้มีเทพใหญ่ ๆ ค้ำครองชุมชน เช่น สร้างศาลเจ้าแม่ทับทิม ศาลเจ้าแม่กวนอิม ศาลเจ้ากวนอู เป็นต้น 3) สร้างเพื่อพิธีกรรม 3 เทศกาลของจีน คือ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลสารทจีน (ทิ้งกระจาด) และเทศกาลกินเจของจีน 4) สร้างศาลเจ้าประจำตระกูลแซ่เพื่อขอบคุณบรรพบุรุษและขออวยพรจากบรรพบุรุษ 5) สร้างสำหรับตั้งป้ายบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่าสื่อตัง (祠堂 CI TANG) สร้างโดยสมาคมแซ่ต่าง ๆ ตามธรรมเนียมดั้งเดิมที่แต่ละหมู่บ้านในเมืองจีนทางใต้ 6) สร้างศาลเจ้าเหมือนศาลเจ้าที่เคยไหว้ที่ท้องถิ่นเดิมที่เมืองจีน 7) สร้างเพื่อแก้บน มีคนจีนที่ไหว้บนบานขอในงานหรือชีวิต เมื่อได้สมปรารถนาแล้วก็สร้างศาลเจ้าตามที่เคยบนไว้ 8) การสร้างศาลเจ้าโดยคนทรง 9) สร้างเพื่ออวยพรให้ธุรกิจราบรื่นหรือศาลเจ้าเฉพาะกิจ เช่น ศาลเจ้าเกี่ยวกับอาชีพ 10) ศาลเจ้าที่เชื่อถือในเรื่องฮวงจุ้ย 11) ศาลเจ้าประจำตลาด สร้างเพื่อให้คุ้มครองและค้าขายดี 12) ศาลเจ้าประจำต้นไม้ใหญ่ 13) การสร้างศาลเจ้าของกลุ่มคนจีนในไทย ซึ่งมี 5 กลุ่มใหญ่ตามแต่ละสำเนียงของคนจีน คือ จีนแต้จิ๋ว จีนฮกเกี้ยน จีนไหหลำ จีนแคะและจีนกวางตุ้ง

และกุลศิริ อรุณภาคย์ (2553 : 16-17) กล่าวว่า ตามอธิบายของ รศ.พรพรรณ จันทโรนานนท์ สาเหตุของการสร้างศาลเจ้ามี 6 ประการ ได้แก่ 1) สร้างเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ เมื่อก่อนชาวจีนเดินทางไปต่างประเทศด้วยความยากลำบาก จึงอัญเชิญรูปเคารพของเทพเจ้าที่ตนกราบไหว้เดินทางด้วยกัน เพื่อป้องกันอันตรายต่าง ๆ จึงมีการสร้างศาลเจ้าบูชารูปเคารพของเทพเจ้าด้วยความสำนึกหลังจากเดินทางถึงมุ่งหมายของปลายทาง 2) สร้างตามความเชื่อและประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่

โบราณ 3) สร้างเพื่อเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล ซึ่งเพื่อกราบไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว 4) สร้างตามความนิยม เช่น นิยมสร้างศาลเจ้าประจำตลาด 5) สร้างเพื่อการแก้บน บางคนเคยบนบานขอพรจากเทพเจ้า หากสมปรารถนาแล้วจะสร้างศาลเจ้าถวายบูชาเทพเจ้า 6) สร้างด้วยความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์

จากข้อมูลของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในประเทศไทยมากขึ้น เช่น ความเป็นมาของศาลเจ้าจีน การแบ่งประเภทของศาลเจ้าจีน และสาเหตุของการสร้างศาลเจ้าจีน เป็นต้น คนจีนอพยพมาเมืองไทย ย่อมไม่ลืมความเชื่อดั้งเดิมของตนด้วย เขตที่เป็นชุมชนชาวจีนอาศัย หรือเคยเป็นชุมชนชาวจีนอาศัย ต้องมีศาลเจ้าจีนแน่นอน ประเภทของศาลเจ้าสามารถแบ่งตามภาษาพูดของกลุ่มชาวจีนอพยพมาเมืองไทย ชาวจีนโพ้นทะเลสร้างศาลเจ้าจีนเพื่อใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อขอพรจากเทพเจ้า ขอให้ปกป้องตนเอง เพื่อถวายบรรพบุรุษและ เทพเจ้าเพื่อแก้บน เป็นต้น

2.3.2 ประวัติเทพเจ้ากวนอู

มีวรรณกรรม หนังสือมากมายต่าง ๆ เขียนเรื่องสามก๊กและเรื่องกวนอู แต่ที่มีชื่อเสียงที่สุด คือ จดหมายเหตุสามก๊ก (三国志 SAN GUO ZHI) ที่เฉินโช่ว (陈寿 CHEN SHOU) เป็นผู้แต่ง และวรรณกรรมสามก๊ก (三国演义 SAN GUO YAN YI) ที่หลัว กวันจง (罗贯中 LUO GUAN ZHONG) เป็นผู้แต่ง แต่ที่ทางการและน่าเชื่อถือที่สุดเป็นหนังสือ จดหมายเหตุสามก๊ก (三国志 SAN GUO ZHI) ของเฉินโช่ว (陈寿 CHEN SHOU) เพราะ Chen Shou เกิดในสมัยสามก๊กและเป็นคนสุ่กั๋ว (蜀国 SHU GUO) เขียนหนังสือเล่มนี้หลังจากท่านกวนอูสิ้นไปประมาณ 60-70 ปี จดหมายเหตุสามก๊ก (三国志 SAN GUO ZHI) เป็น 24 ตำราประวัติศาสตร์ (二十四史 ER SHI SI SHI) ของประเทศจีน บันทึกประวัติศาสตร์ของแต่ละราชวงศ์ในสมัยโบราณของจีน เป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า ตำราประวัติศาสตร์มาตรฐาน (正史 ZHENG SHI) เป็นตำราชุดประวัติศาสตร์อย่างเป็นทางการของจีน ส่วนวรรณกรรมสามก๊ก (三国演义 SAN GUO YAN YI) เป็นนวนิยายเชิงประวัติศาสตร์ เขียนสมัยปลายราชวงศ์หยวน (元朝 YUAN CHAO) ซึ่งพันกว่าปีหลังจากสมัยกวนอูอยู่

ในหนังสือจดหมายเหตุสามก๊ก (三国志 SAN GUO ZHI) ได้กล่าวถึงที่มาและรูปลักษณ์ภายนอกของกวนอูอย่างคร่าว ๆ ดังตัวอย่าง

关羽字云长，本字长生，河东解人也。亡命奔涿郡……羽美须髯，故亮谓之髯

(三国志 SAN GUO ZHI 2004 : 630-631)

กวนอู มีชื่อรองว่าหฺยุนฉาง ชื่อเดิมฉางเชิง เป็นคนเหตองทำให้เหลียง (อำเภอยุ่นเฉิง มณฑลซานซีของปัจจุบัน) หลบหนีไปจ้าวจิ้น.....หนวดของกวนอูเครางาม ดังนั้น จูเก๋อเลียงเรียกท่านเหม่ยหฺรั่นกง (ท่านเครางาม)

(จดหมายเหตุสามก๊ก. 2004 : 630-631)

(ผู้วิจัยแปล)

ในหนังสือวรรณกรรมสามก๊ก (三国演义 SAN GUO YAN YI) ได้กล่าวถึงที่มาและ
รูปลักษณะภายนอกของกวนอูอย่างละเอียด ดังตัวอย่าง

玄德看其人: 身長九尺, 髯長二尺; 面如重棗, 唇若塗脂; 丹
鳳眼, 卧蚕眉, 相貌堂堂, 威风凜凜。玄德就邀他同坐, 叩其姓名。
其人曰: “吾姓关, 名羽, 字长生, 后改云长, 河东解良人也。因本处势
豪倚势凌人, 被吾杀了, 逃难江湖, 五六年矣。今闻此处招军破贼,
特来应募。”

(三国演义 SAN GUO YAN YI 2000 : 2)

เสวียนเต๋อ (玄德 XUAN DE) มองคนจี๋ สูง 9 ฟุต หนวดยาว 2 ฟุต
สีใบหน้าแดงเหมือนผลพุทราสุก ริมฝีปากแดงเหมือนทาชาด จักขุยาวดั่งนก
การเวก คิ้วโก่งดั่งตัวหนอนไหม รูปลักษณะภายนอกสูงสง่างาม อันองอาจผ่าเผย
เสวียนเต๋อ (玄德 XUAN DE) เชิญมาร่วมโต๊ะ คนนั้นบอกว่า “ข้าแซ่กวนชื่ออู
ชื่อรองฉางเซิง ต่อมาเปลี่ยนชื่อรองเป็นหยุนฉาง เป็นคนเหอตงเซียะเหลียง
เนื่องจากฆ่าคนที่กดขี่ข่มเหงรังแกชาวบ้านตาย จึงหลบหนีเร่ร่อนจนถึงปัจจุบัน
เป็นเวลา 5-6 ปีแล้ว บัดนี้ได้ยินข่าวว่าที่นี่ประกาศรับทหารอาสาไปจับพวกโจร
จึงตั้งใจมาสมัครอาสา”

(วรรณกรรมสามก๊ก. 2000 : 2)

(ผู้วิจัยแปล)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ในหนังสือจดหมายเหตุสามก๊กไม่เคยพูดถึงกวนอูหน้าแดงและ
สาเหตุที่ต้องหลบหนีตัว แต่ในวรรณกรรมสามก๊ก กวนอูมีหน้าแดง การเขียนข้อมูลละเอียดกว่า
จดหมายเหตุสามก๊ก เนื่องจากวรรณกรรมสามก๊กเป็นนวนิยายเชิงประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยความ
จริงและตำนาน ซึ่งจริง ๆ แล้ว กวนอูไม่มีลักษณะหน้าแดงในประวัติศาสตร์ แล้วทำไมกวนอูกลายเป็น
ลักษณะหน้าแดงในวรรณกรรมและเรื่องเล่าต่าง ๆ ดังที่ Mei Zhengzheng (2009 : 58-59) ได้กล่าว
ไว้ว่า กวนอูหน้าแดง มีความเป็นมา 4 ประการ หนึ่ง คือ ตำนานชาวบ้านเล่ากันว่า ในเวลา กวนอูยัง
เป็นหนุ่ม เคยฆ่าคนรังแกสาววัยรุ่นตาย ระหว่างทางหลบหนี ทางหน้าเป็นสีแดงด้วยเลือด และใช้ผม
ติดเป็นหนวด แต่สุดท้ายสีแดงล้างไม่ออก หนวดดึงออกไม่ได้ จึงกลายเป็นหน้าแดงและหนวดยาวงาม
ยังมีตำนานเล่าว่ากวนอูเป็นชาติใหม่ของราชามังกร สอง คือการแสดงศิลปะ ในเวลาเล่นการแสดง
เช่น การแสดงจิว แสดงคนที่มินิสัยดี มีคุณธรรมนิยมทาหน้าแดง จึงมีกวนอูเป็นคนหน้าแดง สาม คือ
ตอนแรกกวนอูไม่ใช่แซ่กวนและไม่ใช่หน้าแดง กวนอูฆ่าคนที่บังคับสาววัยรุ่นเป็นเมียน้อยตายจึงหนีไปที่
อื่น และล้างหน้าด้วยน้ำแม่น้ำแล้วกลายเป็นหน้าสีแดง ดูหน้าเดิมไม่ออก เวลาเข้าอำเภอกงกวน (潼
关 TONG GUAN) ทหารเฝ้าเมืองถามกวนอูว่าแซ่อะไร กวนอูชี้ถึงกวนบอกว่าแซ่กวน สี่ คือ
วรรณกรรมสามก๊กเขียนถึงกวนอูหน้าแดง เนื่องจากเล่มนี้มีชื่อเสียงและแพร่หลายไปทั่วประเทศ

จึงนิยมเชื่อว่ากวนอูหน้าแดง

ที่ผู้คนรู้จักกันว่า กวนอูมีความเชี่ยวชาญด้านคัมภีร์พิชัยสงคราม เป็นคนที่ซื่อสัตย์ กตัญญูรู้คุณ จงรักภักดี มีความมองอาจกล้าหาญ มีคุณธรรม เป็นต้น ดังที่ Chen Shou (陈寿) (2004 : 630-633) กล่าวว่า กวนอูเดียวหุย (张飞 ZHANG FEI) กับเล่าปี่ (刘备 LIU BEI) สนิทเหมือนพี่น้องแท้ ๆ กวนอูติดตามเล่าปี่ตลอด รัชศกเจี้ยนอันปีที่ 5 (ค.ศ. 200) โจโฉ (曹操 CAO CAO) ยกทัพตีเล่าปี่ เล่าปี่แพ้อะหนีไปทางภาคเหนือของจีนแล้วเข้าหลบภัยกับอ้วนเสี้ยว (袁绍 YUAN SHAO) โจโฉจับได้ตัวกวนอูพากลับ และปฏิบัติต่อกวนอูอย่างให้เกียรติ และแต่งตั้งให้กวนอูมีตำแหน่งเพียนเจียงจวิน (偏將軍 PIAN JIANG JUN) กวนอูช่วยโจโฉตัดศีรษะงั้นเหลียง (颜良 YAN LIANG) ซึ่งหัวหน้ากองทัพของคูศิก โจโฉถวายคำแนะนำให้พระเจ้าบรดาตักดีให้กวนอูเป็น “หั้นสือเต่งเฮา” (汉寿亭侯 HAN SHOU TING HOU) กวนอูรู้โจโฉดีต่อตัวเองเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากตัวเองได้รับความกรุณาเป็นอย่างมากจากเล่าปี่ก่อนและได้สาบานว่าจะติดตามเล่าปี่ไปจนสิ้นชีวิต มีอาจจะคำสาบานได้ ถึงแม้โจโฉมอบรางวัลให้กวนอูเป็นอย่างมาก แต่กวนอูยังไม่ไปหาเล่าปี่เหมือนเดิม เวลาได้ข่าวของเล่าปี่ และคืนของขัวญทั้งหมดที่ได้รับจากโจโฉ เขียนหนังสืออาลัยถึงโจโฉแล้วไปหาเล่าปี่ กวนอูเคยถูกเกาทัณฑ์ที่อาบยาพิษยิงที่แขนขวา ต้องการใช้มีดคมผ่าเนื้อจนถึงกระดูกแล้วขูดพิษออกโดยไม่มียาสลบและยาแก้ปวด กวนอูยังพูดคุยเหมือนปกติในเวลาผ่าตัด ในรัชศกเจี้ยนอัน ปีที่ 24 (ค.ศ. 219) เล่าปี่ได้ชัยชนะต่อโจโฉในยุทธการที่ฮันต้ง (汉中 HAN ZHONG) และสถาปนาตนขึ้นเป็น “ฮันต้งฮ่อง” (汉中王 HAN ZHONG WANG) เล่าปี่แต่งตั้งให้กวนอูเป็นขุนพลกองหน้า (前将军 QIAN JIANG JUN) ในปีเดียวกัน อิกิม (于禁 YU JIN) ยอมจำนนต่อกวนอู และกวนอูประหารชีวิตบังเต็ก (庞德 PANG DE) กลุ่มโจรที่นำโดย เหลียง เจี๋ย (梁郾 LIANG JIA) และลู่ หุน (陆浑 LU HUN) มาเข้าร่วมและกลายเป็นผู้ติดตามของกวนอู ชื่อเสียงของกวนอูแพร่สะพัดไปทั่วแผ่นดิน ขุนกวน (孙权 SUN QUAN) ส่งทูตไปพบกวนอูเพื่อเสนอให้มีการแต่งงานระหว่างบุตรชายของตนและบุตรสาวของกวนอู แต่กวนอูปฏิเสธและต่ออย่างรุนแรง ทำให้ขุนกวนโกรธมาก จึงร่วมมือกับโจโฉยกทัพตีกวนอู สุดท้าย กวนอูพ่ายแพ้และถูกขุนกวนประหารชีวิต และหลังจากสิ้นไป กวนอูได้สมัญญาเป็นจิวางโหมวโหว (壮缪侯 ZHUANG MOU HOU)

หลังจากกวนอูสิ้นไป ชาวบ้านเริ่มมีตำนาน เรื่องเล่าเกี่ยวกับสามก๊กและกวนอู แต่ในตำนานนั้น กวนอูยังเป็นคนธรรมดา มีฐานะเหมือนกับเดียวหุย (张飞 ZHANG FEI) เตียวหุน (赵云 ZHAO YUN) ถึงสมัยราชวงศ์สุย (隋朝 SUI CHAO) ซึ่งหลังจากกวนอูเสียชีวิต 300 กว่าปี เริ่มมีตำนานเล่าขานกวนอูจนกลายเป็นเทพ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่ง (宋朝 SONG CHAO) ถึงราชวงศ์ชิง (清朝 QING CHAO) จักรพรรดิหลายท่านได้สถาปนากวนอูหลายสิบครั้ง จนถึงยกฐานะเป็นเทพเจ้า และมีเกียรติเสมอจอมปราษฎ์ขงจื้อ Wang Fangling (2018 : 86-88) กล่าวว่า กวนอูจากคนธรรมดา ถูกยกย่องเป็นเทพเจ้า มีสาเหตุ 3 ประการ หนึ่ง คือ เรื่องของสามก๊กน่าพูดคุย ถึงแม้ในหนังสือ

จดหมายเหตุสามก๊ก (三国志, SAN GUO ZHI) ของ Chen Shou (陈寿) คำบรรยายเกี่ยวกับกวนอูไม่ถึงพันคำ แต่กวนอูมีความซื่อสัตย์ มีกล้าหาญ เก่งในการทำสงคราม และเนื่องจากคำบรรยายเกี่ยวกับกวนอูในหนังสือประวัติศาสตร์สั้นและไม่ละเอียด ทำให้ผู้สร้างสรรค์ความคิดได้ ทำให้พูดคุยเรื่องกวนอูไม่น่าเบื่อ สอง คือ พุทธศาสนากับศาสนาเต๋าสรรเสริญกวนอู และจักรพรรดิสถาปนา กวนอู ตั้งแต่ราชวงศ์ถัง (唐朝 TANG CHAO) ถึงราชวงศ์ซ่ง มีนิทานต่าง ๆ เกี่ยวกับกวนอู พุทธศาสนากับศาสนาเต๋ายกย่องกวนอูไปตำแหน่งสูงขึ้น และเนื่องจากกวนอูมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี โดยเฉพาะซื่อสัตย์ จงรักภักดี มีกล้าหาญ จักรพรรดิสถาปนา กวนอูมีมุ่งหมายการปกครอง เพื่อให้ประชาชนเอากวนอูเป็นตัวอย่างที่ดี สาม คือ วรรณกรรมต่าง ๆ มีเขียนกวนอูเป็นคนที่มินิสัยสมบูรณ์มากขึ้น เช่น วรรณกรรมสามก๊ก (三国演义 SAN GUO YAN YI) ที่ Luo Guanzhong (罗贯中) แต่งตั้งในสมัยปลายราชวงศ์หยวนและช่วงต้นราชวงศ์หมิง วรรณกรรมนี้ประกอบด้วยประวัติศาสตร์กับตำนาน เรื่องเล่าจากชาวบ้านต่าง ๆ มีเขียนถึงเรื่องกวนอูอย่างละเอียด ทำให้รูปร่างของกวนอู สดใสและสมบูรณ์ ขยายข้อดีของกวนอู ทำให้ชาวบ้านยิ่งเลื่อมใสศรัทธากวนอู

ในประวัติที่ชาวบ้านยกย่องท่านกวนอูเป็นเทพเจ้า มีตำนานที่สำคัญต้องพูดถึง คือ วิญญาณกวนอูปรากฏที่ภูเขาจวนหยกซาน (玉泉山 YU QUAN SHAN) ตำนานนี้ปรากฏขึ้นในสมัยราชวงศ์สุ่ย และมีบางคนบอกว่าปรากฏขึ้นในสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งตำนานนี้ก็มีบันทึกในวรรณกรรมสามก๊กด้วย ดังที่ Luo Guanzhong (罗贯中) (2000 : 260-261) กล่าวว่า หลังจากกวนอูเสียชีวิต วิญญาณของกวนอูไม่ยอมจากไป ร่อนเร่ในโลกมนุษย์ จนถึงวันหนึ่ง วิญญาณของกวนอูลอยขึ้นที่วัดจวนหยก (玉泉寺 YU QUAN SI) ของภูเขาจวนหยกซาน พร้อมร้องว่า “เอาศิระชะมาคืนให้ข้า” หลวงปู่เกาเจ๋ง (普净 PU JING) ซึ่งเจ้าของวัดได้ยินเสียงเงาหน้ามองขึ้นไป มีคนหนึ่งไม่มีศิระชะขี่ม้า เช็กเฮอร์ (赤兔马 CHI TU MA) ถืออาวุธง้าวมังกรเขียว (青龙偃月刀 QING LONG YAN YUE DAO) และมี 2 คนติดตามอยู่ข้าง ๆ หลวงปู่รู้ว่าคนที่ไม่มีศิระชะเป็นกวนอู ท่านบอกกวนอูว่า “กงเกวียนกำเกวียน เรื่องที่ผ่านไปก็ปล่อยให้มันผ่านไป วันนี้ท่านถูกประหารชีวิต ท่านร้องว่า คืนศิระชะข้ามา เมื่อท่านฆ่าฉันทูเหลียงบุนทิว (文丑 WEN CHOU) และฝ่าห่าด่านสังหารหูกขุนพลเสีย คนที่ถูกประหารชีวิตในมือท่าน ใครมาทวงศิระชะคืนให้” กวนอูฟังแล้วก็เกิดการรู้แจ้งในฉับพลัน น้อมรับพุทธศาสนาด้วยความสมัครใจและปวารณาตนเป็นผู้พิทักษ์ศาสนาพุทธ ปกป้องชาวบ้าน ชาวบ้านจึงสร้างศาลเจ้าบูชาเคารพท่านกวนอู ตำนานนี้ทำให้ชาวบ้านเริ่มมีการยกย่องนับถือกวนอูเป็นเทพเจ้า

2.3.3 ประวัติของศาลเจ้ากวนอู ตลาดสมเด็จพระยา ฝั่งธนบุรี

เกี่ยวกับประวัติศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและเก็บข้อมูลดังนี้

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นศาลเจ้าที่ศักดิ์สิทธิ์และมีคนมากราบสักการะเป็นจำนวนมาก อยู่ใน

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) มีป้ายแนะนำประวัติของศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้ที่เขียนไว้ใน พ.ศ. 2556 ดังนี้ ศาลเจ้ากวนอูแห่งสมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงบริเวณชุมชนชาวตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา มีประวัติ 283 ปีแล้ว (พ.ศ. 2279-2562) โดยเริ่มแรก สมัยเมื่อกว่า 200 ปีก่อนนั้นสถานที่ตั้งศาลเจ้าพ่อแห่งนี้เป็นแหล่งที่เรือสำเภาจีนแทบทุกลำต้องมาจอดเทียบท่า ที่ตรงนี้จึงเป็นจุดกำเนิดของศาลเจ้าพ่อกวนอู

ที่สำคัญในศาลนี้ได้ประดิษฐานองค์ “เทพเจ้ากวนอู” ด้วยกัน 3 องค์ โดยมีขนาด ต่างกันไป คือ องค์เล็ก องค์กลาง และองค์ใหญ่ ในช่วงแรกมีชาวจีนฮกเกี้ยนท่านหนึ่งได้อัญเชิญรูปปั้น เทพเจ้ากวนอูองค์เล็กสุดเข้ามาประทับในเก๋งจีนนี้ เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้มากราบไหว้บูชาขอพร จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างศาลเจ้าพ่อกวนอูเป็นครั้งแรก ตั้งแต่ พ.ศ. 2279 ในรัชสมัยเฉียนหลง อ๋องเต้ (乾隆皇帝 QIAN LONG HUANG DI) จักรพรรดิลำดับที่ 4 แห่งราชวงศ์ชิง ตรงกับรัชสมัย ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บรมโกศแห่งราชวงศ์บ้านพลูหลวง ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย หลังจากนั้นอีก 66 ปี ตรงกับ พ.ศ. 2345 ได้มีการสร้างและบูรณะศาลเจ้าหรือเก๋งจีนให้มีขนาดใหญ่ขึ้นมาอีก และได้อัญเชิญเทพเจ้ากวนอูองค์กลางเข้ามาประดิษฐาน พร้อมติดตั้งป้ายชื่อว่า “กวง ตี โกว เปี้ย” (ปัจจุบันแผ่นป้ายดังกล่าวยังคงเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีอยู่ภายในศาล) ต่อมาใน พ.ศ. 2365 ได้มีการ อัญเชิญเทพเจ้ากวนอูองค์ที่ 3 ซึ่งเป็นองค์ใหญ่ที่สุดเข้ามาประดิษฐานเพิ่มเติม

ต่อมาใน พ.ศ. 2444 พ.ศ. 2520 และพ.ศ. 2536 มีการบูรณะซ่อมแซมศาลเจ้ากวนอู ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีเหตุการณ์สำคัญครั้งหนึ่งที่เกิดขึ้นที่แสดงให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ขององค์ เทพเจ้ากวนอู ที่ทำให้ประชาชนคนไทยจีนได้ประจักษ์ ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2509 โดย เกิดปรากฏการณ์แปลก ๆ ขึ้นที่หิ้งบูชา ถ้วยน้ำชา และกระถางธูป เกิดสั่นสะเทือนขึ้นมาโดยไม่มี สาเหตุเป็นเวลา 3 เดือนจนเป็นที่กล่าวขานและมีการลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ดังไปทั่ว ส่งผลให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจกองพิสูจน์หลักฐานสงสัยถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และเกรงว่าอาจจะเป็นการเล่นจำอวด หลอกหลวงชาวบ้านหรือไม่ จึงเดินทางมาตรวจพิสูจน์ปรากฏว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นการ หลอกหลวงแต่อย่างใด ขณะเดียวกันยังสรุปว่าเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดน่าอัศจรรย์อย่างยิ่ง

สำนักผังเมือง (2559 : 50-51) กล่าวว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) เป็น ศาลเจ้าที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 251 ถนนสมเด็จพระเจ้าพระยา แขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ได้อัญเชิญรูปเคารพเทพเจ้ากวนอู 3 องค์ องค์ประดิษฐานอยู่ใน ศาลเจ้านี้ที่เก่าแก่ที่สุด คือ เทพเจ้ากวนอูองค์เล็ก เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในย่าน คลองสานอัญเชิญมาจากมณฑลฝูเจี้ยน (ฮกเกี้ยน 福建 FU JIAN) ประเทศจีนโดยทางเรือ เมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2279 ซึ่งรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแห่งกรุงศรีอยุธยา ตรงกับรัชสมัย จักรพรรดิเฉียนหลง (乾隆 QIAN LONG) แห่งราชวงศ์ชิงของจีน จนถึง พ.ศ. 2345 ซึ่งรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ตรงกับรัชสมัยจักรพรรดิเจียชิง (嘉庆 JIA QING)

แห่งราชวงศ์ซิง มีผู้อัญเชิญเทพเจ้ากวนอูองค์กลางเข้ามาประดิษฐานพร้อมประดับป้ายชื่อเก๋งแห่งนี้ “กวง ตี กู เมี่ยว” (关帝古庙 GUAN DI GU MIAO) ต่อมาใน พ.ศ. 2365 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ตรงกับรัชสมัยจักรพรรดิเต้ากวง (道光 DAO GUANG) แห่งราชวงศ์ซิง มีเจ้าสัวปรับปรุงเก๋งให้ใหญ่ขึ้นพร้อมอัญเชิญเทพเจ้ากวนอูองค์ใหญ่เข้ามาประดิษฐาน และสร้างระฆังใบหนึ่งไว้เป็นระลึก พ.ศ. 2444 คณะกรรมการศาลเจ้ากับบรรดาผู้ที่ศรัทธาเทพเจ้ากวนอูร่วมใจกันก่อสร้างเก๋งใหม่ขึ้นทดแทนเก๋งเดิมที่ชำรุดทรุด เสร็จแล้วตั้งชื่อว่า “กวง ตี บู เชิง เมี่ยว” (关帝武圣庙 GUAN DI WU SHENG MIAO) และได้รับการซ่อมแซมอีกครั้งใน พ.ศ. 2536 พร้อมกับมีการสร้างเก๋งเงินบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาเพิ่มเติม เสร็จเมื่อ พ.ศ. 2540

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงเทพมหานคร เขตคลองสาน (ม.ป.ป : 14-15) กล่าวว่า เชื่อกันว่าศาลเจ้ากวนอูริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่เขตคลองสานเป็นศาลเจ้าที่เก่าแก่แห่งหนึ่งในประเทศไทย ประดิษฐานรูปเจ้าพ่อกวนอูถึง 3 องค์ ตามตำนานเล่ากันว่า เดิมเป็นศาลเจ้าไม้เล็ก ๆ ซึ่งชาวจีนโพ้นทะเลที่ล่องเรือมาค้าขายยังกรุงสยามหรือเชื่อมล่อักก่อสร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานรูปองค์พระแกะด้วยไม้แทนองค์เทพเจ้ากวนอูที่ตนนับถือติดเรือมาด้วย เพราะเชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ว่าจะช่วยคุ้มครองระหว่างการเดินทางในทะเล เมื่อตั้งรกรากอยู่ที่เมืองไทยจึงสร้างศาลเล็กขึ้นเป็นที่ตั้งบูชา สร้างเป็นศาลเจ้ากวนอูตั้งแต่ครั้งนั้น ต่อมาชาวจีนฮกเกี้ยนอีกกลุ่มหนึ่งได้อัญเชิญรูปเจ้าพ่อองค์เล็กที่สุดลงเรือจากมณฑลฮกเกี้ยนมาเมืองไทยใน พ.ศ. 2279 แล้วสร้างเก๋งเล็ก ๆ ไว้ที่ริมแม่น้ำ ใน พ.ศ. 2345 ได้มีผู้อัญเชิญเจ้าพ่อองค์กลางเพิ่มขึ้นอีก 1 องค์ พร้อมกับสร้างศาลเจ้าให้ใหญ่ขึ้น พ.ศ. 2365 นายคุงเส็งซึ่งเป็นเจ้าสัวประกอบกิจการค้าขายระหว่างเมืองไทยกับเมืองจีนได้บูรณะศาลเจ้าให้ใหญ่โตสวยงามขึ้น พร้อมกับได้อัญเชิญเจ้าพ่อกวนอูองค์ที่สามมาประดิษฐานร่วมกับสององค์แรก รวมทั้งได้หล่อระฆังไว้ด้วย

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) ริมแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นคนจีนสร้างขึ้นและเป็นศาลเจ้าที่มีความเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทย และมีสิ่งของต่าง ๆ ที่มีประวัติยาวนานภายในศาลเจ้า ศาลเจ้าแห่งนี้มีความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ยังสะท้อนให้เห็นว่าศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) มีการอนุรักษ์ สืบทอดความเชื่อ พิธีกรรม และวัฒนธรรมอย่างดี จึงสามารถอยู่ได้ถึงปัจจุบัน

2.3.4 ประวัติศาลเจ้ากวนอู ตลาดพลู ฝั่งธนบุรี

เกี่ยวกับประวัติศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและเก็บข้อมูลลงพื้นที่ตั้งนี้ กวี รัชชพลอริยคุณ (2546) กล่าวว่า ศาลเจ้ากวนอูตั้งอยู่ที่ริมคลองบางหลวงบริเวณปากคลองบางสะแก (ซอยเทอดไท 22) เป็นศาลเจ้าที่มีรูปปั้นองค์เจ้าพ่อกวนอูเป็นสิ่งสำคัญอยู่ภายในศาล เป็นศาลเจ้าเก่าแก่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี โดยชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในย่านตลาดพลูได้ห่อเอากระดาษรูปมาจากเมืองจีน เมื่อมาถึงโดยปลอดภัยก็จัดสร้างศาลขึ้น

ตั้งที่ นายตั้ง (สัมภาษณ์วันที่ 13 ตุลาคม 2562) กล่าวว่า

“ผมฟังจากคนแก่แถวนี้เล่าให้ฟังนะครับ เมื่อก่อนแถวนี้เป็นย่านค้าขาย มีคนจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก คนจีนเข้ามาอาศัยที่นี่ประมาณสมัยธนบุรีเป็นจำนวนมาก แถวนี้มีชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยเยอะมาก โดยเฉพาะคนจีนมากที่สุด สมัยก่อนแถวนี้เป็นตลาดพลู มีค้าขายพวกใบพลู และผลิตภัณฑ์เกษตร ตอนนั้นใช้คมนาคนทางน้ำเป็นหลัก แล้วที่นี่ยุริมน้ำ จึงเป็นจุดศูนย์กลางค้าขายสินค้า เมื่อก่อนแม่น้ำนอกศาลเจ้ากวนอูนี้มีเรือจอดเต็ม และมีร้านขายอาหารเยอะ และคนสมัยก่อนมีความศรัทธา ความเชื่อนับถือเทพเจ้า สถานที่ที่มีคนพักอาศัยเป็นหนาแน่น ต้องมีการสร้างศาลเจ้า วัดต่าง ๆ คนจีนมีวัฒนธรรมไหว้เจ้าอยู่แล้ว จึงมีการสร้างศาลเจ้าต่าง ๆ การสร้างศาลเจ้าขึ้นอยู่กับกลุ่มไหนนับถืออะไร สร้างศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้เพราะมีกลุ่มคนจีนมีความเชื่อเทพเจ้ากวนอูเป็นมาก และสร้างเพื่อขอพร ไหว้เพื่อขอด้านหน้าที่การงาน การค้าขายดี เป็นต้น”

ซึ่งสอดคล้องกับ อารีย์ วชิรวารการ (กรกฎาคม 2546 : 93) กล่าวว่า ชุมชนชาวตลาดพลูเป็นชุมชนที่มีทั้งคนไทยและคนจีนผสมกลมกลืนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข คนจีนประกอบอาชีพค้าขายเป็นส่วนมาก และทำสวนโดยทั่วไป โดยเฉพาะสวนพลูทำมากที่สุด ดังนั้น ชุมชนตลาดพลูจึงมีศาสนสถานที่เป็นทั้งของคนไทยและคนจีนอยู่มาก เช่น ศาลเจ้า และวัดต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วไป

จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยพบว่า ภายในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มีบูชาเทพเจ้ากวนอูเป็นองค์ประธาน พร้อมบูชาเทพเจ้าองค์อื่น ๆ เช่น ไฉ่ซิงเอี้ย ฮก ลก ซิว ปึงเถ่ากง เป็นต้น ศาลเจ้าแห่งนี้มีประวัติยาวนาน แต่ไม่พบหลักฐานที่ระบุอย่างชัดเจนว่าศาลเจ้าแห่งนี้สร้างขึ้นตั้งแต่ปีไหน แต่มีป้ายภาษาจีนที่เก่าแก่พร้อมมีเวลาของป้ายสามารถพิสูจน์ให้เห็นความเก่าแก่ของศาลเจ้านี้ เช่น มีป้ายหนึ่งทำเมื่อสมัยพระเจ้าจักรพรรดิเฉียนหลง (乾隆年间 QIAN LONG NIAN JIAN) ซึ่งมีประวัติ 238 ปี แล้วจนถึงปัจจุบัน ดังภาพที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับสำนักผังเมือง (2559 : 92-95) กล่าวว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 734 ซอยเทิดไท 22 แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี ไม่มีหลักฐานโดยตรงสามารถพิสูจน์ว่าศาลเจ้านี้ก่อสร้างตั้งแต่ปีไหน แต่สามารถสันนิษฐานได้ว่าสร้างประมาณช่วงปลายสมัยธนบุรี เนื่องจากได้พบแผ่นป้ายไม้จารึกอักษรภาษาจีนภายในศาลเจ้าที่แปลได้ความว่า “ปีฉินฉิวแห่งรัชสมัยพระเจ้าจักรพรรดิเฉียนหลง” (乾隆辛丑年 QIAN LONG XIN CHOU NIAN) ซึ่งตรงกับปี พ.ศ. 2324 บริเวณโดยรอบศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้ เป็นย่านชุมชนดั้งเดิมที่มีความสำคัญมาแต่อดีต ซึ่งน่าจะเป็นชุมชนชาวไทยและชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยอยุธยา

ภาพที่ 1 แผ่นป้ายไม้จารึกอักษรภาษาจีนภายในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2562

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) สร้างขึ้นประมาณช่วงปลายสมัยธนบุรี เป็นศาลเจ้าที่มีความเก่าแก่เหมือนกัน บริเวณศาลเจ้าเคยเป็นย่านชุมชนชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ชุมชนที่มีคนจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ต้องมีการสร้างศาลเจ้ากราบไหว้ความเชื่อของกลุ่มตนเอง จึงมีการสร้างศาลเจ้ากวนอูที่ตลาดพลู

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี โดยได้ค้นคว้าข้อมูลงานวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับหัวข้องานวิจัยเรื่องนี้ มีข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้า และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพ มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมในสังคมไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมในสังคมไทย มีผู้ศึกษาข้อมูลเป็นงานวิจัยในเรื่องของความเชื่อและพิธีกรรมในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

จิตรกร เอมพันธ์ (2545) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง พญานาค เจ้าแห่งแม่น้ำโขง : พิธีกรรมกับระบบความเชื่อพื้นบ้านแห่งวัฒนธรรมอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดำเนินความเชื่อเรื่องพญานาคในทางด้านการใช้พญานาคเป็นระบบสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะชุมชนอีสานแห่งลุ่มแม่น้ำโขง ตั้งแต่จังหวัดหนองคาย นครพนม มุกดาหาร และอุบลราชธานี และเพื่อวิเคราะห์พิธีกรรมการบูชาพญานาคในชุมชนอีสานแห่งลุ่มแม่น้ำโขงว่ามีอิทธิพลและบทบาทต่อวัฒนธรรมของ

ชาวอีสานอย่างไร ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ศึกษาหมู่บ้านอาญาอาสง ตำบลโคสี อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย และชุมชนสองฟากฝั่งโขง ผลการวิจัยพบว่า ตามร่องรอยความคิดแห่งอดีตของบริบททางสังคมวัฒนธรรม เรื่องพญานาคมีออกเป็นสามประการ ประการที่หนึ่ง พญานาคเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนดั้งเดิม ประการที่สอง พญานาคเป็นสัญลักษณ์ของเจ้าแห่งดินและน้ำ ประการที่สาม พญานาคเป็นลัทธิทางศาสนา ร่องรอยความคิดของเรื่องพญานาคบทบาทสำคัญแก่การดำเนินชีวิต กำหนดความคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และอื่น ๆ อีกหลาย ๆ ด้าน และมีอิทธิพลต่อพลังทางศาสนาด้วย ร่องรอยความคิดเรื่องพญานาครวมถึงความเชื่อกับโลกและจักรวาล ความเชื่อเรื่องพญานาค ความเชื่อเรื่องผีसाงเทวดา และความเชื่อในรูปแบบของพิธีกรรม ใน “ลัทธิความอุดมสมบูรณ์” ของสังคมวัฒนธรรมอีสานมีผานาคความเชื่อพญานาคดั้งเดิมและความเชื่อทางพุทธศาสนาในเรื่องสวรรค์และนรกเสมอ ยังพบว่า จากระบบสัญลักษณ์ของพิธีกรรมสามารถเห็นถึงมนุษย์มีความสัมพันธ์ต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ สำคัญที่สุด คือ พิธีกรรมนี้ทำให้คนในหมู่บ้านมีโอกาสพบปะกันและเกิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

คนคีตา พรหมสุวรรณ (2551) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดและการตายของชาวบ้านอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดและการตายของชาวบ้านอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา มีขอบเขตด้านเนื้อหาของวิจัย คือ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดของช่วงตั้งครรภ์ ช่วงคลอด และช่วงหลังคลอด และความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายของช่วงใกล้เสียชีวิต ช่วงทำศพกับช่วงหลังศพ ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดของชาวบ้านในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา แบ่งเป็นสามช่วง ช่วงที่หนึ่ง คือ ตั้งครรภ์ ชาวบ้านมีความเชื่อด้านธรรมชาติและอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ในตั้งครรภ์ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ สุขภาพและสวัสดิภาพ เป็นต้น ก่อให้เกิดพิธีกรรมการฝากครรภ์ ช่วงที่สอง คือ ช่วงคลอด ชาวบ้านมีความเชื่อด้านสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในช่วงคลอด เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพและสวัสดิภาพ ก่อให้เกิดพิธีกรรมการตั้งรगत ช่วงสุดท้ายคือช่วงหลังคลอด ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพและสวัสดิภาพในช่วงหลังคลอด ก่อให้เกิดพิธีกรรมการบัตรगत ผลักก้อนเส้า และพิธีกรรมเปิดปาก ส่วนความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายแบ่งเป็นสามช่วง ช่วงที่หนึ่ง คือ ช่วงใกล้เสียชีวิต ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับความฝันและลางสังหรณในช่วงใกล้เสียชีวิต มีพิธีกรรมการจำเริญอายุเกิดขึ้นในช่วงนี้ ช่วงที่สอง คือ ช่วงทำศพชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับการจุดประทัดในช่วงทำศพ เพื่อให้เพื่อนบ้านรู้ว่ามิงานศพ ความเชื่อที่เกี่ยวข้องมี ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ การจัดการกับศพ อาหารสำหรับศพ การเคลื่อนย้ายศพ เป็นต้น ก่อให้เกิดพิธีกรรมมัดตราสังศพ เบิกโลงศพ สวดพระอภิธรรมศพ เป็นต้น ช่วงสุดท้าย คือ ช่วงหลังเผาศพ ชาวบ้านมีความเชื่อที่มาจากศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพกับสวัสดิภาพในช่วงหลังเผาศพ ก่อให้เกิดพิธีดับธาตุม พิธีกรรมเก็บอัฐิ พิธีกรรมทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย เป็นต้น

พระวิศิษฐ์ สุมโน (2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชา ปู่ตา ของชาวบ้านหนองแวงโสกพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสกพระ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวอีสาน เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวบ้านหนองแวงโสกพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของหนองแวงโสกกับบ้านหนองแวงโคตร อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มีขอบเขตวิจัยด้านพื้นที่ในการเก็บข้อมูลประชากร คือ ชาวบ้านหนองแวงโสกพระกับหนองแวงโคตร อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ชาวอีสานยึดอาชัพเกษตรกรรมเป็นหลัก ต้องการดำรงชีวิตด้วยป่าไม้และธรรมชาติ เนื่องจากมีความกลัวต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ ก่อให้เกิดความเชื่อเรื่องผีสิง เทวดา จึงมีพิธีกรรมการบูชาผีบรรพบุรุษ นั่นก็คือปู่ตา ชาวบ้านหนองแวงโสกพระ กับชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสกพระ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มีความเชื่อพิธีกรรมการบูชาปู่ตา เชื่อว่าเป็นจริงสามารถคุ้มครองหลาย ๆ ด้าน สามารถขอโชคลาภและสิ่งที่ยากได้ ขอให้คุ้มครองปกป้อง ประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น พิธีกรรมการบูชาปู่ตามีคุณค่าห้าด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่ง คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล คือ ยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคล ด้านที่สอง คุณค่าด้านครอบครัว คือ ทำให้ครอบครัวเกิดความสามัคคี และเกิดการถ่ายทอดประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษ ด้านที่สาม คุณค่าด้านสังคม คือ เกิดระเบียบ ความสามัคคีทางสังคม เป็นต้น ช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ด้านที่สี่ คุณค่าด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดขันนํ้าเพียงของชาวบ้านและนำไปสู่ความเจริญด้านเศรษฐกิจ ด้านที่ห้า คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา วัดและพระสงฆ์เป็นสะพานบุญในพิธีกรรมการบูชา ปู่ตา ทำให้เกิดผลดีต่อพระพุทธศาสนา

พระครูโพธิรัตนคุณ (2550) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ : กรณีศึกษา บ้านจวน ตำบลบ้านจวน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) ศึกษาองค์ประกอบและขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ที่หมู่บ้านจวน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านจวน 3) ศึกษาถึงอิทธิพลของความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ที่มีต่อความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านจวน 4) ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ให้ดำรงอยู่และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาเฉพาะในพื้นที่บ้านจวน ตำบลบ้านจวน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า การสะเดาะเคราะห์เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อในสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ ภูตผีปีศาจ เทวดา ที่มีการสืบทอดกันมาจากบรรพชน แล้วกลายเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวบ้านจวน ตำบลบ้านจวน อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีการจัดทำพิธีกรรมสืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ของชาวบ้านจวน มี 3 ประเภท ได้แก่ 1) พิธีกรรมการสะเดาะ

2) พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์แบบพุทธพื้นบ้าน 3) พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์หลวง การทำพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์มีองค์ประกอบของพิธีกรรม ดังนี้ 1) บุคคล 2) อุปกรณ์ 3) โอกาสในการทำพิธีกรรม 4) สถานที่ 5) ขั้นตอนการทำพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์มีอิทธิพลและมีคุณค่าเป็นอย่างมากต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านงาน มีผลทางการรักษาทางด้านสภาวะจิตใจ เช่น ทำให้จิตใจเข้มแข็ง มีกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรค ต่าง ๆ เป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้านโดยตลอด กล่าวได้ว่า ทั้งในอดีตและปัจจุบันพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์มีคุณค่าต่อคนในสังคม

พระเทพวิริย อตตสนโต (2548) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับร่างทรง 2) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการทรงเจ้า 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการประกอบพิธีกรรมของร่างทรง 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างร่างทรงกับพระรัตนตรัย 5) เพื่อศึกษาอิทธิพลของร่างทรงที่มีต่อสังคมไทยขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาเฉพาะสำนักทรงที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับร่างทรงใช้แนวความคิดทางมานุษยวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา รวมทั้งวิญญานนิยมและลัทธิเจตนนิยม 2) เรื่องเทพ/เทวดาเรื่องสัตว์โลก เรื่องโอปปาติกะเรื่องสังขารและวิญญาน และเรื่องกรรมกับการเกิดใหม่ส่งผลต่อแนวคิดเรื่องร่างทรง หลักศรัทธาหลักกรรม และการบำเพ็ญบารมีส่งผลต่อการประกอบพิธีกรรม 3) การประยุกต์หลักศรัทธา หลักกรรม และการบำเพ็ญบารมี เป็นส่วนประกอบพิธีกรรมของร่างทรง 4) ในความเป็นความเชื่อถือ น้อมรับมา และปรับใช้ให้เข้ากับการดำรงชีวิตของตนและสังคม ร่างทรงกับพระรัตนตรัยมีความสัมพันธ์กัน 5) ร่างทรงมีบทบาทสูงต่อสังคมไทย มีทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองยังพบว่า ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของร่างทรงส่วนใหญ่ คือ ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป การปฏิบัติธรรม ความเชื่อในพระรัตนตรัย คือ ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ และความเชื่อเรื่องนิพพานตามลำดับซึ่งความเชื่อพวกนี้นำไปสู่พิธีกรรมตามบริบทของความเชื่อนั้น ๆ ส่วนใหญ่ที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง คือ การสวดมนต์ ไหว้พระ รongลงมาคือ การรักษาศีล การปฏิบัติธรรม การทำบุญทอดกฐิน-ผ้าป่า สร้างพระพุทธรูป การเลี้ยงพระ ถวายสังฆทาน พรมน้ำมนต์ตามลำดับความเชื่อส่วนใหญ่ของร่างทรงเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในการปฏิบัติธรรม รongลงมา คือ ความเชื่อในเรื่องการสวดมนต์ ความเชื่อในเรื่องการถือศีล กินเจ เลี้ยงพระ ถวายสังฆทาน และความเชื่อในการทอดกฐิน ผ้าป่า ทำบุญ สาธารณประโยชน์ ร่างทรงที่มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมที่กระทำสูงสุด คือ การปฏิบัติธรรม รongลงมา คือ การสวดมนต์ ร่างทรงที่มีความเชื่อด้านอื่น ๆ พิธีกรรมที่กระทำสูงสุด คือ พิธีการไหว้ครู รongลงมา คือ การรับขัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมในสังคมไทยสรุปได้ว่า

ความเชื่อมีความหลากหลายและแต่ละที่มีความเชื่อแตกต่างกัน ความเชื่อเกิดจากความกลัวและความไม่เข้าใจสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้านส่วนมากเพื่อขอพรด้านคุ้มครองชีวิตเป็นหลัก ทำให้ผู้ศรัทธาเกินความมั่นใจและความสบายใจต่อชีวิต ความเชื่อก่อให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ความเชื่อและพิธีกรรมสามารถส่งผลที่ดีต่อสังคม เช่น ส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ บันเทิงชีวิต สร้างความสามัคคีในชุมชน ให้กำลังใจกับผู้คน เป็นต้น

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าเงินในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าเงินในประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

ฐิตาพร ตรียินดี (2557) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทเจ้าแม่เบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของสภาพสังคมและผู้คนพื้นที่ในเขต อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และชุมชนโดยรอบศาลเจ้าแม่เบิกไพร 2) เพื่อศึกษาประวัติที่มาของความเชื่อเรื่องเจ้าแม่เบิกไพรและความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบในพื้นที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 3) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการกลายเป็นเมืองของชุมชนโดยรอบศาลเจ้าแม่เบิกไพร ต่อระบบความเชื่อเรื่องเจ้าแม่เบิกไพร ขอบเขตการวิจัยด้านพื้นที่ คือ มุ่งเน้นไปที่ความเชื่อเรื่องเจ้าแม่เบิกไพรที่หมู่ 1 ตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และชุมชนที่อาศัยโดยรอบหมู่ 1 ตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า เจ้าแม่เบิกไพรเป็นความเชื่อของชาวจีนฮกเกี้ยนเรื่องเจ้าแม่ทับทิม ผสมกับความเชื่อท้องถิ่นเรื่องพิธีเบิกป่า จากนั้นสุดท้ายกลายเป็นเจ้าแม่เบิกไพรที่สามารถเข้าถึงและตอบสนองคนทุกระดับ ช่วยเหลือผู้คนได้หลากหลายด้าน เช่น การรักษาโรค การช่วยเหลือคนด้านจิตใจ และมีการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจสังคมบ้านโป่ง เช่น การค้า รับจ้าง เกษตรกรรม เป็นต้น

สุนีย์รัตน์ เดชวิริยะกุล (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง คติความเชื่อของชาวจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประติมากรรมรูปเคารพในศาลเจ้า เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประติมากรรมรูปเคารพในด้านต่าง ๆ ของศาลเจ้า ขอบเขตการศึกษา คือ ศึกษาเฉพาะสมัยรัตนโกสินทร์ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาศาลเจ้าที่มีความสำคัญหรือเก่าแก่ในชุมชนชาวจีนขนาดใหญ่เป็นหลัก จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้ากวางตุ้ง ศาลเจ้าเล่งปวยเอี้ย ศาลเจ้ากวนอู ศาลเจ้าเหล่าถึงเอ่อกง ศาลเจ้าโจวซือกง ศาลเจ้าแม่ทับทิม และศาลเจ้าหลี่ตีเปี๊ยะ ผลการวิจัยพบว่า ศาลเจ้าที่ทำการสำรวจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ศาลเจ้าที่มีความเชื่อศาสนาเดียวและศาลเจ้าที่มีความเชื่อมากกว่า 1 ศาสนา ซึ่งมีพุทธศาสนา ศาสนาเต๋า ศาสนาขงจื้อ และความเชื่อท้องถิ่นของชาวจีนดั้งเดิม กลุ่มภาษาชาวจีนแต่ละกลุ่มไม่มีการแบ่งแยกรูปเคารพเฉพาะกลุ่มอย่างชัดเจนในการนับถือประติมากรรมรูปเคารพ ประติมากรรมรูปเคารพมี 2 ประการ คือ รูปเคารพดั้งเดิมตั้งแต่สมัยแรกที่สร้างศาลเจ้า และรูปเคารพที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์กว่าหรือได้รับความนิยมนับถือมากกว่า ประติมากรรมรูปเคารพ เช่น พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (เจ้าแม่กวนอิม) พระศรีอริยเมตตรัย

(พระสังกัจจายน์) ถือเป็นของศาสนาพุทธ ประติมากรรมรูปเคารพ เช่น เจ้าพ่อเสือ เทพเจ้ากวนอู ถือเป็นของศาสนาเต๋า ประติมากรรมรูปเคารพในศาสนาขงจื้อ เช่น ขงจื้อ และในความเชื่อท้องถิ่นของชาวจีนดั้งเดิม เช่น ปิงเถ่ากง เป็นต้น

กนกพร เจริญแสนสวย (2557) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษามิติสัมพันธ์ของความเชื่อส่วนบุคคลในเทพเจ้ากวนอูสำหรับการสร้างแรงผลักดันทางธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช มีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับสร้างความเชื่อมโยงในมิติความเชื่อส่วนบุคคลของนักธุรกิจจีนย่านเยาวราชที่มีต่อเทพเจ้ากวนอู และเพื่อศึกษามิติสัมพันธ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นความเชื่อส่วนบุคคลในการสร้างแรงผลักดันทางธุรกิจ ขอบเขตของการวิจัย คือ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนโดยเฉพาะนักธุรกิจจีนย่านเยาวราชที่มีความเชื่อส่วนบุคคลต่อเทพเจ้ากวนอู บนถนนเยาวราชโดยไม่จำกัดขนาดของธุรกิจ ทั้งกิจการขนาดเล็ก กิจการขนาดกลาง และกิจการขนาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อของบุคคลมองเทพเจ้ากวนอูเป็นบุคคลที่ควรเคารพในหลาย ๆ ด้าน อย่างเช่นด้านชื่อเสียง ถ่ายทอดให้บุคคลมีความกล้าหาญ อดทน ขยันขันแข็ง ทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และความเชื่อส่วนบุคคลในเทพเจ้ากวนอูมักจะถูกถ่ายทอดจากอดีตถึงปัจจุบัน ในวันนี้การสื่อสารและการสร้างภาพลักษณ์ลักษณะบุคคลในตัวเทพเจ้ากวนอูตามความเชื่อผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ จึงทำให้การรับรู้ความเชื่อของธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชและมีลักษณะปรับเปลี่ยนกันใช้กับชีวิตประจำวันได้

Ma Lina (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความเชื่อที่เกี่ยวกับมาจู่ของคนไทยเชื้อสายจีน การสื่อสารระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อที่เกี่ยวกับมาจู่ของคนไทยเชื้อสายจีน และศึกษาการเผยแพร่ของวัฒนธรรมมาจู่ในเมืองไทย ขอบเขตของการวิจัย คือ เก็บข้อมูลจากเอกสารทั้งไทย-จีน ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เช่น ตระกูลหลี ตระกูลหลิน ซึ่งเป็นแซ่ตระกูลใหญ่ในเมืองไทย ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อที่เกี่ยวกับมาจู่เป็นวัฒนธรรมจีนส่วนหนึ่งที่ได้สืบทอดต่อมาเมืองไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน อีกอย่างก็คือความเชื่อที่เกี่ยวกับมาจู่ยังได้แสดงคนจีนที่อพยพเข้ามาเมืองไทยมีความรู้สึกเป็นแบบคิดถึงบ้านเกิดของตนเอง เมื่อคนจีนที่อพยพเข้ามาเมืองไทยแล้วได้ตั้งถิ่นฐานทั่วไปในทุกภูมิภาค และวัฒนธรรมการนับถือเทพมาจู่ปรากฏแพร่ไปทั่วทุกภูมิภาค จึงทำให้มีบทบาทที่มีต่อสังคมไทย นั่นก็คือ ช่วยให้เศรษฐกิจพัฒนาและเพิ่มความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเมืองไทย เพราะฉะนั้นเมื่อคนจีนได้ชีวิตในเมืองไทยแล้วได้ส่งผลให้ความเชื่อที่เกี่ยวกับมาจู่ และได้นำเข้ามาสู่สังคมไทย ทำให้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน

Huang Liyu (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไต้ฮงกงในสังคมไทย : กรณีศึกษาเฉพาะกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไต้ฮงกงในสังคมไทย และเพื่อวิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไต้ฮงกงที่

มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน ขอบเขตของการวิจัย คือ กำหนดพื้นที่ศึกษาเป็นสถานที่ที่มีรูปเคารพไต้ฮงกง 3 สถานที่คือ มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง โรงพยาบาลหัวเฉียว และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และเลือกกลุ่มตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้มากราบไหว้สักการะบูชาทั้ง 3 สถานที่ จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า ไต้ฮงกงได้บำเพ็ญสาธารณกุศล สงเคราะห์ผู้คนธรรมดาตลอดชีวิต เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม ทำให้ประชาชนเชื่อว่าไต้ฮงกงเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถช่วยเหลือคุ้มครองชีวิตในด้านต่าง ๆ ช่วยบันดาลให้มีชีวิตที่ดี มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านโชคลาภ การศึกษา และสุขภาพ จึงมีการจัดตั้งศาลเจ้าไต้ฮงกงขึ้นเพื่อเป็นที่เคารพถวายไต้ฮงกง และมีการจัดพิธีกรรมตามประเพณีเทศกาลจีนต่าง ๆ การจัดพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับไต้ฮงกงได้จัดขึ้นที่มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งมี 3 พิธีกรรม ได้แก่ วันตรุษจีน ทิ้งกระจาด และเทศกาลกินเจ พิธีกรรมที่จัดขึ้นที่โรงพยาบาลหัวเฉียวมี 2 พิธีกรรม ได้แก่ วันตรุษจีนและพิธีกรรมที่จัดขึ้นในวันก่อตั้งโรงพยาบาล ส่วนพิธีกรรมที่จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติมี 2 พิธีกรรม คือ วันตรุษจีนและพิธีกรรมแห่ไต้ฮงกง ซึ่งพิธีกรรมสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของไต้ฮงกงที่มีต่อสังคมไทยทั้งในบทบาทด้านเศรษฐกิจ การค้าขาย การท่องเที่ยว บทบาทต่อสังคมด้านคุณธรรม จริยธรรม สร้างความสามัคคี และยังมีบทบาทต่อวัฒนธรรมด้านการสืบทอดวัฒนธรรมจีนและผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ดังนั้น จึงสะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมไทยให้ความสำคัญกับไต้ฮงกงเป็นอย่างมาก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าจีนในประเทศไทย ผู้วิจัยรูปได้ว่า ชาวจีนโพ้นทะเลนำความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพเจ้าจีนและวัฒนธรรมจีนเข้ามาในสังคมไทย และพร้อมอนุรักษณ์ สืบทอดให้คงอยู่ ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนและคนไทยเกิดความเชื่อเทพเจ้าจีนต่าง ๆ และมีบทบาทต่อคนในสังคมไทยด้วย เช่น มีบทบาทด้านจิตใจ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ บทบาทด้านเศรษฐกิจ บทบาทด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่า เทพเจ้าจีนส่งผลที่ดีต่อสังคมไทย

2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าและบทบาทของศาลเจ้าในสังคมไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าและบทบาทของศาลเจ้าในสังคมไทย มีผู้วิจัยศึกษาในเรื่องของศาลเจ้าในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งมีข้อมูลดังนี้

รตพร ปัทมเจริญ (2544) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนผ่านศาลเจ้าในบริบทสังคมไทย มีขอบเขตวิจัย คือ ศึกษาศาลเจ้าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ศาลเจ้ามีบทบาทสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์จีนในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน ไม่ว่าในด้านพยายามรื้อฟื้นภาษาจีนที่โรงเรียนสอนภาษาจีนอีกครั้ง ด้านความเชื่อศาลเจ้าจีนช่วยรักษาตั้งไว้ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนให้คงอยู่ หรือด้านการจัดกิจกรรมทางความเชื่อของศาสนา สามารถเห็นถึงว่าศาลเจ้ามีบทบาทสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์จีนของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น

พิธีกรรมการกินเจ ผู้นำชุมชนขององค์กรชาวไทยเชื้อสายจีนควบคุมการดำเนินงานของศาลเจ้าและโรงเรียนจีน มีบทบาทในการชี้แนะและสร้างความต่อเนื่องในการปกป้องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ (2551) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในศาลเจ้าจีน มีขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ศึกษาเฉพาะศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงครามยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีนอยู่ ศาลเจ้าจีนมีบทบาทสำคัญในหลายด้านหลายประการ เช่น เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นศาสนสถานที่ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์และรูปเคารพต่าง ๆ เป็นสถานที่จัดพิธีกรรมและเทศกาลสำคัญ เป็นศาลเจ้าประจำตระกูล และเป็นแหล่งศึกษาศิลปวัฒนธรรมจีน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงครามมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทาง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชาวจีน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น รูปแบบพิธีกรรม เทศกาลมีการสูญหายหรือการเปลี่ยน อาคารศาลเจ้าเปลี่ยนแปลง โครงสร้าง บทบาทการเป็นศูนย์กลางทางสังคมของชาวจีนมีการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของศาลเจ้า การอนุรักษ์และการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม อาทิ อุปรากรจีนหรือจิว การใช้ภาษาจีน เป็นต้น

Long Gaoyun (2557) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ศาลเจ้าหน้าจาช่าไห้จื้อ : ความเชื่อ รูปเคารพ และบทบาท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการก่อตั้งและพัฒนาการของศาลเจ้าหน้าจาช่าไห้จื้อ ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนผ่านการวางแผนผัง การตกแต่ง และรูปเคารพที่ศาลเจ้าหน้าจาช่าไห้จื้อ รวมทั้งศึกษาบทบาทของศาลเจ้าหน้าจาช่าไห้จื้อต่อชุมชน มีขอบเขตวิจัย คือ ศึกษาศาลเจ้าหน้าจาช่าไห้จื้อของตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ศาลเจ้าหน้าจาช่าไห้จื้อสร้างขึ้นโดยนายสมชาย เฉยศิริ ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2534 ขยายใหญ่โตใน พ.ศ. 2539 และศาลเจ้าใหม่เสร็จเมื่อ พ.ศ. 2543 การวางแผนผัง การตกแต่งในการก่อสร้างอาคาร และการจัดวางตำแหน่งรูปเคารพของศาลเจ้าหน้าจาช่าไห้จื้อแห่งนี้ เน้นความสมดุล การประดับตกแต่งด้วยประติมากรรมและภาพจิตรกรรมแบบศิลปกรรมจีน สะท้อนให้เห็นความเชื่อลัทธิเต๋าของชาวไทยเชื้อสายจีน ศาลเจ้าหน้าจาช่าไห้จื้อมีบทบาทต่อชุมชน มีบทบาทเป็นสถานที่พึ่งทางจิตใจ ประกอบพิธีกรรมแก้ปั้ง และทำบุญต่าง ๆ มีบทบาททางบันเทิง ให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้าน เป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งที่สำคัญของลัทธิเต๋ในประเทศไทย และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชลบุรี

นกุล ธรรมจง (2555) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง บทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลเมืองโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาและกระบวนการดำเนินงานของศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลเมืองโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 2) เพื่อศึกษาบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาล

เมืองโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ขอบเขตของการวิจัยคือ เลือกกลุ่มตัวอย่างคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่มาประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลเมืองโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเวลาผ่านไป ชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นแรกเริ่มทยอยกันเสียชีวิตลงและชาวจีนรุ่นที่ 2 ก็อายุมากขึ้น บ้างก็เริ่มล้มป่วย บ้างก็เสียชีวิต ศาลเจ้าในเขตเทศบาลเมืองโพธารามจึงขาดสภาพคล่อง เนื่องจากบริจาคจากผู้ศรัทธาน้อยลง ทำให้ศาลเจ้าต้องลดต้นทุนเพื่อจัดงานประจำปี ชาวจีนโพธารามต่างก็พูดภาษาจีนแต้จิ๋ว ชุมชนชาวจีนโพธารามส่วนมากอาจเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว หลังจากความทันสมัยเข้ามา บทบาทของศาลเจ้าจีนในปัจจุบันมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างชัดเจน วิทยุสูงอายุ วิทยุกลางคนและวิทยุใหญ่บางคนไปศาลเจ้าเพื่อขอพรด้านสิริมงคลแก่ครอบครัวและเกิดความสุขทางด้านจิตใจ แต่วัยรุ่น และวิทยุใหญ่ที่อายุน้อยกว่า 40 ปีเป็นกลุ่มตัวแปรที่สำคัญ อาจทำให้วัฒนธรรมทางภาษาจีนแต้จิ๋วและการไหว้เจ้าค่อย ๆ หายไป เพราะขาดการปลูกฝังและถูกปล่อยปละละเลยจากวิทยุสูงอายุ และวิทยุกลางคน อนาคตคนเข้าศาลเจ้าไหว้เจ้าสำหรับคนกลุ่มดังกล่าวจะลดน้อยลง ทำให้วันหลังศาลเจ้ากลายเป็นเพียงอนุสรณ์สถานที่เคยใช้ประกอบกิจกรรมโดยชาวจีนโพธารามเท่านั้นและสังคมชาวจีนโพธารามก็จะกลายเป็นสังคมไทยทั้งหมด

เจษฎา นิลสงวนเดชะ (2561) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง ศาลเจ้าจีน : ศรัทธาสถานในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและมูลเหตุกำเนิดของศาลเจ้าจีน และคุณค่าและความสำคัญของศาลเจ้าจีน ขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาศาลเจ้าในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 124 ศาลเจ้าที่มีลักษณะเป็นศาลเจ้าจีน ผลการศึกษาพบว่า ศาลเจ้าจีนเป็นชาวจีนโพ้นทะเลสร้างขึ้น ถือเป็นที่ยึดมั่นในประเพณีและความเชื่อดั้งเดิม การสร้างศาลเจ้าขึ้นตามกลุ่มภาษาของชาวจีนตนเอง เพื่อสักการะบูชาเทพเจ้าที่กลุ่มตนเคารพนับถือ ถือเป็นศูนย์กลางทางด้านศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม เป็นจุดรวมของสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนที่บ่งบอกถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวจีน ทำให้เห็นรอยของการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาวจีนในบริเวณนั้น ๆ ยังเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ยังคงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน ศาลเจ้าจีนในกรุงเทพมหานครไม่เพียงแต่เป็นศาสนสถานแห่งความศรัทธาของชาวจีนในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ยังผสมผสานเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทยได้อย่างดี

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าและบทบาทของศาลเจ้าในสังคมไทย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า จากการตกแต่งในการก่อสร้างอาคารของศาลเจ้า สามารถสะท้อนให้เห็นความเชื่อและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ของเบื้องหลังศาลเจ้า บริเวณศาลเจ้าส่วนมากเป็นชุมชนชาวจีน หรือเคยเป็นชุมชนชาวจีน ศาลเจ้าประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อศาลเจ้านั้น มีบทบาทสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์จีน มีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจกับด้านวัฒนธรรม

ดังนั้น จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ

ความเชื่อ พิธีกรรม เทพเจ้า และศาลเจ้าจีน ผู้วิจัยจึงสามารถกำหนดความหมายของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลเจ้าได้ชัดเจน ได้สร้างความคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีแนวทางการวิจัยที่ชัดเจน

บทที่ 3

ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู

เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพสัญลักษณ์แห่งความซื่อสัตย์ จงรักภักดี มีความกล้าหาญ และมีความสามารถในการทำสงคราม ได้รับความนิยมและความเคารพนับถือจากคนจีน และคนจีนเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถคุ้มครองชีวิตของเราในหลาย ๆ ด้าน เช่น คุ้มครองสุขภาพแข็งแรง โชคลาภเงินทอง ครอบครั้ว ความปลอดภัย และประสบความสำเร็จ เป็นต้น จึงมีการสร้างศาลเจ้ากวนอูเพื่อบูชาและขอพรจากเทพเจ้ากวนอู คนจีนอพยพมาประเทศไทยพร้อมก็นำความเชื่อเทพเจ้ากวนอูเข้ามาด้วย จึงมีการสร้างศาลเจ้ากวนอูหลายแห่งในประเทศไทย ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) กับศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เนื่องจากศาลเจ้ากวนอู 2 แห่งนี้อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เป็นสถานที่ที่เคยมีคนจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นศาลเจ้าที่มีความเก่าแก่ มีความศักดิ์สิทธิ์ ทั้งยังมีการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ในปัจจุบัน และมีการดูแลศาลเจ้าอย่างเป็นระบบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา ผังธนบุรี ดังนี้

3.1 ลักษณะศาลเจ้ากวนอูและรูปเคารพของศาลเจ้ากวนอู

3.1.1 ลักษณะของศาลเจ้ากวนอูในตลาดสมเด็จพระยาและตลาดพลู

3.1.1 รูปเคารพของเทพเจ้าในศาลเจ้ากวนอู ตลาดสมเด็จพระยาและตลาดพลู

3.2 ความเชื่อความศรัทธาของคนที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอู

3.2.1 สุขภาพ

3.2.2 โชคลาภเงินทอง

3.2.3 ครอบครั้ว

3.2.4 ความปลอดภัย

3.2.5 ความสำเร็จ

3.3 พิธีกรรมในรอบปีที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้ากวนอู

3.3.1 วันง่วนเซียว (元宵节, YUAN XIAO JIE)

3.3.2 งานแห่เจ้าพ่อกวนอู (关公出游 GUAN GONG CHU YOU)

3.3.3 วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู (关公诞辰, GUAN GONG DAN CHEN)

3.3.4 ทิ้งกระจาด (盂兰盆会, YU LAN PEN HUI)

3.3.5 เทศกาลกินเจ (九皇盛会, JIU HUANG SHENG HUI)

3.3.6 วันขอบคุณเทพเจ้า (鸿恩节, HONG EN JIE)

3.4 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและพิธีกรรมในศาลเจ้ากวนอู

3.4.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

3.4.2 ปัจจัยด้านสังคม

3.4.3 ปัจจัยด้านความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี

โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ลักษณะศาลเจ้ากวนอูและรูปเคารพของศาลเจ้ากวนอู

ลักษณะศาลเจ้ากวนอู คือ เครื่องประกอบ เครื่องหมาย หรือเครื่องแสดงที่ให้เห็นถึงจุดเด่นความเป็นเอกลักษณ์ หรือความแตกต่างระหว่างศาลเจ้ากวนอูกับศาลเจ้าอื่น โดยผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลจากผังอาคารศาลเจ้าและศิลปะจีนที่แสดงออกจากการสร้างศาลเจ้า รวมถึงบทโคลงคู่ที่เป็นภาษาจีนลักษณะของศาลเจ้าสามารถสื่อความคิด ความสวยงาม ความเชื่อ และเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมด้วย จากการสำรวจพื้นที่ศาลเจ้า ผู้วิจัยได้พบลักษณะของศาลเจ้ากวนอู (สมเด็จพระเจ้าพระยา) ดังนี้

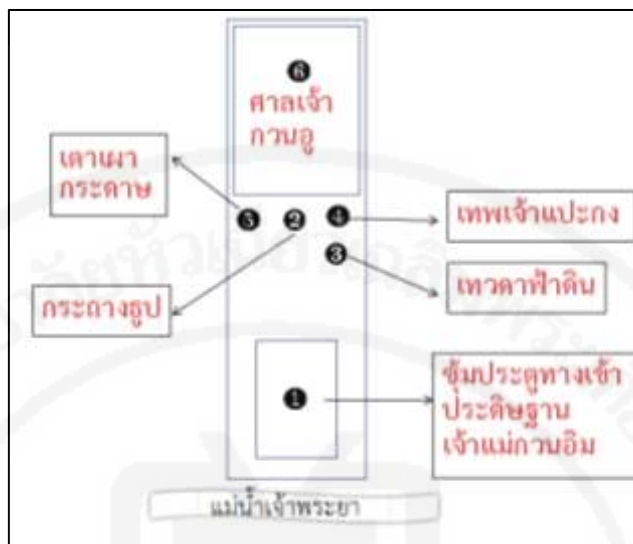
3.1.1 ลักษณะของศาลเจ้ากวนอูในตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยาและตลาดพลู

1) ลักษณะของศาลเจ้ากวนอูในตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา

ลักษณะศาลเจ้ากวนอู (สมเด็จพระเจ้าพระยา) แสดงให้เห็นลักษณะจีนเป็นอย่างมาก การตกแต่งใช้สีแดงเป็นหลัก โครงสร้างไม้แบบชาเหวียงใช้ภาพจิตรกรรมแบบจีนและวาดเรื่องราวตำนานจีน งานประดับตกแต่งผนังมีสีสันทัน งานประดับสันหลังคาเต็มไปด้วยลักษณะสไตล์จีนโบราณ

จากการลงพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งอยู่ในถนนสมเด็จพระเจ้าพระยา แขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร จากทิศทางแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าไปทางศาลเจ้ากวนอู มีสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่สร้างไว้ ที่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยาที่สุด คือ ชุมประตู่ทางเข้าประดิษฐานเจ้าแม่กวนอิมและเทพเจ้าต่าง ๆ อาคารตกแต่งด้วยสีสันทันสวยงามพร้อมมีรูปจิตรกรรมจีน และมีพื้นที่ว่างระหว่างชุมประตู่ทางเข้ากับอาคารศาลเจ้าสามารถจอดรถยนต์ได้สำหรับผู้ศรัทธาที่ขับรถมา พื้นที่ใกล้ศาลเจ้ากวนอูประดิษฐานรูปเคารพเทวดาฟ้าดิน รูปเคารพเทพเจ้าแปะกง กระถางรูป และเตาเผากระดาษทองกระดาษเงิน (กระดาษ TA แปลว่า เจดีย์) ด้านในสุดเป็นอาคารศาลเจ้ากวนอู ซึ่งมีตำแหน่งที่ตั้ง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนผังบริเวณศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ทำเมื่อเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2562

บริเวณหน้าศาลเจ้าทาสีแสดงแบบจีน มีป้ายสีแดงเขียนว่า “ศาลเจ้ากวนอู” ติดในรั้วศาลเจ้า ประดับด้วยผ้าไหมสีแดง ซึ่งเป็นสิริมงคลอย่างหนึ่งสำหรับชาวจีน ทั้งภายในและภายนอกของศาลเจ้า มีป้ายยาวสลักเป็นภาษาจีน ภาษาจีนเรียกว่า 对联 (DUI LIAN) หมายถึงบทโคลงคู่ เป็นคำถวาย และแสดงความเคารพถึงเทพเจ้ากวนอู เช่น ในหน้าศาลเจ้า มีคำว่า 兄玄德弟翼德德兄德弟 (XIONG XUAN DE DI YI DE DE XIONG DE DI) 师卧龙友子龙龙师龙友 (SHI WO LONG YOU ZI LONG LONG SHI LONG YOU) หมายถึงมีพี่ชายชื่อ 玄德 (XUAN DE) น้องชายชื่อ 翼德 (YI DE) กุนชื่อชื่อ 卧龙 (WO LONG) เพื่อนชื่อ 子龙 (ZI LONG) บทโคลงคู่นี้ยอดเยี่ยมมาก เป็นบทโคลงคู่ที่กล่าวเทพเจ้ากวนอูแต่ไม่ขึ้นชื่อเทพเจ้ากวนอูสักคำ และเป็นบทโคลงคู่ที่นิยมใช้ในศาลเจ้ากวนอู พร้อมมีบทโคลงคู่ 千秋义勇无双士 (QIAN QIU YI YONG WU SHUANG SHI) 万古精忠第一人 (WAN GU JING ZHONG DI YI REN) เป็นคำชมท่านกวนอูที่จงรักภักดีและมีความกล้าหาญ เป็นบทโคลงคู่ที่นิยมใช้ในศาลเจ้ากวนอูเหมือนกัน

ป้ายชื่อของศาลเจ้าเป็นภาษาจีน คือ 武圣庙 (WU SHENG MIAO) แปลเป็นภาษาไทยก็คือศาลเจ้าเทพบู๊ เนื่องจากเทพเจ้ากวนอูถูกยกย่องเป็นเทพบู๊ ซึ่งคนจีนมีเรียกศาลเจ้ากวนอูเป็นศาลเจ้าเทพบู๊ด้วย ผนังด้านหน้าศาลเจ้าประดับตกแต่งด้วยจิตรกรรมลักษณะจีนและวาดเรื่องราวตำนานจีน โครงสร้างไม้หน้าศาลเจ้าตกแต่งสีสันทันและสวยงาม พร้อมมีการสร้างรูปปั้นปีศาจ (貔貅 PI XIU) ซึ่งสิ่งมหัศจรรย์ด้วย ซึ่งถือเป็นสัตว์มงคลและนิยมใช้ในการก่อสร้างอาคารจีนในสมัยโบราณ หน้าประตูประดิษฐานรูปปั้นสิงโตหินขนาดเล็ก 2 องค์ ตามประเพณีความเชื่อของจีน คนจีนมีความเชื่อว่า

ตั้งสิ่งโตหิน 2 ตัวอยู่หน้าประตู สามารถป้องกันวิญญาณชั่วร้ายไม่ให้เข้าศาลเจ้าได้ ลักษณะบริเวณ
ด้านหน้าศาลเจ้ากวนอู ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 บริเวณด้านหน้าศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2562

ภายในศาลเจ้า มีลักษณะที่กว้างขวาง บ่อปลาสร้างอยู่ซ้ายขวา ระดับภาพมังกรเขียว
กับเสือขาว ดังภาพที่ 4 ซึ่งเป็นรูปที่นิยมใช้ในศาลเจ้าจีน ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล (2553 : 175-178)
กล่าวว่า มังกรเขียว หรือ ชิงหลง 青龙 (QING LONG) เป็นสัตว์เทพศักดิ์สิทธิ์ประจำทิศตะวันออก
ตำแหน่งมังกรเขียวเป็นสัญลักษณ์ถึงความกระปรี้กระเปร่า รวมทั้งเป็นความหมายของฤดูใบไม้ผลิซึ่ง
เป็นฤดูแห่งความสุขสันต์ เมื่อวางตำแหน่งที่อยู่อาศัยด้วยหลักชัยภูมิที่ดีของฮวงจุ้ย ตำแหน่งของมังกร
เขียวที่เป็นความหมายของทิศตะวันออก เมื่อนำไปใช้กับการกำหนดที่ตั้งของบ้านเรือนนั้น จะอยู่
ทางด้านซ้ายมือเมื่อเรายืนอยู่ในตัวบ้าน และตำแหน่งของมังกรเขียว จะต้องเป็นตำแหน่งของการ
“เคลื่อนไหว” ตามลักษณะของมังกรที่ชอบเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาตนเอง สถาปัตยกรรมเงินหลาย
แห่ง ล้วนอ้างอิงที่ตั้งตามหลักฮวงจุ้ยให้ตำแหน่งมังกรเขียวมีความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ เชื่อกันว่าจะช่วย
ทำให้ธุรกิจการค้ามีความเจริญรุ่งเรือง เสือขาว หรือ ไป่หู 白虎 (BAI HU) เป็นสัตว์เทพศักดิ์สิทธิ์ประจำ
ทิศตะวันตก คำว่า ไป่ 白 (BAI) แปลว่า สีขาว เป็นความสงบนิ่งและเงียบสงัด อันเป็นคุณลักษณะ
ประจำตัวของเสือที่ชอบอยู่อย่างสันโดษ ยามเมื่อเสือออกกล่าเหยื่อ มันจะเฝ้าอย่างอย่างเงียบเชียบเพื่อ
รอคอยตะครุบเหยื่อ ในศาสตร์ฮวงจุ้ย ตำแหน่งทิศตะวันตกเป็นตำแหน่งที่ตั้งของทิศเสือขาว เป็นที่ตั้งของ
ฤดูใบไม้ร่วง การเลือกชัยภูมิอันดีเลิศของตำแหน่งเสือขาวจะอยู่ทางด้านขวามือเมื่อเรายืนอยู่ในตัวบ้าน

ภาพที่ 4 ภาพมังกรเขียวด้านซ้ายและเสือขาวด้านขวา

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2562

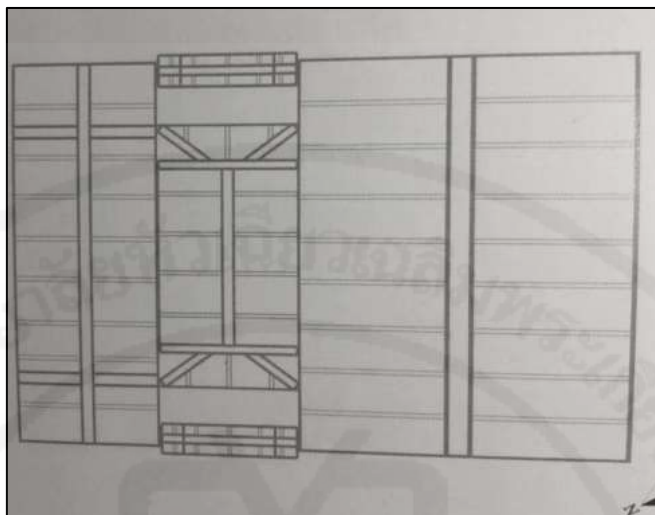
งานประดับโครงสร้างไม้ภายในของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ได้สร้างรูปสิ่งมหัศจรรย์กับรูปชาวต่างชาติเป็นส่วนหนึ่งที่รับน้ำหนักของโครงสร้างไม้ ดังภาพที่ 5 ดังที่สัมภาษณ์ผู้จัดการของศาลเจ้ากวนอูในวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2562 กล่าวว่า เคยได้ยินคนเก่าเล่าให้ฟังว่า มีช่วงเวลาหนึ่งฝรั่งเศสรุกรานประเทศจีน เช่น สงครามฝิ่น (Opium War) พันธมิตรแปดชาติรุกรานประเทศจีน (Siege of the International Legations) ยึดฮ่องกง ชาวจีนโพ้นทะเลจึงคิดวิธีสร้างรูปฝรั่งให้แบกของหนัก ซึ่งเป็นชื่อศาลเจ้า เพื่อให้กำลังใจและแสดงให้เห็นในคัมภีร์ของเทพเจ้า ชาวจีนสามารถจับคนฝรั่งได้ และเพื่อสร้างความลำบากให้ฝรั่ง ไม่ให้ฝรั่งสบาย ทั้งยังมีรูปปูด้วย เพราะปูมีขามากมาย ขอให้ชาวบ้านร่วมมือร่วมใจกัน ผู้คนมากมายร่วมมือจะเหมือนปูมีขามากมายสามารถข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ได้ การวางผังหลังคาของศาลเจ้าแห่งนี้ใช้รูปอักษรจีน“工” (GONG) ซึ่งภาษาไทยออกเสียงเป็น “กง” ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 5 โครงสร้างไม้ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2562

ภาพที่ 6 ผังหลังคาของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ใช้รูปอักษรจีน“工” (GONG)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2562 จากหนังสือศาลเจ้าศรัทธา
สถานแห่งบางกอก

ภายในศาลเจ้า ประดับตกแต่งผนังด้วยจิตรกรรมแบบลักษณะจีน เสาสี่แดงในแต่ละ
ต้นจะมีการสลักเป็นภาษาจีน ส่วนมากเป็นคำชมเทพเจ้ากวนอูและเป็นป้ายของสมัยราชวงศ์ชิง (清
朝 QING HCAO) เช่น 降万敌犹降千魔盛世报功无报德 鞞三分另辅一统孤忠销骨不
销魂 (XIANG WAN DI YOU XIANG QIAN MO SHENG SHI BAO GONG BU BAO DE, QIAO
SAN FEN LING FU YI TONG GU ZHONG XIAO GU BU XIAO HUN) หมายถึง ท่านกวนอู
สามารถชนะทั้งศัตรูและปีศาจ ผีร้าย ต่าง ๆ ถึงแม้สิ้นไป แต่จิตวิญญาณอยู่ตลอด ไม่มีวันที่หายไป
แผ่นป้ายอักษรมงคลจีนที่เก่าแกติดอยู่ข้างบนของศาลเจ้า ภาษาจีนเรียกว่า 匾额 (BIAN E) เป็นคำ
ถวาย และแสดงความเคารพถึงเทพเจ้ากวนอูเหมือนกัน เช่น ป้ายที่เขียนว่า 万古同瞻 (WAN GU
TONG ZHAN) หมายถึง ไม่ว่าสมัยไหน ประชาชนมอง (เทพเจ้ากวนอู) ด้วยความเคารพนับถือตลอด
ป้ายนี้เป็นผู้ศรัทธาเขียนมาในสมัยจักรพรรดิถงจื้อปีที่ 4 (同治四年 TONG ZHI SI NIAN) ซึ่งตรงกับ
พ.ศ. 2408 ในพื้นที่กลางของศาลเจ้า มีป้ายเขียนว่า 丹心贯日 (DAN XIN GUAN RI) ดังภาพที่ 7
หมายถึง ความซื่อสัตย์ ความรักชาติที่จริงใจ เป็นผู้ศรัทธาส่งมาในประกาศไฟ สมัยจักรพรรดิไต้กวาง
道光丁酉年 (DAO GUANG DING YOU NIAN) ตรงกับปี พ.ศ. 2380 และมีป้ายหนึ่งเก่าแก่มาก
มีประวัติ 217 ปีแล้ว นั่นก็คือป้ายชื่อของศาลเจ้า กวาง ดี กู เมียว 关帝古庙 (GUANG DI GU
MIAO) ป้ายนี้เป็นป้ายตั้งแต่ปีจอธาตุน้ำ สมัยจักรพรรดิเจียชิง (嘉庆壬戌年 JIA QING REN XU
NIAN) ตรงกับปี พ.ศ. 2345) ปัจจุบันป้ายนี้ไม่ได้ใช้แล้ว แต่ยังเก็บไว้ที่ศาลเจ้าอยู่

ภาพที่ 7 ป้ายเขียนว่า 丹心贯日 (DAN XIN GUAN RI) ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2562

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) ทั้งภายในและภายนอกมีแขวนโคมไฟแดงที่สวยงาม งานประดับกระเบื้องเคลือบตัด สันหลังคามีสถารูปมังกร 2 ตัวและไข่มุกไฟ 1 ลูกในภาษาจีนเรียกว่า 双龙戏珠 (SHUANG LONG XI ZHU) ซึ่งดังภาพที่ 8 หมายถึง มังกรสองตัวกำลังชิงเล่นไข่มุกไฟกัน ชาวจีนถือเป็นสิริมงคลอย่างหนึ่ง นิยมใช้เป็นงานประดับ เป็นต้น ดังที่ ปิยะแสงจันทร์วงศ์ไพศาล (2552 : 130-131) กล่าวว่า มีความเชื่อว่า ไข่มุกไฟนั้นมีอิทธิฤทธิ์ส่องแสงสว่างเจิดจ้า มันจึงกลายมาเป็นสัญลักษณ์มงคลแห่งแสงสว่างที่สาดส่องทั่วใต้หล้าแดนดิน โดยไม่มีวันดับสูญสลายไปตลอดกาล ยังมีคติความเชื่อว่า มังกรชอบหยอกล้อเล่นกับไข่มุกไฟ ดังนั้น เมื่อใดที่มีการสร้างประติมากรรมรูปมังกรบนหลังคาพระราชวังหลวง พระตำหนักต่าง ๆ วัด วิหาร และเจดีย์ทั่วไป จึงต้องมีการหล่อสร้างประติมากรรมรูปไข่มุกไฟเสมอ จึงทำให้บนหลังคาสถาปัตยกรรมจีนมักมีรูปของมังกรคู่ซ้ายขวาและกึ่งกลางก็คือไข่มุกไฟ บนหลังคาต่อมาของมังกรเป็นรูปของนกฟีนิกซ์ 2 ตัว และกึ่งกลางเป็นไข่มุกไฟ เสาไม้ภายในศาลเจ้ามีวาดรูปมังกรด้วยสีสันทัน หลังคาชั้นล่างของศาลเจ้าใช้เป็นแบบหน้าบัน เป็นหน้าบันธาตุไม้แบบศิลปะเฉาซาน (潮州山 CHAO SHAN) และนอกศาลเจ้ามีวาดรูปกวนอูเป็นภาพใหญ่ในผนังด้านข้าง ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 8 สันหลังคาของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2562

ภาพที่ 9 หลังคาชั้นล่างของศาลเจ้าใช้เป็นแบบหน้าบันและนอกศาลเจ้ามีวาดรูปเทพเจ้ากวนอูเป็นภาพใหญ่ในผนังด้านข้างของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2562

สำนักผังเมือง.(2559 : 53) ได้เขียนถึงสถาปัตยกรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ไว้ว่า

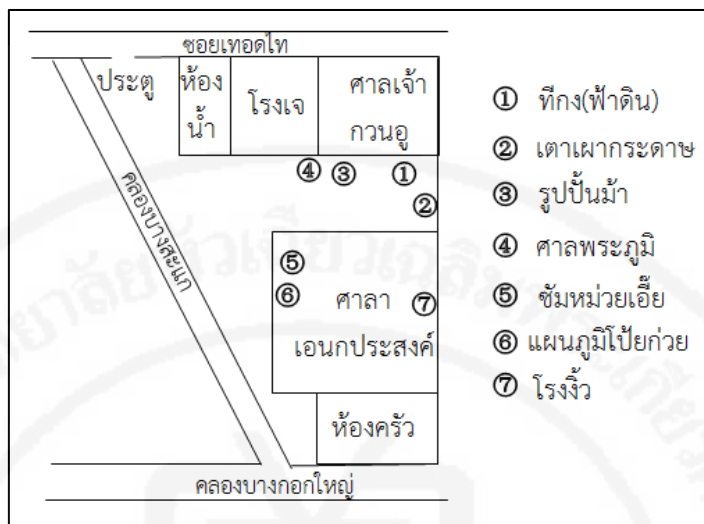
รูปแบบสถาปัตยกรรมของศาลเจ้าแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับ ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบ “หมิ่นหนาน” (闽南 MIN NAN) ซึ่งเป็นที่นิยมใน แถบมณฑลฝูเจี้ยน (福建 FU JIAN) อันเป็นถิ่นเดิมของชาวจีนฮกเกี้ยน พร้อม ด้วยสถาปัตยกรรมแบบ “เฉาซ่าน” (汕头 SHAN TOU) ที่พบในท้องถิ่นเดิม ของชาวจีนแต้จิ๋ว ทั้งยังพบระบบโครงสร้างไม้แบบ “ซาเหลียง” ซึ่งเป็นลักษณะ โครงสร้างที่แพร่หลายอยู่ในท้องถิ่นเดิมของชาวจีนทั้งสองกลุ่มเช่นกัน โดย บริเวณต้นเสาจะมีการแกะสลักเป็นรูปพรรณพฤกษา พักทอง ลัตว และบุคคล

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) แสดงให้เห็นถึงลักษณะของ ศิลปวัฒนธรรมจีนอย่างชัดเจน ลักษณะการก่อสร้างของศาลเจ้าตามแบบศิลปะก่อสร้างของจีน อาคารศาลเจ้าประกอบด้วยสิ่งของก่อสร้างต่าง ๆ ที่มีประวัติ ผนังประดับภาพจิตรกรรมศิลปะจีนเล่า เรื่องราวของตำนานจีน ภายในศาลเจ้ามีมังกรเขียว เสือขาว ภาพมังกรตามเสาต่าง ๆ ทำตามหลัก ฮวงจุ้ยของจีน มีป้ายภาษาจีน บทโคลงคู่ต่าง ๆ ที่ชมเชยเทพเจ้ากวนอูมีประวัติมากกว่าร้อยปี ทั้ง ศาลเจ้าใช้สีแดงเป็นหลัก และงานประดับต่าง ๆ สัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมจีน ลักษณะศาลเจ้ามี การผสมผสานลักษณะก่อนสร้างของจีนฮกเกี้ยนกับจีนแต้จิ๋ว ซึ่งทำให้ลักษณะของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) มีความสวยงามและมีความโดดเด่นทางด้านศิลปะแบบจีนที่น่าสนใจ

2) ลักษณะของศาลเจ้ากวนอูในตลาดพลู

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ชื่อภาษาจีนของศาลเจ้า คือ 忠仁古庙 (ZHONG REN GU MIAO) 忠 (ZHONG) หมายถึง ชื่อสัตย์ จงรักภักดี 仁 (REN) หมายถึง มนุษยธรรม เมตตาธรรม 古庙 (GU MIAO) หมายถึง ศาลเจ้าโบราณ ซึ่งชื่อนี้ หมายถึง เป็นศาลเจ้าที่บูชาเทพเจ้าที่ชื่อสัตย์ จงรักภักดี มีมนุษยธรรมและเมตตาธรรม ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ริมคลองบางกอกใหญ่ ตั้งอยู่ ซอยเทิดไท 22 แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประตูทางเข้าของศาลเจ้าไม่กว้างมาก แถวศาลเจ้าเป็นชุมชนที่เคยมีคนจีนอยู่เป็นจำนวนมาก ศาลเจ้านี้ประกอบด้วยศาลเจ้ากวนอู โรงเจ และศาลาเอนกประสงค์ มีบูชาเทพเจ้ากวนอูและเทพเจ้าองค์อื่น ผู้วิจัยได้ทำผังบริเวณศาลเจ้าเป็นรูป ตามการลงพื้นที่ที่ผู้วิจัยพบเห็น มีรายละเอียดตาม ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 ผังบริเวณศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ทำเมื่อเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2562

จากลักษณะภายนอกที่มองเห็นด้วยสายตาของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) คือ หลังคาของศาลเจ้าประกอบไปด้วยมังกร และมีการนำมังกรมาตกแต่งเสา ผนัง ต่าง ๆ ของศาลเจ้า เนื่องจากมังกรมีความหมายพิเศษในวัฒนธรรมจีน ภายในศาลเจ้ามีการใช้สีแดงเป็นจำนวนมาก เสา โต๊ะบูชา โคมไฟจีน แผ่นป้ายอักษรมงคลจีนติดอยู่ข้างบน เป็นต้น ย่อมเป็นสีแดงล้วน แสดงให้เห็นว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มีการตกแต่งตามความเชื่อแบบจีน

บนหลังคาหลักของประตูทางเข้าของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ประดับด้วยรูปนก ฟีนิกซ์ 2 ตัว นกฟีนิกซ์ ภาษาจีนเรียกว่า 凤凰 (FENG HAUNG) เป็นราชาแห่งนกในตำนานโบราณของจีน คนจีนถือเป็นสัญลักษณ์แห่งมงคล สันติภาพ และความสุข กระเบื้องเคลือบดินเผาungหลังคาของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ประกอบด้วยสีเหลืองกับสีแดง ซึ่งในสมัยก่อน คนจีนโบราณถือสีแดงเป็นสีมงคล ปิตินิติ ราบริน สีเหลืองเป็นสีของพระจักรพรรดิใช้ เป็นสีที่โอ่อ่าและความเกรงขาม สันหลังคาหลักประดับด้วยรูปมังกร 2 ตัวและไข่มุกไฟ 1 ลูก ซึ่งเป็น 双龙戏珠 (SHUANG LONG XI ZHU) ลักษณะภายนอกของศาลเจ้ากวนอู ดังภาพที่ 11 ประตูใหญ่ทางเข้าของศาลเจ้าประดับ ภาพจิตรกรรมบานเทพประตู “หมิงซิ่ง” (门神 MEN SHEN) ของจีน ซึ่งคนจีนคิดว่าหมิงซิ่งมีหน้าที่ ป้องกันวิญญาณผีร้าย และอันตรายต่าง ๆ ไม่ให้ผ่านเข้าไปในศาลเจ้า สามารถปกป้องความปลอดภัยของศาลเจ้า

ภาพที่ 11 ลักษณะภายนอกของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2562

ผนังภายนอกของศาลเจ้าประดับภาพจิตรกรรมสุภาชีวิตของจีน เช่น ภาพจิตรกรรมดอกพลัมกับภาพใบไผ่ พร้อมสุภาชีวิตจีน “梅花开五福 竹叶报三多” (MEI HUA KAI WU FU, ZHU YE BAO SAN DUO) ดังภาพที่ 12 มีความหมายว่า ต้นพลัมออกดอกอวยพร 5 อย่าง ใบไผ่อวยพร 3 อย่าง เนื่องจากกลีบดอกไม้ของดอกพลัมมี 5 ใบ คนจีนถือเป็นนามของ 福 (FU) 禄 (LU) 寿 (SHOU) 禧 (XI) 财 (CAI) ซึ่ง 福 (FU) หมายถึง โชคดี มีความสุข มั่งคั่ง 禄 (LU) หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง การงานก้าวหน้ามั่นคง โชคลาภ เป็นต้น 寿 (SHOU) หมายถึง อายุยืนยาว 禧 (XI) หมายถึง ความสุข ยินดี สิริมงคล 财 (CAI) หมายถึง ความมั่งคั่ง เงินทอง และใบไผ่ปกติเป็นลักษณะ 3 ใบอยู่ด้วยกัน คนจีนถือเป็นนามของ 多子 (DUO ZI) 多福 (DUO FU) 多寿 (DUO SHOU) ซึ่ง 多子 (DUO ZI) หมายถึง มีลูกหลานมากมาย 多福 (DUO FU) หมายถึง มีโชคดี มีความสุขมากมาย 多寿 (DUO SHOU) หมายถึง อายุยืนยาว สุภาชีวิตนี้มีความหมายที่ดีและถือเป็นสิริมงคลสำหรับคนจีน

ภายในศาลเจ้า มีลักษณะที่ไม่กว้างขวางมาก บ่อน้ำสร้างอยู่ซ้ายขวา พร้อมมีประดับภาพผนังมังกร กำแพงพยัคฆ์ ดังภาพที่ 13 ดังที่ ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล (2552 : 130-131) กล่าวว่า ผนังมังกร กำแพงพยัคฆ์ หรือ “หลงเฉียงหู่ปี้” 龙墙虎壁 (LONG QIANG HU BI) เป็นคติทางความเชื่อที่มีปรากฏเฉพาะในการสร้างศาลเจ้าเท่านั้น การสร้างศาลเจ้าเพื่อเป็นที่ประดิษฐานเทพเจ้าหรือเซียนผู้วิเศษ เพื่อให้ผู้คนมาราบไหว้สักการะขอพรนั้น น้อยคนนักจะเข้าใจในความหมายของสัญลักษณ์รูปมังกรและเสือที่ปรากฏ ณ ปากทางเข้าสู่บริเวณภายในศาลเจ้า

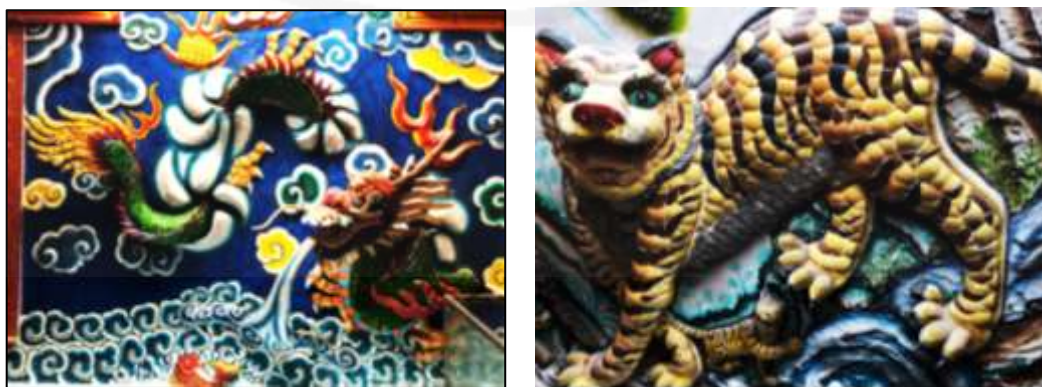
มีสัญลักษณ์รูปประติมากรรม ผั้วม้งกร กำแพงพืคค์นี้เปรียบเสมือนสัตว์วิเศษแห่งพลังอำนาจผู้คอย
 อารักขาสึงค์กดีสิทธี และผั้วม้งกรในศาลเจ้าเป็นสัญลักษณ์ เมฆ (云 YUN) กำแพงพืคค์เป็น
 สัญลักษณ์ ลม (风 FENG) ผั้วม้งกรทั้ง 2 ด้านเป็นสัญลักษณ์ที่หมายถึง เมฆนำพามาซึ่งม้งกร ลม
 นำพามาซึ่งพืคค์ ลมและเมฆ (风云 FENGYUN) เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายถึงพลังแห่ง
 ธรรมชาติและอำนาจแห่งสวรรค์ ยังเป็นคำสื่อความหมายถึงความผันผวนปรวนแปรของชีวิตมนุษย์
 ที่ต้องก้าวผ่านอุปสรรคไปได้

ภาพที่ 12 ภาพจิตรกรรมสุภาชิตจีนของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2562

ภาพที่ 13 ผั้วม้งกร กำแพงพืคค์ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2562

ภายในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) บรรยากาศสงบและเย็นสบาย มีเสาสีแดงที่ติดป้ายอักษรจีน นั่นก็คือ 对联 (DUI LIAN) บทโคลงคู่ เป็นคำถวาย แสดงความเคารพนับถือ และสรรเสริญเทพเจ้ากวนอู เช่น มีบทโคลงคู่ภาษาจีนเขียนว่า 忠贞悬日月安刘扶汉君臣惟愿同一德 (ZHONG ZHEN XUAN RI YUE AN LIU FU HAN JUN CHEN WEI YUAN TONG YI DE) 仁义秉春秋吞吴灭魏天下祇期不三分 (REN YI BING CHUN QIU TUN WU MIE WEI TIAN XIA ZHI QI BU SAN FEN) หมายถึง ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี (ของเทพเจ้ากวนอู) สามารถเปรียบเทียบกับพระอาทิตย์และพระจันทร์ได้ ช่วยเล่าปี่คำซวุงค์อื่น ขอแค่ราชากับขุนนางน้ำใจเดียวกัน (เทพเจ้ากวนอู) ถือเมตตารธรรมกับมโนธรรมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โจมตีจ๊กก๊กกับขงเบ้งก็เพื่อไม่ให้ประเทศแยกเป็นสามส่วน ซึ่งสะท้อนถึงคุณสมบัติที่ดีของเทพเจ้ากวนอู 兄玄德弟翼德兄弟颂德 (XIONG XUAN DE DI YI DE XIONG DI SONG DE) 师卧龙友子龙师友称龙 (SHI WO LONG YOU ZI LONG SHI YOU CHENG LONG) ซึ่งมีความหมายเหมือนกับบทโคลงคู่ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ยังมีแผ่นป้ายอักษรมงคลจีนติดอยู่ข้างบน ซึ่งภาษาจีนเรียกว่า 匾额 (BIAN E) เช่น มี 答神恩 (DA SHEN EN) ดังภาพที่ 14 หมายถึง ขอบพระบุญคุณของเทพเจ้า มีป้ายภาษาจีน 保我黎民 (BAO WO LI MIN) หมายถึง ให้ศิลาให้พร ค้ำครองประชาชน ยังมีอีกป้ายหนึ่งที่มีประวัติ 238 ปี นั่นก็คือป้าย 保生灵 (BAO SHENG LING) หมายถึง ปกป้องสิ่งที่มีชีวิตทุกอย่าง แสดงให้เห็นผู้คนเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถค้ำครองและให้พรประชาชนจริง และเทพเจ้ากวนอูได้รับความเคารพนับถือจากประชาชน

ภาพที่ 14 แผ่นป้ายอักษรมงคลจีนของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2562

ลักษณะภายในศาลเจ้าใช้สีแดงเป็นหลัก ดังภาพที่ 15 ทั้งสองฝั่งมีสร้างบ่อน้ำพร้อมประดับด้วยภาพมังกรกับเสือ ซึ่งถือเป็นฮวงจุ้ยอย่างหนึ่งของจีน และนิยมใช้ในศาลเจ้า เป็น

ตัวแทนของสิริมงคล เสาร์รับน้ำหนักประดับด้วยภาพมังกร ศาลเจ้ายังใช้ผ้าสีแดงที่ปักรูปมังกรมาประดับโต๊ะบูชา และส่วนพื้นที่ข้างบนของศาลเจ้า แขนงผ้าสีแดงที่ปักรูปมังกรกับรูปบุคคล พร้อมแขนงโคมไฟเจ้าด้วย เพื่อถวายเทพเจ้า และโคมไฟเจ้าเป็นไฟนำทาง มีความหมาย คือ สู่ความสว่าง โครงสร้างไม้แสดงเอกลักษณ์จีนด้วย คือ ประดับด้วยภาพจิตรกรรมแบบจีน ซึ่งจากทั้งสิ่งของที่ว่า ศิลปะการวาด เรื่องราวในภาพ สามารถดูออกเป็นศิลปะจีน การวางผังของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ใช้รูปอักษรจีน“工” (กง) ดังที่สำนักผังเมือง (2559 : 93) กล่าวว่า

อาคารศาลเจ้ามีการวางผังตามรูปอักษรจีน “工” (GONG) ซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏทั่วไปในสถาปัตยกรรมจีน ส่วนหลังคาอาคารศาลเจ้าก่อสร้างให้ซ้อนกัน 2 ชั้น ชั้นบนมีหน้าบันทรงสามเหลี่ยมหน้าจั่วและสันหลังคาอ่อนโค้ง ชั้นล่างมียอดหน้าบันทรงห้าเหลี่ยม สะท้อนเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมแบบ “เฉาซ่าน” (潮州山 CHAO SHAN)

ภายในอาคารศาลเจ้าบริเวณกำแพงด้านขวาประดับประติมากรรมรูปมังกร ส่วนด้านซ้ายประดับประติมากรรมรูปเสือ ตามคติความเชื่อเรื่องเทพผู้พิทักษ์ ประกอบด้วยมังกรเขียว เสือขาว หงส์แดง และเต่าดำ นอกจากนี้ ยังมีโครงสร้างไม้แบบชาเหลียงที่มีการแกะสลักเสาเป็นรูปฟักทอง ซึ่งล้วนเป็นลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมแบบเฉาซ่าน

ภาพที่ 15 ลักษณะภายในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2562

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เป็นศาลเจ้าจีนที่มีประวัติยาวนาน จากการได้ลงภาคสนามที่ศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้ พบว่ามีการตกแต่งที่สวยงาม ศาลเจ้าจะเน้นสีแดงเป็นหลักเพราะเป็นสีมงคล และมีการประดับสวยงาม รวมถึงการก่อสร้าง การประดับตกแต่งทั้งภายนอกและภายในศาลเจ้า ตกแต่งตามศิลปะและฮวงจุ้ยแบบจีน ผนังทั้งภายนอกและภายในศาลเจ้าประดับภาพจิตรกรรมแบบศิลปะจีน และใช้รูปภาพ รูปปั้นมังกรประดับตกแต่งศาลเจ้าเพื่อเป็นสิริมงคล และยังมีแผ่นป้ายอักษรมงคลจีน บทโคลงคู่ภาษาจีนภายในศาลเจ้ายังให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ของจีน สีของศาลเจ้าส่วนใหญ่จะใช้สีแดงเป็นหลัก เนื่องจากสีแดงเป็นสีที่มีความหมายที่ดีและได้รับความนิยมสำหรับคนจีน ซึ่งการใช้สี งานประดับ การก่อสร้างต่าง ๆ ต่างมีความสัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมจีน มีลักษณะแบบจีนซึ่งถือว่าคงรักษาเอกลักษณ์ของศาลเจ้าไว้ได้อย่างดี

จึงสรุปได้ว่า ลักษณะศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 แห่งมีลักษณะจีนเป็นอย่างมากและมีประวัติยาวนาน งานประดับตกแต่งศาลเจ้าใช้สีแดงเป็นหลัก การวางผังตามรูปอักษรจีน “工” (GONG) ซึ่งเป็นลักษณะที่นิยมปรากฏในสถาปัตยกรรมจีนทั่วไป การสร้างศาลเจ้าตามฮวงจุ้ยจีน นิยมใช้รูปมังกรและภาพจิตรกรรมศิลปะจีนมาประดับศาลเจ้า ทั้งภายในและภายนอกของศาลเจ้าติดป้ายที่สลักอักษรจีนแบบดั้งเดิม เพื่อถวายและแสดงความเคารพถึงเทพเจ้ากวนอู สิ่งของภายในศาลเจ้า เช่น ป้ายภาษาจีน ระฆัง กลองจีน เป็นต้น ส่วนมากมีประวัติมากกว่า 100 ปี หรือบางอย่างที่เกิน 200 ปี สะท้อนให้เห็นความเก่าแก่ของศาลเจ้ากวนอู ผังธนบุรี จากสิ่งที่มองเห็นด้วยสายตา ไม่ว่าจะเป็นการใช้สี การใช้ไม้ในการก่อสร้าง การใช้อักษร หรือการใช้ภาพจิตรกรรมศิลปะ เป็นต้น ศาลเจ้ากวนอูมีความสวยงาม และแสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมของจีนได้อย่างชัดเจน

3.1.2 รูปเคารพของเทพเจ้าในศาลเจ้ากวนอู ตลาดสมเด็จเจ้าพระยาและตลาดพลู

รูปเคารพ หมายถึง รูป รูปปั้น หรือสิ่งที่สร้างแทนต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้าหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งสำหรับบูชากราบไหว้ รูปเคารพของเทพเจ้าที่ประดิษฐานในศาลเจ้ากวนอู ตลาดสมเด็จเจ้าพระยาและตลาดพลู มีความเหมือนและความแตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์กับความเชื่อของคนจีนในสมัยก่อน ประเภทรูปเคารพของเทพเจ้านั้นมีเกี่ยวกับความเชื่อพุทธศาสนา ศาสนาเต๋า หรือความเชื่อของคนไทย จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยพบว่า รูปเคารพที่ประดิษฐานในศาลเจ้ากวนอู 2 ที่นี้ รูปเคารพของความเชื่อคนจีนเป็นจำนวนมาก มีรายละเอียดดังนี้

1) รูปเคารพของเทพเจ้าในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา)

รูปเคารพของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) นอกจากมีรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอู ยังมีรูปเคารพของเทพอื่นด้วย เช่น ไฉ่สิ่งเอี้ย (財神爺 CAI SHEN YE) เจ้าแม่กวนอิม พระสังกัจจายน์ เป็นต้น คนที่มีความเชื่อจะเชื่อว่าบูชาสักการะรูปเคารพของเทพเจ้าสามารถขอพรได้ และคุ้มครองชีวิตให้ดีขึ้น ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาวิจัยรูปเคารพของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) มีรายละเอียดดังนี้

รูปเคารพของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ที่ผู้วิจัยจะต้องกล่าวถึง คือ รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอู รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูดั้งเดิมมี 3 องค์ คือ องค์ขนาดเล็ก องค์ขนาดกลาง และองค์ขนาดใหญ่ ดังภาพที่ 16 องค์ขนาดเล็กคือ คนจีนยกเกียนท่านหนึ่งได้อัญเชิญเข้ามาใน พ.ศ. 2279 องค์ขนาดกลางได้อัญเชิญเข้ามาใน พ.ศ. 2345 และองค์ขนาดใหญ่ได้อัญเชิญเข้ามาใน พ.ศ. 2365 โดยทั้ง 3 องค์นี้อัญเชิญมาจากประเทศจีน และยังมีรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูอีกหลายสิบองค์ตั้งไว้บูชาที่ศาลเจ้า โดยผู้ศรัทธาได้อัญเชิญเข้ามาบูชา ณ ศาลเจ้าแห่งนี้ เพื่อขอพรและขอให้ประสบความสำเร็จ รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูเหล่านี้มีลักษณะต่าง ๆ มีลักษณะการยืน ลักษณะการนั่ง และลักษณะขี่ม้าด้วย ทั้ง 3 ลักษณะนี้ มีทำท่าทางถือเงินหยวนเป่า มีทำท่าทางถืออาวุธ มีทำท่าทางมือลูบเครา และมีทำท่าทางถือหนังสือ และรูปเคารพดังกล่าวจะมีการตกแต่งด้วยสีทอง สีเขียว สีเหลือง สีน้ำตาลเข้ม เป็นต้น รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูนั้นที่บูชาในศาลเจ้า แต่ละองค์มีลักษณะสีหน้าแดงเหมือนกัน ฝีมือการทำรูปเคารพเหล่านี้ยอดเยี่ยม ดูเหมือนมีชีวิตจริง ทำให้ผู้ศรัทธาได้รู้สึกถึงความกล้าหาญของเทพเจ้ากวนอู

ภาพที่ 16 รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูดั้งเดิมมี 3 องค์

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2562

ยังมีรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูอีก 2 องค์ที่ต้องกล่าวถึง คือ องค์ที่มีขนาดใหญ่กว่ารูปเคารพอื่นเป็นพิเศษ ตั้งอยู่ในด้านซ้ายมือและด้านขวามือของรูปเคารพเทพเจ้ากวนอูดั้งเดิม 3 องค์

คนที่มากราบไหว้เทพเจ้ากวนอู นอกจากมากราบไหว้รูปเคารพดั้งเดิมที่ตั้งตรงกลาง 3 องค์ ยังนิยมไหว้รูปเคารพทั้ง 2 องค์นี้ โดยมีรูปเคารพองค์หนึ่งเป็นตัวแทนของรูปเคารพเทพเจ้ากวนอูดั้งเดิมที่ได้อัญเชิญจากเมืองจีนเหมือนกัน เมื่อผู้ศรัทธามากราบไหว้เทพเจ้ากวนอู จะจับเท้าของรูปเคารพองค์นี้และขอพรกับเทพเจ้ากวนอู เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จ เพราะรูปเคารพเดิมทำจากไม้จันทร์หอมเจ้าของศาลเจ้าเกรงว่าเวลาจับกันบ่อย ๆ จะชำรุดเสียหาย เพราะมีผู้ศรัทธาจำนวนมากนับร้อยคนมาจับ ดังนั้นจึงอัญเชิญรูปเคารพองค์นี้ที่ทำจากทองเหลืองอัญเชิญมาจากเมืองจีนเพื่อให้ผู้ศรัทธาจับแทนและอีกองค์หนึ่ง เป็นองค์ที่มีความเชื่อด้านค้าขายที่ดินต่าง ๆ คนมาสักการะจะเอาฉบับสำเนาของโฉนดที่ดินมาใส่ในเอวของรูปเคารพเทพเจ้ากวนอูองค์นี้ คนที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับที่ดิน ค้าขายบ้านต่าง ๆ มาไหว้องค์นี้เป็นจำนวนมาก เพื่อขอให้ท่านอวยพรเรื่องการค้าขายที่เกี่ยวกับที่ดินได้ราบรื่นและขายดี ดังภาพที่ 17

ภาพที่ 17 รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูขอความสำเร็จและค้าขายที่ดินที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2562

ภายในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ยังมีบูชารูปเคารพของเจ้าแม่ทับทิม (水尾娘娘 SHUI WEI NIANG NIANG) เจ้าแม่กวนอิม (观音娘娘 GUAN YIN NIANG NIANG) โหงวเฮ้งโตเต่ (五显大帝 WU XIAN DA DI) ไฉ่ซิงเอี้ย (财神爷 CAI SHEN YE) ม้าเช็กเฮา (赤兔马 CHI TU MA) เทวดาฟ้าดิน เทพเจ้าแปะกง และสมเด็จพระเจ้าตากสิน เป็นต้น เนื่องจาก

ศาลเจ้าตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา จึงต้องบูชาเจ้าแม่ทับทิมด้วย เพราะชาวจีนเชื่อว่าเจ้าแม่ทับทิมเป็นเทพเจ้าดูแลแห่งท้องทะเล สามารถช่วยรักษายามที่ต้องออกเดินเรือ ฟ้ำดินเป็นต้นกำเนิดของทุกสิ่งทุกอย่าง จึงต้องไหว้ฟ้ำดินเพื่อแสดงความเคารพนับถือและขอบคุณ ม้าเซ็กเฮาว์เป็นม้าของเทพเจ้ากวนอู คนจีนเล่ากันว่าม้าเซ็กเฮาว์สามารถวิ่งได้วันละพันลี้ ซึ่งประมาณ 500 กิโลเมตรต่อวัน ภาษาจีนมีสุภาษิตคำว่า 马到成功 (MA DAO CHENG GONG) แปลจากภาษาจีนโดยตรง คือ ม้าวิ่งมาถึงความสำเร็จก็มาพร้อมกัน หมายถึง ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว เวลาอันรวดเร็ว ไฉ่สิ่งเอี้ย (财神爷 CAI SHEN YE) เทพเจ้าแห่งโชคลาภ และมีความสำคัญสำหรับชาวจีน โดยเฉพาะในช่วงตรุษจีนมีความสำคัญมาก มีลักษณะที่รวมความเชื่อพื้นบ้านจีนและความเชื่อศาสนาเต๋า และบูชาเทพเจ้าองค์อื่น คือ ตามลักษณะเทพเจ้าที่ศาลเจ้าทั่วไปบูชาและตามความเชื่อชุมชนด้วย จากรูปเคารพพวกนี้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของความเชื่อในศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้

ในสมัยก่อนไม่มีซุ้มประตูทางเข้า ริมแม่น้ำ คือ เวทีจิว เนื่องจากไม่ได้เชิญโรงจิวมาเป็นระยะเวลาานแล้ว จึงมีการสร้างอาคารใหม่ อาคารนี้ทั้งหมด 3 ชั้น ชั้น 1 บูชาเจ้าแม่กวนอิม รูปเคารพของเจ้าแม่กวนอิมมีลักษณะขนาดใหญ่ ประดับด้วยสีทองทั้งองค์ และมีท่าทางนั่งบนดอกบัว ดังภาพที่ 18 สมเด็จพระเจ้าตากสิน เจ้าพ่อม้า ชั้น 2 กับชั้น 3 บูชาเห็งกฮ้างไต้ตี้ (玉皇大帝 YU HUANG DA DI) ไฉ่สิ่งเอี้ย เทพเจ้ากวนอู และพระสังกัจจาย์ พระพุทธรูปเจ้า 3 พระองค์ เป็นต้น

ภาพที่ 18 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอูของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2562

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) มีขนาดและท่าทางที่แตกต่างกันมาก แต่องค์เดิมที่เก่าแก่ที่สุดทางศาลเจ้ายังเก็บรักษาไว้อย่างดี และศาลเจ้าแห่งนี้ยังมีบุชารูปเคารพของทั้งศาสนาเต๋า กับพุทธศาสนา รวมถึงรูปเคารพความเชื่อพื้นบ้านด้วย เช่น ศาสนาเต๋ามี ไฉ่สิ่งเอี้ย เหง็กฮ้วงไตตี้ พุทธศาสนามีพระสังกัจจายย์ พระพุทธเจ้า 3 พระองค์ ความเชื่อพื้นบ้านมีเจ้าแม่กวนอิม เจ้าแม่ทับทิม เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความเชื่ออันเป็นศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดี

2) รูปเคารพของเทพเจ้าในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) บุชารูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าประธานพร้อมบุชารูปเคารพอื่น ๆ ตามความเชื่อของคนจีนและคนไทย แต่รูปปั้นที่ประดิษฐานในศาลเจ้านี้ส่วนมากตามคติความเชื่อของคนจีน เช่น แปะกงแปะม่า (老伯公妈 LAO BO GONG MA) ปิงเถ่ากง (本头公 BEN TOU GONG) ทีกง ตี้จู้เอี้ยะ (地主爷 DI ZHU YE) เป็นต้น รูปเคารพแต่ละองค์นั้นมีการแต่งสี และลักษณะท่าทางต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เทพเจ้าประธานของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ประดิษฐานในข้างในสุดของกลางศาลเจ้า รูปเคารพมีขนาดไม่ใหญ่มาก เป็นลักษณะท่อนั่ง ใบหน้าแดง ลำตัวมีสีทอง และใส่ชุดคลุมเทพเจ้าสีเหลือง ใบหูเคร่งขริม เกรียงไกร ทำให้ผู้ศรัทธารู้สึกความศักดิ์สิทธิ์ของท่าน พร้อมมีง้าวมังกรเขียว รูปปั้นม้า จิวฉอง (周昌 ZHOU CHANG) และกวนเป้ง (关平 GUAN PING) ตั้งอยู่ข้าง ๆ ของเทพเจ้ากวนอู ดังภาพที่ 19 ง้าวมังกรเขียวเป็นอาวุธที่เทพเจ้ากวนอูใช้ ม้าเป็นม้าศึกเฮอร์วี่ที่เทพเจ้ากวนอูเคยขี่ จิวฉองกับกวนเป้ง เป็นผู้ติดตามของเทพเจ้ากวนอู ซึ่งทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์สนิทกับเทพเจ้ากวนอู ปีนี้ศาลเจ้าได้อัญเชิญรูปเคารพเทพเจ้ากวนอูองค์ใหม่ที่แกะจากจีน ดังภาพที่ 20 เพื่อเชิญออกแห่เจ้าในปีหน้า เนื่องจากองค์เดิมมีประวัติยาวนาน กลัวชำรุดในงานแห่ จึงอัญเชิญองค์ใหม่มาแทน ภายในศาลเจ้ายังมีรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูอีกมากมาย มีทั้งผู้ศรัทธาเชิญเข้ามาและทางศาลเจ้าเชิญเข้ามาประดิษฐานที่นี้ รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูแต่ละองค์มีการแต่งสี ท่าทาง และขนาดที่ต่างกัน เช่น มีท่าทางถือเงินหยวนเป่า เพราะมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอูสามารถให้พรด้านการค้าขายที่เกี่ยวกับเงินทอง มีรูปเคารพของกวนอูท่าทางถืออาวุธและขี่ม้า เนื่องจากเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าแห่งสงคราม จึงมีความเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถปราบปีศาจ ผีร้าย และสิ่งที่ไม่ดีต่าง ๆ

ภาพที่ 19 เทพเจ้าประธานของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2562

ภาพที่ 20 รูปเคารพเทพเจ้าองค์ใหม่ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2562

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) พร้อมประดิษฐานรูปเคารพตามความเชื่อศาสนาเต๋าและ ความเชื่อพื้นบ้านของชาวจีน เช่น ตี๋จู้เอี้ยะ (地主爷 DI ZHU YE) เป็นความเชื่อพื้นบ้านของจีน ฉะซาน (潮山 CHAO SHAN) เป็นเทพเจ้าที่ของที่พักอาศัย ชุมชนหรือสถานที่ใด ปึงเถ่ากง (本头

公 BEN TOU GONG) เป็นความเชื่อพื้นบ้านของชาวจีนแต่จีว ฮก ลก ซิว ซานซิง (福禄寿三星 FU LU SHOU SAN XING) เป็นความเชื่อพื้นบ้านและความเชื่อศาสนาเต๋าของจีน เป็นเทพเจ้ามงคลของจีน ซึ่งเป็นตัวแทนของ โชคลาภ ความมั่งคั่ง บุญวาสนา อำนาจ และอายุยืน แม่ทัพบนสวรรค์ทั้ง 5 หรือโหงวเอี้ยซิงเปี้ย (五营神兵 WU YING SHEN BING) ดังภาพที่ 21 เป็นความเชื่อพิเศษของศาลเจ้านี้ เพราะที่ศาลเจ้าอื่นไม่ค่อยมีให้เห็น แม่ทัพบนสวรรค์ทั้ง 5 หรือโหงวเอี้ยซิงเปี้ย เป็นเทพผู้ควบคุมกองทัพสวรรค์ มีหน้าที่ในการปราบมาร เป็นกองทัพสวรรค์ มักจะอัญเชิญมาในพิธีใหญ่ ๆ เพื่อปราบมาร ขับไล่เสนียด เพื่อความเป็นสิริมงคล และบูชาเพื่ออำนาจ บารมี มียศฐาบรรดาศักดิ์ เป็นเจ้าคนนายคน เป็นต้น อีกทั้ง 5 แม่ทัพสวรรค์ยังมีอำนาจสั่งการทหารสวรรค์ในบัญชาทั้ง 3 โลก ขุนพลสวรรค์ที่โดดเด่นที่สุด 5 องค์ มีแม่ทัพประจำทิศตะวันออกที่มีธงสีเขียวเป็นสีประจำกองทัพ แม่ทัพสวรรค์ประจำทิศใต้ที่มีธงสีแดงเป็นสีประจำทัพ แม่ทัพประจำทิศตะวันตกที่มีธงสีขาวเป็นสีประจำทัพ แม่ทัพประจำทิศเหนือที่มีธงสีดำเป็นสีประจำทัพ แม่ทัพทัพหลวง หรือเรียกทัพกลางประจำที่มีธงสีเหลืองเป็นสีประจำทัพ (Gengpalangtip 2560 : ออนไลน์) ยังมีบุชารูปเคารพของไฉ่ลิ่งเอี้ย (财神爷 CAI SHEN YE) ทิงก (ฟ้าดิน) แปะกงแปะมา (คนสร้างศาลนี้ คนต้นตระกูลแช่ตั้ง) เป็นต้น ทั้งนี้ตามความเชื่อคนจีน

ภาพที่ 21 ทัพสวรรค์ทั้ง 5 หรือโหงวเอี้ยซิงเปี้ย (五营神兵 WU YING SHEN BING) ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2562

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ยังบุชารูปเคารพตามความเชื่อพุทธศาสนาและตามความเชื่อของคนไทยด้วย เช่น หลวงพ่อโสธร หรือเรียกว่าพระพุทธรูปโสธร ซึ่งเป็นรูปเคารพของพุทธศาสนา

พระพุทธรูปของหลวงพ่อโสธรมีลักษณะการนั่งและประดับด้วยสีทองทั้งองค์ เจ้าพ่อจระเข้ที่ประดิษฐานในนี้เป็นความเชื่อของคนไทย ประกอบด้วยจระเข้จริง ๆ และประดับเป็นสีทอง ยังมีฉิวฮุกเซ็ง (众佛神 ZHONG FO SHEN) แปลเป็นภาษาไทย คือ พระพุทธเจ้าและเทพเจ้าทั้งหมด ดังภาพที่ 22 ซึ่งมีบูชาทั้งความเชื่อศาสนาเต๋าและศาสนาพุทธ นอกจากนี้ นอกจากศาลเจ้ายังมีศาลพระภูมิตั้งอยู่นอกศาลเจ้า เวลาจรดธูปไหว้เทพเจ้าต่าง ๆ พร้อมปักที่ศาลพระภูมิด้วย พระภูมิเป็นเทพารักษ์หรือเทวดาประจำพื้นที่และสถานที่ต่าง ๆ ตามความเชื่อของคนไทย

ภาพที่ 22 ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) บูชาฉิวฮุกเซ็ง (众佛神 ZHONG FO SHEN)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2562

ดังนั้น เห็นได้ว่า รูปเคารพที่ประดิษฐานในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ประกอบด้วยเทพเจ้าประธานพร้อมเทพเจ้าอื่น ๆ จากประเภทรูปเคารพที่ประดิษฐานสามารถเห็นได้ว่า รูปเคารพของศาลเจ้านี้แต่ละองค์มีลักษณะที่ต่างกัน และศาลเจ้านี้ได้รวมความเชื่อหลาย ๆ ประการอยู่ด้วยกัน มีความเชื่อจีนพื้นบ้าน เช่น ต่จู้เอี้ยะ คุ่มครองความปลอดภัยของที่พักอาศัย ชุมชนหรืออาคาร ความเชื่อศาสนาเต๋า เช่น ฮก ลก ชิว ซานชิง ให้พรด้านความมั่งคั่ง ความสุข ก้าวหน้า อายุยืน ความเชื่อไทย เช่น พระภูมิ ปกปักษ์รักษา และดูแลบ้านเรือน อาคาร สถานที่ต่าง ๆ และความเชื่อพุทธศาสนา เช่น หลวงพ่อโสธร ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ สามารถอยู่รวมกันและผสมผสานกันได้อย่างดี

จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ว่า รูปเคารพของเทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ในศาลเจ้ากวนอูของตลาดสมเด็จเจ้าพระยาและตลาดพลู ประดิษฐานรูปเคารพองค์ประธานตามชื่อศาลเจ้า ซึ่งเป็นเทพเจ้ากวนอู รูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูองค์ดั้งเดิมอัญเชิญจากประเทศจีนและมีประวัติยาวนาน

มากกว่า 200 ปี พร้อมประดิษฐานรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูที่ไม่ใช่องค์ประธานอีกมากมายและมีลักษณะที่ต่างกันไป ผู้ศรัทธาสามารถเชิญกลับไปบูชาที่บ้านตนเอง นอกจากนี้ ศาลเจ้ากวนอูทั้งสองแห่งยังบูชาเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ด้วย เช่น เจ้าที่ เทพเจ้าฟ้าดิน ไฉ่สิ่งเอี้ย เจ้าแม่กวนอู เป็นต้น รูปเคารพของเทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ในศาลเจ้ากวนอู ตั้งตามความเชื่อของศาสนาเต๋าและศาสนาพุทธ ทั้งยังมีความเชื่อพื้นบ้านด้วย เช่น โหงวเฮียงไต่เต่ ฮก ลก ซิ่ว ไฉ่สิ่งเอี้ย เป็นเทพเจ้าของศาสนาเต๋า พระสังกัจจายน์ เจ้าแม่กวนอิมของศาสนาพุทธ เจ้าแม่ทับทิม ปิงเถ่ากงเป็นความเชื่อพื้นบ้าน ศาลเจ้ากวนอูแต่ละแห่งมีการประดิษฐานรูปเคารพต่างกันบ้าง แต่มีความคล้ายกัน การบูชารูปเคารพพวกนี้ตามความปรารถนาของผู้สร้างศาลและชาวบ้านของชุมชนแถวบริเวณศาลเจ้า เพื่อขอพรด้านโชคลาภ ปลอดภัย ราบรื่น สุขภาพ ความสุขต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการงานหรือชีวิตประจำวัน เป็นวิธีหนึ่งของการขอความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เวลาชาวบ้านเจออุปสรรคใด ๆ หรือความไม่สบายใจที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านและผู้ศรัทธา

3.2 ความเชื่อความศรัทธาของคนที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอู

กวนอูเป็นคนสมัยสามก๊ก คนที่รู้จักกวนอูส่วนมากจากหนังสือหรือละครโทรทัศน์เรื่องสามก๊ก มีเรื่องเล่าที่มีชื่อดังเกี่ยวกับกวนอูเป็นมาก เช่น กวนอูคืนตราตั้ง (挂印封金 GUAN YIN FENG JIN) บุกเดี่ยวพันลี้ (千里走单骑 QIAN LI ZOU DAN QI) กวนอูบุกเดี่ยวข้ามพาก (单刀赴会 DAN DAO FU HUI) ฝ่าตัดชุดกระดูก (刮骨疗毒 GUA GU LIAO DU) ฝ่าห้าด่านสังหารหกขุนพล (过五关斩六将 GUO WU GUAN ZHAN LIU JIANG) เป็นต้น จากเรื่องเหล่านี้สะท้อนให้เห็นกวนอูเป็นคนที่ซื่อสัตย์ มีความกตัญญูรู้คุณ มีความกล้าหาญ เป็นผู้ชายที่แท้จริง ได้รับความเคารพนับถือของคนทุกเพศทุกวัย แล้วท่านกวนอูถูกยกย่องเป็นเทพเจ้าและเกิดความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู การเคารพสักการะเทพเจ้ากวนอูนั้น เป็นประเพณีที่นิยมทำกันมาที่ประเทศจีนพันกว่าปีแล้ว และชาวจีนส่วนหนึ่งอพยพเข้าประเทศไทย นำความเชื่อเทพเจ้ากวนอูเข้ามาในประเทศไทยด้วย ผู้วิจัยศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผังธนบุรี พบว่าความเชื่อของเทพเจ้ากวนอูมีด้านสุขภาพ โชคลาภเงินทอง ครอบครัวยุติ ความปลอดภัย สำเร็จ มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 สุขภาพ

สุขภาพเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์เรา เมื่อมีสุขภาพแข็งแรงจึงสามารถดำรงชีวิตประจำวัน ปฏิบัติหน้าที่การงานต่าง ๆ อย่างสะดวกสบายและรวดเร็ว ซึ่งสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญมาก สามารถช่วยให้ชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุขสมบูรณ์และมีคุณภาพที่ดี เนื่องจากเทพเจ้ากวนอูเทพเจ้าแห่งสงคราม และถูกยกย่องเป็นเทพบู๊ ซึ่งคนที่เป็นบู๊ต้องมีสุขภาพกายที่ดี ชาวจีนจึงไหว้เทพเจ้ากวนอูเพื่อขอสุขภาพดี ความเชื่อนี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ผู้ศรัทธาเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถให้พรให้สุขภาพแข็งแรง ขจัดโรคร้าย จากการลงพื้นที่ที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และ

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ผู้วิจัยพบว่ามีผู้มาสักการะขอพรด้านสุขภาพกับเทพเจ้ากวนอู มีขอให้สมาชิกของครอบครัวสุขภาพแข็งแรง ขอให้เด็ก ๆ สุขภาพดี ไม่เจ็บป่วย เป็นต้น มีรายละเอียดดังนี้

ดังที่ คุณผู้ ผู้มาราบไหว้เทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) คนไทยเชื้อสายจีน อายุ 45 ปี (29 มิถุนายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“ฉันพักอยู่แถวนี้ แต่ก่อนไม่เคยมาราบไหว้เทพเจ้ากวนอู เคยมีช่วงเวลาหนึ่งไม่ค่อยสบายใจ แล้วมีเพื่อนแนะนำมาราบไหว้เทพเจ้ากวนอูที่นี้ ฉันมาไหว้แล้วรู้สึกสบายใจมากขึ้น รู้สึกศาลเจ้านี้ศักดิ์สิทธิ์ ไหว้แล้วได้ผล ตั้งแต่นั้นจึงมาไหว้เทพเจ้ากวนอูที่นี้ประมาณเดือนละ 1-2 ครั้ง จนถึงปัจจุบันมาประมาณ 2-3 ปีแล้ว ปกติมาไหว้ไม่ได้ขออะไรเป็นพิเศษ แค่ไหว้ให้ท่านคุ้มครองทั่วไป แคครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข สุขภาพดี ไม่เจ็บป่วย รู้สึกไหว้แล้วได้ผลด้านจิตใจ และการทำงานการค้าก็ดีขึ้น รู้สึกสบายใจมากขึ้น มั่นใจกับตัวเอง ”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ผู้มาราบไหว้เทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) มีชาวบ้านที่พักอยู่ใกล้ ๆ กัน มาไหว้ตามความเชื่อทั่วไป ซึ่งขอเรื่องสุขภาพ ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข ไหว้แล้วได้ผลด้านจิตใจ ผู้ศรัทธารู้สึกสบายใจขึ้น จึงมาไหว้เป็นประจำ

ดังที่ คุณมณฑา อาษาทองคำ ผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) คนไทยเชื้อสายจีน (29 มิถุนายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เรามากัน 5 คน ส่วนมากทำธุรกิจค้าขาย ฉันเคยมาศาลเจ้านี้ 10 กว่าครั้งแล้ว ศาลเจ้าแห่งนี้เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ ศักดิ์สิทธิ์ มีประวัติยาวนานถึง 283 ปีแล้ว มาไหว้ที่นี้เพราะรู้สึกไหว้แล้วได้พรจริง ๆ มาไหว้เทพเจ้ากวนอูที่นี้คือมาขอ 身体健康 (SHEN TI JIAN KANG) (แปลเป็นภาษาไทย คือ สุขภาพแข็งแรง) 生意兴隆 (SHENG YI XING LONG) (แปลเป็นภาษาไทย คือ ค้าขายเจริญรุ่งเรือง) กับ 平安 (PING AN) (แปลเป็นภาษาไทย คือ ปลอดภัย) ขอค้าขายดี เพราะคนที่ทำค้าขายเชื่อว่าไหว้เทพเจ้ากวนอูแล้วจะมีโชคลาภเงินทองค้าขายดีค่ะ และเราไหว้แล้วก็รู้สึกขายดีกว่า เหมือนทุกอย่างดีขึ้นค่ะ”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า มีผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ได้ทราบประวัติของศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้ จึงคิดว่าศาลเจ้าแห่งนี้เก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ สามารถคุ้มครองให้พรจริง ๆ จึงมาไหว้บ่อย และมีมาขอเรื่องสุขภาพ ค้าขายและปลอดภัย และไหว้แล้วได้ผล สิ่งที่ไหว้จะได้ดีขึ้น

และตั้งที่คุณพีร่าพั้ง ผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)
(1 ธันวาคม 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เราอยู่ที่นี้ตั้งแต่เกิด ศาลนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ไหว้แล้วจะได้พรจริง ๆ
เวลาศาลเจ้ามีงานจะเข้ามาไหว้อ่าง ปกติมาไหว้อ่างขอให้ครอบครัวมีความสุขภาพ
แข็งแรง เงินไหลมาไม่ขาดมือ ศาลเจ้านี้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของเรา ไหว้แล้ว
จะเกิดความสบายใจ”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า คนที่มากราบไหว้เทพเจ้ากวนอูมีชาวบ้าน
ของชุมชนแถบบริเวณศาลเจ้าด้วย เทพเจ้ากวนอูมีชื่อเสียงในด้านคุ้มครองสุขภาพ ผู้ศรัทธามีความเชื่อ
ว่าเทพเจ้ากวนอูมีอำนาจให้พรรักษาปกป้องสุขภาพแข็งแรง ทำให้พวกผู้ศรัทธาหรือสมาชิกของ
ครอบครัวสุขภาพร่างกายแข็งแรง

ตั้งที่ คุณสุชาดา ชาวบ้านชุมชนศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) คนไทยเชื้อสายจีน (17
พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“บางที่เราสุขภาพไม่ค่อยดีก็นึกถึงท่าน อย่างเราขาคนตั้งแต่อายุ 20 กว่า
ปี จนถึง 60 กว่าปี หมอเก่งยังไงก็เอาไม่หยุด ไม่หาย ไปหาพอยาหมด ก็ค้น
เหมือนเดิม แล้วก็ไปบอกกับท่านว่า เจ้าพ่อกวนอู ลูกขาคนมากเลย ถ้าหาย ลูก
จะเลิกกินเนื้อตลาดชีวิต แล้วก็หาย เราก็ไม่กล้ากินต่อไป เราเป็นคนชอบกินเนื้อ
วัว ตอนที่เราไปบอกสงสัยว่าเราจะเลิกได้หรือ แต่เลิกดีกว่า ตอนนั้นเราเคยกิน
ของอย่าง ไม่รู้มันปลอมเนื้อวัวหรือเปล่า ผันถึงเจ้าพ่อกวนอู และเราท้องเสียและ
อาเจียนด้วย เราก็ว่าอาจจะไปกินเนื้อวัวปลอม ท่านก็อาจจะมาเตือนหรืออะไร
เลยไม่กล้าไปลองอีก เรื่องแบบนี้ล้อเล่นไม่ได้ และคนที่มาไหว้ก็ได้ผลที่สำเร็จ
ตามนั้น แต่ก็ไม่ใช่ว่าเอาเกินควรหรือเอามากเกินไปนะ”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า มีผู้ศรัทธาร่างกายไม่สบายหลายสิบปีแล้ว
ไปหาหมอก็ไม่หาย เวลาไปบอกกับเทพเจ้ากวนอูแล้วก็หาย มีความเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูมี
ความศักดิ์สิทธิ์ สามารถให้พรด้านสุขภาพจริง ๆ เพราะเกิดปัญหาสุขภาพร่างกายไม่ดี ไปกราบไหว้
เทพเจ้ากวนอูจะได้ผล ช่วยขจัดโรคร้ายได้

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้า
กวนอู (ตลาดพลู) สะท้อนให้เห็นว่า เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าที่มีเมตตาธรรม มีอำนาจความศักดิ์สิทธิ์
ผู้มากราบไหว้มีความนับถือเทพเจ้ากวนอู และมีความเชื่อว่าหากเกิดเจ็บป่วยทางด้านสุขภาพร่างกาย
หรือสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง มากราบไหว้เทพเจ้ากวนอูขอพรให้ตนเองหรือสมาชิกของครอบครัว
ขอให้ท่านช่วยคุ้มครองขจัดโรคภัยต่าง ๆ ขอให้สุขภาพดี ไม่เจ็บป่วย เป็นต้น จากการลงภาคสนาม

ผู้วิจัยยังพบว่า คนที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอู มีบางคนมาขอพรด้านสุขภาพอย่างเดียว มีบางคนมาขอพรด้านสุขภาพแล้วขอพรด้านอื่นด้วย เช่น ขอให้ครอบครัวมีความสุข ขอให้ค้าขายดี ขอความสำเร็จในการทำงาน เป็นต้น จากการสักการะขอพรกับเทพเจ้ากวนอู ทำให้ผู้สักการะเกิดความสบายใจ มั่นใจกับสิ่งที่จะทำ และเชื่อว่าชีวิตต่อไปจะดีกว่าเดิม

3.2.2 โขคลาภเงินทอง

ทำไมเกิดความเชื่อว่าไหว้เทพเจ้ากวนอูสามารถขอเรื่องโชคลาภเงินทองได้ ต้องกล่าวถึงบ้านเกิดเทพเจ้ากวนอู Li Xiaoqian (ผู้แปล) (2017 : 139-149) เคยกล่าวว่า กวนอูเกิดที่อำเภอไห่เหลียงมณฑลซานซี (山西解良 SHAN XI HAI LIANG) ซึ่งเป็นสถานที่ที่ผลิตเกลือเป็นหลัก ในสมัยก่อน นักธุรกิจที่ทำค้าขายเกลือได้กำไรสูงพิเศษ จึงเกิดคนกลุ่มหนึ่งที่ค้าขายเกลือ เรียกว่า 晋商 (JIN SHANG) หมายถึง นักธุรกิจของมณฑลซานซี เนื่องจากเทพเจ้ากวนอูกับนักธุรกิจของมณฑลซานซีมาจากที่เดียวกัน พวกเขานับถือเทพเจ้ากวนอู ในสมัยนั้น กระบวนการผลิตเกลือขึ้นอยู่กับอากาศด้วย จึงมีคนสร้างศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่ทำเกลือเพื่อขอให้ฝนตกตามฤดูกาลและมีอากาศที่เหมาะสมในการผลิตเกลือ และมีนิทานเล่ากันว่าในสมัยราชวงศ์ซ่ง (宋朝 SONG CHAO) พื้นที่เขี้ยวเหลียงแห้งแล้ง ไม่สามารถผลิตเกลือได้ แล้วพบว่าเป็นชื่อโหยว (蚩尤 CHI YOU) ทำให้แห้งแล้งชื่อโหยวบังคับให้ชาวบ้านสร้างศาลเจ้าบูซาเขา ไม่นานจากทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ แล้วมีคนแนะนำไปเชิญเทพเจ้ากวนอูมาช่วยเหลือ เทพเจ้ากวนอูมาแล้วต่อสู้กับชื่อโหยวและชื่อโหยวแพ่หนีไปเขี้ยวเหลียงกลับเป็นปกติเหมือนเดิม เนื่องจากนักธุรกิจของมณฑลซานซีที่ทำค้าขายเกลือบูชาเทพเจ้ากวนอูตลอดและได้ความสำเร็จในการค้าขาย พร้อมกับนิทานนี้ ทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถให้พรด้านโชคลาภเงินทองด้วย

ในประเทศไทย คนที่ทำธุรกิจ ทำค้าขายนิยมมาสักการะบูชาเทพเจ้ากวนอูเพื่อขอให้โชคลาภเงินทอง ขอให้ค้าขายดี ธุรกิจราบรื่น มีเงินมีทอง จากการสัมภาษณ์ผู้มาสักการะบูชาเทพเจ้ากวนอู ผู้ศรัทธาบูชาเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มีความเชื่อด้านโชคลาภเงินทองด้วย เช่น ขอเรื่องค้าขายดี ธุรกิจราบรื่น มีรายละเอียดดังนี้

ดังที่ คุณมันทนา อาษาทองคำ ผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) คนไทยเชื้อสายจีน (29 มิถุนายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เรามากัน 5 คน ส่วนมากทำธุรกิจค้าขาย ฉันทเคยมาศาลเจ้านี้ 10 กว่าครั้งแล้ว ศาลเจ้าแห่งนี้เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ ศักดิ์สิทธิ์ มีประวัติยาวนานถึง 283 ปีแล้ว มาไหว้ที่นี่เพราะรู้สึกไหว้แล้วได้พรจริง ๆ มาไหว้เทพเจ้ากวนอูที่นี่ คือ มาขอ 身体健康 (SHEN TI JIAN KANG) (แปลเป็นภาษาไทย คือ สุขภาพแข็งแรง) 生意兴隆 (SHENG YI XING LONG) (แปลเป็นภาษาไทย คือ ค้าขายเจริญรุ่งเรือง) กับ 平安 (PING AN) (แปลเป็นภาษาไทย คือ ปลอดภัย)

ขอค้าขายดี เพราะคนที่ทำค้าขายเชื่อว่าไหวเทพเจ้ากวนอูแล้วจะมีโชคลาภเงินทอง ค้าขายดีค่ะ และเราไหวแล้วก็รู้สึกขายดีกว่า เหมือนทุกอย่างดีขึ้นค่ะ”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้มากราบไหว้เทพเจ้ากวนอูมีนักธุรกิจหรือคนที่ประกอบอาชีพค้าขาย เคยศึกษาประวัติของศาลเจ้ากวนอู และเชื่อความศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้า มีความเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถคุ้มครองปกป้องหลาย ๆ ด้าน ผู้มาสักการะยกเว้นมาขอให้ค้าขายเจริญรุ่งเรือง ยังขอความปลอดภัย ขอสุขภาพแข็งแรงด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นนักธุรกิจหรือคนที่ประกอบอาชีพค้าขายเคารพนับถือเทพเจ้ากวนอูเพื่อขอให้ธุรกิจค้าขายดี พร้อมขอพรด้านอื่นด้วย

และคุณฟ้า ผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) คนไทย (4 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“ครั้งแรกมาศาลนี้มาเบิกเนตรในเดือนพฤษภาคม เบิกเนตรเป็นความเชื่อ ว่าถ้าเราอายุเจริญรูปปั้น สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาต้องทำพิธีเบิกเนตร การอายุเจริญรวมวิญญาณของท่านเข้ามาสถิตอยู่ในรูปปั้นนั้น เป็นสิริมงคลเวลาที่เราเอากลับไปบูชาที่บ้าน ทีนี้ที่บูชาก็บูชากันที่เทพเจ้ากวนอูที่เชิญจากข้างนอกมา กำลังหาจะทำพิธีเบิกเนตรที่ไหน ก็มาเจอศาลกวนอูที่นี่และเป็นศาลเก่าแก่ด้วย พี่ก็เลยมาที่นี่ตั้งแต่นั้นมาก็มาไหว้มาขอพรท่าน

ปกติพี่มาไหว้ขอเรื่องงาน เรื่องธุรกิจ ท่านเป็นเทพเจ้าทางด้านโชคลาภถามว่าไหว้แล้วได้ค้าขายดีจริง ๆ ไหม มันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว พี่เชื่อตามหลักพระพุทธว่า ยังไงทุกอย่างเราต้องลงมือทำด้วยมือตัวเอง แต่การที่เรามาบูชาหรือไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เหมือนกับเป็นที่ยึดเหนี่ยว เป็นกำลังใจ อย่างน้อยเราจะสู้หรือจะต่อสู้อะไร เรามีท่านอีกองค์ที่ดูแลเราอยู่ ถ้าเราเชื่อว่าท่านอยู่กับเรา พี่เชื่อว่าความเชื่อตรงนั้นจะช่วยให้เราได้ ถ้ามองในทางปฏิบัตินะ พี่เชื่อเทพเจ้าช่วยเหลือคนที่ดี วันนี้เขาอาจจะขอท่านทำในสิ่งที่ถูกต้อง แต่ถ้าเกิดวันหนึ่งขอสิ่งที่ไม่ถูกต้องด้วยกับตัวเขาเอง ท่านอาจจะไม่ได้ช่วยอะไร สุดท้ายก็คือทำดีได้ดี”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ศาลเจ้ากวนอูของตลาดสมเด็จพระยาสามารถช่วยทำเบิกเนตรได้ เนื่องจากศาลเจ้ากวนอูเป็นศาลเจ้าเก่าแก่และมีความศักดิ์สิทธิ์ ผู้ศรัทธาเชื่อว่ามาทำเบิกเนตรที่นี่จะได้สิริมงคล ถึงแม้ที่บ้านบูชารูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูอยู่แล้ว แต่ยังมีสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้าด้วย เนื่องจากเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าแห่งโชคลาภ ผู้ศรัทธาจึงมาขอพรด้านการทำงานและด้านธุรกิจกับท่าน สักการะท่านแล้วจะมีกำลังใจต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ และเชื่อว่าท่านคุ้มครองคนดี ดังนั้น สักการะเทพเจ้ากวนอูต้องขอสิ่งที่ดี ถ้าเป็นสิ่งที่ไม่ดีกับคนอื่น ท่านจะไม่ช่วยเหลือ

ดังที่ คุณสมใจ ผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

คนไทย (4 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“วันนี้ที่มาขอเกี่ยวกับเรื่องค้าขาย ก็เชื่อมาไหว้ได้ผลจริง ๆ นะ เพราะเวลาที่เรามาไหว้ก็รู้สึกสบายใจ รู้สึกว่าทำให้เรามีความมั่นใจในการทำอะไรมากขึ้น เป็นการเสริมกำลังใจให้กับตัวเอง มาไหว้รู้สึกเป็นเรื่องดี ๆ จะกลับไปเจอเรื่องดี ๆ ด้วย”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า บุคคลที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอุมิความเชื่อเรื่องค้าขาย ซึ่งถือเป็นหนึ่งในความเชื่อด้านโชคลาภ อาจมีผู้ศรัทธาไม่ได้ศรัทธาเทพเจ้ากวนอูในแง่มุขอำนาจศักดิ์สิทธิ์มากเท่าไร ผู้ศรัทธามองว่าท่านทำให้พวกเขาที่มีความมั่นใจมากขึ้นในสิ่งที่จะเป็นกำลังใจกับตนเอง และทำให้ตนเองรู้สึกสบายใจ ซึ่งถือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และเชื่อว่าไหว้ท่านแล้วเจอแต่สิ่งดี ๆ ในการดำเนินชีวิตต่อไป

ทั้งยังมี คุณการดา ดำรงรัตน์ ผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) คนไทย (2 ธันวาคม 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เรามีความนับถือเทพเจ้ากวนอูมากและนานแล้ว เพราะเราเกิดที่นี่ ปกติมาขอเรื่องค้าขายกับอากง ขอให้ค้าขายดี ราบรื่น เรารู้จักกับผู้จัดการศาลเจ้าเวลามีงานเขาจะแจ้งให้เราทราบ เข้าร่วมงานของศาลทุกปี ถ้าถามว่าอากงสามารถคุ้มครองให้พรจริง ๆ ไหม มันแล้วแต่เป็นความเชื่อของแต่ละคน แต่สำหรับเรานะ เรารู้สึกว่าท่านส่งผลทางด้านจิตใจของเรา ซึ่งมาไหว้แล้วจะมีกำลังใจและมั่นใจกับสิ่งที่จะทำมากกว่าค่ะ”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูมีชุมชนชาวบ้านของแถวบริเวณศาลเจ้าด้วย ยกเว้นมีความเชื่อการขอพรด้านค้าขาย เวลาศาลเจ้ามีงานก็เข้ามาไหว้เทพเจ้ากวนอูด้วย ผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูคิดว่าไหว้แล้วส่งผลต่อตนเอง จะรู้สึกมีกำลังใจและเกิดความมั่นใจ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้มาสักการะ จึงเคารพนับถือเทพเจ้ากวนอู

และดั่งที่ คุณอาริยา ตั้งมั่น ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) คนไทยเชื้อสายจีน (10 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“ที่นี่ไม่ชอบบนบาน คนที่มากราบไหว้ก็ไม่มาก บางทีขาดทุนในการจัดงาน การจ่ายค่าน้ำค่าไฟ อากงก็ช่วยนะ ยืน ๆ บอกว่าอากงไม่มีตั้งค์ จะไปซื้อของ แต่เงินหมดแล้ว อากงจะจัดการให้ หรือมีคนเข้ามาทำบุญ หรืออุทิศถวาย แต่เราไม่ได้ซื้อของมาใช้เอง คือ ซื้อของให้อากงและใช้ในศาลเจ้า อากงก็ช่วยนะจำนวนเงินก็ประมาณพอดีกับที่ต้องใช้ แต่อย่าไปยุ่งเงินเขานะ เงินเข้ามา คือต้องทำให้หมด ครั้งหนึ่งไม่มีค่าขายหนึ่งแล้ว บอกจำนวนให้อากง บอกว่าไม่มีค่าหนึ่งแล้ว ขอหน่อยนะ แล้วได้เงินพอดีกับค่าหนึ่งเลย แต่เราไม่เรียกว่าเป็นโชค

ลาก คือ มีอะไรที่ต้องขอความช่วยเหลือก็บอกอากงเลย เรื่องที่ขอกับอากงต้อง เป็นสิ่งที่ถูกต้องและมีความสมควร ไม่ใช่ได้ทุกอย่าง ก็มีได้บ้างมีไม่ได้บ้าง”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า เทพเจ้ากวนอูมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ ผู้จัดการศาลเจ้า กวนอูนับถือเทพเจ้ากวนอูเป็นอย่างมาก เวลาเจอปัญหาเรื่องการใช้เงินบอกเทพเจ้ากวนอู ส่วนมากจะ ได้แก้ไข แต่เงินที่ได้มาต้องใช้ให้ถูกต้อง ต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้องและต้องการจริง ๆ สิ่งที่ขอกับเทพเจ้า กวนอูต้องมีความเหมาะสม เทพเจ้าไม่ได้ช่วยได้ทุกสิ่งทุกอย่าง สุดท้ายต้องสู้ด้วยมือของตนเองโดยวิธี ถูกต้องในสิ่งที่ตนเองอยากได้

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ดังกล่าวทั้งหมดที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) สะท้อนให้เห็นว่า มีผู้ศรัทธา นับถือเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าโชคลาก จึงมี การขอพรด้านโชคลาก เช่น ขอการค้าขาย ธุรกิจ การเงิน เป็นต้น โดยเฉพาะคนที่ทำธุรกิจและค้าขาย นิยมมากราบไหว้เทพเจ้ากวนอู เชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูมีความศักดิ์สิทธิ์ อธิษฐานขอให้ค้าขายดี มีเงินเข้า ไม่ว่าจะ เป็นธุรกิจประเภทไหน การค้าขายใหญ่หรือการค้าขายเล็ก ขอพรได้หมด แต่สิ่งที่อธิษฐานต้อง เป็นสิ่งที่ถูกต้องและมีความสมควร สิ่งที่ไม่ดีเทพเจ้าจะไม่ช่วย จากการลงภาคสนามผู้วิจัยยังพบว่ายังมี คนมาขอความโชคลากด้านการงาน ขอให้ข้ามอุปสรรคไป เป็นต้น ในความคิดเห็นของผู้ศรัทธา เทพเจ้ากวนอูไม่เพียงแต่เป็นเทพเจ้ามีอำนาจที่สามารถคุ้มครองด้านโชคลาก ยังส่งผลต่อจิตใจตนเอง ต้องเป็นคนที่มีชื่อเสียง ไม่หลอกหลวงเหมือนท่าน โดยเฉพาะในการทำธุรกิจต่าง ๆ ถ้าชื่อเสียง ไม่โกหก ลูกค้า บริการดีกับลูกค้า ลูกค้าอาจจะกลับมาใช้บริการหรือแนะนำเพื่อนมาซื้อสินค้าในวันหลัง นอกจากนี้ การไหว้เทพเจ้ากวนอูยังทำให้ผู้ศรัทธารู้ว่ามีท่านคุ้มครองตนเอง มีกำลังใจและมั่นใจกับสิ่ง ที่จะลงมือทำ เกิดความสบายใจ

3.2.3 ครอบครัว

ครอบครัวและสมาชิกของครอบครัวเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในชีวิตของคนหนึ่ง คน ในสังคมจึงมีการขอพรกับเทพเจ้าเพื่อขอให้ครอบครัวหรือสมาชิกของครอบครัวมีความสุขและ ราบรื่นในชีวิต หรือขอพรให้ครอบครัวข้ามอุปสรรคได้

จากการลงภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่า ผู้ศรัทธาที่มาขอพรกับเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้า นอกจากมีการขอพรด้านสุขภาพ ด้านโชคลากแล้ว ยังมีการขอพรที่เกี่ยวกับครอบครัวด้วย หรือ สมาชิกของครอบครัวกับเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู มีการขอให้ครอบครัวมีความสุข ให้สมาชิกของ ครอบครัวมีความสุขดี เป็นต้น ดังที่ คุณ 陈美莲 (CHEN MEI LIAN) ผู้มาเที่ยวและกราบไหว้เทพเจ้า กวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) คนไทยเชื้อสายจีน (29 มิถุนายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เรามาเป็นครอบครัว หลานขับรถผ่าน เห็นมีศาลเจ้าที่สวยงามก็เลย เข้ามาเที่ยวและไหว้ด้วย เพราะอยู่บ้านก็ไหว้เทพเจ้าอยู่แล้ว ครั่งนี้มาไหว้ขอให้

สมาชิกของครอบครัวสุขภาพดีและมีความสุข ขอให้ลูกหลานดี ไม่มีอุปสรรคในชีวิตหรือการทำงาน เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ ถ้าใจเราเชื่อ ขออะไรท่านก็ให้พระนะ”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้ที่มาสักการะที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) เชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ สามารถให้พรด้านครอบครัว ผู้ศรัทธาสามารถขอพรให้ครอบครัวและสมาชิกของครอบครัวกับเทพเจ้ากวนอู ขอให้ครอบครัวมีความสุขสุขภาพดี ข้ามอุปสรรคในชีวิตหรือการทำงานได้ และเชื่อว่าตั้งใจขอกับท่านจะมีผล

ดังที่ คุณสิริกัญจน์ สมาชิกของโรงเจที่มาสวดมนต์ในพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) (26 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เรามาสวดมนต์ที่นี้เวลาศาลเจ้ามีงาน สวดมนต์สะสมบุญ อธิษฐานอะไรกับเทพเจ้ากวนอู ท่านศักดิ์สิทธิ์ อยากรขออะไรก็ได้ เราไหว้เทพเจ้ากวนอูตามปกติ ก็ไม่ได้ขออะไรเป็นพิเศษ แค่อขอให้ครอบครัวมีความสุข เจอแต่สิ่งดี ๆ ขอให้การค้าเจริญรุ่งเรือง ถ้าเราเชื่อ ท่านก็ศักดิ์สิทธิ์ ถ้าไม่เชื่อก็ไม่มีอะไร ถ้าเราไม่เชื่อ รูปเคารพของท่านก็เหมือนกับไม้ท่อนหนึ่ง อยู่ที่ความเชื่อของเรา”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้ศรัทธาขอพรจากเทพเจ้ากวนอูต่อครอบครัว โดยเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูของศาลเจ้านี้ให้พรคุ้มครองครอบครัวได้ ช่วยให้สมาชิกของครอบครัวมีความสุขและพบเจอแต่สิ่งที่ดี ทั้งยังมีขอพรด้านการค้าด้วย สะท้อนให้เห็นความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอูมีทั้งความเชื่อด้านครอบครัวและความเชื่อด้านการค้า

และดังที่ คุณวราทิพย์ บางหลวงสันติ ผู้กราบไหว้เทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) คนไทยเชื้อสายจีน (2 ธันวาคม 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“พ่อกับแม่พามาไหว้เราก็เลยไหว้มาตลอด เวลาพิธีกรรมก็มาด้วย ปกติเรามาขอให้อากงคุ้มครองครอบครัว ขอให้ครอบครัวมีความสุข ราบรื่นทุกอย่าง เวลาเราทุกข์ใจหรือมีปัญหาที่มาไหว้ด้วย เข้าไปในศาลรู้สึกใจก็จะค่อย ๆ สงบลง และมีสติคิดได้ดีขึ้น ปัญหาที่ผ่านมาได้ด้วยดีตลอดนะ ที่นี้เป็นสถานที่ที่พึ่งทางใจของคนไทยในยุคที่มีแต่ปัญหาได้ดีสถานที่หนึ่งเลย”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้ศรัทธานับถือเทพเจ้ากวนอูสืบทอดจากพ่อแม่ สะท้อนให้เห็นถึงการสืบทอดความเชื่อรุ่นต่อรุ่นของศาลเจ้ากวนอู และผู้ศรัทธามีความเชื่อขอพรด้านครอบครัวกับเทพเจ้ากวนอู ขอให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข ศาลเจ้ากวนอูเป็นสถานที่ที่พึ่งทางใจสำหรับผู้ศรัทธาด้วย ช่วยให้ผู้ศรัทธามีสติคิด ไม่ทุกข์ใจ

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ดังกล่าวและการลงภาคสนามที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) สะท้อนให้เห็น ผู้ศรัทธามีการขอพรด้านครอบครัวกับเทพเจ้ากวนอู มีทั้งขอให้ครอบครัวหรือสมาชิกของครอบครัวสุขภาพดี อยู่เย็นเป็นสุข ราบรื่น มีชีวิตที่ดี ข้ามอุปสรรคได้ เป็นต้น ผู้ที่มากราบไหว้เชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูมีความศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจคุ้มครองครอบครัวและด้านอื่น ๆ คนที่มากราบไหว้มีขอพรด้านครอบครัวอย่างเดียว และมีขอพรด้านอื่นด้วย เช่น ขอพรด้านการค้า ความสำเร็จ ความสำเร็จ ทั้งชาวบ้านภายในชุมชนและนอกชุมชน ต่างก็พากันมากราบไหว้ที่ศาลเจ้า 2 แห่งนี้ โดยการขอพรคุ้มครองในความเชื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านโชคลาภ สุขภาพ หรือความสำเร็จ ซึ่งเป็นการสืบทอดเผยแพร่ของศาลเจ้ากวนอู นอกจากนี้ ศาลเจ้ากวนอูยังเป็นที่พักใจและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของทั้งชาวบ้านภายในชุมชนและนอกชุมชน

3.2.4 ความปลอดภัย

ปลอดภัย หมายถึง การหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับร่างกาย พ้นไปจากภัยต่าง ๆ มีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอูในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งในความเชื่อนั้นมีความเชื่อด้านความปลอดภัยด้วย มีความเคารพนับถือเทพเจ้ากวนอูเชื่อว่าท่านสามารถปกป้องให้ปลอดภัย โดยเฉพาะคนที่ จะเดินทางไกล ยิ่งมาขอพรด้านความปลอดภัยด้วย

ผู้วิจัยยังพบว่า มีผู้ศรัทธามาขอพรด้านความปลอดภัยกับเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) ถ้าจะเดินทางไปไหน โดยเฉพาะเดินทางไปไกล หรือในบ้านมีสมาชิกครอบครัวเดินทางไกล ผู้ศรัทธาจะมาขอความปลอดภัยกับเทพเจ้ากวนอู ดังที่ คุณ 王兴 (WANG XING) ผู้มากราบไหว้เทพเจ้ากวนอู คนไทยเชื้อสายจีน (29 มิถุนายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“ผมมาที่นี่ไม่กี่ครั้งเอง เป็นเพื่อนแนะนำมาครับ ที่นี่สงบ สวยงาม รู้สึกเทพเจ้ากวนอูที่นี่ศักดิ์สิทธิ์กว่า เพื่อนบอกว่าไหว้แล้วสามารถได้ผลจริง ๆ ผมเคยมาขอเรื่องการการทำงาน รู้สึกมาไหว้แล้วการทำงานดีขึ้นและสบายใจขึ้น เดือนหน้าจะเดินทางไปต่างประเทศ ครั้งนี้จึงมาขอเดินทางปลอดภัยและขอให้ครอบครัวสุขภาพดีครับ”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้ศรัทธาเคารพนับถือเทพเจ้ากวนอู เวลาจะเดินทางไปต่างประเทศมาขอเดินทางปลอดภัยกับเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) เพราะเคยมาขออย่างอื่นที่นี้ รู้สึกเทพเจ้ากวนอูที่นี่ศักดิ์สิทธิ์ นิยมมาขอพรต่าง ๆ กับ เทพเจ้ากวนอู รวมถึงขอพรเดินทางปลอดภัยด้วย

ดังที่ คุณ 彭莲 (PENG LIAN) ผู้มาไหว้เทพเจ้ากวนอูและมาเที่ยวที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) คนไทยเชื้อสายจีน (29 มิถุนายน 2562 : สัมภาษณ์) บอกว่า

“นั่งรถผ่านมา เห็นมีศาลเจ้าสวยงามเลยเข้ามาไหว้และมาเที่ยวด้วย คนไทยนับถือพุทธ นับถือเจ้า มันก็จะไหว้พระไหว้เจ้าอยู่แล้ว เทพเจ้ากวนอูเป็นองค์

เทพชื่อสัตย์และชื่อตรง ผู้คนจึงนับถือ ครั้งนี้มาเที่ยวแล้วไหว้เทพเจ้ากวนอู ขอ
平安 (PING AN ปลอดภัย) ขอให้ครอบครัวปลอดภัย และขอให้ปลอดภัยใน
เวลาเดินทางไปไหน"

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า คนที่กราบไหว้ขอพรกับเทพเจ้ากวนอูเข้ามา
ศาลเจ้าเพราะเห็นว่าศาลเจ้ามีความสวยงามจึงเข้ามาเที่ยวแล้วไหว้เทพเจ้าภายในศาลเจ้าด้วย คนที่
นับถือเทพเจ้ากวนอูเนื่องจากท่านเป็นเทพชื่อสัตย์และชื่อตรง ผู้ที่มาไหว้ขอพรกับเทพเจ้ากวนอูมีมา
ขอความปลอดภัยให้ครอบครัว ส่วนมากเป็นขอให้เดินทางปลอดภัย

และตั้งที่ คุณรพีชา ผู้ช่วยดูแลโรงเจของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) (29 มิถุนายน
2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

"เราไหว้อากงประมาณ 4 ปีแล้ว เป็นพีเต๋า (ผู้ช่วยดูแลโรงเจของศาลเจ้า
อีกคนหนึ่ง) พามา ปกติเสาร์อาทิตย์มาช่วยดูแลโรงเจ เราไหว้อากงส่วนมากขอ
พรด้านการทำงาน รู้สึกไหว้อากงแล้วทำให้เรามีกำลังใจในการทำงานมากขึ้น
นอกจากมาขอเรื่องการทำงานกับอากงแล้ว อีกเรื่องหนึ่งก็เป็นการขอการเดินทาง
ขอให้เดินทางปลอดภัยเวลาเดินทางไปต่างจังหวัดหรือไปไหน ขอให้ท่าน
คุ้มครองเราจากภัยต่าง ๆ"

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้ศรัทธา นับถือเทพเจ้ากวนอูเป็นเพื่อนแนะนำให้
มีมาขอพรด้านงานและความปลอดภัยกับเทพเจ้ากวนอู ขอความปลอดภัยในการเดินทางและพ้นจาก
ภัยอันตรายต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงศาลเจ้ากวนอูยังคงมีความเชื่อหลายประการ และเห็นถึง
การสืบทอดเผยแพร่ความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู จึงทำให้ความเชื่อสืบถึงปัจจุบันได้

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ดังกล่าวและการลงภาคสนามที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาด
สมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศาลเจ้ากวนอูยังคงมีความเชื่อที่
เกี่ยวกับความปลอดภัยของเทพเจ้ากวนอู พร้อมทั้งมีความเชื่อด้านขอพรในการทำงาน การค้าขาย
การขอประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ผู้ศรัทธามาขอพรด้านความปลอดภัยมีขอให้การเดินทาง
ปลอดภัย สมาชิกของครอบครัวปลอดภัย พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ เป็นต้น และยังพบว่า
ความเชื่อเรื่องขอพรด้านความปลอดภัยกับเทพเจ้ากวนอูมีมาตั้งแต่โบราณ แล้วชาวจีนโพ้นทะเล
นั่งเรืออพยพเข้ามาประเทศไปนิยมอัญเชิญรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูติดตัวติดกัน เพื่อขอความ
ปลอดภัย และพ้นจากภัยต่าง ๆ ในการเดินทางมาประเทศไทย และผู้ศรัทธาช่วยกันรักษา สืบทอด
เผยแพร่ความเชื่อของเทพเจ้ากวนอู จึงทำให้ความเชื่อยังคงอยู่ถึงปัจจุบันได้

3.2.5 ความสำเร็จ

ความสำเร็จ หมายถึง ได้ผลตามที่คาดหวังไว้ ความสำเร็จรวมถึงสำเร็จในด้านการ
ทำงาน การทำธุรกิจ การเรียน การสอบ การขยับตำแหน่งที่สูงขึ้น เป็นต้น ในความเชื่อเกี่ยวกับ

เทพเจ้ากวนอูมีความเชื่อด้านความสำเร็จด้วย อันเนื่องจากเทพเจ้ากวนอูมีสัญลักษณ์แห่งความเป็นสิริมงคล สามารถปกป้องคุ้มครองให้ประสบความสำเร็จ เพราะเทพเจ้ากวนอูมีม้าพันธ์ (千里马 QIAN LI MA หมายถึงม้าที่วิ่งได้ 500 กิโลเมตรต่อวัน) ซึ่งเป็นม้าเช็กเกอร์ สุภาษิตจีนมีคำว่า 马到成功 (MA DAO CHENG GONG) ถ้าแปลจากภาษาจีนโดยตรง คือ ม้าวิ่งมาถึง ความสำเร็จก็มาพร้อมกัน หมายถึงประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว

จากการลงภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่า มีคนมากกราบไหว้เทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เพื่อขอให้ประสบความสำเร็จในสิ่งต่าง ๆ เช่น ความสำเร็จในการทำงาน ความสำเร็จในการเรียนการสอน ความสำเร็จในการค้าขาย เป็นต้น ผู้ศรัทธาขอให้ประสบความสำเร็จกับเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู เนื่องจากเทพเจ้ากวนอูสามารถให้พรหลาย ๆ ด้านอยู่แล้ว รวมถึงความสำเร็จ พร้อมเทพเจ้ากวนอูขี่ม้าและศาลเจ้ามีบุษาม้าด้วย แบ้วเส่งกง (马到成功 MA DAO CHENG GONG) ทำให้ผู้ศรัทธายังมาขอให้ประสบความสำเร็จที่ศาลเจ้ากวนอู

ดั่งที่ คุณบุญญา ผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) (29 มิถุนายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“ครอบครัวของดิฉันนับถือศาสนาซิกข์ แต่ดิฉันก็นับถือหมคนะ ส่วนใหญ่ใครบอกว่าไหว้อะไรไหว้แล้วดี ไหว้แล้วประสบความสำเร็จ ถ้าสะดวกไปเราก็บิณฑะ วันนี้เพื่อมาไหว้เทพเจ้ากวนอูขอความสำเร็จให้กับลูกชาย ตอนนี้อยู่กษายเรียนปริญญาโทที่อังกฤษ อยากให้เขามีจิตใจที่เข้มแข็งและมุ่งมั่น แล้วก็เป็นผู้นำไม่อ่อนแอ ซึ่งไหว้แล้วจะมีผลกับจิตใจ อย่างตัวแม่เนี่ย แม่มาไหว้แล้วแม่ก็รู้สึกสบายใจ เหมือนกับเราก้มีความคิดว่า ลูกเราน่าจะสำเร็จ แล้วเราก้จะมีความสุข จะเขียนไปบอกลูกว่า วันนี้แม่ไปขอพรนะ ให้ประสบความสำเร็จ”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า คนที่มากกราบไหว้เทพเจ้ากวนอูนับถือความเชื่อมากมาย ซึ่งนับถือเทพเจ้ากวนอูแล้วยังนับถือความเชื่ออื่นได้ หรือนับถือความเชื่ออื่นแล้วก็นับถือเทพเจ้ากวนอูด้วยได้ ความเชื่อต่าง ๆ สามารถนับถือด้วยกันได้ คนที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอูมีขอพรด้านประสบความสำเร็จ เทพเจ้ากวนอูเป็นนักรบและเป็นผู้นำของทหารในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถคุ้มครองให้ประชาชนด้านประสบความสำเร็จ ทำให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง แล้วก็เป็นผู้ผู้นำที่ประสบความสำเร็จได้เหมือนท่าน มากกราบไหว้เทพเจ้ากวนอูทำให้ผู้ศรัทธารู้สึกสบายใจ มีความมุ่งมั่นในการประสบความสำเร็จมากขึ้น

ดั่งที่ คุณพงษ์ศักดิ์ ต้นติประยูร์ ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู คนไทยเชื้อสายจีน (29 มิถุนายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“ผู้ศรัทธาที่มาสักการะอากง มีขอพรหลายอย่าง เช่น เรื่องสุขภาพ

อนามัย การค้าขาย ความสำเร็จ เป็นต้น มีขอการสอบ การเรียน การทำงาน การยกตำแหน่ง หรือสิ่งต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ คนที่มาไหว้ส่วนมากขอพรหลาย ๆ อย่างพร้อมกัน ความเชื่อเหล่านี้มีมาตั้งนานแล้ว เราก็ไหว้ขอพรตามสมัยก่อนที่ไหว้”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้ที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ตลาดสมเด็จพระยา มีความเชื่อขอพรด้านความสำเร็จ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จด้านการทำงาน การเรียน การค้าขาย การสอบ หรือความสำเร็จด้านอื่น ๆ ความเชื่อเหล่านี้มีมานานและมีชื่อเสียงสืบทอดมาจากสมัยก่อน ผู้ศรัทธาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความเชื่อตั้งแต่สมัยก่อนสืบทอดถึงปัจจุบันได้

และดังที่ คุณพิมพ์ดี โรจน์เรืองนนท์ ผู้ที่มากราบไหว้ขอพรคุณเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) (17 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เราทำงานตั้งแต่จบ ก็ทำงานเรื่อย ๆ นะคะ แต่บรรจุคือไม่ได้เข้าแบบว่า ตำแหน่งที่มั่นคงสักที แคเป็นแบบลูกจ้างชั่วคราว เคยเลิรชข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต ขอความสำเร็จการสอบ การงานที่ไหนดี ศาลเจ้านี้ขึ้นในลำดับแรก ในเว็บไซต์ที่เราเปิด ก็เลยมาที่นี่ พอสอบครั้งแรก ก็บรรจุเข้ามาลำดับหนึ่ง รู้สึกโอเคแล้ว พอสักพักหนึ่งเขาก็มีประกาศสอบใหม่ เหมือนเรามีโอกาสใหม่ ก็เลยมาขออีกรอบ ก็ได้เหมือนกัน เราขอ 2 ครั้งและมาขอบคุณท่าน 2 ครั้ง”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า เทพเจ้ากวนอูมีชื่อเสียงในด้านคุ้มครองให้พรในการประสบความสำเร็จด้านการงาน การสอบ ผู้ศรัทธามาขอพรสำเร็จในการสอบเพื่อยกไปตำแหน่งที่มั่นคงในการงาน สุดท้ายก็ได้สมหวัง ยังเห็นได้ว่า การมีโซเชียลมีเดียช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู ทำให้มีผู้ศรัทธาเข้ามาสักการบูชาเทพเจ้ากวนอู ความเชื่อของเทพเจ้ากวนอูจึงสามารถรักษาอยู่กันได้ในสังคมปัจจุบัน

และดังที่ คุณอาริยา ตั้งมั่น ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) คนไทยเชื้อสายจีน (17 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เคยมีเด็กคนหนึ่งมาไหว้อากง ขอความสำเร็จในการสอบ เขาบอกว่าการสอบก็ยากนะ แต่ก็ได้จริง ๆ นะในสุดท้าย มีคนหนึ่งไม่มีงานนานเลย เขาบอกขอกับอากงยังไม่ถึงอาทิตย์หนึ่งก็กลับมาไหว้ มาขอบคุณอากงแล้ว ลูกศิษย์อากงก็มากันเรื่อย ๆ นะ ไม่ใช่เข้ามาเที่ยวแล้วหายเลยไม่มาอีก มีคนที่อยู่นครสวรรค์ก็มาที่นั่นนะ เขาบอกว่าต้องมาไหว้ที่นี่ ที่นี้ศักดิ์สิทธิ์ อาจารย์วิโรจน์ก็เคยเข้ามา แต่วันนั้นเราไม่อยู่ มีคนเล่าให้ฟังว่าเขามา”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้ที่เข้ามาบูชาเทพเจ้ากวนอูมีทั้งมาจากต่างจังหวัดและมาจากกรุงเทพฯ มีทั้งผู้คนที่ไปและดาราด้วย ผู้ศรัทธาขอความสำเร็จในการงาน

การสอบต่าง ๆ ได้และสามารถได้ผลจริง ๆ ศาลเจ้าและเทพเจ้ามีความศักดิ์สิทธิ์ จึงทำให้ผู้ศรัทธาเข้ามาสักการบูชาเพื่อขอความช่วยเหลือจากเทพเจ้า และเวลาได้ผลที่ตามปรารถนาแล้วไม่ลืมขอบคุณเทพเจ้าด้วย ซึ่งสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะมีความเก่าแก่หรือไม่ หรือไกลแค่ไหน ย่อมมีผู้มาศรัทธาด้วย และก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและน่าสนใจ

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ดังกล่าวและการลงภาคสนามที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้ศรัทธาเทพเจ้ากวนอูมีปรารถนาอยากได้ความสำเร็จในด้านการงาน การเรียน การสอบ การธุรกิจ การทำงาน การยกตำแหน่งสูงขึ้น เป็นต้น จึงมาขอความช่วยเหลือจากเทพเจ้ากวนอู มีทั้งขอพรให้ตนเองและให้สมาชิกของครอบครัวด้วย เวลาได้ผลที่สมหวัง ก็คิดว่าเทพเจ้ากวนอูมีความศักดิ์สิทธิ์ ยิ่งนับถือท่าน ผู้ที่มากกราบไหว้ขอพรในด้านความสำเร็จเป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นเทพเจ้ากวนอูมีชื่อเสียงในด้านคุ้มครองให้พรความสำเร็จ ทั้งยังมีผู้ศรัทธา ชาวบ้านชุมชนและโซเชียลมีเดียช่วยสืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู จึงทำให้ความเชื่อของเทพเจ้ากวนอูสามารถอยู่ถึงปัจจุบันได้

ดังนั้น ความเชื่อของเทพเจ้ากวนอูในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ปัจจุบันยังมีอยู่หลายประการ สรุปคือมีความเชื่อด้านสุขภาพ ด้านโชคลาภเงินทอง ด้านครอบครัว ด้านความปลอดภัย และด้านความสำเร็จ ความสำเร็จรวมถึงความเชื่อหลายประการ เช่น ด้านการงาน การค้าขาย เลื่อนตำแหน่ง การสอบ การเรียนการสอน เป็นต้น สำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างที่มีความเหมาะสมและถูกต้อง คนที่มากกราบไหว้ขอพรกับเทพเจ้ากวนอูมีการประกอบอาชีพอายุ ที่อยู่ และการขอพรที่ต่างกันไป มีแต่เรื่องหนึ่งที่เหมือนกัน นั่นก็คือ ศรัทธานับถือเทพเจ้ากวนอู ความเชื่อเทพเจ้ากวนอูทำให้คนบรรดานี้จึงทำสิ่งที่ถูกต้องในการดำรงชีวิต การงาน การค้า ต่าง ๆ บรรดาผู้ศรัทธาช่วยกันสืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมและความเชื่อเทพเจ้ากวนอูให้คงอยู่ได้ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังมีโซเชียลมีเดียช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีของสังคม นอกจากนี้ ศาลเจ้ากวนอูยังเป็นสถานที่ที่พึ่งทางใจ ความเชื่อของเทพเจ้ากวนอูเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนไทยเชื้อสายจีน ชาวบ้านภายในชุมชนหรือนอกชุมชน ศาลเจ้ากวนอูและเทพเจ้ากวนอูทำให้ผู้ศรัทธาใจสงบ มีสติ มีกำลังใจในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และมีความมุ่งมั่นในการงานด้วย

การกราบไหว้เทพเจ้ากวนอูยังมีข้อระวังด้วย ผู้จัดการของศาลเจ้ากวนอูบอกว่า ผู้หญิงที่ตัวไม่สะอาด (ระหว่างประจำเดือน) เข้าศาลเจ้าได้ แต่พื้นที่ที่บูชาเทพเจ้าเข้าไม่ได้ ดีที่สุดคือไม่เข้าศาลเจ้า ซึ่งข้อนี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ถ้าเข้าแล้วจะไม่ดีกับตัวเอง เช่น ไม่ค่อยราบรื่น ไม่มีโชคดีเข้ามา เป็นต้น เมื่อขออะไรกับเทพเจ้ากวนอู ห้ามบน เพราะเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ ไม่ชอบบนบาน มีอะไรก็ให้ขอพร หรือขอความช่วยเหลือจากอากาศ ถ้าสำเร็จแล้วควรที่จะซื้อสิ่งของมาถวายท่าน หรือหากแค่มากราบไหว้เพื่อขอบคุณเทพเจ้ากวนอู ก็ตามความสะดวกของผู้นั้น เป็นต้น

3.3 พิธีกรรมในรอบปีที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้ากวนอู

พิธีกรรม คือ การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมของระบบความเชื่อ เป็นรูปแบบต่าง ๆ ที่มนุษย์ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ความเชื่อหรือธรรมเนียมประเพณีเพื่อขอพรจากความเชื่อ เป็นกิจกรรมที่สามารถรวบรวมกลุ่มคนที่มีความเชื่อเดียวกันมาอยู่ที่เดียวกันได้ และปฏิบัติหลายขั้นตอนตามกฎเกณฑ์ความเชื่อ สามารถสะท้อนถึงความหวัง ความปรารถนา ความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มต่างมีพิธีกรรมของกลุ่มตัวเองเพื่อแสดงออกถึงความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของตนเองทั้งสิ้น ผู้วิจัยศึกษาพิธีกรรมในรอบปีที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) พบว่าพิธีกรรมรอบปีของ พ.ศ. 2562 มี ง่วนเซียว (元宵节 YUAN XIAO JIE) วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู (关公圣誕, GUAN GONG SHENG DAN) ทิ้งกระจาด (普渡节 PU DU JIE) และวันขอบคุณเทพเจ้า (鸿恩节, HONG EN JIE) พิธีกรรมในรอบปีที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มี วันง่วนเซียว (元宵节, YUAN XIAO JIE) งานแห่เจ้าพ่อกวนอู (关公出游 GUAN GONG CHU YOU) ทิ้งกระจาด (盂兰盆会 YU LAN PEN HUI) วันกินเจ (九皇盛会 JIU HUANG SHENG HUI) และวันขอบคุณเทพเจ้า (感恩节 GAN EN JIE) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 วันง่วนเซียว (元宵节 YUAN XIAO JIE)

วันง่วนเซียว ภาษาจีนเรียกว่า 元宵节 (YUAN XIAO JIE) เป็นวันสุดท้ายของตรุษจีน และเป็นหนึ่งในเทศกาลสำคัญสำหรับคนจีน ง่วน 元 (YUAN) หมายถึงวันที่ 15 ของเดือนที่ 1 ตามปฏิทินจันทรคติจีน และออกเสียงเหมือนกันกับคำว่า 圆 (YUAN) หมายถึง กลม และการอยู่พร้อมหน้าพร้อมตา เซียว 宵 (XIAO) หมายถึง กลางคืน ซึ่งง่วนเซียวหมายถึงคืน 15 ของเดือนที่ 1 ตามปฏิทินจันทรคติจีน ซึ่งเป็นพระจันทร์ที่เต็มดวง (ภาษาจีนคือ ง่วน 圆 YUAN) ครั้งแรกใน 1 ปี ครอบครัวรวมอยู่ด้วยกันเพื่อความหมายที่ดี และงานเซียวและมีประวัติมากกว่า 2,000 ปี จึงเป็นเทศกาลสำคัญสำหรับคนจีน วันง่วนเซียวของประเทศไทยจัดตามประเพณีของบรรพบุรุษจีนสืบทอดมา และเพื่อฉลองวันสุดท้ายปีใหม่ของจีนและเชิญเทพเจ้ากวนอูร่วมยินดีกับชาวบ้านด้วย

งานง่วนเซียวของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ในรอบ พ.ศ. 2562 จัดในวันที่ 17-19 กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นวันที่ 13-15 เดือน 1 ของปฏิทินจันทรคติจีน แต่มีคณะโรงเจมาทำพิธีสวดมนต์ที่ศาลเจ้าในวันที่ 15 กับ 16 กุมภาพันธ์ ซึ่งทำพิธีสวดมนต์ก่อนวันพิธีกรรม 2 วัน เวลาสวดมนต์ประมาณตั้งแต่ 9.00-14.00 น. คณะโรงเจที่เข้าร่วมสวดมนต์มีผู้คนที่มาจากหลาย ๆ ที่รวบรวมอยู่ด้วยกันที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ส่วนบทสวดมนต์ บางที่ใช้บทสวดมนต์ของศาลเจ้าเตรียมไหว้ บางที่ใช้บทสวดมนต์ของโรงเจเตรียมไว้ บทสวดมนต์ของศาลเจ้าเตรียมให้ คือ 现在贤劫千佛名经 (XIAN ZAI XIAN JIE QIAN FO MING JING) แปลเป็นภาษาไทย คือ คัมภีร์ปัจจุบันสมัยภัทรกาลป์สหัสพุทธนามสูตร เป็นพระสูตรกล่าวถึงพุทธเจ้าปัจจุบัน 1,000 พระองค์สามารถใช้ได้ในสาธยายงานมงคลและงานอวมงคล

ในวันที่ 17-19 กุมภาพันธ์เป็นวันจัดงานง่วนเซียว วันที่ 18 เป็นวันตรงงาน ซึ่งมีการไหว้ใหญ่ การไหว้ใหญ่ คือ จัดของไหว้เพื่อไหว้เทพเจ้าอย่างเป็นทางการ มีโหงวแซ (五牲 WU SHENG หมายถึงของบูชา 5 อย่างที่เป็นเนื้อสัตว์) สุรากับน้ำชา แต่โหงวแซมีห้าชนิด ถ้าไม่มีห้าชนิดใช้เป็ดมาแทนได้ ประมาณ 9.00-11.00 น. สมาชิกของกรรมการศาลเจ้ามีมาไหว้เทพเจ้ากวนอูเรื่อยๆ ก่อนเที่ยงต้องเอาของไหว้ ต่าง ๆ ไปหั้นและทำเป็นอาหาร กรรมการจะกินข้าวด้วยกันที่ศาลเจ้าของไหว้เทพเจ้าถือว่าเป็นของสิริมงคล เป็นอาหารที่เทพเจ้ารับประทานแล้ว ผู้ศรัทธาทานแล้วสามารถรับพรจากเทพเจ้า

ตั้งที่พีชา ผู้ดูแลศาลเจ้า คนไทยเชื้อสายจีน (วันที่ 18 ตุลาคม 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่

“ในการไหว้ใหญ่มีจัดชุดใหญ่ไหว้อากง (เทพเจ้ากวนอู) มีหมู ห่าน เป็ด ไก่ ปลาอย่างละ 1 ตัว พร้อมสุรา 12 ถ้วย น้ำชา 12 ถ้วย ไหว้เจ้าแม่ทับทิม กับฉื่อปุยเนี้ยเนี้ย (慈悲娘娘 CI BEI NIANG NIANG) ต้องไหว้ด้วยอาหารเจ มีจัดกล้วยแดง ฮวกกล้วย และน้ำชา 5 ถ้วยมาไหว้ ไหว้ไฉ่สิ่งเอี้ย (財神爷 CAI SHEN YE) คือจัดซาแซ (三牲 SAN SHENG หมายถึง ของบูชา 3 อย่างที่เป็นเนื้อสัตว์) ไก่แก่ หมูชิ้น เป็ด 1 ตัว ไก่ 1 ตัว และสุรา 5 ถ้วย น้ำชา 5 ถ้วย ต่อมาคือเจ้าพ่อม้าหน้าศาลเจ้าไหว้อาหารเจเหมือนกัน จัดกล้วยแดง ฮวกกล้วย น้ำชา 5 ถ้วยมากราบไหว้ และเสื่อหน้าศาลเจ้า เรียกว่าหลี่เอี้ย (李爷 LI YE) ของไหว้มีหมูดิบ 1 ชิ้น น้ำชา 5 ถ้วย ยังมีไหว้ที่กง (เทพเจ้าฟ้าดิน) แปะกง และเจ้าแม่กวนอิมด้วย ของไหว้ของที่กง (เทพเจ้าฟ้าดิน) เป็นของไหว้ชุดใหญ่เหมือนกันกับของไหว้อากง ต่างกันแค่หมู 1 ตัวเปลี่ยนเป็น 1 ชิ้น ของไหว้แปะกง คือ ซาแซ พร้อมสุรา 5 ถ้วย น้ำชา 5 ถ้วย แล้วไหว้เจ้าแม่กวนอิม (ริมแม่น้ำ) คือ ผลไม้ 5 อย่างตามฤดูกาล เจ๋อ่าย 1 ถาด กล้วยแดง ฮวกกล้วย น้ำชา 5 ถ้วย”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์คนดูแลศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) เห็นได้ว่าของไหว้ที่ต้องเตรียมไว้ในวันงานมีการจัดอย่างเป็นระเบียบ และของไหว้ตามประเพณีการไหว้ของเมืองจีน เช่น ซาแซกับโหงวแซ เป็นของไหว้ที่สืบทอดมาจากสมัยโบราณจีน และปัจจุบันที่เมืองจีนชาวจีนยังใช้มาไหว้บรรพบุรุษและเทพเจ้าต่าง ๆ ปกติโหงวแซใช้มาไหว้เทพเจ้าที่มีฐานะสูงหรือเป็นเทพเจ้าประธานของศาลเจ้า ฟ่าดินเป็นต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิต มีความสำคัญมากและมีฐานะสูงที่สุดจึงต้องไหว้ด้วยโหงวแซ และเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าประธานของศาลเจ้ากวนอู จึงต้องไหว้ด้วยโหงวแซด้วย

วันที่ 17 กับวันที่ 19 คือจัดโต๊ะไหว้เทพเจ้าไหว้ปกติ ไหว้ปกติ คือ มีการจุดธูปไหว้เทพเจ้า 5 จุด ทางศาลเจ้ามีติดป้ายอธิบายลำดับการไหว้เทพเจ้าและกำหนดจำนวนธูปดอกด้วย

ลำดับการไหว้เทพเจ้า คือ จุดที่ 1 ทิงก (เทพเจ้าฟ้าดิน) 5 ดอก จุดที่ 2 คือ กระจกใหญ่ (เทพเจ้ากวนอู) 3 ดอก จุดที่ 3 คือ เจ้าแม่กวนอิม (ริมแม่น้ำ) 3 ดอก จุดที่ 4 คือ แป๊ะกง 3 ดอก จุดที่ 5 คือ เทพเจ้าประตู (ซ้าย-ขวา) 1 ดอก รวมทั้งหมด 16 ดอก ส่วนของไหว้ที่จัดบนโต๊ะมีขนมกับผลไม้ตามฤดูกาลต่าง ๆ และพุทราแห้ง เห็ดหูหนูแห้ง เห็ดหอมแห้ง แป๊ะก๊วย และดอกไม้เงินแห้ง เป็น เจฉ่าย 5 อย่าง ดังภาพที่ 23 เจฉ่าย 5 อย่างนี้ทำตามบรรพบุรุษที่สืบทอดมา จัดเป็นชุดพร้อมมีใส่กระดาษแดงอยู่บนถ้วย ถือเป็นสิริมงคลในการไหว้เทพเจ้า แล้วมีข้าวทิพย์ใส่ถุงแดงเล็กวางไว้บนโต๊ะเป็นหลาย ๆ ถุงเพื่อบูชาเทพเจ้า ผู้ศรัทธาสามารถขอข้าวทิพย์ใส่ในถุงสีแดงเอากลับบ้านเพื่อสิริมงคลและได้พรจากเทพเจ้า ช่วงมีพิธีกรรม จะมีคนมาไหว้เป็นจำนวนมากกว่าปกติ และมีผู้ศรัทธาซื้อของไหว้ เช่น ขนม ผลไม้ ต่าง ๆ มากกราบไหว้เทพเจ้ากวนอู

ภาพที่ 23 ของไหว้เทพเจ้ากวนอูในพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2562

นอกจากนี้ วันที่ 17-19 กุมภาพันธ์ 2562 ทางศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ยังมีฉายภาพยนตร์กลางคืนให้เทพเจ้าดู เนื้อหาของภาพยนตร์ที่ฉายไม่มีกำหนด เป็นภาพยนตร์ไทย ภาพยนตร์จีน หรือภาพยนตร์ฝรั่งก็ได้ทั้งหมด และทางศาลเจ้ามีเชิญเทพเจ้าที่อยู่ข้าง ๆ มาดูหนังด้วยกัน มีเชิญเจ้าพ่อเสื่อ (昭帝老爷 ZHAO DI LAO YE) เซี่ยฮ้วงเอ๋ย (城隍爷 HENG HUANG YE) พระศากยมุนีพุทธเจ้า (西天佛祖 XI TIAN FO ZU) และฮั่วท้อเซียนซือ (华佗仙师 HUA TUO XIAN SHI) เคยเป็นหมอรักษาสุขภาพเทพเจ้ากวนอู) ซึ่งเป็นเทพที่อยู่ใกล้กัน ศาลเจ้าพ่อเสื่อห่างจากศาลเจ้ากวนอูประมาณ 200 เมตร เซี่ยฮ้วงเอ๋ย พระศากยมุนีพุทธเจ้ากับฮั่วท้อเซียนซืออยู่ที่วัดอนงคารามวรวิหาร ห่างกันกับศาลเจ้ากวนอูประมาณ 600 เมตร เวลาเชิญต้องจุดธูป

3 ดอก พร้อมเขียนชื่อของเทพเจ้าที่จะเชิญมาในกระดาศสีแดงไปปักที่ศาลหรือวัดที่เทพองค์นั้นอยู่ และเวลาเชิญเทพกลับก็มีกระบวนการเหมือนกัน เนื่องจากเทพเจ้าบรรดานี้กับเทพเจ้ากวนอู่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีความสัมพันธ์เหมือนเพื่อนบ้านของมนุษย์ และช่วยกันดูแลพื้นที่ชุมชนนี้ด้วยกัน จึงเชิญมาดูภาพยนตร์ด้วยกัน เพื่อขอบคุณและเชิญมาร่วมยินดีกับประชาชนด้วยกัน

จากข้อมูลรายละเอียดที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ที่ศาลเจ้ากวนอู่ (ตลาดสมเด็จพระยา) สัมภาษณ์มา เพื่อทำความเข้าใจง่ายขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปเป็นตาราง ซึ่งตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางวันจัดวันงานเซียวของศาลเจ้ากวนอู่ (ตลาดสมเด็จพระยา)

ลำดับ	วันที่	กิจกรรม	เวลาเปิดศาลเจ้า
1.	15 ก.พ.62	คณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์	7.00-18.00 น.
2.	16 ก.พ.62	คณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์	7.00-18.00 น.
3.	17 ก.พ.62	การไหว้ปกติ ฉายภาพยนตร์กลางคืน	7.00-24.00 น.
4.	18 ก.พ.62	การไหว้ใหญ่ ฉายภาพยนตร์กลางคืน	7.00-24.00 น.
5.	19 ก.พ.62	การไหว้ปกติ ฉายภาพยนตร์กลางคืน	7.00-24.00 น.

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ทำเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2562

จากพิธีกรรมง่วนเซียวของศาลเจ้ากวนอู่ (ตลาดสมเด็จพระยา) ผู้วิจัยพบว่า ศาลเจ้ากวนอู่ (ตลาดสมเด็จพระยา) จัดพิธีกรรมง่วนเซียวเพื่อฉลองปีใหม่และให้ชาวบ้านกับเทพเจ้ากวนอู่มีโอกาสร่วมยินดีด้วยกัน ทางศาลเจ้ายังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีจีนอยู่ เพราะง่วนเซียวเป็นเทศกาลสำคัญสำหรับชาวจีนตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน และศาลเจ้ากวนอู่ (ตลาดสมเด็จพระยา) ยังมีการจัดพิธีกรรมในง่วนเซียวตามปฏิทินจันทรคติจีน และของไหว้ซาแซ โหงวแซเป็นของไหว้ที่คนจีนนิยมใช้มากราบไหว้บรรพบุรุษกับเทพเจ้า แสดงให้เห็นศาลเจ้ากวนอู่ (ตลาดสมเด็จพระยา) ยังรักษาวัฒนธรรมจีนอยู่เป็นอย่างดี และศาลเจ้ากวนอู่มีการจัดพิธีกรรมอย่างเป็นระบบ

งานง่วนเซียวของศาลเจ้ากวนอู่ (ตลาดพลู) ในรอบปี พ.ศ. 2562 จัดในวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นวันที่ 12-13 เดือน 1 ของปฏิทินจันทรคติจีน เนื่องจากผู้เข้าร่วมงานส่วนมากทำงานที่ไกลจากตลาดพลู จึงจัดวันฉลองง่วนเซียวในเสาร์อาทิตย์ที่ใกล้วันตรงงาน ซึ่งของปี 2562 เป็นวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์

วันที่ 16 เป็นวันแรกของพิธีกรรม ทางศาลเจ้ากวนอู่ (ตลาดพลู) มีจัดของไหว้เทพเจ้า คณะโรงเจสวดมนต์ช่วงเช้า ดังภาพที่ 24 และฉายภาพยนตร์กลางคืน ส่วนวันที่ 17 ซึ่งเป็นวันที่ 2

และเป็นวันสุดท้ายของพิธีกรรม มีกระบวนการจัดของไหว้เจ้าและฉายภาพยนตร์กลางคืน ก่อนพิธีกรรมง่วนเซียว ต้องกิมฮวยใหม่ทั้งหมด เพราะตรุษจีนมีความหมายต้อนรับปีใหม่ ส่งท้ายปีเก่า ซึ่งของใช้ที่ไหว้เจ้าก็ต้องเปลี่ยนอันใหม่ด้วย ของไหว้เจ้าในพิธีกรรมเหมือนกันทุกครั้ง ซึ่งมีโหงวแซ เจฉ่าย ผลไม้ และน้ำ ดั่งที่คุณอาริยา ตั้งมั่น ผู้จัดการศาลเจ้า คนไทยเชื้อสายจีน (วันที่ 10 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“ของไหว้อ่างในพิธีกรรมเตรียมตามที่เมื่อก่อนสืบทอดมา มีน้ำเปล่า 12 ถ้วย น้ำชา 12 ถ้วย ข้าว 12 ถ้วย สาकुแดง 12 ถ้วย เจฉ่าย 5 อย่าง คือ วุ้นเส้น เห็ดหูหนู ดอกไม้จีนแห้ง เห็ดฟาง เต้าหู้ขาว ผลไม้ 5 อย่าง ได้แก่ กัลฉ่าย ลัม ลำยง สาลี แอบเปิ้ล ยังมีขนมเปี๊ยะกับโหงวแซ โหงวแซมีเป็ด ไก่ ปลา กุ้ง ปลาหมึก หมูสามชั้น ทั้งหมด 5 อย่าง”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) สามารถเห็นได้ว่าของไหว้เทพเจ้ากวนอูในวันพิธีกรรมตามที่บรรพบุรุษสืบทอดมา โหงวแซเป็นประเพณีการไหว้ของจีน สาकुแดงเป็นอาหารที่คนไทยนิยมใช้ในการไหว้ต่าง ๆ ซึ่งจากของไหว้สะท้อนให้เห็นศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มีประเพณีการไหว้เจ้าแบบจีนผสมกับประเพณีการไหว้เจ้าแบบไทย

ภาพที่ 24 คณะโรงเจสวดมนต์ที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: คุณอาริยา ตั้งมั่น เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2562

เนื่องจากง่วนเซียวเป็นวันไหว้ครั้งแรกของปีใหม่ เป็นวันสำคัญและมีความหมายพิเศษสำหรับศาลเจ้าจีน ในวันจัดพิธีกรรม ลูกหลานอากง (ผู้ศรัทธาเทพเจ้ากวนอู) จะกลับมาสักการะอากงที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) วันจัดพิธีกรรมมีกระบวนการไหว้เหมือนปกติ ต่างกันแค่มีจัดของไหว้

เจ้าเป็นพิเศษ จากการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า การไหว้เทพเจ้าที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ทั้งหมดมี 10 จุดต้องจุดรูปไหว้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ จุดที่ 1 คือ ไหว้ที่กง(ฟ้าดิน) 5 ดอก จุดที่ 2 ไหว้อ่าง ปิงเถ่ากงและเฉียวฮุกเซ่ง ที่ละ 3 ดอก จุดที่ 3 ไหว้ เจ้าพ่อจระเข้ 3 ดอก จุดที่ 4 ไหว้แปะกงแปะม่า 3 ดอก จุดที่ 5 ไหว้ ตี่จู้ 5 ดอก จุดที่ 6 ไหว้แปะเอี้ย (เจ้าพ่อม้า) 3 ดอก จุดที่ 7 ไหว้ศาลพระภูมิ 3 ดอก จุดที่ 8 ไหว้ซั่มหมวยเอี้ยะ 3 ดอก จุดที่ 9 คือ สัญลักษณ์โป๊ยช่วย (八卦 BA GUA) 3 ดอก จุดที่ 10 ซึ่งจุดสุดท้ายคือเทพประตุ ซ้าย-ขวา ที่ละ 1 ดอก

จากพิธีกรรมง่วนเซียวของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ผู้วิจัยพบว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ยังสืบทอดประเพณีจีนอยู่ ทั้งศาลเจ้าและผู้ศรัทธาให้ความสนใจกับวันง่วนเซียว คนที่มีความเชื่อเทพเจ้ากวนอูจะมาจากหลาย ๆ ที่กลับมาสักการะเทพเจ้ากวนอูและทำบุญด้วยกันเพื่อฉลองง่วนเซียวพร้อมเทพเจ้ากวนอู การจัดของไหว้ตามประเพณีจีนและผสมกับประเพณีไทยด้วย แสดงให้เห็นว่าศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ยังรักษาประเพณีจีนอยู่เป็นอย่างดี และศาลเจ้ากวนอูมีการจัดพิธีกรรมตามกระบวนการอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น จากพิธีกรรมง่วนเซียวของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เห็นได้ว่า เทศกาลง่วนเซียวมีความสำคัญต่อศาลเจ้ากวนอู ทางศาลเจ้ากวนอูยังจัดวันง่วนเซียวตามประเพณีจีน ซึ่งง่วนเซียวเป็นเทศกาลที่สำคัญมากสำหรับคนจีน ศาลเจ้ากวนอูจัดพิธีกรรมในวันง่วนเซียวมีจุดมุ่งหมายเพื่อสักการะขอพรกับเทพเจ้ากวนอูและเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ในศาลเจ้า และเชิญเทพเจ้ากวนอูพร้อมเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ร่วมยินดีกับชาวบ้านด้วย เนื่องจากเป็นการไหว้เทพเจ้าครั้งแรกในปีใหม่ ผู้ศรัทธามีความเชื่อว่าสักการะบูชาเทพเจ้ากวนอูจะมีพรคุ้มครองทั้งปี จากศาลเจ้ากวนอูจัดพิธีกรรมเพื่อฉลองง่วนเซียวตามประเพณีเทศกาลจีน เวลาการจัดพิธีกรรมง่วนเซียวตามปฏิทินจันทรคติจีน ของบูชาเทพเจ้าอย่างเช่นโหงวแซกส์สืบทอดจากบรรพบุรุษ ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงศาลเจ้ากวนอูมีบทบาทในการรักษา สืบทอด และเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีจีนจากการจัดพิธีกรรมง่วนเซียวของศาลเจ้ากวนอู และผู้ศรัทธาสักการะบูชาเทพเจ้ากวนอูในวันนี้ แสดงว่าทั้งศาลเจ้าและผู้ศรัทธาให้ความสำคัญกับเทพเจ้ากวนอู เทพเจ้ากวนอูเกิดที่ประจัน ต้องฉลองปีใหม่ของจีน ยังสะท้อนให้เห็นศาลเจ้ากวนอูมีการจัดพิธีกรรมตามกระบวนการอย่างเป็นระบบ

3.3.2 งานแห่เจ้าพ่อกวนอู (关公出游 GUAN GONG CHU YOU)

เกี่ยวกับวันเกิดเทพเจ้ากวนอู ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนสามารถแสดงให้เห็นว่าวันเกิดเทพเจ้ากวนอูเป็นวันใด แต่ชาวบ้านนิยมเล่ากันว่า คือ วันที่ 13 เดือน 5 และวันที่ 24 เดือน 6 ของปฏิทินจันทรคติจีนเป็นวันเกิดของเทพเจ้ากวนอู คนจีนเชื่อว่าวันที่ 24 เดือน 6 ของปฏิทินจันทรคติจีนเป็นวันเกิดจริงของเทพเจ้ากวนอู บางที่จัดงานฉลองวันเกิดเทพเจ้ากวนอูในวันที่ 13 เดือน 5 บางที่จัดงานฉลองวันเกิดเทพเจ้ากวนอูในวันที่ 24 เดือน 6 และมีบางที่จัดงานทั้ง 2 เวลา แต่ส่วนมากนิยมจัดงานฉลองวันเกิดเทพเจ้ากวนอูในวันที่ 13 เดือน 5 ของปฏิทินจันทรคติจีน ชาวบ้านนิยมเล่ากันว่า

วันนี้เป็นวันสำเร็จของเทพเจ้ากวนอู เป็นวันลับง้าว (อาวุธของเทพเจ้ากวนอู) ของเทพเจ้ากวนอู และเป็นวันเกิดของกวนเป๋ง (关平 GUAN PING) ซึ่งเป็นลูกชายของเทพเจ้ากวนอู

เหตุผลที่ชาวบ้านนิยมจัดวันเกิดเทพเจ้ากวนอูในวันที่ 13 เดือน 5 มีเหตุผล 2 ประการ ประการที่ 1 คือ ในสมัยราชวงศ์หมิง (明朝 MING CHAO) กับราชวงศ์ชิง (清朝 QINGHCAO) ทางรัฐบาลมีกราบไหว้บูชาวันเกิดเทพเจ้ากวนอูในวันที่ 13 เดือน 5 ของปฏิทินจันทรคติจีนเป็นทางการ ชาวบ้านจึงนิยมไหว้วันนี้ด้วย เหตุผลประการที่ 2 คือ วันที่ 13 เดือน 5 ของปฏิทินจันทรคติจีนเป็นวันที่เทพเจ้ากวนอูลับง้าวมังกรเขียว ภาษาจีนเรียกว่า 关公磨刀节 (GUAN GONG MO DAO JIE) มีตำนานเล่ากันว่า หลังจากท่านกวนอูกลายเป็นเทพเจ้า กังวลความทุกข์สุขของประชาชน ลงมาโลกมนุษย์บ่อย มีปีหนึ่งเทพเจ้ากวนอูจำเป็นต้องออกไปนอกสถานที่ ไม่ได้อยู่สรวงสวรรค์ มีมังกรปีศาจตัวหนึ่งทำให้แม่น้ำแห้งแล้ง และไม่มีฝนตกให้ประชาชน ทำให้ธัญพืชแห้งเหี่ยวเสียหายไม่มีผลผลิต กวนเป๋ง (关平 GUAN PING) กับจิ๋วฉง (周昌 ZHOU CHANG) สู้มังกรปีศาจไม่ได้ ก็เลยไปขอความช่วยเหลือกับเทพเจ้ากวนอู เทพเจ้ากวนอูกลับมาเห็นโลกมนุษย์แห้งแล้งรุนแรงขนาดนี้ จึงโมโหมาก ลับง้าวมังกรเขียวในวันที่ 13 เดือน 5 ของปฏิทินจันทรคติจีนจะไปต่อสู้กับมังกรปีศาจ น้ำที่ท่านใช้มาลับง้าวมังกรเขียวล่อยไปโลกมนุษย์กลายเป็นฝนตกเล็ก ๆ แล้วท่านกวนอูได้ชัยชนะในการต่อสู้กับมังกรปีศาจ และบังคับมังกรปีศาจคืนน้ำให้ประชาชน ภัยแล้งหายไปและโลกมนุษย์กลับมีฝนตกตามฤดูกาลเหมือนเดิม จากนั้น เทพเจ้ากวนอูลับง้าวมังกรเขียวในวันที่ 13 เดือน 5 ทุกปีตามปฏิทินจันทรคติจีนและมีฝนตกให้โลกมนุษย์ ชาวบ้านจึงมีจัดงานในวันนี้เพื่อระลึกและขอบคุณเทพเจ้ากวนอู วันนีถือเป็นวันที่เทพเจ้ากวนอูช่วยชีวิตประชาชน ภาษาจีน คือ 关帝救生之日 (GUAN DI JIU SHENG ZHI RI) และย่อเป็น 关帝生 (GUAN DI SHENG) ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเดียวกันกับวันเกิดเทพเจ้ากวนอู วันนี้มีการจัดงานสืบทอดรุ่นต่อรุ่น จึงค่อย ๆ กลายเป็นวันเกิดเทพเจ้ากวนอู (บทความ Wechat 14 ตุลาคม 2562)

ดังนั้น จึงมีการจัดพิธีกรรมเพื่อถวายและขอพรจากเทพเจ้ากวนอูในวันที่ 13 เดือน 5 ทุกปีตามปฏิทินจันทรคติจีน มีบางที่เรียกว่า วันเกิดเทพเจ้ากวนอู บางที่มีงานแห่ฉลองวันเกิดเทพเจ้ากวนอู จึงมีเรียกงานแห่เจ้าพ่อกวนอู มีบางที่จัดปีละครั้ง บางที่จัดปีละ 2 ครั้ง จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยพบว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) จัดพิธีกรรมถวายและขอพรเทพเจ้ากวนอูในวันที่ 13 เดือน 5 ทุกปีตามปฏิทินจันทรคติจีน แต่เรียกเป็นวันเกิดเทพเจ้ากวนอู เมื่อก่อนมีจัดงานแห่ฉลอง แต่ปัจจุบันยกเลิกงานแห่แล้ว ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) จัดพิธีกรรมถวายและขอพรเทพเจ้ากวนอูในวันที่ 13 เดือน 5 และวันที่ 24 เดือน 6 ของปฏิทินจันทรคติจีนทุกปี ซึ่งพิธีกรรมครั้งแรกเรียกเป็นงานแห่เจ้าพ่อกวนอู พิธีกรรมครั้งที่สองเรียกเป็นวันเกิดของเทพเจ้ากวนอู สรุปคือ วันที่ 13 เดือน 5 ทั้ง 2 ศาลเจ้ามีการจัดพิธีกรรม แต่ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) เรียกเป็นวันเกิดของเทพเจ้ากวนอู ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เรียกเป็นงานแห่เจ้าพ่อกวนอู

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) มีจัดงานวันเกิดเทพเจ้ากวนอูในวันที่ 13 เดือน 5 ทุกปีตามปฏิทินจันทรคติจีนเหมือนกัน และการจัดงานวันเกิดเทพเจ้ากวนอูรอบปี 2562 ใน 15-16 มิถุนายน ซึ่งเป็นวันที่ 13-14 เดือน 5 ของปฏิทินจันทรคติจีน ในพิธีกรรมวันเกิดเทพเจ้ากวนอู นี้ จะมีคณะโรงเจมาทำพิธีสวดมนต์ที่ศาลเจ้าในวันก่อนพิธีกรรม 2 วัน วันที่ 15-16 จัดพิธีกรรมเป็นทางการ ซึ่งมีฉายหนังกลางคืน 2 คืน การฉายหนังโดยเชียววิญญาณเทพเจ้าที่อยู่ในบริเวณข้าง ๆ ของศาลเจ้ากวนอูมาคูดูหนังพร้อมกัน ซึ่งมีเทพเจ้าเจ้าพ่อเสื่อ (昭帝老爷 ZHAO DI LAO YE) เซี่ยฮั่วเอ๋อ (城隍爷 CHENG HUANG YE) พระศากยมุนีพุทธเจ้า (西天佛祖 XI TIAN FO ZU) และฮั่วท้อเซียนซือ (华佗仙师 HUA TUO XIAN SHI) เพื่อเป็นการตอบแทนเทพเจ้าที่ประทานพรให้มนุษย์มีความสุข และให้เทพเจ้าได้ประทานพรให้กับมนุษย์และสถิตอยู่ในศาลเจ้าแห่งนี้ตลอดไป เมื่อก่อนยังมีงานแห่ แต่จัดงานแห่มีค่าใช้จ่ายสูง จึงได้ยกเลิกแล้วในปัจจุบัน แต่เมื่อก่อนมีแสดงงิ้วด้วย ปัจจุบันก็ยกเลิกแล้ว และเปลี่ยนเป็นการฉายภาพยนตร์ในเวลากลางคืน

วันที่ 15 เป็นวันตรงงาน ซึ่งมีการไหว้ใหญ่ การไหว้ใหญ่ต้องจัดของไหว้บูชาเทพเจ้าของไหว้เหมือนกันกับงานง่วนเซียว ซึ่งมีซาแซ โหงวแซ อาหารเจ ขนม ผลไม้ น้ำชา สุราเหมือนกัน สมาชิกกรรมการศาลเจ้าจะเข้ามาไหว้เทพเจ้าในประมาณ 9.00-11.00 น. แล้วเอาของไหว้เจ้าไปทำเป็นอาหารทานมือเที่ยงพร้อมกัน อาหารของไหว้เจ้าถือเป็นอาหารสิริมงคล ทานแล้วจะมีโชคดี วันที่ 16 เป็นวันสุดท้ายของพิธีกรรมวันเกิดเทพเจ้ากวนอู วันนี้เป็นวันไหว้ปกติ มีผู้ศรัทธาซื้อผลไม้ ขนมต่าง ๆ มาไหว้เทพเจ้าที่ศาลเจ้านี้ ในช่วงมีพิธีกรรมวันเกิดเทพเจ้ากวนอู จะมีผู้ศรัทธาเข้ามาที่ศาลเจ้าไหว้เทพเจ้าเพื่อถวายบูชาและขอพรมากกว่าปกติ วันที่ 15-16 ยังมีจัดโต๊ะในพื้นที่กลางศาลเจ้าเพื่อวางของไหว้ต่าง ๆ เช่น ข้าวทิพย์ ส้ม เป็นต้น ดังภาพที่ 25 ผู้ศรัทธาสามารถซื้อส้มกับศาลเจ้าและเขียนชื่อผู้ศรัทธาบูชาเทพเจ้ากวนอู เพื่อถวาย ขอบคุน หรือขอพรจากเทพเจ้ากวนอู บางทีก็มีผู้ศรัทธาซื้อขนม ผลไม้ต่าง ๆ มาไหว้เทพเจ้าในศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้ วันที่ 17 ไม่ใช่วันพิธีกรรม แต่มีการเชิญวิญญาณเทพเจ้าที่มาคูดูหนังกลับไปที่เดิมประมาณ 10.00 น. กรรมการศาลเจ้าจุดธูปและเขียนชื่อเทพเจ้า 4 องค์ที่เชิญมาในกระดาษสีแดงแล้วเชิญกลับไปศาลเดิมด้วย

ภาพที่ 25 ตั้งโต๊ะของไหว้เทพเจ้าที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2562

จากข้อมูลรายละเอียดที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และสัมภาษณ์มา เพื่อทำความเข้าใจง่ายขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการที่สำคัญเป็นตาราง ซึ่งตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางวันจัดพิธีกรรมวันเกิดเทพเจ้ากวนอูของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ลำดับ	วันที่	กิจกรรม	เวลาเปิดศาลเจ้า
1.	13 มิ.ย.62	คณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์	7.00-18.00 น.
2.	14 มิ.ย.62	คณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์	7.00-18.00 น.
3.	15 มิ.ย.62	พิธีการไหว้ ฉายภาพยนตร์กลางคืน	7.00-24.00 น.
4.	16 มิ.ย.62	การไหว้ปกติ ฉายภาพยนตร์กลางคืน	7.00-24.00 น.

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ทำเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2562

สรุปการจัดพิธีกรรมวันเกิดเทพเจ้ากวนอูมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ ได้แก่ 1) จัดเพื่อฉลองวันเกิดของเทพเจ้ากวนอูและขอพรจากเทพเจ้ากวนอู 2) เพื่อถวายเทพเจ้ากวนอู แสดงความเคารพนับถือ และความปรารถนาที่ดีให้แก่เทพเจ้ากวนอู 3) เพื่อเป็นการตอบแทนเทพเจ้ากวนอูที่ทำให้ชาวบ้านมีความสุข และให้เทพเจ้าได้ประทานพรให้กับมนุษย์และสถิตอยู่ในศาลเจ้าแห่งนี้ตลอดไป ในช่วงจัดพิธีกรรมวันเกิดเทพเจ้ากวนอู มีผู้ศรัทธามาเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านนิยมนับถือเทพเจ้ากวนอู

พิธีกรรมงานแห่เจ้าพ่อกวนอูรอบปี 2562 ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) จัดในวันที่

15-17 มิถุนายน ซึ่งตรงกับวันที่ 13-15 เดือน 5 ตามปฏิทินจันทรคติจีน ระหว่างการจัดพิธีกรรม 3 วันนี้มีฉายภาพยนตร์กลางคืนทั้ง 3 วัน วันแรกของพิธีกรรม คือ สวดมนต์ถวายและขอพรจากเทพเจ้า วันที่สองพิธีขึ้นข้าวและจัดเดินแห่เจ้า วันที่สามจัดของไหว้เจ้าไหว้ตามปกติ

ตั้งที่คุนอริยา ตั้งมั่น ผู้จัดการศาลเจ้า คนไทยเชื้อสายจีน (วันที่ 10 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“วันที่สองเชิญเจ้า ช่วงเช้าทำพิธีขึ้นข้าว แล้วทิ้งสิ่งโต มังกรเริ่มมากันแล้ว ก่อนที่ออกแห่ ต้องใช้ไม้เสี่ยงทวยเซ่งปวยถามอาจงจะออกใหม่ ถ้าออกก็คือเชิญท่านขึ้นเกี้ยว ของปีนี้งานแห่ออกจากศาลประมาณ 9 โมงเช้า เดินตามถนนไปตรงใต้สะพานตลาดพลู มีการต่อตัวสิ่งโตประมาณเกือบ 20 คณะ ต่อตัวเสร็จใช้เวลาเกือบ 2 ชม. แล้วเดินต่อไปวัดกลาง เข้าเส้นในนะคะ แล้วเข้าวัดอินทาราม แล้วออกมาที่ถนนหน้าวัด เดินไปเข้าตรอกโรงเจเดินเส้นในอีกเหมือนกัน มาต่อตัวที่วัดกันตะหาราราม อีก 2 ชม. แล้วออกเดินออกมาที่ถนนเทอดไท มาเข้าซอยมหาทุน แล้วเดินกลับเข้าซอยเทอดไท 26 คือ ซอยตรงสามแยก เดินเข้ามาในซอยก็มีต่อตัวอีก แต่ขบวนเจ้าพ่อเข้าถึงศาล เป็นอันจบการออกเดินแห่คะ เมื่อมาถึงศาลก็จะโยนไม้เสี่ยงทวยถามท่านว่าจะเข้าเวลาเท่าไร แล้วให้สปอนเซอร์เป็นคนยกองค์ท่านเข้าศาล จะมีการจุดประทัดทั้งออกและเข้าจ๊ะ”

จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) สะท้อนให้เห็น การจัดพิธีกรรมงานแห่มีการเดินกระบวนอย่างครบถ้วน จากการเชิญเทพเจ้ากวนอูออกแห่ ดังภาพที่ 26 เส้นทางการแห่ การแสดงระหว่างแห่เจ้า ดังภาพที่ 27 และการเชิญเทพเจ้ากวนอูกลับศาล ทั้งหมดนี้ให้เห็นความร่วมมือ ความสามัคคี การทำงานอย่างเป็นระบบของศาลเจ้าและทีมงานที่เข้าร่วมงานแห่ และผู้ศรัทธาให้ความสนใจกับงานแห่และตั้งใจทำงานเพื่อแสดงความศรัทธาถึงเทพเจ้ากวนอู จึงสามารถจัดได้สำเร็จ การเชิดสิงโตกับมังกรเป็นวัฒนธรรมการแสดงที่มาจากจีน รำไทยเป็นวัฒนธรรมของไทย แต่ปรากฏในงานแห่ของศาลเจ้าจีนพร้อมกัน ซึ่งงานแห่มีผสมวัฒนธรรมจีนกับไทยอย่างกลมกลืน

ภาพที่ 26 การเชิญเทพเจ้ากวนอูออกแห่ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: Facebook ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ภาพที่ 27 การเชิดสิงโตในงานแห่ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: เฟซบุ๊กของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

จากข้อมูลรายละเอียดที่ผู้วิจัยลงภาคสนามที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) และจากการสัมภาษณ์ เพื่อทำความเข้าใจง่ายขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการที่สำคัญของงานแห่เจ้าพ่อกวนอูเป็นตาราง ซึ่งตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางวันจัดพิธีกรรมงานแห่เจ้าพ่อกวนอูของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ลำดับ	วันที่	กิจกรรม	เวลาเปิดศาลเจ้า
1.	15 มิ.ย. 62	จัดของไหว้เจ้า สวดมนต์ ฉายหนังสือกลางคืน	8.00-24.00 น.
2.	16 มิ.ย. 62	เชิญเจ้า ขึ้นข้าว แห่เจ้า ฉายหนังสือกลางคืน	0.00-24.00 น.
3.	17 มิ.ย. 62	จัดของไหว้เจ้า ฉายหนังสือกลางคืน	0.00-24.00 น.

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ทำเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2562

ดังนั้นเห็นได้ว่า งานแห่เจ้าพ่อกวนอูของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เป็นพิธีกรรมที่ใหญ่และน่าสนใจ ผู้คนที่เข้าร่วมพิธีกรรมเป็นจำนวนมาก มีทั้งชาวบ้านภายในชุมชนและนอกชุมชน และลูกหลานเทพเจ้ากวนอูจะจากเขตอื่นหรือต่างจังหวัดกลับมาเข้าร่วมงานแห่ เพื่อขอพร ถวาย และแสดงความเคารพนับถือแก่เทพเจ้ากวนอู กระบวนการจัดพิธีกรรมเป็นระเบียบ การเชิญเทพเจ้ากวนอูเข้าออกศาลเจ้ามีความเชื่อเข้มงวด ต้องโยนไม้เสี่ยงทายถามเทพเจ้ากวนอูจึงดำเนินต่อไปได้ งานแห่นี้ยังแสดงให้เห็นวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี ทั้งยังสะท้อนให้เห็นความร่วมมือความสามัคคีของคนในชุมชนและนอกชุมชน งานแห่เทพเจ้ากวนอูมีลูกศิษย์ของเทพเจ้ากวนอูสนับสนุนค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพื่อเป็นแสดงความเคารพแก่เทพเจ้ากวนอู ขอขบารมีเทพเจ้ากวนอูและขอบคุณท่านที่คุ้มครองปกป้อง ดังภาพที่ 28

ภาพที่ 28 รายชื่อผู้สนับสนุนพิธีกรรมงานแห่เจ้าพ่อกวนอูของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ปี 2562

ที่มา: เฟซบุ๊กของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

3.3.3 วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู (关公诞辰, GUAN GONG DAN CHEN)

พิธีกรรมวันเกิดเทพเจ้ากวนอู เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อบูชาถวายเทพเจ้ากวนอูและฉลองวันเกิดของเทพเจ้ากวนอู พิธีกรรมนี้ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) จัดในวันที่ 26 กรกฎาคม 2562 ซึ่งเป็นวันที่ 24 เดือน 6 ของปฏิทินจันทรคติจีนทุกปี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ วันนี้เป็นวันที่นิยมเล่ากันว่าเป็นวันเกิดจริง ๆ ของเทพเจ้ากวนอู และที่ประเทศจีนก็มีหลาย ๆ ที่นิยมจัดงานฉลองวันเกิดเทพเจ้ากวนอูและบูชาเทพเจ้ากวนอูในวันนี้ เช่น อำเภอไห่เหลียง ซึ่งเป็นบ้านเกิดเทพเจ้ากวนอู จัดงานวันเกิดเทพเจ้ากวนอูในวันนี้

วันเกิดของเทพเจ้ากวนอูในรอบปี 2562 จัดแต่วันที่ 26 กรกฎาคมวันเดียว ในวันนี้ผู้จัดการศาลเจ้าและชาวบ้านจะจัดของไหว้เจ้าตั้งแต่เช้า ของไหว้เหมือนกับพิธีกรรมอื่น มีโหงวแซ่ น้ำชา ขนม ผลไม้ เป็นต้น แล้วคณะโรงเจมาสวดมนต์ที่ศาลเจ้า พอสวดมนต์เสร็จทางศาลเจ้าจะทำเลี้ยงพระเพล ในวันที่ ผู้ศรัทธาจะมาราบไหว้ขอพรบารมีเทพเจ้ากวนอู และร่วมทำบุญเลี้ยงพระเพลที่ศาลเจ้ากวนอู

การจัดงานวันเกิดของเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เป็นประเพณีที่สืบทอดจากประเทศจีน ถึงแม้เพิ่งจัดงานแห่งที่ใหญ่ให้เทพเจ้ากวนอูไปเดือนกว่า แต่ทางศาลเจ้ายังจัดวันเกิดเทพเจ้ากวนอูเพื่อแสดงความเคารพนับถือ ขอพรและขอบคุณท่านที่คุ้มครอง แสดงให้เห็นว่าคนที่ดูแลศาลเจ้านับถือเทพเจ้ากวนอูมาก มีความสนใจทุกเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู และพยายามสืบทอดเผยแพร่ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู

3.3.4 ทิ้งกระจาด (盂兰盆会 YU LAN PEN HUI)

ทิ้งกระจาด ภาษาจีนเรียกว่า 普渡节 (PU DU JIE) หรือมีบางคนเรียกว่า 盂兰盆会 (YU LAN PEN HUI) เป็นประเพณีจีนอย่างหนึ่งที่นิยมจัดขึ้นในเทศกาลของชาวจีน งานทิ้งกระจาดเป็นพิธีกรรมของจีนที่มาจากความเชื่อพุทธศาสนาและผสมกับเทศกาลผีของศาสนาเต๋าด้วย เป็นประเพณีไหว้วิญญาณและทำบุญ และเป็นงานที่รวมประชาชนอยู่ด้วยกันได้ ตัวน ลี เซิง และบุญยี่ง ไร่สุขสิริ (2543 : 36-37) กล่าวว่า ในวันที่ทิ้งกระจาด เทพเจ้าที่รับผิดชอบแผ่นดินโลกจะลงมาจากสวรรค์เพื่อมาตรวจดูความดีความชั่วของมนุษย์โลก นักบวชจะต้องสวดมนต์ในวันนั้น พวกผีดุร้าย โหยหิวก็จะได้รับการปลดปล่อยเพื่อให้มารับส่วนบุญ มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า คนตายที่กลายเป็นผีแล้วถูกทำโทษเขว่นศีรชะห้อยลงมา แล้วคนที่มิชีวิตจึงทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้เพื่อให้ผู้ตายพ้นสภาพดังกล่าว

งานทิ้งกระจาดต้องจัดในเดือนที่ 7 ตามปฏิทินจันทรคติจีนทุกปี ไม่มีกำหนดต้องจัดวันใด แล้วแต่ศาลเจ้าสะดวกจะจัดในวันใดของเดือนนั้น ทั้งศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) จัดพิธีกรรมทิ้งกระจาดเพื่อทำบุญใหญ่และสืบทอดเผยแพร่ประเพณีของเทศกาลจีน ซึ่งมีรายละเอียดตามนี้

พิธีกรรมทิ้งกระจาดของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ในรอบปี 2562 จัดขึ้นในวันที่ 3-4 สิงหาคม ซึ่งเป็นวันที่ 3-4 เดือน 7 ตามปฏิทินจันทรคติจีน

ก่อนพิธีกรรม 2 วัน ซึ่งวันที่ 1-2 สิงหาคม มีคณะโรงเจมาทำพิธีสวดมนต์ที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) กระบวนการจัดพิธีกรรมทิ้งกระจาดเหมือนกันกับวันง่วนเซียวและวันเกิดเทพเจ้ากวนอู ซึ่งมีฉายหนังกลางคืน พิธีการไหว้ใหญ่ ยกเว้นวันที่ 3 สิงหาคม มีพระมาสวดมนต์ ชาวบ้านร่วมมือทำอาหารบูชา และศาลเจ้าแจกของให้ผู้ที่มีชีวิตยากจน

วันที่ 3 สิงหาคม ประชาชนที่มีชีวิตยากจนมารอที่พื้นที่ว่างข้าง ๆ ศาลเจ้าตั้งแต่เช้า ดังภาพที่ 29 ชาวบ้านของชุมชนศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ก็ร่วมกันทำบุญ ทำความดี แจกข้าว ขนม เครื่องดื่ม ต่าง ๆ ให้ฟรี ศาลเจ้าได้เชิญพระจีนมาศาลเจ้าทำพิธีสวดมนต์ ผู้ศรัทธาหลาย ๆ คนจะเข้ามาร่วมงานสวดมนต์ พระสวดมนต์ประมาณเสร็จบาย 2 โมง ระหว่างสวดมนต์ ชาวบ้านทำอาหารบูชาต่าง ๆ บูชาสัมภเวสีกับท้าวเวสสุวรรณ หลังจากสวดมนต์เสร็จเรียบร้อย คนที่มาช่วยงานพิธีกรรม ซึ่งส่วนมากเป็นคนชุมชนนี้ จะเอารูปท้าวเวสสุวรรณไปเผา พร้อมเผา กระดาษเสื้อผ้า กระดาษเงินทองต่าง ๆ ให้สัมภเวสี ดังภาพที่ 30

ภาพที่ 29 ประชาชนที่รอแจกของตั้งแต่เช้าที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2562

ภาพที่ 30 การเผาของต่าง ๆ ที่ทำบุญให้สัมภเวสี ณ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2562

ต่อมาเป็นกระบวนที่มีความหมายที่สุดในพิธีกรรมทั้งกระจาด นั่นก็คือ แจกข้าวทิพย์ ให้คนในสังคมที่มีชีวิตยากจน น้ำ ข้าว เงิน ต่าง ๆ ที่แจกในวันนี้ มีทั้งผู้ศรัทธา คนที่อยากทำบุญ บริจาค และมีทุนของศาลเจ้าด้วย คนที่มารับของ มีทั้งคนแก่ คนพิการ เด็ก ๆ ผู้ชาย ผู้หญิง ซึ่งมีทุกเพศทุกวัย ดังภาพที่ 31 กระบวนนี้ถือว่าเป็นกระทำที่ช่วยเหลือคนในสังคม

ภาพที่ 31 การแจกของให้ผู้ยากไร้ ณ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2562

จากข้อมูลรายละเอียดที่ผู้วิจัยลงภาคสนามที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และจากการสัมภาษณ์ เพื่อทำความเข้าใจง่ายขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปพิธีกรรมทั้งกระจาดเป็นตาราง ซึ่งตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางวันจัดพิธีกรรมทั้งกระจาดของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ลำดับ	วันที่	กิจกรรม	เวลาเปิดศาลเจ้า
1.	1 ส.ค.62	คณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์	7.00-18.00 น.
2.	2 ส.ค.62	คณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์	7.00-18.00 น.
3.	3 ส.ค.62	พระทำพิธีสวดมนต์ แจกของ ฉายภาพยนตร์กลางคืน	7.00-24.00 น.
4.	4 ส.ค.62	พิธีการไหว้ใหญ่ ฉายภาพยนตร์กลางคืน	7.00-24.00 น.

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ทำเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2562

สรุปได้ว่า พิธีกรรมทั้งกระจาดเป็นพิธีกรรมที่มีความหมายพิเศษสำหรับคนในสังคม และเป็นพิธีกรรมใหญ่ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) การจัดงานนี้ได้ช่วยเหลือทั้งวิญญาณที่ไม่มีญาติและคนที่ใช้ชีวิตลำบากจนในสังคม เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าที่มีความเมตตา มีน้ำใจ ศาลเจ้ากวนอูจัดงานทั้งกระจาดช่วยเหลือทั้งผีวิญญาณและคนที่มีชีวิตอยู่ ตรงกับหลักธรรมของเทพเจ้ากวนอู ชาวบ้านที่อยู่แถวศาลเจ้ากับผู้ศรัทธาทำบุญด้วยกัน แสดงให้เห็นถึงบทบาทของศาลเจ้าอย่างชัดเจน เช่น ช่วยเหลือคนในสังคม สร้างความสามัคคีภายในชุมชน นอกจากนี้ พิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูยังผสมผสานความเชื่อไทย-จีนด้วย เพราะทั้งกระจาดเป็นเทศกาลที่มีความสำคัญของประเทศจีน และสืบทอดมาตั้งแต่สมัยจีนโบราณ แต่ในพิธีกรรมทั้งกระจาดมีการทำบุญให้สัมภเวสี บูชาท้าวเวสสุวรรณ ซึ่งเป็นความเชื่อของประเทศไทย

พิธีกรรมทั้งกระจาดของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) จะจัดขึ้นทุกปี และรอบปี 2562 จัดขึ้นในวันที่ 24-25 สิงหาคม ซึ่งเป็นวันที่ 24-25 กรกฎาคม ตามปฏิทินจันทรคติจีน ก่อนที่จะถึงพิธีกรรมทั้งกระจาด ศาลเจ้ากวนอูจะประกาศใน เฟซบุ๊ก (Facebook) รับการทำบุญข้าวสารอาหารแห้ง เครื่องอุปโภค บริโภค เป็นต้น เนื้อหาประกาศ ดังภาพที่ 32

ภาพที่ 32 การประกาศทำบุญทิ้งกระจาดของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา:เฟซบุ๊กของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

วันแรกของพิธีกรรมทิ้งกระจาดมีจัดของไหว้เจ้า คณะโรงเจสวดมนต์ และฉายหนังกลางคืน วันที่สองไหว้อ๋อเฮียดี้ (好兄弟 HAO XIONG DI) ด้วยของเจ และไหว้สัมภเวสี เสร็จแล้วเริ่มแจกของให้ผู้ยากไร้ของคนในสังคมตั้งแต่บ่ายโมง แล้วกลางคืนฉายหนังด้วย เฮียดี้เป็นภาษาแต้จิ๋ว แปลเป็นภาษาไทย คือ พี่น้อง ซึ่งอ๋อเฮียดี้เป็นวิญญาณมาจากประเทศจีนหรือมีเชื้อสายจีนที่ร่ำรวย ไม่มีญาติดูแล คนที่มีชีวิตจะดูแลพวกวิญญาณนี้เหมือนพี่น้องกัน

คุณอารียา ตั้งมั่น ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) คนไทยเชื้อสายจีน (10 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“ถ้าไหว้อ๋อเฮียดี้ต้องคิดให้ดี ๆ นะ เพราะไหว้แล้วก็เลิกยาก เหมือนเราให้ทานเขาแล้ว เขาก็คุยกับสัมภเวสีไม่รู้เรื่อง เขาก็จะมารอ มาโกรธเรา ถ้าไหว้อ๋อเฮียดี้แล้ว มันเป็นภาระที่ต้องทำให้เขา ถ้าเคยทำแล้ว แล้วเราไม่ทำให้เขาต่อ เขาจะมาโกรธเรา มาขอส่วนบุญจากเรา เวลาเราจะทำอะไรก็ต้องให้เขา ถ้าไม่ให้เขา เราคุยกับผีที่รู้เรื่องก็รู้เรื่องไป คุยกับผีที่ไม่รู้เรื่อง เขาก็จะทำร้ายเรา”

จากข้อมูลดังกล่าวและการลงภาคสนามที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) นั้น สามารถเห็นได้ว่า การทิ้งกระจาดเป็นเทศกาลที่ทำบุญช่วยเหลือทั้งวิญญาณและผู้ยากไร้ในสังคม ผู้ศรัทธาที่นับถือเทพเจ้ากวนอู หรือนับถือเทพเจ้าองค์อื่น ถ้าอยากทำบุญก็สามารถร่วมทำบุญที่ศาลเจ้ากวนอูได้ ศาลเจ้ากวนอูรับบริจาคจากคนในสังคมทุกประเภท เพื่อแจกแก่ผู้ยากไร้ และร่วมทำบุญบารมี อุทิศบุญกุศลให้เจ้ากรรมนายเวร และวิญญาณไร้ญาติ และการทำบุญที่ศาลเจ้ากวนอูยังสามารถขอบารมีเทพเจ้ากวนอูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และได้สิริมงคล พิธีกรรมทิ้งกระจาดทั้งยังสืบทอดประเพณีจีนและผสมกับความเชื่อของไทยด้วย นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างความสามัคคีภายในชุมชนและนอกชุมชนด้วย

เทศกาลที่กระจัดของศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 แห่งเป็นประเพณีจีนที่มาจากความเชื่อ พุทธศาสนาและผสมกับความเชื่อศาสนาเต๋า จากสมัยโบราณสืบทอดถึงปัจจุบันทั้งยังผสมความเชื่อ บูชาสัมภเวสีของคนไทยด้วย เป็นพิธีกรรมทำบุญใหญ่ของศาลเจ้า ได้ช่วยเหลือทั้งผีวิญญาณที่ไม่มี ญาติและคนที่เสียชีวิตลำบากยากจนในสังคม เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าที่มีความเมตตา การจัดพิธีกรรม ที่กระจัดช่วยเหลือวิญญาณและผู้คน ตรงกับหลักธรรมของเทพเจ้ากวนอู เทพเจ้ากวนอูยังเป็น เทพเจ้าของศาสนาเต๋าและศาสนาพุทธด้วย ความเชื่อการที่กระจัดกับความเชื่อของเทพเจ้ากวนอู จึงสัมพันธ์กันพิธีกรรมที่กระจัดทำให้ผู้คนที่ไม่มีความสัมพันธ์และไม่รู้จักกันรวบรวมอยู่ที่เดียวกัน ร่วมมือทำบุญให้ผีวิญญาณและคนที่เสียชีวิตอยู่ แสดงให้เห็นถึงบทบาทของศาลเจ้าอย่างชัดเจน เช่น ช่วยเหลือคนในสังคม สร้างความสามัคคีภายในชุมชนและนอกชุมชน นอกจากนี้ การทำบุญ ที่กระจัดที่ศาลเจ้ากวนอูยังสามารถขอพรจากเทพเจ้ากวนอูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และได้ ความสิริมงคล

3.3.5 เทศกาลกินเจ (九皇盛会, JIU HUANG SHENG HUI)

เทศกาลกินเจ ภาษาจีนคือ 九皇盛会 (JIU HUANG SHENG HUI) หรือ 九皇斋 节 (JIU HUANG ZHAI JIE) เป็นเทศกาลที่มีความสำคัญสำหรับคนไทยเชื้อสายจีนและคนไทยปัจจุบัน โดยมีระยะเวลาจนถึง 9 วัน 9 คืนตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ ถึงวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติจีน ซึ่งภายในช่วงเทศกาลกินเจ คนที่เข้าร่วมเทศกาลกินเจรับประทานเฉพาะอาหารจำพวกพืชผักไม่มี เนื้อสัตว์ และต้องเป็นอาหารที่ไม่สดคาว พร้อมไม่ปรุงด้วยผักฉุน เช่น กระเทียม หัวหอม กุยช่าย เป็นต้น ศรีมหาโพธิ์ (2543 : 70-71) กล่าวว่า การกินเจถือเป็นการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง ให้มีใจจดจ่อ การกระทำบาปกรรมหลาย ๆ อย่าง ตามหลักของศีล 5 กล่าวคือ 1) หลีกเลียงการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เมื่อ ไม่กินเนื้อสัตว์ จะไม่มีละเมิดชีวิตสัตว์ 2) ไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ คือ จะทำให้มีจิตสำนึกไม่ เกิดความโลภเป็นการฝึกให้สันโดษ พอใจเฉพาะของตนเท่านั้น 3) ไม่ผิดลูกเมียเขา หากทุกคนงดเว้น การผิดประเพณีได้ ลดการแย่งชิงฆ่าฟันกันน้อยลงโดยคิดถึงขนบธรรมเนียมและกฎหมายของของ บ้านเมือง 4) ไม่พูดปดมดเท็จ พูดจาสื่อเสียด พูดหยาบ คือ ฝึกให้เป็นคนมีสัจจะ รักษาคำพูด เป็นที่ เชื่อถือของคนทั่วไป 5) งดเว้นการดื่มเครื่องดองของมีนเมา เช่น สุรา ยาเสพติดทุกชนิด คือ ของ เหล่านี้เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ย่อมจะทำอะไรลงไปด้วยขาดความยั้งคิด

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ไม่ได้จัดพิธีกรรมในเทศกาลกินเจ แต่ในช่วง เทศกาลกินเจ คนที่เข้าศาลมากราบไหว้เทพเจ้าและทำบุญจะมากกว่าปกติ เนื่องจากภายในพื้นที่ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มีโรงเจ และโรงเจบูชา จึงมีการจัดพิธีกรรมกินเจทุกปี พิธีกรรมกินเจรอบปี 2562 จัดตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน-7 ตุลาคม ก่อนถึงเทศกาลกินเจ ผู้ดูแลศาลเจ้าและลูกหลานเทพเจ้า กวนอูจะจัดเตรียม ทำความสะอาดโรงเจเพื่อต้อนรับเทศกาลกินเจ ดังภาพที่ 33

ดั่งภาพที่ 33 ผู้ดูแลศาลเจ้าและลูกหลานเทพเจ้ากวนอูช่วยกันจัดเตรียมเทศกาลกินเจ

ที่มา: เฟซบุ๊กของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

และดั่งที่ คุณอาริยา ตั้งมั่น ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) คนไทยเชื้อสายจีน (24 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“ในช่วงเทศกาลกินเจมีขึ้นของเจไหว้เจ้าทุกวัน สวดมนต์เกือบจะทุกวัน ใกล้วันสุดท้ายจะมีทั้งกระดาษตามประเพณีเราจะต้องมีให้ทานกับผี เป็นประเพณีจีนทำให้บรรพบุรุษของคนที่ยกเจที่เสียชีวิตไปแล้ว แล้วลอยกระทงเวียนรูป วันที่ 9 ส่งเจ้าจะมีการจัดพิธีส่งฮุกโจ้ว มีสวดมนต์ ลอยเรือฮุกโจ้ว เผาของในโรงเจ ดับไฟนพเก้า หายอย่างในวันนั้นจ้ะ”

จากข้อมูลดังกล่าวและการลงภาคสนามที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เห็นได้ว่า การจัดพิธีกรรมกินเจที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เป็นพิธีกรรมที่จัดตามประเพณีจีนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทั้งยังเป็นการทำบุญด้วย งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตได้มากมาย ทำบุญให้ทานกับผีที่กินเจ และการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง นอกจากนี้ เทศกาลกินเจยังช่วยสร้างสามัคคีของชุมชนด้วย ลูกหลานเทพเจ้ากวนอูร่วมมือช่วยกันจัดเตรียมสิ่งของต่าง ๆ เพื่อต้อนรับเทศกาลกินเจ เทศกาลกินเจดั้งเดิมเป็นเทศกาลของชาวจีนโพ้นทะเลนำเข้ามาประเทศไทย แล้วปัจจุบันกลายเป็นเทศกาลใหญ่และสำคัญสำหรับทั้งคนไทยเชื้อสายจีนและคนไทยของประเทศไทย ไม่ใช่แค่วัฒนธรรมจีนอย่างเดียว ทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันด้วย และศาลเจ้ากวนอูจัดเทศกาลกินเจ มีบทบาทช่วยกันสืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกินเจ

3.3.6 วันขอบคุณเทพเจ้า (感恩节 HONG EN JIE)

วันขอบคุณเทพเจ้าเป็นวันขอบคุณสำหรับการดูแลของเทพเจ้าในตลอดปีที่ผ่านมา เป็นการแสดงความขอบคุณต่อเทพเจ้าที่ท่านช่วยคุ้มครองชีวิตเราให้มีความสุข ทั้งศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) จัดงานวันขอบคุณเทพเจ้าทุกปี แต่ไม่ได้จัดในวันเดียวกัน ทางศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) จะเรียกวันขอบคุณเทพเจ้าเป็นงานเลี้ยงซึ่ง 谢神 (XIE SHEN) ซึ่งเป็นภาษาแต้จิ๋ว แปลเป็นภาษาไทยหมายถึงการขอบคุณเทพเจ้า

วันขอบคุณเทพเจ้ารอบปี 2562 ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) จัดขึ้นในวันที่ 28-30 เดือนพฤศจิกายน วันขอบคุณเทพเจ้ามีกระบวนการจัดพิธีกรรมคล้ายกับพิธีกรรมอื่นอีก 3 งาน ซึ่งมีคณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์ ดังภาพที่ 34 การจัดของบูชาไหว้เทพเจ้าตามปกติ การจัดของบูชาไหว้ใหญ่ และฉายภาพยนตร์กลางคืนให้เทพเจ้าดู แต่จุดมุ่งหมายของการจัดพิธีกรรมขอบคุณเทพเจ้าไม่เหมือนกันกับพิธีกรรมอื่น คือ ศาลเจ้ากวนอูจัดพิธีกรรมขอบคุณเทพเจ้า เพื่อเป็นการตอบแทน ขอบคุณเทพเจ้ากวนอูและเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ที่ดูแล ปกป้องชีวิตของเราให้มีความสุข นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นคนเราควรมีความกตัญญูและช่วยเหลือคนอื่น สอนให้เรารู้ว่าอย่าลืมคนที่เคยช่วยเหลือเรา ไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้าหรือบุคคลธรรมดา คนที่ช่วยเหลือเราอาจไม่ได้ต้องการสิ่งตอบแทน แต่เวลาเราได้รับความช่วยเหลือจากคนนั้น สามารถจำไว้ในใจว่า ถ้ามีโอกาสก็ช่วยเหลือคนอื่นเหมือนกันเพื่อขอบคุณความช่วยเหลือที่เราเคยได้มา

ภาพที่ 34 คณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์ที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2562

คุณสิริภรณ์ สมาชิกของโรงเจที่มาสวดมนต์ในพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) (26 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เรามาสวดมนต์ที่ศาลเจ้านี้เวลาว่าง ปีนี้เป็นปีที่ 5 ที่เรามาสวดมนต์ที่นี่ สวดมนต์เพื่อถวาย และแสดงความเคารพนับถือต่อเทพเจ้าและพระเจ้าต่าง ๆ ของศาลนี้ ทั้งยังเป็นบุญและสิริมงคลด้วย สวดมนต์บอกเทพเจ้าทั้งหลายว่าเรารู้ นะ ต้องทำความดี ห้ามโกหก ห้ามเกะกะเกร เทพเจ้ากวนอูไม่มีเล่มสวดมนต์ของท่าน เราก็เลยเอาพันพระองค์มาสวดมนต์ถวายท่าน”

จากข้อมูลรายละเอียดที่ผู้วิจัยลงภาคสนามศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และจากการสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ง่ายขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปพิธีกรรมขอขมาเทพเจ้าเป็นตาราง ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตารางวันจัดพิธีกรรมที่กระจัดของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ลำดับ	วันที่	กิจกรรม	เวลาเปิดศาลเจ้า
1.	26 พ.ย.62	คณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์	7.00-18.00 น.
2.	27 พ.ย.62	คณะโรงเจทำพิธีสวดมนต์	7.00-18.00 น.
3.	28 พ.ย.62	การไหว้ปกติ ฉายภาพยนตร์กลางคืน	7.00-24.00 น.
4.	29 พ.ย.62	พิธีการไหว้ใหญ่ ฉายภาพยนตร์กลางคืน	7.00-24.00 น.
5.	30 พ.ย.62	การไหว้ปกติ ฉายภาพยนตร์กลางคืน	7.00-24.00 น.

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ทำเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2562

วันเสี่ยซิ่งของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) รอบปี พ.ศ. 2562 จัดขึ้นในวันที่ 28 ธันวาคม ซึ่งมีการจัดพิธีกรรมวันเดียวเท่านั้น ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอูเตรียมของบูชาเทพเจ้ากวนอูและเทพเจ้าองค์อื่น ๆ เหมือนกัน ดังภาพที่ 35 คณะโรงเจจะมาสวดมนต์ประมาณ 9.00 น. ถึง 12.00น.

ภาพที่ 35 ของบูชาเทพเจ้าในวันเสี่ยซิ่งของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2562

คุณบุญศรี สุวรรณศักดิ์ชัย สมาชิกของโรงเรียนมาศวทมนต์ในพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) (28 ธันวาคม 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“วันนี้เป็นวันเสี่ยซิ่ง ขอบคุณลิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองเราให้อยู่เย็นเป็นสุขในตลอดปี เราก็กุญมาสวดมนต์ถวาย เอาของมาไหว้ เพราะใกล้จะปีใหม่อีกทีแล้ว เราก็กุญมาไหว้ด้วย ที่นี้เทพเจ้ากวนอูมีความเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ พวกเราก็กุญนัดกันมาสวดถวาย สวดถวายทั้งเทพเจ้ากวนอูและเทพเจ้าอื่น ๆ ทั้งหลาย อธิษฐานเทพเจ้าทั้งหมด เราสวดเพื่อเป็นสิริมงคล มีสติปัญญา และมีสมาธิให้จิตใจสบาย สวดแล้วจะมีความสุขความเจริญ”

จึงเห็นได้ว่า วันขอบคุณเทพเจ้าของศาลเจ้ากวนอูเป็นการขอบพระคุณและตอบแทนเทพเจ้ากวนอูกับเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ทั้งหลายที่ดูแล ปกป้องชีวิตของเราให้มีความสุขความเจริญในตลอดปีที่ผ่านมา มีพิธีสวดมนต์เพื่อถวาย แสดงความเคารพนับถือเทพเจ้ากวนอูกับเทพเจ้าอื่นทั้งหลาย พร้อมสวดมนต์อธิษฐานเทพเจ้าคุ้มครองชาวบ้านในวันปีใหม่อต่อไปให้มีความสุขความเจริญ คนเราควรมีความกตัญญู เป็นคนที่ทำความดี ช่วยเหลือคนอื่นก็เป็นวิธีการตอบแทนเทพเจ้าคุ้มครองปกป้องเรา

พิธีกรรมรอบปีที่จัดในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) มี 4 พิธีกรรม ได้แก่ วันง่วนเซียว วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู ทิ้งกระดาษ และวันขอบคุณเทพเจ้า พิธีกรรมรอบปีที่จัดในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มี 6 พิธีกรรม ได้แก่ วันง่วนเซียว งานแห่เจ้าพ่อกวนอู วันเกิดของเทพเจ้า

กวนอู ทั้งกระเจาด เทศกาลกินเจ และวันเสี้ยว ซึ่งซึ่งเป็นวันขอบคุณเทพเจ้า แต่ละพิธีกรรมมีกระบวนการจัดงานและการเตรียมของบูชาเทพเจ้าเหมือนกัน ที่แตกต่างกันความหมายของแต่ละพิธีกรรมไม่เหมือนกัน ง่วนเซียว เป็นหนึ่งในเทศกาลสำคัญสำหรับชาวจีน ศาลเจ้ากวนอูจัดพิธีกรรมในวันง่วนเซียวเพื่อเป็นการขอพรกับเทพเจ้ากวนอูในวันปีใหม่จีน และเชิญเทพเจ้ากวนอูร่วมยินดีกับชาวบ้านด้วย เนื่องจากการไหว้เทพเจ้าครั้งแรกในปีใหม่ ผู้ศรัทธามีความเชื่อว่าสักการบูชาเทพเจ้ากวนอูจะมีพรคุ้มครองทั้งปี วันเกิดเทพเจ้ากวนอู เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อบูชาเทพเจ้ากวนอู และฉลองวันเกิดของเทพเจ้ากวนอู และผู้ที่ได้เข้าร่วมพิธีกรรมต่างมีความเชื่อว่าเข้าร่วมจะมีความโชคดีตลอดทั้งปี งานแห่เจ้าพ่อมีเล่ากันว่าเป็นวันเกิดของเทพเจ้ากวนอูด้วย ทั้งยังมีเล่ากันว่าเป็นวันสำเร็จของเทพเจ้ากวนอู เป็นวันล้างแ้วของเทพเจ้ากวนอู และเป็นวันเกิดของกวนเป้ง ซึ่งลูกชายของเทพเจ้ากวนอู ทั้งกระเจาดเป็นประเพณีจีนอย่างหนึ่งที่นิยมจัดขึ้นในเทศกาลของชาวจีน งานทั้งกระเจาดเป็นพิธีกรรมของจีนที่มาจากความเชื่อพุทธศาสนาและผสมกับเทศกาลผีของศาสนาเต๋าด้วย เป็นประเพณีไหว้วิญญาณและทำบุญ และเป็นการทำบุญใหม่ของศาลเจ้า ช่วยเหลือคนที่ยากไร้ในสังคม กินเจเป็นพิธีกรรมที่จัดตามประเพณีจีนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทั้งยังเป็นการทำบุญด้วย งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตได้มากมาย ทำบุญให้ทานกับผีที่กินเจ และการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง วันขอบคุณเทพเจ้าเป็นวันขอบคุณสำหรับการดูแลของเทพเจ้าในตลอดปีที่ผ่านมา เป็นการแสดงความขอบคุณต่อเทพเจ้าที่ทานช่วยคุ้มครองชีวิตเราให้มีความสุข จากพิธีกรรมต่าง ๆ ให้เห็นถึงวัฒนธรรม ประเพณีจีนมีความเข้มแข็ง จึงสืบทอดถึงปัจจุบันได้

3.4 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและพิธีกรรมในศาลเจ้ากวนอู

จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยพบว่า เนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ ทั้งศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มีการเปลี่ยนแปลงด้านลักษณะศาลเจ้า ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมีปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านการรับวัฒนธรรมอื่น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เนื่องจากศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 แห่งเป็นสถานที่โบราณ มีอายุที่เก่าแก่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการดูแล บำรุงรักษาไม่ให้เก่าทรุดโทรม ศาลเจ้ากวนอูของปัจจุบันมีการซ่อมแซมใหม่ มีการตกแต่งที่สวยงาม ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ซุ้มประตูทางเข้าที่ริมแม่น้ำ ซึ่งสถานที่ที่บูชาเจ้าแม่กวนอิม เป็นอาคารที่สร้างใหม่และกลายเป็นสัญลักษณ์และจุดชมวิวแห่งหนึ่งของศาลเจ้ากวนอู สามารถมองเห็นได้จากสะพานพระปกเกล้า และภายในศาลเจ้าแสงสว่าง สงบ ซึ่งมีความแตกต่างกับเมื่อก่อน จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู นายพงษ์ศักดิ์ ตันติประยูรต์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 เดือนตุลาคม 2562) พบว่า ศาลเจ้ามีทาสีใหม่ทั้งภายในและภายนอก อาคารที่บูชาเจ้าแม่กวนอิมริมแม่น้ำ เมื่อก่อนเป็นโรงจิว และภายในศาลเจ้าทำโคมไฟจีนและติดตั้งไฟ LED ปัจจุบันจึง

สว่างขึ้น ดูสวยงาม และคนมาไหว้ก็มากขึ้น ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ก็มีทาสีใหม่เปลี่ยนระบบไฟ และติดตั้งไฟใหม่ของศาลเจ้าเพื่อความปลอดภัยและสวยงาม ทั้งยังมีผู้ศรัทธาช่วยสร้างรูปม้าเช็กเฮวี่ในหน้าประตูศาลเจ้าด้วย

ความเชื่อของศาลเจ้ากวนอู มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ภายในทั้ง 2 ศาลเจ้ายังมีแผ่นป้ายอักษรมงคลจีนเขียนว่า 保我黎民 (BAO WO LI MING) หมายถึงให้ศิโยนให้พร คຸ້ມครองประชาชน และประตูเล็กซ้ายขวาของศาลเจ้ายังมีตัวอักษรจีนเขียนว่า 风调雨顺 (FENG TIAO YU SHUN) 国泰民安 (GUO TAI MIN AN) หมายถึง ลมฟ้าอากาศดี ฝนตกตามฤดูกาล ประเทศชาติสงบสุขมั่นคง ประชาชนร่มเย็น สะท้อนให้เห็นว่าในสมัยก่อนศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้มีความเชื่อด้านการเพาะปลูก ขอให้ฝนตกตามฤดูกาล ด้านประเทศชาติและประชาชนสงบสุขมั่นคง จากการสัมภาษณ์ในการลงภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่า ตลาดสมเด็จพระยาและตลาดพลูเป็นชุมชนที่มีชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ในสมัยก่อนการเดินทางไกลและขนส่งสินค้าใช้เรือเป็นหลัก แถวบริเวณตลาดพลูมีสวนปลูกพลูและสวนปลูกผลไม้ คนจีนมีความเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถคุ้มครองการเพาะปลูก และคุ้มครองเรื่องอากาศฝนตกได้ จึงนำความเชื่อนี้เข้ามาประเทศไทย ขอให้ลมฟ้าอากาศดี ฝนตกตามฤดูกาล จะได้เดินทางเรือด้วยความปลอดภัย ราบรื่น และการเพาะปลูกต่าง ๆ จะได้ผลผลิตสมบูรณ์ และคนที่มาไหว้ก็มีเปลี่ยนแปลง ผู้จัดการศาลเจ้า (ตลาดสมเด็จพระยา) บอกว่า สมัยก่อนคนข้างนอกมาไหว้ที่นี้น้อย ส่วนมากเป็นชาวบ้านแถวนี้ แต่ปัจจุบันคนข้างนอกมาไหว้เทพเจ้ากวนอูมากขึ้น ชาวบ้านแถวนี้มาไหว้น้อยลง เพราะส่วนใหญ่ย้ายออกไปข้างนอกแล้ว และ ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) บอกว่า หลายสิบปีก่อน คนที่เข้ามากราบไหว้เทพเจ้ากวนอูมากกว่าปัจจุบัน ปัจจุบันคนเข้ามาไหว้น้อยลง

พิธีกรรมของของศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 ศาลเจ้าก็มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง จากการสัมภาษณ์ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) พบว่า เมื่อก่อนหากจะจัดพิธีกรรมจะมีเชิญคณะจิวเข้ามาแสดงจิว แต่ปัจจุบันยกเลิกแล้ว เปลี่ยนเป็นฉายหนังแทน และวันเกิดของเทพเจ้ากวนอูเมื่อก่อนยังมีงานแห่ ร้องจิว เชิญคนทรง ปัจจุบันก็ยกเลิกไปแล้ว และจากการสัมภาษณ์ ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) พบว่า ก่อนที่ท่านดูแลศาลเจ้านี้ เคยมีชาวจีนโพ้นทะเลคนหนึ่งที่อยู่ตรง ซึ่งเป็นหมอดูจีน แต่เขาไม่ได้จัดพิธีกรรมในช่วงที่เขาดูแลศาลเจ้า แค่ดูโชคชะตาให้คนอื่น แล้วเป็นคุณแม่มาดูแลศาลเจ้าต่อ เมื่อคุณแม่ดูแลศาลเจ้าก็จัดพิธีกรรมกลับมาเหมือนเดิม

เนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ ก่อให้ลักษณะศาลเจ้า ความเชื่อและพิธีกรรมในศาลเจ้ากวนอู มีการเปลี่ยนแปลง และผู้วิจัยสรุปได้มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

เนื่องจากปัจจุบันนี้ เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างอย่างรวดเร็ว

ทำให้คนที่มีฐานะร่ำรวยในสังคมมากขึ้น คนที่ทำค้าขายและทำธุรกิจมากขึ้น ชีวิตประจำวันของประชาชนมั่นคงขึ้น แต่การใช้ชีวิตหรือค่าครองชีพในสังคมปัจจุบันมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นด้วย จึงเกิดผลกระทบในเรื่องของการมากราบไหว้หรือการจัดงานพิธีกรรมต่าง ๆ ทำให้ขั้นตอนประเพณีบางขั้นตอนลดน้อยลง เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่สูง

ผู้วิจัยศึกษาทั้ง 2 ศาลเจ้า พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจของทั้ง 2 ศาลเจ้านี้มีความแตกต่างกันบ้าง โดยจากศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) พบว่า คนที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้าส่วนที่ประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจมากขึ้น เพื่อขอพรค้าขายดี ราบรื่น มีกำไรเข้ามา ผู้ศรัทธาเข้าศาลเจ้าเพื่อทำบุญมากขึ้น ศาลเจ้าจึงสามารถบูรณะศาลเจ้าใหม่ได้ เช่น ทาสีใหม่ ติดตั้งไฟใหม่ภายในศาลเจ้าเพื่อดูสว่าง เมื่อมีเศรษฐกิจที่ดีแล้ว ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ก็ราคาสูงขึ้น เช่น การซื้อของไหว้ ค่าน้ำค่าไฟ ค่าแรงงานต่าง ๆ มีราคาสูงขึ้น จำทำให้การจัดงานพิธีกรรมขั้นตอนลดลง เช่น วันเกิดของเทพเจ้ากวนอูแต่ก่อนจัดงานแห่มาฉลอง ทั้งยังมีการเชิญโรงงิ้วเข้ามาแสดงงิ้วที่ศาลเจ้าด้วย แต่ปัจจุบันยกเลิกแล้ว เปลี่ยนเป็นฉายภาพยนตร์มาแทนการแสดงงิ้ว

เศรษฐกิจในสังคมปัจจุบันมีการพัฒนาที่ดีขึ้น ชีวิตประจำวันของประชาชนมั่นคงมากขึ้น จึงมีเงินไปท่องเที่ยว ทั้งยังสามารถซื้อยานพาหนะส่วนตัวได้และสะดวกในการท่องเที่ยว จากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์ที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ผู้วิจัยพบว่า ผู้ที่เข้ามาศาลเจ้ากวนอูมีส่วนหนึ่งขับรถวิ่งผ่านแถวบริเวณนี้เห็นมีงานก่อสร้างที่สวยงามและริมแม่น้ำเจ้าพระยาเลยเข้ามาท่องเที่ยว เข้ามาแล้วพบว่าศาลเจ้าตั้งอยู่จึงเข้าศาลเจ้ากราบไหว้เทพเจ้าด้วย ซึ่งการมีเศรษฐกิจที่ดีทำให้ประชาชนไทท่องเที่ยวและสักการะที่ศาลเจ้ากวนอู

เนื่องจากการมีเศรษฐกิจที่ดีในสังคมปัจจุบัน ผู้ศรัทธาศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มีรายได้ที่ดี จึงสามารถทำบุญสนับสนุนบูรณะศาลเจ้าใหม่ เช่น ทาสีใหม่ สร้างรูปปั้นม้าเทพเจ้ากวนอูเป็นต้น และมีผู้ศรัทธาเทพเจ้ากวนอูประกอบอาชีพการทำธุรกิจและได้ผลสำเร็จ จึงสนับสนุนค่าใช้จ่ายทุกอย่างของงานแห่เจ้าพ่อกวนอู (ตลาดพลู) เพื่อขอบคุณและขอพรเทพเจ้ากวนอู แต่เนื่องจากผู้มาสักการะที่ศาลเจ้าน้อย เศรษฐกิจดีแล้วค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จะสูงขึ้น รวมถึงค่าแสดงงิ้ว การเชิญโรงงิ้วเข้ามาแสดงที่ศาลเจ้าในเวลาที่มีพิธีกรรมมีค่าใช้จ่ายที่สูง ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) จึงยกเลิกขั้นตอนการแสดงงิ้วในการจัดพิธีกรรม เปลี่ยนเป็นฉายหนังแทนการแสดงงิ้ว

3.4.2 ปัจจัยด้านสังคม

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ศาลเจ้าทั้ง 2 แห่งมีปัจจัยทางด้านสังคมที่แตกต่างกัน โดยในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) มีปัจจัยทางด้านการประกอบอาชีพ พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตคลองสาน (ม.ป.ป) กล่าวว่า ช่วงปลายราชวงศ์ชิง (ตรงกับรัชกาลที่ 1-3) ชาวจีนจำนวนมากหลั่งไหลอพยพออกนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสยามซึ่งเป็นดินแดนอุดมสมบูรณ์ และมีนโยบายของราชสำนักที่เอื้อต่อการเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน ด้วยเขตคลองสานเป็น

ที่ตั้งของแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ จึงเป็นจุดดึงดูดให้ชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในเมืองไทยช่วง รัตนโกสินทร์ตอนต้น เข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ระยะเวลาส่วนใหญ่มักเข้ามาเป็นแรงงาน เช่น กุสลิในโรงสี โรงเลื่อย คนลากรถ คนงานในอุ้งต่อเรือ บ้างก็เริ่มต้นประกอบอาชีพค้าขายตามกำลัง ทุนทรัพย์ เห็นได้ว่า ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนมากประกอบอาชีพเป็นแรงงาน และจากการสัมภาษณ์ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาด สมเด็จพระยา) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2562) พบว่า สมัยก่อนแถวศาลเจ้ากวนอูมีท่าเรือ จดเรือที่ขนส่งสินค้าระหว่างไทย-จีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนโพ้นทะเลทำงานบนเรือ ซึ่งจากการ ประกอบอาชีพสมัยก่อน ชาวจีนโพ้นทะเลอาจจะมีการขอร้องด้านลมฟ้าอากาศดี ฝนตกตามฤดูกาลกับ เทพเจ้ากวนอูเพื่อความปลอดภัยและความสะดวกในการเดินทางการทำอาชีพ สมัยราชวงศ์ชิง (清朝 QING CHAO) ยกย่องเทพเจ้ากวนอูเป็นอย่างมาก และในสมัยนั้นที่ประเทศจีนมีความเชื่อว่า เทพเจ้ากวนอูสามารถให้พรปกป้องประเทศชาติกับประชาชนปลอดภัยและอยู่เย็นเป็นสุข ชาวจีนโพ้น ทะเลจึงนำความเชื่อนี้เข้ามาประเทศไทยด้วย และในสมัยปลายราชวงศ์ชิง (清朝 QING CHAO) และ สมัย หมินกั๋ว (民国 MIN GUO) ประเทศจีนถูกต่างประเทศรุกราน ชีวิตของประชาชนลำบากยากจน มาก และทั่วโลกถูกประเทศจีนกับชาวจีน ชาวจีนจึงมีปราถนาอยากขอให้ประเทศชาติสงบสุขมั่นคง ประชาชนร่มเย็น ขอพรกับเทพเจ้ากวนอูให้ศิลาให้พรคุ้มครองประชาชน แต่ปัจจุบันไม่มีคนมาขอพร ด้านประเทศชาติกับประชาชนทั้งหมดกับเทพเจ้ากวนอูแล้ว ในประตูของศาลเจ้าเขียนเป็นภาษาจีน การขอพรด้านการฝนตกตามฤดูกาล คุ้มครองประเทศชาติและประชาชนทั้งหมดตามสมัยก่อนที่ สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน

ปัจจัยด้านสังคมยังมีชาวบ้านของชุมชนย้ายออกไปอยู่ที่อื่น เช่น มีย้ายออกไปที่อื่น เนื่องจากเหตุผลการทำงาน การศึกษา การทำงาน และการมีฐานะร่ำรวย เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ ผู้จัดการศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2562) ผู้วิจัยพบว่า ประมาณ 20 ปีก่อน ผู้ที่มาจากชุมชนภายนอกมาสักการะเทพเจ้ากวนอูมีจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่เป็น ชาวบ้านภายในชุมชนเข้ามาสักการะเทพเจ้ากวนอู แต่ปัจจุบันชาวบ้านภายในชุมชนเข้ามาสักการะ เทพเจ้ากวนอูน้อยลง ผู้ที่มาจากชุมชนภายนอกมาสักการะเทพเจ้ากวนอูมีจำนวนมากขึ้น เนื่องจาก คนในชุมชนย้ายออกไปอยู่ที่อื่น ย้ายออกเพราะการทำงาน การเรียน การแต่งงาน การมีฐานะที่ดีขึ้น เป็นต้น

จากการเก็บข้อมูลในการลงภาคสนาม ผู้วิจัยยังพบว่า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาด สมเด็จพระยา) มีการดูแลศาลเจ้าอย่างเป็นทางการ ซึ่งศาลเจ้ามีผู้จัดการ คณะกรรมการ และผู้ ประกอบอาชีพดูแลศาลเจ้าด้วยกัน ศาลเจ้าจึงมีการดูแลที่ดีและมีการดูแลอย่างเป็นระบบ บรรดาคน เหล่านี้ช่วยกันรักษา สืบทอด และเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ของศาลเจ้า จึงทำให้มีผู้ศรัทธาเข้ามาสักการะ เทพเจ้ากวนอูมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยทางด้านการเดินทาง แต่ก่อนชวยทางเข้าศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) เป็นชวยแคบ ปัจจุบันมีการซ่อมแซมใหม่ สะดวกรถยนต์เข้าออกศาลเจ้า และเนื่องจากการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าของสังคม เดินทางไกลกลายเป็นเรื่องที่สะดวก คนในสังคมส่วนมากมียานพาหนะส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรือการขนส่งสาธารณะ เช่น BTS MRT รถเมล์ เรือ เป็นต้น ทำให้ผู้คนที่อาศัยอยู่เขตอื่นของกรุงเทพฯหรือต่างจังหวัด สะดวกในเดินทางมาไหว้เทพเจ้ากวนอู

โดยในการศึกษาศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ผู้วิจัยพบว่า มีปัจจัยทางด้านการประกอบอาชีพ กวี รัชพลอริยคุณ (2546 : 55-56) กล่าวว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยกรุงธนบุรีได้มีการรวบรวมและอพยพชาวจีนที่มีเชื้อสายเดียวกันกับสมเด็จพระเจ้าตากสิน คือ “จีนแต้จิ๋ว” เพื่อให้มารับราชการทหารช่วยในการศึกสงครามเป็นจำนวนมาก และโปรดให้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในย่านริมคลองบางกอกใหญ่เรื่อยเข้าไปจนถึงบริเวณย่านตลาดพลูปัจจุบัน เพื่อสะดวกในการระดมพลยามทำสงครามเมื่อพ้นจากรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินแล้ว ชาวจีนส่วนใหญ่ยังคงค้างอยู่บริเวณนี้ และเมื่อไม่ได้รับราชการแล้ว ก็สันนิษฐานว่าคงหันไปทำอาชีพเกษตรกรรมและค้าขาย ทำให้บริเวณย่านนี้เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวจีนเป็นจำนวนมาก ซึ่งเห็นได้ว่าในสมัยก่อนชาวจีนโพ้นทะเลส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมในแถบบริเวณย่านตลาดพลู จึงมีการขอพรลมฟ้าอากาศดี ฝนตกตามฤดูกาลเพื่อการเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ และเมื่อเป็นทหาร เนื่องจากทหารจีนมีการขอคุ้มครองเรื่องชัยชนะในสงคราม ความปลอดภัยของประเทศชาติและประชาชนอยู่แล้ว ชาวจีนโพ้นทะเลจึงขอคุ้มครองจากเทพเจ้ากวนอูด้วย พร้อมเหตุผลประเทศจีนถูกต่างประเทศรุกราน ชาวจีนโพ้นทะเลเลยอยากมีชีวิตที่มั่นคง สงบ จึงขอพรเทพเจ้ากวนอู ให้ศิโรราบ คุ้มครองประชาชน ประเทศชาติสงบสุขมั่นคง ประชาชนร่มเย็น แต่เนื่องจากสังคมมีการพัฒนา การประกอบอาชีพของชุมชนชาวจีนมีการเปลี่ยนแปลง ลูกหลานของชาวจีนโพ้นทะเลมีทำงานที่บริษัท ทำธุรกิจ เปิดร้าน ทำค้าขาย เป็นต้น จึงทำให้ความเชื่อด้านการเพาะปลูกหายไป ประเทศชาติหายไป

จากการลงภาคสนามผู้วิจัยพบว่า แต่ก่อนชุมชนของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มีชาวจีนโพ้นทะเลและลูกหลานของชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก กลุ่มคนเหล่านี้นับถือเทพเจ้ากวนอู แต่ปัจจุบันย้ายออกไปอยู่ที่อื่น เนื่องจากมีการแต่งงาน การเรียน มีการฐานะร่ำรวย เป็นต้น จึงทำให้ผู้ศรัทธาเข้ามาสักการะเทพเจ้ากวนอูน้อยลง

คนดูแลศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ใส่ใจดูแลศาลเจ้าเป็นอย่างมาก แต่ภายในศาลเจ้าไม่มีคนประกอบอาชีพดูแลศาลเจ้า ผู้จัดการศาลเจ้าดูแลศาลเจ้ากวนอูเพราะเป็นสืบทอดจากคุณแม่ยังมีอาชีพของตนเองที่ต้องรับผิดชอบ และยังมีผู้ช่วยดูแลศาลเจ้าเป็นผู้ศรัทธาของศาลเจ้าแห่งนี้ ต่างก็มีอาชีพประจำของตนเองอยู่ แต่ทุกคนใส่ใจดูแลศาลเจ้า ช่วยกันรักษา สืบทอด และเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ของศาลเจ้ากวนอู จึงทำให้มีผู้ศรัทธาออกชุมชนรู้จักศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้และเข้ามาสักการะบูชา

ทั้งยังมีปัจจัยด้านการเดินทาง ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ถ้าเป็นคนที่ไม่เคยเข้ามาชุมชนนี้เป็นเรื่องที่ยากในการเดินทางถูกต้องมาศาลเจ้า ถึงแม้ปัจจุบันมี MRT ที่สร้างใหม่ใกล้ศาลเจ้ากวนอู ทั้งยังมีรถเมล์วิ่งผ่านแถวนี้ ซึ่งจากป้ายรถเมล์เดินทางประมาณ 7 นาทีที่จะถึงศาลเจ้ากวนอู แต่เนื่องจากศาลเจ้าตั้งอยู่ในซอยลึกและแคบ ไม่สะดวกในการเดินทางเข้าไปในศาลเจ้าโดยตรง ผู้ศรัทธาจึงน้อยลง

3.4.3 ปัจจัยด้านความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี

ปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีมากขึ้น จากการศึกษาผู้วิจัยได้เห็นถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในศาลเจ้า 2 แห่งนี้มีความแตกต่างกันบ้าง ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ได้เปิด เฟซบุ๊ก (Facebook) สำหรับศาลเจ้า เพื่อบันทึก เผยแพร่เวลาและเรื่องที่สำคัญของศาลเจ้า มี รหัสคิวอาร์ (QR Code) ของ ไลน์ (Line) ที่ติดอยู่ภายในและภายนอกของศาลเจ้าเพื่อสะดวกผู้ศรัทธาสนใจข้อมูลของศาลเจ้าสามารถเปิดอ่านได้ ยูทูบ (YouTube) มีรายการมากมายที่เกี่ยวกับศาลเจ้ากวนอู มีทั้งส่วนตัวถ่ายส่งเข้า ยูทูบ (YouTube) และมีของรายการโทรทัศน์ ถ่ายส่งเข้า ยูทูบ (YouTube) ด้วย ทั้งยังมี เว็บไซต์ (website) มีข้อมูลต่าง ๆ ของศาลเจ้าด้วย ทำให้ผู้คนรู้จักมากขึ้น สนใจศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้และเข้ามาสักการะเทพเจ้ากวนอู

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มี เฟซบุ๊ก (Facebook) สำหรับศาลเจ้าเพื่อเผยแพร่เหมือนกัน เวลาพิธีกรรมหรือเรื่องที่สำคัญ ผู้ดูแลศาลเจ้าจะเปิดเผยใน เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) ข้อมูลที่เกี่ยวกับศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ไม่มาก แต่มีคนส่ง วิดีโอ (VDO) ของงานแห่งศาลเจ้ากวนอูไปยัง ยูทูบ (YouTube) เพื่อให้คนมากขึ้นรู้จักและสนใจศาลเจ้ากวนอู ทั้งยังมีเว็บไซต์ (website) เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับศาลเจ้า ดึงดูดความสนใจของผู้ศรัทธา ทำให้มีคนนอกชุมชนเข้ามาสักการะเทพเจ้ากวนอู

ถึงแม้โซเชียลมีเดียช่วยเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาลเจ้ากวนอู ทำให้คนมากขึ้นรู้จักและเข้ามากราบไหว้เทพเจ้า แต่ยังคงผลกระทบทำให้พิธีกรรมลดขั้นตอนลง คือเนื่องจากในโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ก็สามารถดูจั่วได้ ทั้งยังเลือกรายการที่ตนเองชอบได้ โซเชียลมีเดียยังมีทีวี ละคร ภาพยนตร์ ข่าว นวนิยายต่าง ๆ เกือบมีทุกประเภทที่น่าสนใจ จึงทำให้คนที่สนใจดูจั่วน้อยลง ไม่ชอบดูการแสดงจั่วในเวลาจัดพิธีกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ศาลเจ้ายกเลิกการแสดงจั่วในพิธีกรรม

สรุปได้ว่า ศาลเจ้ากวนอูมีการเปลี่ยนแปลงด้านลักษณะศาลเจ้า ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมีปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้านลักษณะศาลเจ้า คือ ศาลเจ้าทาสี ซ่อมแซมใหม่ พร้อมมีการสร้างอาคารหรือรูปปั้นใหม่ที่ศาลเจ้า การเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ คือ ผู้ศรัทธาเทพเจ้ากวนอูมีการเปลี่ยนแปลง และสมัยก่อนมีความเชื่อขอพรด้านการเพาะปลูก ด้านความปลอดภัย

ของประเทศชาติและประชาชนของเทพเจ้ากวนอูเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน และผู้ศรัทธามีการเปลี่ยนแปลงด้วย การเปลี่ยนแปลงด้านพิธีกรรม สรูปคือ ขั้นตอนของการจัดพิธีกรรมลดลงบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจของสังคมปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจที่ดีทำให้ผู้คนมาสักการะที่ศาลเจ้ามากขึ้น แต่ก็ทำให้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ สูงขึ้น ศาลเจ้าจึงลดลงขั้นตอนในการจัดพิธีกรรม ปัจจัยด้านสังคม คือ การประกอบอาชีพของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง คนในชุมชนมีการย้ายออก คนดูแลศาลเจ้า และการเดินทาง ทำให้ความเชื่อและผู้ศรัทธาเปลี่ยนแปลงไปบ้าง และปัจจัยด้านความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี เช่น เผยแพร่ศาลเจ้าโดยเฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น ถึงแม้ความเชื่อและพิธีกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ชาวบ้านในชุมชนบริเวณโดยรอบศาลเจ้าก็ยังคงมีการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ในปัจจุบัน

บทที่ 4

บทบาทของศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูที่มีต่อสังคมไทย

จากตำนานของจีนกล่าวไว้ว่าเมื่อเทพเจ้ากวนอูยังมีชีวิตอยู่ เป็นขุนพลที่มีชื่อเสียง มีความซื่อสัตย์ จงรักภักดี กตัญญูรู้คุณ เชี่ยวชาญในด้านสงคราม และจากเหตุผลต่าง ๆ ท่านจึงได้รับความนิยมมากหลังจากท่านสิ้นไป ถูกยกย่องเป็นเทพเจ้าชั้นสูงจนมีฐานะเทียบเท่ากับขงจื้อในประเทศจีน ชาวจีนจึงเกิดความเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูสามารถคุ้มครองประชาชนในหลาย ๆ ด้าน เวลาชาวจีนจากประเทศจีนอพยพมาประเทศไทยพร้อมนำความเชื่อเทพเจ้ากวนอูเข้ามาในประเทศไทย เพื่อหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาปกป้องตัวเอง และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจด้วย ดังนั้น การสร้างศาลเจ้ากวนอูนั้นเพื่อเป็นสิริมงคล ขอโชคลาภ ความปลอดภัย ความสำเร็จต่าง ๆ และเป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิตของชาวจีนโพ้นทะเลในอดีต และสืบทอดรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี จากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์ที่ตลาดสมเด็จพระยาและตลาดพลู ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูมีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทย นั่นก็คือ มีบทบาทด้านจิตใจและสังคม บทบาทด้านเศรษฐกิจ และบทบาทด้านวัฒนธรรม ซึ่งจากการมีความศรัทธาที่มีต่อเทพเจ้ากวนอูของศาลเจ้ากวนอู สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อและความเข้มแข็งของการสืบทอด จึงทำให้ศาลเจ้ากวนอูคงอยู่ได้ถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทบาทของศาลเจ้ากวนอู ฝั่งธนบุรี ดังนี้

4.1 บทบาทด้านจิตใจและสังคม

- 4.1.1 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา
- 4.1.2 ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต
- 4.1.3 สร้างความสามัคคีทั้งชุมชนภายในและภายนอก
- 4.1.4 ตอบแทนช่วยเหลือสังคม

4.2 บทบาทด้านเศรษฐกิจ

- 4.2.1 สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
- 4.2.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

4.3 บทบาทด้านวัฒนธรรม

- 4.3.1 การสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีน
- 4.3.2 การผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน

ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

4.1 บทบาทด้านจิตใจและสังคม

ศาลเจ้าถือเป็นศาสนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีความสำคัญต่อทั้งคนไทย คนไทยเชื้อสายจีน และคนในชุมชน การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จากการลงพื้นที่ที่ตลาดสมเด็จพระยาและตลาดพลู ผู้วิจัยได้เห็นถึงบทบาทของศาลเจ้ากวนอูที่มีผลต่อสังคมไทย ที่เห็นได้ชัด คือ บทบาทด้านจิตใจและสังคม ไม่ว่าจะเป็นบทบาททางด้านยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมและมีความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต สร้างความสามัคคีในชุมชนทั้งภายในและภายนอก รวมถึงบทบาทด้านทางตอบแทนช่วยเหลือสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา

เนื่องจากศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) มีขนาดใหญ่มาก และเป็นจุดชมวิวยอดนิยมแม่น้ำเจ้าพระยา จึงมีผู้ศรัทธาเข้าไปสักการะและทำบุญเป็นจำนวนมาก ส่วนศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ตั้งอยู่ในซอยเล็กและลึก วันปกติผู้ศรัทธาเข้าไปไหว้จำนวนไม่มาก ผู้ศรัทธาที่เข้ามาสักการะเทพเจ้ากวนอูมีทั้งคนไทย คนไทยเชื้อสายจีน และชาวบ้านของบริเวณนั้น ศาลเจ้ากวนอูถือเป็นศูนย์รวมใจของชุมชน เพราะศาลเจ้ากวนอูเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ยังปฏิบัติสืบทอดความเชื่อและประกอบพิธีกรรมให้คงอยู่ถึงปัจจุบัน ผู้ศรัทธาได้กำลังใจ ความสบายใจ และความมุ่งมั่นในการดำรงชีวิตจาก ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูนั้น

ตั้งที่ คุณลาล่า ผู้มากราบไหว้เทพเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) คนไทย (13 ตุลาคม 2562 : สัมภาษณ์) บอกว่า

“เรามาไหว้ขอพรที่ประมาณ 2 ปีแล้ว ไหว้แล้วรู้สึกมีพลังในการทำงานมากขึ้น เวลาเรากลับไปทำงาน มันก็ทำให้เรารู้สึกสดชื่น เพราะมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจก็คือเจ้าพ่อ (กวนอู) คนไทยกับคนจีนในเมืองไทยก็อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นศาสนา หรือความศรัทธา แต่ละคนมีความมุ่งมั่น แต่ละคนมีความศรัทธาที่ไม่เหมือนกัน วันนี้ใครมาขอพรด้านไหน อะไร ยังไง มันก็คือความตั้งใจด้วยจิตใจของเขา ศาลเจ้านี้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของทั้งคนไทยและคนจีนด้วย ไม่ใช่แค่ของคนไทยหรือคนจีนฝ่ายเดียวค่ะ”

จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็น ศาลเจ้ากวนอูเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของทั้งคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน ผู้ศรัทธามาสักการะเทพเจ้ากวนอูแล้วจะมีความมุ่งมั่นในการทำงานและชีวิต ซึ่งศาลเจ้ากวนอูช่วยให้ผู้ศรัทธาเกิดความสุขสบายใจ ความมั่นใจในด้านต่าง ๆ ส่งผลที่ดีต่อจิตใจของบุคคล

ตั้งที่ คุณ Cherry ผู้มากราบไหว้เทพเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) คนไทยเชื้อสายจีน (29 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) บอกว่า

“เราเป็นลูกศิษย์อากง เราก็ไม่เคยเจออากงกวนอูนะคะ ท่านอยู่คนละยุคกับเรา แต่เรารู้สึกว่าเวลาเรานับถือแล้ว เราศรัทธา ศรัทธาว่าท่านมีอยู่จริง

ศรัทธาว่าท่านมีบารมี คும்ครองเรา เราก็จะรู้สึกอบอุ่น จะทำอะไรก็รู้สึกว่า ไม่ค่อยกลัวว่าใครจะมาทำอะไร เราก็รู้สึกว่าอากังคும்ครอง แต่ในขณะนั้นทุกสิ่งอย่างต้องเป็นคนดี ถ้าเราไม่เป็นคนดี เทพหรือพระที่ไหนก็ไม่มาดูแลหรอก การที่เราจะตอบแทนที่เราารู้สึกว่าท่านดูแลเรา ขอพรหรืออะไรท่านช่วยเราตลอดแล้วจะตอบแทนท่านสิ่งเดียวกันก็คือท่านอยากให้เราเป็นคนดี เราเป็นคนดีก็ถือว่าเป็นการตอบแทนอากังคแล้ว”

จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็น เทพเจ้ากวนอูมีความศักดิ์สิทธิ์ ผู้สักการะศรัทธาเทพเจ้ากวนอูแล้วเชื่อว่าท่านคும்ครองอยู่ ทำให้มีความกล้าหาญในการดำรงชีวิตหรือการทำงานต่างๆ แต่ผู้ศรัทธาเชื่อว่าจะต้องทำตัวเองให้ดี ต้องเป็นคนดีท่านจึงให้คும்ครอง เทพเจ้ากวนอูมีความสำคัญต่อจิตใจของผู้ศรัทธา

ตั้งที่ คุณปิยวรรณ จรรย์เบญจพล ผู้มาราบไหว้เทพเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) คนไทย (1 ธันวาคม 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์คอยคும்ครอง รู้สึกคนจากที่อื่นมาราบไหว้มากขึ้น ก็มีสิ่งผลด้านจิตใจเรานะ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวในยามมีความสุขหรือความทุกข์ เวลาเจออุปสรรคหรือทุกข์ใจ เราก็มาบอกท่าน แล้วจะรู้สึกสบายใจมากขึ้น เกิดความคิดว่าเราจะข้ามอุปสรรคได้แน่นอน เพราะมีอากังคும்ครองเรา เหมือนที่นี้ยึดเป็นที่พึ่งในยามทุกข์ แล้วมีสร้างสามัคคีด้วย เช่น เวลามีสานแห่งเจ้าพ่อ คนในชุมชนก็จะไปพบเจอช่วยกันร่วมงาน”

จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็น ผู้ศรัทธาคิดว่าเทพเจ้ากวนอูมีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถส่งผลกระทบต่อจิตใจของคน ซึ่งเวลาเจอปัญหาหรือไม่สบายใจ มาสักการะเทพเจ้ากวนอูจะรู้สึกดีขึ้น ทำให้ผู้ศรัทธามีกำลังใจตนเองจะสามารถข้ามอุปสรรคไปได้เพราะเชื่อว่าท่านจะคும்ครองให้พรตนเอง และเวลาจัดงานแห่งเจ้าพ่อ ชาวบ้านของชุมชนจะร่วมมือช่วยกันในงานแห่งเพื่อจัดงานแห่งให้สำเร็จ สะท้อนให้เห็นเทพเจ้ากวนอูเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธาและพิธีกรรมงานแห่งเจ้าพ่อกวนอูสร้างความสามัคคีในชุมชน

และตั้งที่ คุณป้อ ผู้ศรัทธาเทพเจ้ากวนอูและผู้ช่วยดูแลศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) (13 ตุลาคม 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“ผมมาช่วยงานอากังประมาณ 10 ปี แล้ว เพราะศรัทธาอากัง และเวลามีปัญหาสิ่งใดที่คิดไม่ออก มีปัญหาหรือไม่ปัญหา ดีใจหรือไม่ดีใจ ผมก็มาไหว้ ดีใจก็มาบอกอากัง ไม่ดีใจก็มาบอกอากังว่า เรามีปัญหาตอนนี้ะ มีปัญหาแบบนี้เหมือนแบบว่า เรื่องเรียนเรื่องงาน เหมือนเราอธิบาย เทพเจ้าฟังอยู่ตลอดเวลา พอฟังแล้ว เราก็รู้สึกสบายใจ เหมือนในสิ่งที่มองไม่เห็น มองไม่รู้เรื่อง ท่านจะ

ช่วยเรา เวลามีปัญหาในชีวิต สติหลุด โม่โห เคียดยด ถ้าเดินทางมาศาลเจ้า ผมก็แค่เดินเข้าไปเท่านั้นเอง ทุกอย่างจบ ในสิ่งที่คิดไม่ออกหรือคิดไม่ได้ ให้เรามีสติตลอด ของผมไปไหว้ที่ไหนก็แล้วแต่ ก็ต้องกลับมาที่นี่ ศาลเจ้ากวนกง (กวนอู) มีเยอะเยอะ แต่ทำไมเราถึงต้องกลับมาที่นี่ เพราะเรามีความผูกพัน มันมีความรักในสิ่งที่เราไหว้ เรานับถือ เวลาเราไปไหว้ที่อื่นแล้ว เป็นกวนกงเหมือนกัน แต่ในความรู้สึกข้างในใจลึก ๆ ของเรา รู้สึกมันไม่ค่อยสบายใจ หรือว่าเราไหว้เราได้พลังที่ไม่เต็มที่ แต่เรามาไหว้ที่นี่ ท่านนั่งอยู่เฉย ๆ เราก็รู้สึกมีความสุขแล้ว เราได้รับความสุขกลับไปก็ถือว่าท่านให้พรแล้วนะ”

จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็น ผู้ศรัทธามีความเคารพนับถือเทพเจ้ากวนอูเป็นอย่างมาก และเคารพท่านมากเปรียบเหมือนเป็นผู้ใหญ่ในครอบครัว ศาลเจ้านี้และเทพเจ้ากวนอูทำให้ผู้ศรัทธารู้สึกสบายใจ มีสติ และมีความสุข ไม่ว่าจะมีความสุขหรือทุกข์ใจ ก็จะมาบอกเล่าสิ่งต่าง ๆ กับเทพเจ้ากวนอู เทพเจ้ากวนอูทำให้ผู้ศรัทธารู้สึกมีพลังและกำจัดอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ดี ผู้ศรัทธามีความเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูอยู่กับตนเองตลอด ซึ่งเทพเจ้ากวนอูมีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถส่งผลที่ดีต่อจิตใจของผู้ศรัทธา เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและที่พึ่งทางใจสำหรับผู้ศรัทธา

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า เทพเจ้ากวนอูของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) สามารถส่งผลกระทบที่ดีแก่จิตใจของผู้ศรัทธา เทพเจ้ากวนอูมีความศักดิ์สิทธิ์ เวลาผู้ศรัทธาเจออุปสรรคหรือปัญหาที่ไม่รู้แก้ไขอย่างไร ก็จะไปสักการะเทพเจ้ากวนอู บอกเล่าให้ท่านฟัง และขอความช่วยเหลือจากท่าน เมื่อผู้ศรัทธาได้มาสักการะบูชาเทพเจ้ากวนอูแล้วจะมีความมุ่งมั่นในการทำงานและการดำรงชีวิต ทำให้เกิดความสบายใจ ความมั่นใจในด้านต่าง ๆ ทำให้ผู้ศรัทธามีกำลังใจเชื่อในตนเองว่าจะสามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ ทำให้มีสติ และมีความสุข ซึ่งความเชื่อเทพเจ้ากวนอูเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา

4.1.2 ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

คุณธรรม หมายถึง ความดีของการประพฤติ รู้ว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ เพื่อสร้างประโยชน์แก่คนอื่นและสังคม จริยธรรม หมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติหรือหลักธรรมที่เป็นข้อประพฤติมีความถูกต้องปฏิบัติในหมู่คณะ เทพเจ้ากวนอูเป็นสัญลักษณ์แห่งคุณธรรมจริยธรรม มีการรู้คุณและตอบแทนคุณ มีความกล้าหาญ จึงได้นับถือกันอย่างแพร่หลาย

ชื่อสัตย์ หมายถึง ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง สุจริต หมายถึง ประพฤติชอบ ประพฤติในทางที่ถูกต้อง ตรงข้ามกับคำว่า ทุจริต เทพเจ้ากวนอูเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มินิทานที่ชาวบ้านรู้จักกันดีสะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของเทพเจ้ากวนอู เช่น บุกเตี่ยวพันลี (千里走单骑) สะท้อนให้เห็นถึงเทพเจ้ากวนอูเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ดังที่ CHENG ZHANG และ JIN XIE ZHONG (2019 : 97-109) กล่าวว่า เล่าเกี่ยวกับกวนอูแยกกันไปคนละ

ทิศในระหว่างสงคราม กวนอูยอมจำนนโจโฉเพื่อสามารถดูแลพี่สะใภ้ทั้งสองท่านคือเมียของเล่าปี่ แต่ทำสัญญาสามข้อกับโจโฉว่า 1. ถ้าวายอมแพ้ต่อฮ่องเต้แห่งราชวงศ์ฮั่น ไม่ไช่ยอมแพ้โจโฉ 2. ที่อยู่ที่สะใภ้ทั้งสองขอให้เบิกเบี้ยหวัดของพระเจ้าอาเลี้ยงดู ผู้คนทั้งหลายห้ามล่วงพันเข้าประตูเด็ดขาด 3. หากได้ข่าวพระเจ้าอา (เล่าปี่) ไม่ว่าจะไกลมากเพียงใด จะขอออกไปตามหา ในช่วงเวลาอยู่ที่โจโฉ กวนอูทำความดีความชอบในการศึกให้โจโฉ และโจโฉให้ความสนใจมากกับกวนอู มอบรางวัลของต่าง ๆ ที่มีค่าให้กวนอู แต่เวลากวนอูรู้ข่าวว่าเล่าปี่ยังมีชีวิตอยู่ รีบลากับโจโฉและพาพี่สะใภ้ทั้งสองท่านไปหาเล่าปี่ และไม่ได้นำทรัพย์สินสิ่งของใด ๆ ที่โจโฉมอบให้ติดตัวไป เว้นแต่ม้าเซ็กเท้าวเท่านั้น กวนอูขี่ม้าคุ้มครองรถของพี่สะใภ้ทั้งสองเดินทางไปไกลและฝ่าห่าด้านสังหารหกขุนพลจึงหาเล่าปี่ได้ จากเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นกวนอูซื่อสัตย์กับเล่าปี่ ไม่หลงในอำนาจและเงินทอง จำหน้าที่และรักษาสัญญาที่เคยพูด จึงได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้าน และชาวบ้านเอากวนอูเป็นตัวอย่างที่ดี ทำตามความซื่อสัตย์สุจริตของท่าน ในนวนิยายสามก๊กและตำนานพื้นบ้านยังมีเรื่องเล่าต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมจริยธรรมของเทพเจ้ากวนอู

จากการลงภาคสนามที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ผู้วิจัยพบว่าผู้ศรัทธามากราบไหว้เทพเจ้ากวนอู เนื่องจากเทพเจ้ามีความศักดิ์สิทธิ์สามารถคุ้มครองให้พรในหลาย ๆ ด้าน แต่ผู้สักการะต้องทำสิ่งที่ถูกต้อง ถ้าเอาสิ่งที่ไม่ดีไปขอพรผู้ศรัทธามีความเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูจะไม่ให้พร เพราะนับถือท่านเป็นบุคคลตัวอย่าง และคนที่นับถือเทพเจ้ากวนอูจะยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมของท่านในชีวิตประจำวันและการงาน การทำธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะคนที่ทำธุรกิจ ทำค้าขายเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพแห่งความซื่อสัตย์และยุติธรรม ดังนั้นการทำธุรกิจก็ต้องมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ไม่หลอกลวง จึงสามารถทำต่อไปได้ทำได้ดี

ตั้งที่ คุณ Cherry ผู้มากราบไหว้เทพเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) คนไทยเชื้อสายจีน (29 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) บอกว่า

“เราเป็นลูกศิษย์อาภิง เราก็ไม่เคยเจออาภิงกวนอูนะคะ ท่านอยู่คนละยุคกับเรา แต่เรารู้สึกว่าเวลาเรานับถือแล้ว เราศรัทธา ศรัทธาว่าท่านมีอยู่จริง ศรัทธาว่าท่านมีบารมี คุ้มครองเรา เราก็มารู้สึกอบอุ่น จะทำอะไรก็รู้สึกว่าจะไม่ค่อยกลัวว่าใครจะมาทำอะไร เรารู้สึกว่าอาภิงคุ้มครอง แต่ในขณะนั้นทุกสิ่งอย่างต้องเป็นคนดี ถ้าเราไม่เป็นคนดี เทพหรือพระที่ไหนก็ไม่มาดูแลหรอก การที่เราจะตอบแทนที่เราารู้สึกว่าท่านดูแลเรา ขอพรหรืออะไรท่านช่วยเราตลอดแล้วจะตอบแทนท่านสิ่งเดียวกันก็คือท่านอยากให้เราเป็นคนดี เราเป็นคนดีก็ถือว่าเป็นการตอบแทนอาภิงกวนอูแล้ว”

จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็น ผู้ศรัทธามีความเชื่อว่าต้องกระทำความดีและมีคุณธรรมจริยธรรมตามเทพเจ้ากวนอู เทพเจ้าที่ตนเองเคารพนับถืออยู่ เทพเจ้านั้นจะปกป้องคุ้มครอง

ชีวิตตนเอง ให้ชีวิตดีขึ้นและมีความสุขด้วย อีกอย่างคือเทพเจ้ากวนอูคุ้มครองรักษาชีวิตชาวบ้าน การทำความดีก็ถือเป็นการตอบแทน และความศรัทธาต่อท่านด้วย

ตั้งที่ นางฟ้า ผู้มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จเจ้าพระยา) คนไทย (4 สิงหาคม 2562 : สัมภาษณ์) บอกว่า

“การที่เรามาบูชาหรือไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เหมือนกับเป็นที่ยึดเหนี่ยว เป็นกำลังใจ อย่างน้อยเราจะสู้หรือจะต่อสู้อะไร เรามีท่านอีกองค์ที่ดูแลเราอยู่ ถ้าเราเชื่อว่าท่านอยู่กับเรา ที่เชื่อว่าคุณเชื่อตรงนั้นจะช่วยให้เราได้ ถ้ามองในทางปฏิบัตินะ ที่เชื่อเทพเจ้าช่วยเหลือคนที่ดี วันนี้เขาอาจจะขอท่านทำในสิ่งที่ถูกต้อง แต่ถ้าเกิดวันหนึ่งขอสิ่งที่ไม่ถูกต้องด้วยกับตัวเขาเอง ท่านอาจจะไม่ได้ช่วยอะไร สุดท้ายก็คือทำดีได้ดี”

จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็น ผู้ศรัทธาที่นับถือเทพเจ้ากวนอูคิดว่าเทพเจ้ากวนอูมีความศักดิ์สิทธิ์ ยึดเหนี่ยวจิตใจและให้กำลังใจแก่ผู้ศรัทธา เพราะเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูจะปกป้องคุ้มครองคนที่ดี ไม่ช่วยเหลือในสิ่งที่ไม่ดี ผู้ศรัทธาจึงมีการปฏิบัติตามความเชื่อนั้นด้วยการเป็นคนดี ทำดีได้ดี เชื่อตรงเหมือนเทพเจ้ากวนอู ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

ตั้งที่ คุณรพีชา ผู้ช่วยดูแลโรงเจของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) (29 มิถุนายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“มาไหว้อากงแล้วจะทำให้เรามีกำลังใจในการทำงาน เราศรัทธาอากง ก็ต้องปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมตามอากงอยู่แล้ว อากงเป็นเทพเจ้ายุติธรรมและซื่อสัตย์ ในการทำงานผมต้องซื่อตรง ซื่อสัตย์ต่อองค์กรและลูกค้า ให้บริการเต็มที่กับลูกค้า”

จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็น ผู้ศรัทธานับถือเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้ายุติธรรมและซื่อสัตย์ คุณธรรมจริยธรรมของเทพเจ้ากวนอูส่งผลกระทบที่ดีในการดำรงชีวิตของผู้ศรัทธา ผู้ศรัทธาคิดว่าศรัทธาเทพเจ้ากวนอูก็ต้องเป็นคนที่มีนิสัยดี ปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมตามเทพเจ้ากวนอู ผู้ศรัทธาจึงซื่อสัตย์ต่อองค์กรและในการประกอบอาชีพต่าง ๆ

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า อยู่ในความคิดของผู้ศรัทธา เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้ามีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์ ยุติธรรม ช่วยเหลือดูแลคนดีหรือสิ่งที่ดี ผู้ที่ศรัทธาเทพเจ้ากวนอูนับถือเทพเจ้ากวนอูเพราะท่านเป็นคนที่มีนิสัยดีในเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ และเมื่อเสียชีวิตแล้วท่านได้กลายเป็นเทพเจ้าแล้วมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองปกป้องประชาชน ผู้ศรัทธารักเทพเจ้ากวนอู นำท่านเป็นตัวอย่างที่ดี มีการกระทำที่ดีในการดำรงชีวิต อีกอย่างคือผู้ศรัทธามีความเชื่อว่าเทพเจ้ากวนอูคุ้มครองให้พรกับคนที่มีการกระทำที่ดี ไม่ช่วยเหลือคนที่ขอสิ่งที่ไม่ดี ผู้ศรัทธาจึงยึดคุณธรรมจริยธรรมตามท่านในชีวิตประจำวันหรือการทำงานต่าง ๆ เพื่อขอพรศักดิ์สิทธิ์จากท่าน คนได้พรจากเทพเจ้ากวนอูก็จะ

ทำความดีเพื่อขอบคุณและตอบแทนท่านที่ช่วยเหลือคุ้มครองตนเอง

4.1.3 สร้างความสามัคคีทั้งชุมชนภายในและภายนอก

สามัคคี หมายถึง ความปรองดองกัน ร่วมมือร่วมใจกันทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้บรรลุผล ตามที่คาดหวัง ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน เป็นหัวใจเดียวกันหมดเพื่อปฏิบัติงานตามที่ต้องการ ศาลเจ้า กวนอูเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อเทพเจ้ากวนอู โดยการจัด พิธีกรรม ผู้ศรัทธาและชาวบ้านของชุมชนบริเวณนั้นมีความเชื่อเข้าร่วมพิธีกรรมทำบุญ สักการะหรือ ช่วยกันจัดพิธีกรรมจะได้รับความเป็นสิริมงคล เทพเจ้าจะช่วยเหลือคุ้มครองชีวิตให้ดีขึ้น ลูกหลาน อากงจะร่วมมือร่วมใจกันเพื่อจัดพิธีกรรมให้สำเร็จสมบูรณ์ ซึ่งจากพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาด สมเด็จพระเจ้าพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ที่จัดขึ้น สร้างความสามัคคีในชุมชนทั้งภายในและ ภายนอก พิธีกรรมที่สะท้อนให้เห็นการสร้างสามัคคีอย่างชัด คือ พิธีกรรมทิ้งกระดาษของ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) และพิธีกรรมงานแห่ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ถ้าดูจากการดูแลศาลเจ้า ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) มีผู้จัดการศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า และคณะกรรมการศาลเจ้า จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า สมาชิกของคณะกรรมการ ศาลเจ้าส่วนมากเป็นชุมชนชาวบ้านแถวบริเวณศาลเจ้า หรือมีความศรัทธาเทพเจ้ากวนอูตั้งแต่ บรรพบุรุษ รุ่นพ่อแม่หรือรุ่นปู่ย่าตายายเคยอาศัยอยู่ในชุมชนนั้นและเป็นกรรมการศาลเจ้า ถึงแม้ ปัจจุบันย้ายไปอาศัยอยู่นอกหมู่บ้านแล้ว แต่ยังร่วมมือร่วมใจกันดูแลศาลเจ้าถึงปัจจุบัน เมื่อหลายสิบ ปีก่อน จากเหตุผลต่าง ๆ ทำให้ศาลเจ้าขาดทุนในการจัดพิธีกรรม ชุมชนชาวบ้านและผู้ศรัทธาช่วยกัน บริจาคเพื่อทำให้พิธีกรรมประสบความสำเร็จ และถ้ายังขาดทุนอีก สมาชิกของคณะกรรมการศาลเจ้า ใช้เงินส่วนตัวมาจัดงาน ปัจจุบันศาลเจ้ามีผู้มากราบสักการะเป็นจำนวนมากและได้รับบริจาคต่าง ๆ ทำให้ศาลเจ้ามีทุนมาจัดพิธีกรรม แต่คณะกรรมการศาลเจ้ายังอยู่ได้แบบมีความสามัคคี เป็นหัวใจ เดียวกันหมดในเรื่องการดูแลศาลเจ้า และรายชื่อสมาชิกของกรรมการศาลเจ้ามีเปลี่ยนใหม่ทุกปี แต่ยังคงมีการร่วมมือร่วมใจทำศาลเจ้าให้คงอยู่ได้ไม่เคยเปลี่ยน ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ไม่ได้มี คณะกรรมการดูแลศาลเจ้า แต่มีชาวบ้านชุมชนที่นับถือเทพเจ้ากวนอูมาช่วยกันดูแลศาลเจ้าด้วยความจริงใจ หรือเรียกเป็นผู้ช่วยดูแลศาลเจ้าก็ได้ ผู้ช่วยดูแลศาลเจ้ามีทั้งชาวบ้านชุมชนของบริเวณ ศาลเจ้า และมีคนมาจากนอกชุมชนด้วย วันปกติผู้ศรัทธาเข้ามาสักการะน้อย แต่เหตุผลหนึ่งที่ศาลเจ้า ยังคงอยู่ได้ เนื่องจากผู้ช่วยดูแลศาลเจ้ากลุ่มนี้กับผู้จัดการศาลเจ้าร่วมมือการดูแลศาลเจ้ากวนอู (ตลาด พลู) บางครั้งศาลเจ้าไม่มีค่าน้ำค่าไฟบุคคลเหล่านี้ก็จะออกค่าใช้จ่ายเอง เวลาว่างแล้วก็มาช่วยกันดูแล ศาลเจ้า ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นศาลเจ้ากวนอูได้สร้างความสามัคคีระหว่างผู้ศรัทธา

พิธีกรรมทิ้งกระดาษถือเป็นพิธีกรรมใหญ่ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) ในวันนี้ ชาวบ้านชุมชนร่วมมือทำอาหารบูชาท้าวเวสสุวรรณกับสัมภเวสี และบางร้านมีการแจกอาหาร ฟรีให้คนที่มาทำบุญและคนที่มารอรับของที่ศาลเจ้า ดังภาพที่ 36 ชาวบ้านทุกคนในชุมชนและนอก

ชุมชนมาทำบุญด้วยกันที่ศาลเจ้ากวนอู ซึ่งพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) รวบรวมผู้ศรัทธา คนที่อยากทำบุญอยู่ด้วยกัน ร่วมมือร่วมใจกันทำบุญ ถือเป็น การสร้างความสามัคคีในชุมชนทั้งภายในและภายนอก

ภาพที่ 36 ชาวบ้านชุมชนบริเวณศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ร่วมมือทำอาหารแจกฟรีให้คนที่มาทำบุญและคนที่มารอรับของที่ศาลเจ้า

ที่มา: HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2562

พิธีกรรมงานแห่เป็นพิธีกรรมใหญ่ที่สุดของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ระยะทางของการเดินแห่เทพเจ้ากวนอูนั้นมีระยะทางที่ยาวมาก แต่คนที่เข้าร่วมงานแห่ก็จะอยู่ตั้งแต่เริ่มงานแห่จนจบงาน ในวันนี้ ชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ รวมถึงลูกหลานอาภิงจะกลับมาเข้าร่วมพิธีกรรมงานแห่ มีเงินช่วยออกเงิน มีแรงช่วยลงแรง ร่วมมือกันทำให้งานแห่จัดได้สำเร็จ ทั้งยังมีคณะต่าง ๆ ที่มีการแสดงในระหว่างแห่เจ้า คนที่แบกของใช้ต่าง ๆ ของงานแห่ ดังภาพที่ 37 และยังมีรถส่งขนมกับน้ำตลอดทางการเดินแห่ ทุกคนที่เข้าร่วมงานแห่ได้เป็นน้ำใจเดียวกัน ร่วมมือร่วมใจเพื่อจัดงานแห่ให้สมบูรณ์และสำเร็จ ซึ่งพิธีกรรมงานแห่สร้างความสามัคคีระหว่างผู้คนที่ศรัทธาเทพเจ้ากวนอู ทั้งยังมีพิธีกรรมอื่นสร้างความสามัคคีด้วย เช่น พิธีกรรมทิ้งกระดาษ ทำให้ชาวบ้านทั้งชุมชนภายในและภายนอกร่วมมือกันทำบุญที่ศาลเจ้ากวนอู พร้อมร่วมมือช่วยกันเตรียมจัดพิธีกรรม ดังภาพที่ 38

ภาพที่ 37 งานแห่ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: เฟซบุ๊กของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ภาพที่ 38 ชาวบ้านและผู้ดูแลศาลเจ้าร่วมมือเตรียมจัดอาหารที่แจกในงานทิ้งกระจาดของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

ที่มา: คุณป้อ ผู้ศรัทธาเทพเจ้ากวนอูและผู้ช่วยดูแลศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

จึงเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) หรือศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มีบทบาททางด้านสังคม คือ สร้างความสามัคคีทั้งชุมชนภายในและภายนอก ทั้งคณะกรรมการ

ศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้ศรัทธา และชาวบ้านภายในชุมชนร่วมมือร่วมใจช่วยกันเพื่อให้งานพิธีกรรมของ ศาลเจ้าประสบความสำเร็จในฐานะคนที่มีความศรัทธาต่อเทพเจ้ากวนอูเหมือนกัน ในวันปกติบุคคลเหล่านี้อาจจะต่างคนต่างอยู่ และไม่ได้รู้จักกัน แต่สามารถรวบรวมอยู่ด้วยกันโดยมีจุดมุ่งหมายในการทำสิ่งเดียวกันเนื่องจากมีความเชื่อเหมือนกัน ทำงานเป็นที่มั่งงมอย่างสามัคคี

4.1.4 ตอบแทนช่วยเหลือสังคม

ศาลเจ้ากวนอูมีบทบาทช่วยเหลือคนในสังคม บทบาทนี้ที่เห็นได้ชัดเจน คือ งานที่งกระจาด ที่งกระจาดมีผู้ศรัทธาทำบุญที่ศาลเจ้ากวนอูเป็นมากมาย มีบริจาคข้าว มีบริจาคเงิน ศาลเจ้าเอาทรัพย์สินเหล่านี้มาทำบุญช่วยเหลือคนที่ยากในสังคม ในวันนั้นจะมีผู้คนที่ต้องการช่วยเหลือมารับข้าวสารและอาหารที่ศาลเจ้า ดังภาพที่ 39 และภาพที่ 40 ซึ่งถือเป็นการตอบแทนช่วยเหลือสังคม ทั้งยังมีการบริจาคข้าวสาร ให้กับโรงเรียนที่ขาดแคลน หรือเวลามีน้ำท่วมในพื้นที่ใด ก็จะมีการช่วยบริจาคสิ่งของต่าง ๆ ด้วย

ภาพที่ 39 ผู้ยากไร้มารอแจกข้าวในที่งกระจาดของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2562

ภาพที่ 40 ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) แจกข้าวให้ผู้ยากไร้ในสังคม

ที่มา: Facebook ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

จากการศึกษาบทบาทด้านจิตใจและสังคมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) สะท้อนให้เห็นถึง เทพเจ้าและศาลเจ้ากวนอูเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สำหรับผู้ศรัทธา จากการไหว้เทพเจ้ากวนอูและการเข้าร่วมพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู ทำให้ผู้ศรัทธา เชื่อว่าเทพเจ้าจะคุ้มครองตนเอง เกิดความสบายใจ มีสติ มีความมุ่งมั่น และมีกำลังใจในการดำรงชีวิต การทำสิ่งต่าง ๆ ผู้ศรัทธาจะยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมของเทพเจ้ากวนอูในการดำเนินชีวิต เช่น มีการ กระทำที่ดีในการดำรงชีวิต ซื่อสัตย์กับองค์กรและลูกค้า เพื่อขอพรศักดิ์สิทธิ์จากท่าน คนได้พรจาก เทพเจ้ากวนอูก็จะทำความดีเพื่อขอบคุณและตอบแทนท่านที่ช่วยเหลือคุ้มครองตนเอง และมีบทบาท สร้างความสามัคคีทั้งชุมชนภายในและภายนอก คณะกรรมการศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้ศรัทธา และ ชาวบ้านภายในชุมชนร่วมมือร่วมใจช่วยกันเพื่อให้งานพิธีกรรมของศาลเจ้าประสบความสำเร็จใน ฐานะมีความศรัทธาต่อเทพเจ้ากวนอูเหมือนกัน ในวันปกติบรรดาบุคคลเหล่านี้อาจจะต่างคนต่างอยู่ และไม่ได้รู้จักกัน แต่สามารถรวบรวมอยู่ด้วยกันโดยมีจุดมุ่งหมายในการทำสิ่งเดียวกันเนื่องจากมี ความเชื่อเหมือนกัน ทำงานเป็นทีมงามอย่างสามัคคี ทั้งยังมีบทบาททางด้านตอบแทนช่วยเหลือสังคม เช่น ในงานทิ้งกระจาดทางศาลเจ้ากวนอูมีการแจกข้าวช่วยเหลือผู้ยากไร้ของสังคม ซึ่งเห็นได้ว่า ศาลเจ้ากวนอูเป็นศาลเจ้าที่ส่งผลกระทบที่ดีต่อคนในสังคม

4.2 บทบาทด้านเศรษฐกิจ

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีความเก่าแก่ คนที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้าก็จะท่องเที่ยวบริเวณศาลเจ้าด้วย ผู้วิจัย ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูฝั่งธนบุรี เมื่อผู้วิจัยได้ลงภาคสนามเก็บข้อมูล พบว่า ศาลเจ้ากวนอูยังมีบทบาทด้านเศรษฐกิจ สรุป คือ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีร้านกาแฟร้าน หนึ่งที่เปิดอยู่ข้าง ๆ ศาลเจ้า ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นอาคารจีนโบราณมีประวัติยาวนาน จาก การลงสัมภาษณ์พบว่า ร้านนี้เป็นร้านเปิดใหม่ยังไม่ถึงหนึ่งปี เพราะคนที่เข้ามาไหว้เทพเจ้ากวนอู เห็น มีอาคารจีนแบบโบราณและสวยงาม อยากเข้าไปดู มีคนมาสอบถามบ่อย เจ้าของจึงเปิดเป็นร้าน กาแฟเพื่อให้ลูกค้าพักผ่อนกินกาแฟและชมวิวแม่น้ำเจ้าพระยา ชมอาคารเก่าแก่ได้ ปัจจุบันผู้ที่มา สักการะที่ศาลเจ้ากวนอูนิยมไปบริเวณที่ร้านกาแฟหลังจากกราบไหว้เทพเจ้า โดยเฉพาะในวันเสาร์วัน อาทิตย์และวันที่มีพิธีกรรม จำนวนลูกค้าของร้านกาแฟมีมากกว่าวันปกติ

ดังที่ คุณสุชัญญา อนุภาพ พนักงานร้านกาแฟที่อยู่ข้าง ๆ ศาลเจ้ากวนอู (ตลาด สมเด็จพระยา) (29 พฤศจิกายน 2562 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“คนที่มาไหว้เทพเจ้าที่ศาลเจ้ากวนอูนี้มาแล้วพบว่าที่นี่มีร้านค้าแพก็เข้ามา
มาร้านค้าแพสังเคราะห์อาหารหรือชมวิวด้วย บางคนไม่รู้ว่่าที่นี่มีศาลเจ้า มา
กินกาแพที่ร้าน พอมาถึงพบว่ามีศาลเจ้าที่เก่าแก่สวยงาม ก็เข้าไปไหว้ด้วย
วันหยุดคนมาไหว้เทพเจ้าและเข้าร้านค้าแพจะมากกว่าปกติคะ”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ศาลเจ้ากวนอูกับร้านค้าแพมีการส่งเสริมซึ่งกัน
และกัน คนที่มาร้านค้าแพบางคนไม่รู้ว่่าที่นี่มีศาลเจ้า เมื่อมาแล้วจึงพบว่ามีศาลเจ้าที่สวยงามและ
ศักดิ์สิทธิ์ จึงเข้าไปกราบไหว้ หรือคนที่มาสักการะที่ศาลเจ้าก็มีบางคนไม่รู้ว่่ามีร้านค้าแพก่อนหน้านี้
เมื่อมาสักการะเสร็จแล้วจึงพบว่ามีร้านค้าแพที่เก่าแก่สวยงาม ทั้งยังตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา จึงได้
เข้าไปอุดหนุนร้านค้าแพด้วย ซึ่งศาลเจ้ากวนอูมีบทบาทช่วยสร้างรายได้ให้กับร้านค้าแพ

บริเวณด้านข้างของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ยังมีคนมาขายดอกไม้
สักการบูชาเทพเจ้าด้วย ผู้วิจัยสัมภาษณ์คนที่ขายดอกไม้พบว่า คนมากราบไหว้ที่ศาลเจ้านี้มีจำนวน
มาก จึงมาขายดอกไม้บูชาเทพเจ้าที่นี่ ทั้งยังมีคนขายลอตเตอรี่ที่หน้าศาลเจ้าด้วย โดยเฉพาะในช่วง
ศาลเจ้าจัดพิธีกรรม คนที่เข้ามาสักการะเป็นจำนวนมาก บางทีคนขายลอตเตอรี่ที่หน้าศาลเจ้ามี 3-4
คน เวลาผู้ศรัทธาสักการะเสร็จแล้วมักจะชอบซื้อลอตเตอรี่ที่หน้าศาลเจ้า เพราะคิดว่าจะเป็
สิริมงคลในทั้งการสักการะเทพเจ้าและซื้อลอตเตอรี่ที่หน้าศาลเจ้า

ถึงแม้ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ปัจจุบันคนที่เข้ามาสักการะเทพเจ้าไม่มาก และแถว
ศาลเจ้าไม่มีคนขายของไหว้ แต่ในอดีตคนที่เข้ามาสักการะบูชาเทพเจ้าที่ศาลนี้มีมากมาย ซึ่งจากการ
สัมภาษณ์ชาวบ้านแถวนี้ได้ข้อมูลว่า ในอดีต ซ่าง ๆ ศาลเจ้ากวนอูเคยเป็นตลาดพลูที่มีชื่อเสียงและมี
คนจำนวนมาก และชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้ยังไม่ย้ายออกไปมากเท่าไร คนที่มาซื้อขายของที่
ตลาดพลูมักเข้าศาลเจ้าสักการะเทพเจ้า และคนที่มาสักการะเทพเจ้าก็มักจะไปซื้อขายของที่ตลาดพลู
ด้วย โดยเฉพาะซื้อกาแพ ซื้ออาหารของตลาด ซึ่งศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) จึงสร้างรายได้ให้กับคนใน
ชุมชนแห่งนี้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ที่ไหนมีคนมากันเป็นจำนวนมาก ที่นั้นจะมีการค้าขายแน่นอน เวลาผู้ที่มา
สักการะที่ศาลเจ้ากวนอูมีจำนวนพอเพียง จึงทำให้รอบบริเวณศาลเจ้ามีคนมาเปิดร้านหรือขายของ
เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ที่มา ถึงแม้บางที่อาจเป็นธุรกิจเล็ก ๆ แต่ก็ถือเป็นการสร้างอาชีพ
ให้กับคนในชุมชน จากการขายกาแพ อาหารการกิน การขายดอกไม้ และการขายลอตเตอรี่ในอก
ศาลเจ้า เป็นการขายของตามสิ่งที่ต้องการของลูกค้า ทั้งสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนบริเวณนั้น และ
ตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วย

4.2.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซ่าง ๆ เป็นอุทยาน
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทั้งยังมีร้านค้าแพโบราณและอาคารเงินโบราณ

อยู่ข้าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับศาลเจ้า เนื่องจากศาลเจ้ามีงานก่อสร้างที่สวยงาม จึงดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวและสักการะเทพเจ้าด้วย เวลาผู้คนเข้ามาศาลเจ้าแล้ว พบว่ามีอุทยานและร้านกาแฟ จึงไปอุทยานหรือร้านกาแฟไปถ่ายรูปพักผ่อนและดูวิวด้วย และมีรายการโทรทัศน์มาถ่ายที่ศาลเจ้าด้วย จึงดึงดูดความสนใจของผู้ศรัทธาและคนชอบท่องเที่ยว

ตั้งที่ คุณอ่อง นักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) คนไทยเชื้อสายจีน (30 มิถุนายน 2562 : สัมภาษณ์) บอกว่า

“ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ผมมาที่นี่ มากับครอบครัว คือเวลาวิ่งผ่านสะพาน เห็นที่นี่สวยงาม ก็เลยพาครอบครัวมาเที่ยว เพราะที่นี่ริมแม่น้ำด้วย แล้วการก่อสร้างสวยงาม ก็เลยพาครอบครัวมาเที่ยวในวันหยุด”

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ผู้ศรัทธาเป็นครั้งแรกมาศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) จุดมุ่งหมายคือพาครอบครัวมาเที่ยวในวันหยุด เพราะเป็นศาลเจ้านี้ก่อสร้างสวยงาม ทั้งยังริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นจุดวิวที่น่าสนใจและน่าเที่ยว

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้จัดการของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ผู้วิจัยพบว่า เคยมีอาจารย์พานักศึกษามาศึกษาศาลเจ้าที่นี่ และมีครูของโรงเรียนพานักเรียนมาศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติของศาลเจ้านี้ด้วย เช่น เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2562 คณะคุณครูจากโรงเรียนรุ่งอรุณให้ความสนใจกับศาลเจ้านี้ พานักเรียนเดินทางมาศึกษาเรียนรู้เรื่องราวของวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และคติความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ศาลเจ้ากวนอูนี้ ดังภาพที่ 41 และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของร้านกาแฟ ผู้วิจัยพบว่ายังมีการถ่ายละครโทรทัศน์ใช้ศาลเจ้ากวนอูเป็นฉากมีทั้งถ่ายที่ร้านกาแฟ อาคารจีนโบราณ ศาลเจ้ากวนอู และอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมราชชนนีด้วย มีหลายเรื่องใช้ฉากสถานที่เหล่านี้ เช่น มีเรื่องหนึ่ง คือมีคนได้พาเด็กมาที่ศาลเจ้า ให้เด็กเป็นลูกเจ้าพ่อแล้วก็ขอพรว่าให้คนที่ดี ๆ รับเด็กไป

ภาพที่ 41 คณะคุณครูและนักเรียนจากโรงเรียนรุ่งอรุณศึกษาเรียนรู้เรื่องราวของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)

ที่มา: เฟซบุ๊กของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา)

ทั้งยังมีผู้ที่สนใจศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ของศาลเจ้ากวนอู เทพเจ้ากวนอู ประวัติของพื้นที่กรุงธนบุรี วัฒนธรรมจีน มาศึกษาท่องเที่ยวที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) เช่น สำนักผังเมืองศึกษาเรื่อง ศาลเจ้าศรัทธาสถานแห่งบางกอก ได้ศึกษาประวัติของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิชศึกษาเรื่อง ศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ ได้ศึกษา ศิลปะวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร เขตคลองสานศึกษาเรื่อง ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระเจ้าพระยา) เป็นต้น

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้จัดการของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ผู้วิจัยพบว่า มีอาจารย์เคยพานักศึกษามาศึกษาที่นี่ ครูของโรงเรียนพานักเรียนมาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับศาลเจ้าด้วย และอาจารย์ประเทศญี่ปุ่นมาศึกษาประวัติ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาลเจ้ากวนอูนี้ด้วย ทั้งยังมีผู้ที่สนใจศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมต่าง ๆ มาศึกษาที่ศาลเจ้าแห่งนี้ด้วย เช่น มีสำนักผังเมืองศึกษาเรื่อง ศาลเจ้าศรัทธาสถานแห่งบางกอก ได้ศึกษาประวัติของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เสี่ยวจิ่วศึกษาเรื่อง ศาลเจ้าเล่าเรื่อง ได้ศึกษาศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) กวี รัชพลอริยคุณ ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนย่านตลาดพลู เวลาศึกษาคติความเชื่อชาวจีนได้กล่าวถึงศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เป็นต้น

จึงเห็นได้ว่า ศาลเจ้ากวนอูเป็นศาสนสถานเชิงประวัติศาสตร์และเป็นสถานที่น่าท่องเที่ยว บุคคลธรรมดาที่สนใจสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หรือผู้ที่สนใจศึกษา

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น ประวัติของศาลเจ้า ประวัติของพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประวัติของเทพเจ้ากวนอูก็สามารถมาที่จะมาศึกษา สามารถมาท่องเที่ยว เดินชมและศึกษาประวัติ วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ศาลเจ้ากวนอู 2 แห่งนี้ได้

จากการศึกษาบทบาทด้านเศรษฐกิจของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) นั้น เห็นได้ว่า ศาลเจ้ากวนอูมีบทบาทสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ผู้ที่มาสักการะที่ศาลเจ้ากวนอู มีความต้องการใช้ดอกไม้บูชาเทพเจ้าคนไทยช้อปปิ้งออนไลน์ โดยเฉพาะไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วยังช้อปปิ้งออนไลน์ และอยากแวะพักชมวิวโดยนั่งในร้านกาแฟ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการขายของตามสิ่งที่ต้องการของลูกค้า ศาลเจ้าช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนบริเวณนั้น และตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วย และศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 แห่งนี้ยังมีบทบาททางด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เนื่องศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 ศาลเจ้าเป็นศาลเจ้าเก่าแก่และมีประวัติยาวนาน เป็นศาสนสถานที่มีวัฒนธรรมเงินอย่างเด่นชัด

จึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ บุคคลธรรมดาที่สนใจสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หรือผู้วิจัยที่สนใจศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น ประวัติของศาลเจ้า ประวัติของพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประวัติของเทพเจ้ากวนอู สามารถมาท่องเที่ยว เดินชมและศึกษาประวัติ วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ศาลเจ้ากวนอูได้

4.3 บทบาทด้านวัฒนธรรม

ประเทศไทยและประเทศจีนมีการติดต่อกันเป็นเวลายาวนาน และประวัติที่คนจีนอพยพเข้าประเทศไทยก็มีความยาวนานด้วย เวลาคนจีนตั้งถิ่นฐานไปที่ใหม่ ย่อมไม่ลืมความเชื่อและวัฒนธรรมของตนเอง ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพมาในประเทศไทยจึงได้สร้างศาลเจ้าเพื่อประดิษฐานความเชื่อและสืบทอดวัฒนธรรมของตนเอง ศาลเจ้ากวนอูของฝั่งธนบุรีเป็นศาลเจ้าที่มีวัฒนธรรมเงินอย่างเข้มข้นและยังสามารถเห็นวัฒนธรรมเงินปัจจุบัน ศาลเจ้ากวนอูเป็นศาลเจ้าเงินที่สร้างอยู่ประเทศไทย ยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีนด้วย

4.3.1 การสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมเงิน

ศาลเจ้ากับคนจีนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เวลาชาวจีนอพยพไปดินแดนใหม่ย่อมไม่ลืมสร้างศาสนสถานเพื่อประดิษฐานความเชื่อดั้งเดิมของตนเอง จึงมีการสร้างศาลเจ้าขึ้น ถึงแม้ศาลเจ้ากวนอูสร้างในประเทศไทย แต่เนื่องจากเป็นชาวจีนสร้างขึ้น จากรูปแบบศาลเจ้า การทาสีตัวหนังสือ ลักษณะศาลเจ้าต่าง ๆ ยังมีวัฒนธรรมเงินอย่างเข้มข้น ศาลเจ้าสามารถสะท้อนถึงความเชื่อ ความศรัทธาแล้ว ยังสะท้อนถึงรูปแบบ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเงิน ดังนั้นศาลเจ้ากวนอูเป็นสถานที่ที่มีวัฒนธรรมเงินอยู่ และมีการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมเงินตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรมเงินของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาด

พลู) ประกอบด้วยความเชื่อ พิธีกรรม และลักษณะศาลเจ้า ความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอูดั้งเดิมมาจากประเทศจีน และรูปเคารพที่ประดิษฐานอยู่ในศาลเจ้า ส่วนมากเป็นเทพเจ้าจีน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน พิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู เช่น ง่วนเซียว ทิ้งกระจาด เป็นต้น เป็นเทศกาลจีนที่มีความสำคัญสำหรับชาวจีน ลักษณะศาลเจ้าทาสีแดงเป็นหลัก และจากจิตรกรรม การใช้อักษรเป็นภาษาจีน รูปแบบการก่อสร้างต่าง ๆ ของศาลเจ้าย่อมสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมจีน

วัฒนธรรมจีนของศาลเจ้ากวนอู 2 แห่งนี้ยังปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน เนื่องจากมีการสืบทอดเผยแพร่ให้คงอยู่ได้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนเป็น 3 แบบ แบบที่หนึ่ง คือ สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยบุคคล แบบที่สอง คือ สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยสิ่งของ แบบที่สาม คือ สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media)

สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยบุคคล บุคคลนี้รวมถึงผู้จัดการศาลเจ้า สมาชิกของคณะกรรมการศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้ศรัทธาและนักท่องเที่ยว ซึ่งมีผู้ดูแลศาลเจ้า ช่วยกันจัดพิธีกรรมตามความเชื่อ ผู้ศรัทธาจึงสามารถเข้ามาสักการบูชาเทพเจ้าและเข้าร่วมพิธีกรรมได้ ทั้งยังมีดาราและหน่วยงานภาครัฐช่วยกันสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีน เช่น ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดีเสด็จที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) หลายครั้ง ดังภาพที่ 42 ตามที่ชาวบ้านของชุมชนบอกว่า เคยเจอดาราหลายคนสักการะเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เช่น ดาราช่อง 3 อาจารย์วิโรจน์ จึงทำให้ศาลเจ้ามีชื่อเสียงและผู้คนมากขึ้นมาสักการะหรือเที่ยวที่ศาลเจ้า ซึ่งถือเป็นการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีน

ภาพที่ 42 ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดีเสด็จที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ในเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2562

ที่มา: เฟซบุ๊กของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

สื่อบทสื่อบรรณวัฒนธรรมจีนโดยสิ่งของ เช่น เครื่องรางของเทพเจ้ากวนอู ใบคำบูชาเทพเจ้ากวนอู ฝู (符 FU แปลว่ายันต์) ป้ายภาษาจีน สถาปัตยกรรม เป็นต้น เครื่องรางของแต่ละศาลเจ้าไม่เหมือนกัน ถือเป็นวัตถุมงคลประเภทหนึ่ง เครื่องรางของเทพเจ้ากวนอูได้แกะสลักรูปของเทพเจ้ากวนอูพร้อมมีภาษาจีนด้วย ถึงแม้ใบคำบูชาเทพเจ้ากวนอูเป็นภาษาไทย แต่เป็นภาษาไทยที่สะกดตามสำเนียงภาษาแต้จิ๋ว และวาดรูปเทพเจ้ากวนอูกับภาษาจีนบนฝู ภายในศาลเจ้ามีป้ายภาษาจีนโบราณเป็นมากมาย เป็นคำที่ขมขื่น แสดงความเคารพและขอคุ้มครองจากเทพเจ้ากวนอู ทั้งยังมีสถาปัตยกรรมของศาลเจ้ากวนอู เป็นสถาปัตยกรรมสไตล์จีน นิยมทาสีแดงเป็นหลัก เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นวัฒนธรรมจีน และเป็นสื่อที่สื่อบรรณวัฒนธรรมจีนด้วย

สื่อบทสื่อบรรณวัฒนธรรมจีนโดยผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media) สมัยนี้เป็นสมัยที่ผู้คนใช้โซเชียลมีเดีย จากโซเชียลมีเดียสามารถอ่านข่าว ดูทีวี (TV) ดูโฆษณาสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยโซเชียลมีเดียสามารถช่วยกันสื่อบรรณวัฒนธรรมจีนของศาลเจ้า เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) รายการโทรทัศน์ ไลน์ (Line) ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น ทางศาลเจ้ากวนอูเปิดเฟซบุ๊กเพื่อเผยแพร่พิธีกรรม กิจกรรมต่าง ๆ ของศาลเจ้า และสะดวกผู้ศรัทธาที่ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) ติด รหัสคิวอาร์ (QR Code) ในหน้าศาลเจ้า ดังภาพที่ 43 เพื่อให้ผู้คนที่สนใจศาลเจ้าสามารถสแกนเข้าไปอ่านรายละเอียดได้ รายการโทรทัศน์ เช่น ทีวีดิจิตอลช่อง 24 เคยมีรายการแนะนำศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และยูทูบก็มี วีดีโอ (VDO) ที่เกี่ยวกับศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 ที่ เช่น มีป่วยเซียงถวยเทพเจ้ากวนอูโดยเชิญคณะโรงงิ้วเข้ามาแสดงที่ศาลเจ้า มีขบวนแห่งานประจำปีของศาลเจ้ากวนอู เป็นต้น

ภาพที่ 43 รหัสคิวอาร์ (QR Code) ทางไลน์ของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

ที่มา : HE ZHONGHUAN (พีรยา) ถ่ายเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2562

สรุปได้ว่า กลุ่มการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนของศาลเจ้ากวนอูแบ่งได้เป็น 3 แบบ

- 1) สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยบุคคล เช่น ผู้จัดการศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้ศรัทธา นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น
- 2) สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยสิ่งของ เช่น เครื่องรางของเทพเจ้ากวนอู 符 (符 FU แปลว่ายันต์) ป้ายภาษาจีน สิ่งของต่าง ๆ ของศาลเจ้าที่มาจากประเทศจีนและมีความเก่าแก่ เป็นต้น
- 3) สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) รายการโทรทัศน์ ไลน์ (Line) ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น จึงจะทำให้วัฒนธรรมจีนของศาลเจ้ากวนอูยังคงปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

4.3.2 การผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน

ชาวจีนโพ้นทะเลที่ตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย มีการนำความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีของตนเองเข้ามาประเทศไทยด้วย วัฒนธรรมจีนที่ได้สืบทอดรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากอยู่ประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน และรุ่นหลังชาวจีนโพ้นทะเลเรียนรู้ภาษาไทยกับวัฒนธรรมไทย และสัมผัสภาษาไทยกับวัฒนธรรมไทยในชีวิตประจำวัน จึงทำให้วัฒนธรรมเกิดการประสานให้กลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย

จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยพบว่า เนื่องจากศาลเจ้ากวนอูเป็นศาลเจ้าจีน จึงต้องมีป้ายภาษาจีน ซึ่งมีการผสมผสานโดยใช้คำภาษาจีน เช่น บทโศกเศร้าภายในศาลเจ้าประกอบด้วยภาษาจีนภายในศาลเจ้านั้นเคยเป็นชุมชนของชาวไทยเชื้อสายจีน ยกเว้นมีคนไทยเชื้อสายจีนมาราบไหว ก็จะมีคนไทยมาราบไหวด้วย ดังนั้นจึงต้องมีป้ายภาษาไทยมากำกับบอกวิธีการไหว้การบูชา และมีป้ายคำบูชาเป็นภาษาไทยที่สะกดตามคำบูชาของสำเนียงแต้จิ๋ว ชื่อศาลเจ้าประกอบด้วยทั้งภาษาไทยและภาษาจีน ซึ่งจากการใช้ภาษานั้นสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีนของศาลเจ้า

ศาลเจ้ากวนอูเป็นคนจีนสร้างขึ้น และเป็นความเชื่อที่นำมาจากประเทศจีนเข้ามาในประเทศไทย คนที่มาสักการะเทพเจ้าที่ศาลเจ้ากวนอู ไม่เพียงแต่มีแค่คนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น ทั้งยังมีคนไทยเข้ามาสักการะด้วย คนดูแลศาลเจ้าของปัจจุบันเป็นคนไทยที่มีเชื้อสายจีนสามารถอ่าน เขียน ฟัง พูดภาษาไทยได้ดี บางคนยังคุ้ยภาษาแต้จิ๋วรู้เรื่อง บางคนได้ภาษาแต้จิ๋วเป็นบางคำ ซึ่งจากผู้ดูแลศาลเจ้านั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน ปัจจุบันวัฒนธรรมศาลเจ้ากวนอูของประเทศไทยไม่เพียงแต่เป็นวัฒนธรรมจีนอย่างเดียว ทั้งยังกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมไทยผสมผสานกลมกลืนอย่างดี ซึ่งจากผู้ศรัทธาสะท้อนให้เห็นการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีนเหมือนกัน

ศาลเจ้ากวนอูยังมีการจัดพิธีกรรมตามประเพณีเทศกาลจีน เช่น พิธีกรรมง่วนเซียว พิธีกรรมทิ้งกระดาษ ถึงแม้เป็นเทศกาลจีน แต่คนไทยก็นิยมสักการะเทพเจ้าที่ศาลเจ้ากวนอูด้วย ในทิ้งกระดาษยังมีประดิษฐานรูปของท้าวเวสสุวรรณที่มาจากกระดาษ ซึ่งเป็นเทพเจ้าของความเชื่อไทย และในงานแห่เจ้าพ่อ มีการแสดงการเชิดสิงโตกับมังกร ทั้งยังมีการแสดงรำไทยด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้

สะท้อนให้เห็นถึงศาลเจ้ากวนอูทำให้วัฒนธรรมไทย-จีนเกิดการผสมผสาน

ของบูชาเทพเจ้าของศาลเจ้ากวนอูส่วนใหญ่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งเตรียมของไหว้ตามประเพณีจีน เช่น กระดาษเงินทองไหว้เจ้า ธูปเทียนที่ใช้ในการไหว้เทพเจ้า อาหารต่าง ๆ ที่ใช้ในบูชาเทพเจ้า ทั้งยังมีการใช้ดอกไม้ต่าง ๆ มาสักการะเทพเจ้า ใช้สาकुแดงบูชาเทพเจ้า เป็นต้น ซึ่งเป็นประเพณีการไหว้ของประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีนด้วย

ดังนั้น สรุปได้ว่า ศาลเจ้ากวนอูมีบทบาทด้านการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน ซึ่งมีการผสมผสานโดยใช้คำภาษาไทยกับภาษาจีนภายในศาลเจ้า ผู้ศรัทธามีทั้งคนไทยและคนจีน ผู้ดูแลศาลเจ้าใช้ภาษาไทยและภาษาจีน การจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีเทศกาลจีน แต่กระบวนการของพิธีกรรมผสมความเชื่อและวัฒนธรรมไทยด้วย ของไหว้เทพเจ้าต่าง ๆ มีทั้งสืบทอดจากประเทศจีนและผสมประเพณีของประเทศไทยด้วย ปัจจุบัน ศาลเจ้ากวนอูไม่เพียงแต่เป็นศาลเจ้าคนจีนเท่านั้น ทั้งยังเป็นศาลเจ้าของคนไทยด้วย จากศาลเจ้ากวนอูแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมไทยผสมผสานกลมกลืนอย่างดี

ดังนั้น จากการศึกษาบทบาทด้านวัฒนธรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) นั้น สรุปได้ว่ามีบทบาททางด้านการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนและบทบาททางด้านการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน การสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนของศาลเจ้ากวนอูแบ่งได้เป็น 3 แบบ 1) สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยบุคคล เช่น ผู้จัดการศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้ศรัทธา นักท่องเที่ยว ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคมนักสังคม เป็นต้น 2) สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยสิ่งของต่าง ๆ เช่น เครื่องรางของเทพเจ้ากวนอู ผูก (符 FU แปลว่ายันต์) ป้ายภาษาจีน เป็นต้น 3) สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) รายการโทรทัศน์ ไลน์ (Line) ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น จึงจะทำให้วัฒนธรรมจีนของศาลเจ้ากวนอูยังคงปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน ผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน มีการผสมผสานโดยใช้หนังสือภาษาไทยกับภาษาจีน ผู้ดูแลศาลเจ้าใช้ภาษาไทยและภาษาจีน การจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีเทศกาลจีน แต่ผสมด้วยความเชื่อและวัฒนธรรมไทย ของไหว้เทพเจ้าต่าง ๆ มีทั้งสืบทอดจากประเทศจีนและผสมประเพณีของประเทศไทยด้วย ศาลเจ้ากวนอูไม่เพียงแต่เป็นศาลเจ้าคนจีนเท่านั้น ทั้งยังเป็นศาลเจ้าของคนไทยด้วย จากศาลเจ้ากวนอูแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมไทยผสมผสานกลมกลืนอย่างดี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ฝั่งธนบุรี 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูที่มีต่อสังคมไทย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากผู้เกี่ยวข้องศาลเจ้า ผู้มากราบสักการะบูชาศาลเจ้าทั้ง 2 ศาลเจ้า และผู้ขายของแถวบริเวณศาลเจ้า โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 40 คน รวมทั้งการสังเกตการณ์ การศึกษาข้อมูลเอกสาร และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ดังสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู

1) ลักษณะศาลเจ้ากวนอูและรูปเคารพของศาลเจ้ากวนอู

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) เป็นศาลเจ้าที่มีประวัติยาวนานกว่า 200 ปี ลักษณะของศาลเจ้ามีลักษณะจีนเป็นอย่างมาก งานประดับตกแต่งศาลเจ้าใช้สีแดงเป็นหลัก ซึ่งเป็นสีมงคลสำหรับชาวจีน การวางผังตามรูปอักษรจีน “工” (GONG) ซึ่งเป็นลักษณะที่นิยมปรากฏในสถาปัตยกรรมจีนทั่วไป การสร้างศาลเจ้าตามฮวงจุ้ยจีน นิยมใช้รูปมังกรและภาพจิตรกรรมศิลปะจีนมาประดับศาลเจ้า ทั้งภายในและภายนอกของศาลเจ้าติดป้ายที่สลักด้วยอักษรจีนแบบดั้งเดิม เพื่อถวายและแสดงความเคารพถึงเทพเจ้ากวนอู ไม่ว่าจะเป็นการใช้สี การใช้ไม้ในก่อสร้าง การใช้อักษร หรือการใช้ภาพจิตรกรรมศิลปะของศาลเจ้า ต่าง ๆ ล้วนมีความสวยงาม และแสดงให้เห็นถึงมีศิลปวัฒนธรรมจีนอย่างชัดเจนมาก

รูปเคารพของเทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มีการประดิษฐานรูปเคารพองค์ประธานตามชื่อศาลเจ้า คือ เทพเจ้ากวนอู โดยรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูองค์ดั้งเดิมได้อัญเชิญจากประเทศจีน พร้อมมีประดิษฐานรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูที่ไม่ใช่องค์ประธานอีกมากมายและมีลักษณะที่ต่างกันไป นอกจากนี้ ศาลเจ้ากวนอูทั้งสองแห่งยังบูชาเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ด้วย เช่น เจ้าที่ เทพเจ้าฟ้าดิน ไฉ่ซิงเอี้ย เจ้าแม่กวนอู เป็นต้น รูปเคารพของเทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ในศาลเจ้ากวนอู ตั้งตามความเชื่อของศาสนาเต๋าและศาสนาพุทธ ทั้งยังมีความเชื่อพื้นบ้านด้วย เช่น โหงวเฮี้ยงโตเต่ ฮก ลก ซิว ไฉ่ซิงเอี้ย เป็นเทพเจ้าของศาสนาเต๋า พระสังกัจจายน์ เจ้าแม่กวนอิมของศาสนาพุทธ เจ้าแม่ทับทิม ปึงเถ่ากงเป็นความเชื่อ

พื้นบ้าน การบูชารูปเคารพพวกนี้ตามความปรารถนาของผู้สร้างศาลและชาวบ้านของชุมชนแถวบริเวณศาลเจ้า เพื่อขอพรด้านโชคลาภ ปลอดภัย ราบรื่น สุขภาพ ความสุขต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการงาน หรือชีวิตประจำวัน เป็นวิธีหนึ่งการขอความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เวลาชาวบ้านเจออุปสรรคใด ๆ หรือความไม่สบายใจที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านและผู้ศรัทธา

2) ความเชื่อความศรัทธาของคนที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอู

ความเชื่อของเทพเจ้ากวนอูในศาลเจ้ากวนอู ปัจจุบันยังมีอยู่หลายประการ สรุปคือ มีความเชื่อด้านสุขภาพ ขอให้สุขภาพแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย ด้านโชคลาภเงินทอง ขอให้ธุรกิจราบรื่น การค้าขายดี มีเงินไหลเข้าบ้าน ด้านครอบครัว ขอให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข ด้านความปลอดภัย ขอให้เดินทางปลอดภัย พ้นจากอันตรายต่าง ๆ และด้านความสำเร็จ ความสำเร็จรวมถึงความเชื่อหลายประการ เช่น ความสำเร็จด้านการงาน การค้าขาย การยกตำแหน่ง การสอบ การเรียนการสอน เป็นต้น สำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างที่มีความเหมาะสมและความถูกต้อง คนที่มากราบไหว้ขอพรกับเทพเจ้ากวนอูมีการประกอบอาชีพ อายุ ที่อยู่ และการขอพรที่ต่างกันไป มีแต่เรื่องหนึ่งที่เหมือนกันคือ ความศรัทธาในเทพเจ้ากวนอู ความเชื่อเทพเจ้ากวนอูทำให้คนเหล่านี้จำทำสิ่งที่ถูกต้องในการดำรงชีวิต การงาน การค้าต่าง ๆ บรรดาผู้ศรัทธาช่วยกันสืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมและความเชื่อเทพเจ้ากวนอูให้คงอยู่ได้ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อของเทพเจ้ากวนอูเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนไทยเชื้อสายจีน ชาวบ้านภายในชุมชนหรือนอกชุมชน การสักการะขอพรจากเทพเจ้ากวนอูทำให้ผู้ศรัทธาใจสงบ มีสติ มีกำลังใจในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และมีความมุ่งมั่นในการทำงานด้วย

3) พิธีกรรมในรอบปีที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้ากวนอู

พิธีกรรมรอบปีที่จัดในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) มี 4 พิธีกรรม ได้แก่ วันง่วนเซียว วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู ทั้งกระเจาด และวันขอบคุณเทพเจ้า พิธีกรรมรอบปีที่จัดในศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มี 6 พิธีกรรม ได้แก่ วันง่วนเซียว งานแห่เจ้าพ่อกวนอู วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู ทั้งกระเจาด เทศกาลกินเจ และวันเสี่ยซิ่ง ซึ่งเป็นวันขอบคุณเทพเจ้า พิธีกรรมง่วนเซียว จัดขึ้นในวันสุดท้ายของตรุษจีน เป็นการขอพรกับเทพเจ้ากวนอูในวันปีใหม่จีน ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมจะขอพรเทพเจ้ากวนอูและเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ของศาลเจ้าเพื่อให้คุ้มครองตนเองหรือครอบครัวทั้งปี วันแห่เจ้าพ่อกวนอูถือเป็นวันสำเร็จของเทพเจ้ากวนอู เป็นวันลับบัว (อาวุธของเทพเจ้ากวนอู) ของเทพเจ้ากวนอู และบางที่ถือเป็นวันเกิดของเทพเจ้ากวนอูด้วย จัดพิธีกรรมในวันนี้เพื่อถวายและขอพรจากเทพเจ้ากวนอู วันเกิดเทพเจ้ากวนอู เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อบูชาถวายเทพเจ้ากวนอูและฉลองวันเกิดของเทพเจ้ากวนอู ทั้งกระเจาด คือ ประเพณีของเงินที่มาจากความเชื่อพุทธศาสนาและผสมกับเทศกาลผีของศาสนาเต๋าด้วย เป็นวันทำบุญใหญ่ของศาลเจ้ากวนอู เพื่อให้ดวงวิญญาณไร้ญาติแล้วและมีการแจกทานให้แก่ผู้ยากไร้ เทศกาลกินเจ จัดตามประเพณีจีนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทั้งยังเป็น

การทำบุญด้วย ช่วงกินเจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตได้มากมาย ทำบุญให้ทานกับผีที่กินเจ และการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง วันขอบคุณเทพเจ้า เป็นการแสดงความขอบคุณต่อเทพเจ้ากวนอูที่ท่านช่วยคุ้มครองชาวบ้านและชุมชนให้มีความสุขและปลอดภัย จากพิธีกรรมต่าง ๆ ให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีจีนมีความเข้มแข็ง จึงมีการสืบทอดจนถึงปัจจุบัน

4) การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและพิธีกรรมในศาลเจ้ากวนอู

เนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ ก่อให้เกิดความเชื่อและพิธีกรรมในศาลเจ้ากวนอู มีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ คือ ผู้ศรัทธาเทพเจ้ากวนอูมีการเปลี่ยนแปลง และสมัยก่อนมีความเชื่อขอพรด้านการเพาะปลูก ด้านความปลอดภัยของประเทศชาติและประชาชนของเทพเจ้ากวนอูเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน และผู้ศรัทธามีการเปลี่ยนแปลงด้วย การเปลี่ยนแปลงด้านพิธีกรรม สรุป ขั้นตอนการจัดพิธีกรรมบางขั้นตอนลดความซับซ้อนลง ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจคือ เศรษฐกิจของสังคมปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจที่ดีทำให้ผู้คนมาสักการะที่ศาลเจ้ามากขึ้น แต่ก็ทำให้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ สูงขึ้น ศาลเจ้าจึงลดลงขั้นตอนในการจัดพิธีกรรม ปัจจัยด้านสังคมคือ การประกอบอาชีพของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง คนในชุมชนมีการย้ายออก คนดูแลศาลเจ้าและการเดินทาง ทำให้ความเชื่อและผู้ศรัทธาเปลี่ยนแปลงไปบ้าง และปัจจัยด้านความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี เช่น เผยแพร่ศาลเจ้าโดยเฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น ถึงแม้ความเชื่อและพิธีกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ชาวบ้านในชุมชนบริเวณโดยรอบศาลเจ้าก็ยังคงมีการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ในปัจจุบัน

5.1.2 บทบาทของศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูที่มีต่อสังคมไทย

1) บทบาทด้านจิตใจและสังคม

จากการศึกษาพบว่า เทพเจ้าและศาลเจ้ากวนอูเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา จากการไหว้เทพเจ้ากวนอูและการเข้าร่วมพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู ทำให้ผู้ศรัทธาเชื่อว่าเทพเจ้าจะคุ้มครองตนเอง เกิดความสบายใจ มีสติ มีความมุ่งมั่นและมีกำลังใจในการดำรงชีวิต การทำสิ่งต่าง ๆ ผู้ศรัทธาจะยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมของเทพเจ้ากวนอูในการดำเนินชีวิต เช่น มีการกระทำที่ดีในการดำรงชีวิต ซื่อสัตย์กับองค์กรและลูกค้า เพื่อขอพรศักดิ์สิทธิ์จากท่าน คนได้พรจากเทพเจ้ากวนอูก็จะทำความดีเพื่อขอบคุณและตอบแทนท่านช่วยเหลือคุ้มครองตนเอง และมีบทบาทสร้างความสามัคคีทั้งชุมชนภายในและภายนอก คณะกรรมการศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้ศรัทธา และชาวบ้านภายในชุมชนร่วมมือร่วมใจช่วยกันเพื่อให้งานพิธีกรรมของศาลเจ้าประสบความสำเร็จในฐานะมีความศรัทธาต่อเทพเจ้ากวนอูเหมือนกัน ในวันปกติบุคคลเหล่านี้อาจจะต่างคนต่างอยู่ และไม่ได้รู้จักกัน แต่สามารถรวบรวมอยู่ด้วยกันโดยมีจุดมุ่งหมายในการทำสิ่งเดียวกัน เนื่องจากมีความเชื่อเหมือนกัน ทำงานเป็นทีมงานอย่างสามัคคี ทั้งยังมีบทบาททางด้านการตอบแทนช่วยเหลือ

สังคม เช่น ในงานที่กระทรวงพาณิชย์และกรมการค้าต่างประเทศได้ให้การช่วยเหลือผู้ขายรายย่อยของสังคม ซึ่งเห็นได้ว่า ศาลเจ้ากวนอูเป็นศาลเจ้าที่ส่งผลกระทบต่อคนในสังคม

2) บทบาทด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า ศาลเจ้ากวนอูมีบทบาทสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ผู้ที่มาสักการะที่ศาลเจ้ากวนอู มีความต้องการใช้ดอกไม้ ภัตตาหารเช้า คนไทยชอบซื้อลอตเตอรี่ โดยเฉพาะไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วยังชอบซื้อลอตเตอรี่ และอยากแวะพักชมวิวโดยนั่งในร้านกาแฟ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการขายของตามสิ่งที่ต้องการของลูกค้า ศาลเจ้าช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนบริเวณนั้น และตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วย และศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 แห่งนี้ยังมีบทบาททางด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เนื่องศาลเจ้ากวนอูทั้ง 2 ศาลเจ้าเป็นศาลเจ้าเก่าแก่และมีประวัติยาวนาน เป็นศาสนสถานที่มีวัฒนธรรมจีนอย่างเข้มข้น จึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ บุคคลธรรมดาที่สนใจสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หรือผู้วิจัยที่สนใจศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น ประวัติของศาลเจ้า ประวัติของพื้นที่กรุงธนบุรี ประวัติของเทพเจ้ากวนอู สามารถมาท่องเที่ยว เดินชมและศึกษาประวัติ วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ศาลเจ้ากวนอูได้

3) บทบาทด้านวัฒนธรรม

ดังนั้น จากการศึกษาด้านวัฒนธรรมของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) และศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) นั้น สรุปได้ว่ามีบทบาททางการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนและบทบาททางการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน การสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนของศาลเจ้ากวนอูแบ่งได้เป็น 3 แบบ 1) สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยบุคคล เช่น ผู้จัดการศาลเจ้า ผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้ศรัทธา นักท่องเที่ยว ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น 2) สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยสิ่งของต่าง ๆ เช่น เครื่องรางของเทพเจ้ากวนอู 符 (符 FU แปลว่ายันต์) ป้ายภาษาจีน เป็นต้น 3) สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโดยผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media) เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) รายการโทรทัศน์ ไลน์ (Line) ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น จึงจะทำให้วัฒนธรรมจีนของศาลเจ้ากวนอูยังคงปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน ผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน มีการผสมผสานโดยใช้หนังสือภาษาไทยกับภาษาจีน ผู้ดูแลศาลเจ้าใช้ภาษาไทยและภาษาจีน การจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีเทศกาลจีน แต่ผสมด้วยความเชื่อและวัฒนธรรมไทย ของไหว้เทพเจ้าต่าง ๆ มีทั้งสืบทอดจากประเทศจีนและผสมประเพณีของประเทศไทยด้วย ศาลเจ้ากวนอูไม่เพียงแต่เป็นศาลเจ้าคนจีนเท่านั้น ทั้งยังเป็นศาลเจ้าของคนไทยด้วย จากศาลเจ้ากวนอูแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมไทยผสมผสานกลมกลืนอย่างดี

5.2 การอภิปรายผล

5.2.1 ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอู

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัจจุบันมีความเชื่อหลายประการในศาลเจ้ากวนอูฝั่งธนบุรี ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อด้านสุขภาพ ด้านโชคลาภเงินทอง ด้านครอบครัว ด้านความปลอดภัย และด้านความสำเร็จ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา ช่วยขจัดความทุกข์ ทำให้จิตใจสงบ อีกทั้งยังช่วยให้มีกำลังใจในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และมีความสำเร็จในการทำงานด้วย ผู้ที่มีความศรัทธาต่อเทพเจ้ากวนอูนั้นยังได้เข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาลเจ้า โดยศาลเจ้ามีการจัดพิธีกรรมในรอบปีทั้ง 2 ศาลเจ้า โดยศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา) มีการจัดพิธีกรรม 4 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมง่วนเซียว วันเกิดเทพเจ้ากวนอู ทั้งกระจาด และวันขอบคุณเทพเจ้า ส่วนพิธีกรรมในรอบปีของศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) มี 6 พิธีกรรม คือ วันง่วนเซียว งานแห่เจ้าพ่อกวนอู วันเกิดของเทพเจ้ากวนอู ทั้งกระจาด เทศกาลกินเจ และวันเสีซัง ซึ่งเป็นวันขอบคุณเทพเจ้า จากพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมความเชื่อและประเพณีคนไทยเชื้อสายจีนที่มีความเข้มแข็ง และได้สืบทอดความเชื่อจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันมีเกิดการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและพิธีกรรมบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความเชื่อและพิธีกรรมจะทั้ง 2 แห่งเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ชาวบ้านในชุมชนบริเวณโดยรอบศาลเจ้าก็ยังคงมีการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ในปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของเสาวลักษณ์ อนันตศานต์ และสุภัทรา บุญปัญญาโรจน์ (2560 : 23) กล่าวว่า ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเกิดจากความกลัวของมนุษย์ มนุษย์จึงแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาปกป้องคุ้มครองเพื่อพ้นจากภัยอันตราย และบันดาลชีวิตอย่างมีความสุข มนุษย์จึงมีความสัมพันธ์อย่างสนิทกับความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ และยังพยายามใช้อำนาจเหนือธรรมชาตินี้โดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของเรือนแก้ว ภัทธานุประวัติ (2551) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าเงินในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ศาลเจ้าเงินในจังหวัดสมุทรสงครามยังคงสามารถคงไว้รักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีนอยู่ ศาลเจ้าเงินมีบทบาทสำคัญในหลายด้านหลายประการ เช่น เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นศาสนสถานที่มีประติมากรรมสิ่งศักดิ์สิทธิ์และรูปเคารพต่าง ๆ เป็นสถานที่จัดพิธีกรรมและเทศกาลสำคัญ เป็นศาลเจ้าประจำตระกูล และเป็นแหล่งศึกษาศิลปวัฒนธรรมจีน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของศาลเจ้าเงินในจังหวัดสมุทรสงคราม มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทาง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชาวจีน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น รูปแบบพิธีกรรม เทศกาลมีการปรับเปลี่ยน และเลื่อนหายไป อาคารศาลเจ้าเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง บทบาทการเป็นศูนย์กลางทางสังคมของชาวจีนมีการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของศาลเจ้า การอนุรักษ์และการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม เช่น อุปรากรจีนหรือจิว การใช้ภาษาจีน เป็นต้น

5.2.2 บทบาทของศาลเจ้าและเทพเจ้ากวนอูที่มีต่อสังคมไทย

จากการศึกษาเรื่องบทบาทยังพบว่า ศาลเจ้ากวนอูและเทพเจ้ากวนอูมีบทบาทต่อสังคมไทย คือ มีบทบาทด้านจิตใจและสังคม บทบาทด้านเศรษฐกิจ และบทบาทด้านวัฒนธรรม โดยผลการวิจัยพบว่า บทบาทด้านจิตใจและสังคม คือ ศาลเจ้ากวนอูและเทพเจ้ากวนอูถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับผู้ศรัทธา ผู้ศรัทธาจะยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมของเทพเจ้ากวนอูในการดำเนินชีวิต ทำในสิ่งที่ดีงามถูกต้อง อีกทั้งการมีอยู่ของศาลเจ้ายังทำให้เกิดความสามัคคี ทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะผู้คนในสังคมต่างร่วมมือกันในการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและรวมถึงทำบุญที่ศาลเจ้ากวนอู ช่วยเหลือคนในสังคมที่มีฐานะยากจน เช่น การแจกข้าวสารให้กับผู้ยากไร้ในงานวันทั้งกระจาดของศาลเจ้า ส่วนบทบาทด้านเศรษฐกิจ คือ การมีอยู่ของศาลเจ้านั้นสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพราะผู้ศรัทธาที่มาสักการะที่ศาลเจ้าก็จะซื้อของไหว้ อาหารต่าง ๆ ในชุมชนโดยรอบของศาลเจ้า อีกทั้งมีนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจเข้าไปท่องเที่ยวและศึกษาประวัติศาสตร์ในแง่มุมต่าง ๆ ของศาลเจ้ากวนอู ทั้ง 2 แห่ง และประเด็นสุดท้าย คือ บทบาทด้านวัฒนธรรม คือ เป็นการสืบทอดเผยแผ่วัฒนธรรมจีน อีกทั้งยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน เช่น การใช้หนังสือภาษาไทยกับภาษาจีน ผู้ดูแลศาลเจ้าใช้ภาษาไทยและภาษาจีน การจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีเทศกาลจีน แต่ผสมด้วยความเชื่อและวัฒนธรรมไทย ของไหว้เทพเจ้าต่าง ๆ มีทั้งอาหารที่สืบทอดจากประเทศจีนและผสมอาหารไทยด้วย ปัจจุบันศาลเจ้ากวนอูไม่เพียงแต่เป็นศาลเจ้าคนจีนเท่านั้น ทั้งยังเป็นศาลเจ้าของคนไทยด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของกุลศิริ อรุณภาคย์ (2553 : 16-17) สาเหตุของการสร้างศาลเจ้ามี 6 ประการ ได้แก่ 1) สร้างเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ เมื่อก่อนชาวจีนเดินทางไปต่างประเทศด้วยความยากลำบาก จึงอัญเชิญรูปเคารพของเทพเจ้าที่ตนกราบไหว้เดินทางด้วยกัน เพื่อป้องกันอันตรายต่าง ๆ จึงมีการสร้างศาลเจ้าบุชารูปเคารพของเทพเจ้าด้วยความสำนึกหลังจากเดินทางถึงจุดหมายของปลายทาง 2) สร้างตามความเชื่อและประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ 3) สร้างเพื่อเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล ซึ่งเพื่อกราบไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว 4) สร้างตามความนิยม เช่น นิยมสร้างศาลเจ้าประจำตลาด 5) สร้างเพื่อการแก้บน บางคนเคยบนบานขอพรจากเทพเจ้า หากสมปรารถนาแล้วจะสร้างศาลเจ้าถวายบูชาเทพเจ้า 6) สร้างด้วยความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ การศึกษาเกี่ยวกับศาลเจ้าและเทพเจ้าสอดคล้องกับงานวิจัยของ Huang Liyu (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับไต้ฮงกงในสังคมไทย : กรณีศึกษาเฉพาะกรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดตั้งศาลเจ้าไต้ฮงกง นอกจากเป็นศูนย์กลางในการจัดพิธีการต่าง ๆ ตามความเชื่อ และยังให้เห็นถึงบทบาทของไต้ฮงกงที่มีต่อสังคมไทย มีบทบาทด้านเศรษฐกิจ การค้าขายและการท่องเที่ยว บทบาทต่อสังคมด้านคุณธรรมจริยธรรม การเป็นศูนย์รวมใจสร้างความสามัคคี และยังมีบทบาทต่อวัฒนธรรมด้านการสืบทอดวัฒนธรรมจีนที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้คนได้ให้ความสำคัญ

กับได้ฮงกงเป็นอย่างมาก โดยการแสดงออกมาผ่านความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมที่มีต่อได้ฮงกงร่วมกัน ทั้งยังเป็นสิ่งที่จะช่วยในการสืบทอดและสืบสานความเชื่อต่อได้ฮงกงนี้ให้คงอยู่ตลอดไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผังธนบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูผังธนบุรีกับจังหวัดอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียง เช่น ภูเก็ต ชลบุรี เป็นต้น
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูผังธนบุรีกับศาลเจ้ากวนอูของประเทศจีน เช่น ศาลเจ้ากวนอูของเมืองลั่วหยาง เมืองตั้งหยาง อำเภอไถ่เหลียง เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กนกพร เจริญแสนสวย. (2557) การศึกษามิติสัมพันธ์ของความเชื่อส่วนบุคคลในเทพเจ้ากวนอู
สำหรับการสร้างแรงผลักดันทางธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน) นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.(2558) เสวนา ความเชื่อ ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม
อาเซียน. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.(2559) ความเชื่อ ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม อาเซียน.
กรุงเทพมหานคร : การศาสนา
- กวี รัชชพลอริยคุณ. (2546) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนย่านตลาดพลู.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ธนบุรี
- กาญจนา แก้วเทพ.(2560) เครื่องมือทำงานวัฒนธรรมชุมชนและสื่อพิธีกรรมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- กิตติ โล่เพชรรัตน์.(2558) กวนอู : ขุนศึกผู้กลายเป็นเทพ. กรุงเทพมหานคร : ก้าวแรก
- กุลศิริ อรุณภาคย์. (2553) ศาลเจ้า ศาลจีนในกรุงเทพ. กรุงเทพมหานคร : มิวเซียมเพรส
- คนศิธา พรหมสุวรรณ.(2551) ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดและการตายของ
ชาวบ้านอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)
สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
- จิตรกร เอมพันธ์. (2545) พญานาค เจ้าแห่งแม่น้ำโขง : พิธีกรรมกับระบบความเชื่อพื้นบ้านแห่ง
วัฒนธรรมอีสาน. วิทยานิพนธ์ มน.ม.(สาขามานุษยวิทยา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จิตรา ก่อฉันทเกียรติ. (2555) 200 ศาลเจ้าอายุเกิน 100 ปี ทั่วประเทศ. กรุงเทพมหานคร : จิตรา
- เจษฎา นิลสงวนเดชะ (มกราคม-มิถุนายน 2561) ศาลเจ้าจีน : ศรัทธาสถานในสังคมไทย ใน วารสาร
ภาษาและวัฒนธรรม. ฉบับที่ 1 หน้า 45-70
- ฐาปณี.(2549) พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว
- ฐิตาพร ตริยีนดี. (2557) บทบาทเจ้าแม่เบิกไพร อาเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. รายงานการศึกษา
(ภาควิชามานุษยวิทยา) กรุงเทพมหานคร : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ถ้วน สี่ เชิง และบุญยั้ง ไร่สุขสิริ. (2543) ความเป็นมาของวัดจีนและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา

บรรณานุกรม (ต่อ)

นางวันดี จันทร์ประดิษฐ์ และนักวิชาการศาสนาชำนาญการ. (2552) **พิธีกรรมและประเพณี.**

กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสมุสหกรณ์

นุกูล ธรรมจง. (กรกฎาคม-กันยายน 2556) “บทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลเมืองโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ใน **วารสารการตลาดและการสื่อสาร**. ฉบับที่ 3 หน้า 79-97

ปัญญา นันทะภิกขุ.(2561) **ปฏิรูปพิธีกรรม ประโยชน์สูง ประหยัดสุด ประยุกต์ธรรม.**

กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา

ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล. (2552) **108 สัญลักษณ์จีน (1).** กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น,บมจ.

ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล. (2553) **108 สัญลักษณ์จีน (2).** กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น,บมจ.

พระครูโพธิธรรมาภรณ์. (2550) “ความเชื่อและพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ : กรณีศึกษา บ้านจันทาลบ้านจัน อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ใน **การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 1.** 2550 หน้า 523-535 จังหวัดบุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พระเชียรวิทย์ อุตตสนโธ. (2548) **การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของราษฎร**

ทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ พธ.ม.(สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)

กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระพรหมคุณาภรณ์.(2559) **พิธีกรรม ใครว่าไม่สำคัญ.** พิมพ์ครั้งที่ 19 กรุงเทพมหานคร : ผลิตภัณ์ในเครือ

พระวิศิษฐ์ สุมน. (2556) **การศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ของชาวบ้านหนอง**

แวงโสภพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอพล จังหวัด

ขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ พศ.ม. (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมุต รุจิราภูล.(2554) **ประเพณีและพิธีกรรม ๔ ภาคของไทย.** กรุงเทพมหานคร : ศรีเอทบุ๊คส์

พิรยัทธ สุเทพศิริ.(2551) **กวนอู เทพเจ้าแห่งความมั่งคั่ง.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : แสงดาว

ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตท้องถิ่น ชุดเอกสารสืบค้นข้อมูล พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตคลองสาน

รตพร ปัทมเจริญ. (2544) **บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีใน**

เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ มน.ม. (สาขาวิชามานุษยวิทยา)

กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (2551) **ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม**. รายงานการวิจัย กรุงเทพมหานคร : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- ลักขณา ศกุนะสิงห์. (2556) **ความเชื่อและประเพณี : เกิด แต่งงาน ตาย**. กรุงเทพมหานคร : พราวเพรส. วีรชญา เปล่งปรัชญา. (2560) **ความเชื่อโบราณ กุศโลบายเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีสติ**. กรุงเทพมหานคร : ยูโรปา เพรส
- ศรีมหาโพธิ์. (2543) **ประเพณีธรรมเนียมจีน**. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย
- สำนักผังเมือง. (2559) **ศาลเจ้าศรัทธาสถานแห่งบางกอก**. กรุงเทพมหานคร : สำนักผังเมือง
- สุนีย์รัตน์ เดชวิริยะกุล. (2553) **คติความเชื่อของชาวจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ : กรณีศึกษาประติมากรรมรูปเคารพ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ และ สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์. (2560) **ระบบความเชื่อและศาสนาพื้นบ้าน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช. (2561) **ศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ**. กรุงเทพมหานคร : มติชน
- อารีย์ วชิรวราการ. (กรกฎาคม 2546) “ย้อนอดีต ตลาดพลู” ใน **วิถีชีวิตไทยในท้องถิ่นธนบุรี**. ฉบับครบรอบ 55 ปี หน้า 90-94
- Chen Shou. (2004) **จดหมายเหตุสามก๊ก**. พิมพ์ครั้งที่ 3 Changsha : Yuelu publishing house
- CHENG ZHANG และ JIN XIE ZHONG. (2019) **เหล่าวีรบุรุษแข่งขันกัน : หนังสือภาพวาดสีนวนิยายสามก๊ก** ปักกิ่ง : Beijing Times Chinese Press
- Gengpalangtip. (23 พฤษภาคม 2560) “5 แม่ทัพสวรรค์หรือโงงเขี้ยวซึ่งเปี้ย งานไม้จวงหอม ลงสี मुख งาน ใต้หวัน ผ่านการโคกวงจากศาลเจ้ามานับ 10 ปี พร้อมธงอาญาสิทธิ์ ความสูง 55 เซนติเมตร ฐานกว้าง 29 เซนติเมตร ลึก 26 เซนติเมตร” **เทพอินดู เทพเจ้าจีน**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://uauktion4.uamulet.com/AuctionDetail.aspx?bid=358&qid=11909> Q (15 พฤศจิกายน 2562)
- Huang Liyu. (2561) **ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไต้ฮงกงในสังคมไทย : กรณีศึกษาเฉพาะ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- LI Xiaoqian. (ผู้แปล) (2017) **กวนอู : วีรบุรุษสามก๊กที่ถูกเล่าขานกลายเป็นเทพ**. ปักกิ่ง : บริษัทปักกิ่งยูไนเต็ดเพรส

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Long Gaoyun. (2557) “ศาลเจ้าหน้าจาช่าไต้จื้อ : ความเชื่อ รูปเคารพ และบทบาท” ใน วารสาร ศิลปศาสตร์ปริทัศน์. 17 หน้า ที่ 62-72
- Luo Guanzhong. (2000) **วรรณกรรมสามก๊ก**. พิมพ์ครั้งที่ 2 Beijing : Changcheng publishing house.
- Ma Lina. (2559) **ความเชื่อที่เกี่ยวกับมาจู่ของคนไทยเชื้อสายจีน—การสื่อสารระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ**. วิทยานิพนธ์ (สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) คณะอาเซียนศึกษา มณฑลกว่างสี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี
- Mei Zhengzheng. (2009) “การตีความด้านวัฒนธรรมของลักษณะภายนอกและอุปกรณ์ของ กวนอู” ใน วารสารมหาวิทยาลัยเจิ้งตู. ฉบับที่ 6 หน้า 58-60
- Wang Fangling. (เมษายน 2018) “การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของกวนอูจากภาพลักษณ์บุคคลในประวัติศาสตร์กลายเป็นการนมัสการของชนชาติ” ใน วารสารวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเหลียวหนิง. ฉบับที่ 20(2) หน้า 86-88
- Yun Pu Dao Ren. (สิงหาคม 2018) “น้ำของกวนกงลับจ้าว ฝนตกวันที่สิบสามเดือนห้า” Xiang Yun Pu An [Wechat] แหล่งที่มา : <https://mp.weixin.qq.com/s/uqHdYVdKVaa-aVqMnL4c2A>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

เรียนผู้เพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 8 พฤศจิกายน 2562

ชื่อเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี

ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ MISS HE ZHONGHUAN

คณะวิชา/หลักสูตร

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับประกาศเสตงิงกิ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.จริยาวัตร คมพยัคฆ์)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 8 พฤศจิกายน 2562

เลขที่รับรอง

อ.904/2562

วันที่ให้การรับรอง: 8 พฤศจิกายน 2562

วันหมดอายุใบรับรอง: 7 พฤศจิกายน 2564

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

1. สำหรับเจ้าของศาลเจ้า/ผู้ดูแลศาลเจ้า

- 1) ชื่อ-สกุล หรือ (ชื่อเล่น) เบอร์โทร/line ตำแหน่ง ประสบการณ์การดูแลศาลเจ้า
- 2) เทพเจ้ากวนอูสามารถดูแล/คุ้มครองอะไรบ้าง
- 3) คุณมีความเชื่อเทพเจ้ากวนอูไหม มีความเชื่อด้านไหน ทำไมจึงเชื่อ
- 4) ประวัติความเป็นมาของศาลเจ้านี้เป็นอย่างไร
- 5) ศาลเจ้านี้มีรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูที่รูปเคารพ มีลักษณะอย่างไรบ้าง
- 6) ศาลนี้มีรูปเคารพของเทพองค์อื่นอะไรบ้าง ทำไมจึงมี
- 7) ใน 1 ปี มีพิธีกรรมอะไรบ้างที่เกี่ยวกับศาลเจ้ากวนอูหรือเทพเจ้ากวนอู การจัดงานพิธีกรรมอยู่ในเดือนไหนบ้าง ระยะเวลาการจัดพิธีกรรมจำนวนกี่วัน
- 8) การจัดพิธีกรรมมีกระบวนการอย่างไรบ้าง ต้องเตรียมของไหว้อะไรบ้าง มีข้อห้ามหรือข้อระวังอะไรบ้าง
- 9) การไหว้ในวันปกติไหว้อย่างไร มีข้อห้ามหรือข้อระวังอะไรบ้างไหม
- 10) ทำไมพื้นที่นี้จึงมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้ากวนอู
- 11) ในอดีต คนจีนอาศัยมากไหม ปัจจุบันยังมากอยู่ไหม เพราะอะไร
- 12) คุณคิดว่าการสักการะเทพเจ้ากวนอูสามารถได้ผลจริง ๆ ไหม ทำไม
- 13) มีการขอพรหรือบนบานไหม แล้วแก้บนอย่างไร
- 14) มีนิทานหรือเรื่องเล่าอะไรที่เกี่ยวกับศาลเจ้านี้ไหม
- 15) วันปกติคนมาสักการะเทพเจ้ากวนอูเยอะไหม ประมาณวันละกี่คน
- 16) วันจัดพิธีกรรมคนมาสักการะเทพเจ้ากวนอูเยอะไหม ประมาณวันละกี่คน
- 17) คุณคิดว่าความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้มีเปลี่ยนแปลงไหม อย่างไร และอะไรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (เช่น เศรษฐกิจ ความเจริญ การเดินทาง)
- 18) ศาลเจ้านี้มีช่วยเหลือคนในสังคมไหม อย่างไร (เช่น ทิ้งกระดาษ)
- 19) คุณคิดว่าความเชื่อและพิธีกรรมของเทพเจ้ากวนอูส่งผลต่อคุณอย่างไร (เช่น ด้านจิตใจ ชีวิต)
- 20) คุณคิดว่าศาลเจ้ากวนอู/เทพเจ้ากวนอูแห่งนี้ส่งผลต่อชุมชนอย่างไร
- 21) คุณคิดว่าศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้มีบทบาทต่อเศรษฐกิจชุมชน ร้านขายของหน้าศาลขายดีไหมอย่างไร
- 22) คุณคิดว่าศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้มีบทบาทต่อการท่องเที่ยวอย่างไร
- 23) คุณคิดว่าศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้มีบทบาทต่อวัฒนธรรมอย่างไร
- 24) มีสื่อออนไลน์อะไรบ้าง ใครดูแล ทำไมจึงมี

2. สำหรับผู้มากราบไหว้ที่ศาลเจ้า นักท่องเที่ยวมาดูงานพิธีกรรมและคนท้องถิ่นในพื้นที่ศาลเจ้า กวนอู

- 1) ชื่อ-สกุล (ชื่อเล่น) อาชีพ
- 2) คุณมีความเชื่อเทพเจ้ากวนอูไหม รู้จักศาลนี้โดยช่องทางใด ทำไมจึงอยากมาไหว้ที่นี่ มาที่นี่กี่ครั้งแล้ว
- 3) คุณมาขอพรอะไรกับเทพเจ้าที่ศาลเจ้านี้ คุณเชื่อศาลเจ้านี้หรือเทพเจ้ากวนอูสามารถให้ผลพรจริง ๆ ไหม อย่างไร
- 4) คุณทราบข่าวการจัดพิธีกรรมของศาลนี้จากช่องทางใด เคยเข้าร่วมงานพิธีกรรมอะไรบ้างของศาลเจ้านี้
- 5) คุณคิดว่าศาลเจ้าหรือเทพเจ้ากวนอูแห่งนี้ส่งผลต่อคุณอย่างไร (เช่น ด้านจิตใจ ชีวิต)
- 6) คุณคิดว่าศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้มีบทบาทต่อสังคมไหม อย่างไร
- 7) คุณคิดว่าความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูแห่งนี้มีเปลี่ยนแปลงไหม อย่างไร และอะไรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (เช่น เศรษฐกิจ ความเจริญ การเดินทาง)
- 8) คุณคิดว่าศาลนี้ช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชนทั้งภายในและภายนอกของชุมชนไหม ทำไม
- 9) คุณคิดว่าศาลนี้มีช่วยเหลือสังคมไหม อย่างไร

3. สำหรับคนขายของที่บริเวณศาลเจ้า

- 1) ชื่อ-สกุล(ชื่อเล่น) เบอร์โทร/line อาชีพ
- 2) ทำไมเลือกมาคนขายของที่นี้ มาขายของที่นี้กี่ปีแล้ว แลวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร (อดีต ปัจจุบันอย่างไร)
- 3) คุณมีความเชื่อเทพเจ้ากวนอูไหม ทำไม เคยขอพรเทพเจ้ากวนอูด้านใด
- 4) คุณเชื่อเทพเจ้ากวนอูสามารถส่งผลเราได้จริง ๆ ไหม สามารถคุ้มครองอะไรบ้าง ทำไม
- 5) คุณคิดว่าศาลเจ้าหรือเทพเจ้ากวนอูแห่งนี้ส่งผลต่อคุณอย่างไร (เช่น ด้านจิตใจ ชีวิต)

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดสมเด็จพระยา)

1. คุณพงษ์ศักดิ์ ต้นติประยูรต์
2. คุณชา
3. คุณพูนศักดิ์ ทั้งสมบัติ
4. คุณสุชัยญา อนุภาพ
5. คุณนัต
6. คุณ 周瑞娟 (ZHOU RUI JUAN)
7. คุณ 陈美莲 (CHEN MEI HUA)
8. คุณเจน
9. คุณ 王兴 (WANG XING)
10. คุณยู่
11. คุณมันทนา
12. คุณฟ้า
13. คุณสมใจ
14. คุณสิริกัญจน์
15. คุณ 彭莲 (PENG LIAN)
16. คุณบุญฤศิตา
17. คุณลาล่า
18. คุณ Cherry
19. คุณทนาย มาลัย
20. คุณเนอร์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ที่ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู)

1. คุณอาริยา ตั้งมั่น
2. คุณป้อ
3. คุณตั้ง
4. คุณพีร่าพिंग
5. คุณสุชาดา
6. คุณการตา
7. คุณวราทิพย์
8. คุณรพิชา
9. คุณพิมพ์ดี โรจน์เรืองนนท์
10. คุณปิยวรรณ จริยเบญจพล
11. คุณบุญส่ง
12. คุณวรรณภา รัตนนารีกุล
13. คุณเกรียงศักดิ์ แซ่เฮ็ง
14. คุณธนวัฒน์ หาญกล้า
15. คุณพรนา สิริเฉลิมตุล
16. คุณอำนาจ ปิยไชยมงคล
17. คุณวรนุช นิมเจริญ
18. คุณอมสิน
19. คุณแจ็ด
20. บุญศรี สุวรรณศักดิ์ชัย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล MISS HE ZHONGHUAN (พีรยา)
วัน เดือน ปีเกิด 10 พฤษภาคม 2535
ที่อยู่ปัจจุบัน 645/280 ซอยนวมินทร์ 93 แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2554 - 2558 คณะภาษาและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกว่างซี (สาขาวิชาภาษาไทย)

